

Kampen om Blekinge med angränsande områden

Skånska kriget 1676–1679

Specialupplaga med noter och bilagor

Av Göran Mendys

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Inledning.....	4
Åren 1676–1677.....	5
Gränsbevakningen mellan Småland och Blekinge.....	5
Lokalbefolkning hjälper danskarna	6
Kristianstad blir danskt.....	7
Blekinge faller i danskarnas händer	7
Karlshamns skans uppgivande till danskarna	8
Karlshamns skans under danskt styre	10
Svenskarna börjar försöka återta de förlorade områdena	11
Kristianstad mellan augusti 1676 och september 1677	14
Snapphanar organiserar sig.....	15
Friskyttefanan.....	16
Svenska armén in i Blekinge	17
Anfallet mot Karlshamns skans den 9 februari 1677	18
Belägringen av Kristianopol.....	19
Byter sida och blir svenska soldater	23
Belägringen av Karlshamns skans.....	26
Edkrävarbrevet.....	32
Snapphanar och friskyttar i Göinge	32
Belägringen av Kristianstad	33
År 1678.....	37
Oroligheter i östra Göinge.....	37
Karl XI:s hämd.....	38
Örkeneds bränning	38
Snapphanejakt.....	39
Skansar byggs	43
Danskarnas sista försök att undsätta Kristianstad	46
Anfallet mot Karlshamn 28 juli 1678	48
Anfallet mot Hönjarums skans	53
År 1679.....	57
Krigets avslut	63
Var tog Jämshögs friskyttekompani vägen?.....	63
Ge upp eller fly?.....	63
Efter kriget.....	64

Bilagor	67
Friskytt och fänrik Nils Sibbesen	67
Friskyttekapten Jens Andersen	69
Friskyttekapten Hans Tengelsen.....	71
Friskyttekapten Jens Kiildsen	73
Friskyttekapten Hans Bengtsen	75
Friskyttekapten Caspar Due	76
Friskyttekapten Ingemand Philipsen	82
Friskyttekapten Simon Andersen	83
Friskyttekapten Jens Jensen.....	85
Hans Olufsen Madvig.....	86
Niels Olsen Ternø.....	86
Jens Jensen Ternø	86
Löjtnant Ole Jensen och dråpet på Bornholm	72
Snapphaneledaren Cai Lykke	73
Friskytterullor från Blekinge	94
Fängslade och avrättade 1677	113
Fängslade och avrättade 1678	115
Fängslade och avrättade 1679	117
Privilegiebrev (Skattfrihet) för 1679 till 1686.....	120
Bechen bref for kirkedørene 1677-1685.....	130
Transkriberingar	137
Beskrivning på jakt av snapphanar 20 oktober 1677 i Jämshög och Mörrums socknar.....	137
Vittnesmål av friskyttekapten Hans Bendtsen, Gammalstorp socken	139
Brev från Meerheim	139
Brev från Siegfriedt Leugolitz.....	140
Brev från Falk Lauridsen i Karlshamn	141
Ur Amiral Niels Juels arkiv.....	143
Brev befallningsmannen i Gärd och Villands härader Jacob Ulf 1678-07-21.....	146
Brev från Lillicrona 1678-08-02	146
Den Kongelige Livgarde til Hest 1693.....	147
Källor.....	149

Förord

Under flera år har jag läst böcker om snapphanar men när jag började forska själv upptäckte jag detaljer som inte stämde med den allmänna uppfattningen. Problemet blev inte mindre när populära personer började ge ut flera böcker där man bestämde sig för vad man ansåg om de olika stridande parterna innan man började skriva och att de inte hämtade sina fakta från arkiv utan från varandras böcker.

Problematiken är att i de svenska dokumenten har man en tendens att överdriva danskars förluster och det samma gäller från den danska sidan, man överdriver de svenska förlusterna. Många författare citerar den ena sidans syn på en händelse eller blandar in sägner och sådant som har gått i folkmun. Därför har jag försökt hitta samma redogörelse från båda håll och ibland från både tre och fyra personer ur olika arkiv, för att kunna styrka sannolikheten om vad som verkligen skedde vid de olika tillfällena man drabbade samman. Med denna bakgrund började jag djupdyka i de arkiv som finns vilket har tagit oerhört mycket tid och resurser.

Denna skrift är inte en fullständig redogörelse och forskare kommer sannolikt att finna mer ur arkiven i framtiden.

Inledning

Under drygt 15 år var det relativt lugnt men 1675 förklarade Danmark krig mot Sverige. Karl XI befann sig i Skåne med sin armé för att kunna hindra att danskarna att gå iland. Men den 25 juni belägrade danskarna Ystad och intog snabbt staden¹. Svenskarna började dra sig mot Ystad i tron att fler danskar nu skulle landsättas där och lämnade västkusten fri. Den 29 juni skeppades närmare 15,000 man från Köpenhamn rakt över sundet. Vid Gumslöv, mellan Landskrona och Helsingborg vadade bonden Niels Povlsen ut i vattnet och hoppade i en av båtarna². När de närmade sig Råå var det en kvinna som vadade ut i vattnet och även hon plockades upp av danskarna. Hon berättade att det inte fanns några svenska soldater utmed kusten. Detta gjorde att danskarna i lugn och ro kunde ta sig i land vid Råå och de gick omedelbart söderut till Landskrona. Redan i tidigt skede insåg Sverige att de skulle få stora problem. Problemen visade sig komma från ett oväntat håll. Det hade endast gått drygt 15 år sedan steglingar av snapphanar i stort sett upphörde och hos de flesta i befolkningen i sydsverige satt minnesbilderna kvar.

Även om kriget pågått sedan 1675 blev nog svenskarna något överaskade när danskarna landsteg i Sverige eftersom man inte hade befäst olika strategiska punkter tillräckligt. Man planerade omedelbart en strid mot danska soldater och började skicka stora trupper mot sydsverige.

¹ DRA, Generalkommissariatet (Søetatens), Admiral Niels Juel - embedsarkiv - Kopibog

² Den Nordiske Kriigs Krönicke, sid 34.

Gränsbevakningen mellan Småland och Blekinge

Det finns en odaterad karta från 1676 som visar hur svenskarna tänkte ställa upp sig utmed hela den gamla riksgränsen³. Vi kan inte säga när eller om man följde denna uppställning helt enligt plan. Det fanns en skans eller enågon form av vaktpostering vid Gäddeviksås, söder om sjön Mien. Där fanns senare även en större förläggning⁴. Vägen mellan Karlshamn och Växjö gick här och skansen bör ha legat nära ån där Midingsbråte möter upp men inga rester av skansen syns idag. Detta förstår vi av ett brev daterat den 29 september 1676 av Olof Persson i Midingsbråte som skriver att *her wid Midingsbrothe och wid aåhen hafver ingen wacht stått sedan i Måndags, uthan dhen danske haffe frijt sprung her up på dhenne wägen*⁵. Han skriver även att vid Ronneby och där omkring håller däremot soldater vakt.

I gränsen mellan Jämshögs socken och mot Almundsryd och Härlunda socknar finns det vägar uppritade. Vid överfarten från Farabol mot Härlunda står det beskrivet att de skulle lägga ut bråte och ställa 20 soldater att vakta gränsen. De svenska soldaterna ska, enligt folkmun, ha haft sin kvartering på gården i Siggaboda i Härlunda socken.

Men den oro som fanns hos Olof Persson i Midingsbråte om att inte gränsen vaktades var välgrundad och därför vaktade även bönder gränsen. Landshövding Gustaf Lilliecrona skriver i december 1676 om bönderna att *dhe hålla elliest och flitig wacht*⁶. En bonde i Bjellerhult, Almundsryd socken berättade för mig, att utmed vägen mellan Farabol och Bjellerhult låg svenska bönder och sköt mot snapphanar som kom söderifrån. Vi var och tittade på platsen och han berättade att ända fram tills de breddade vägen kunde man se tydliga spår av platsen. De låg bakom en slänt vid en skarp krök och hade fri sikt mot snapphanar utan att kunna bli upptäckta. Anledningen till att de vaktade på snapphanar kan ha sin förklaring i att bönderna i Almundsryds socken vid flera tillfällen blivit plundrade av snapphanar och att landshövding Lilliecrona i Växjö skickat ut order att bönder skulle hjälpa till med att hålla vakt vid gränsen. På Kinnevalds häradsting 1677 beklagar sig flera bönder över detta. Det sägs följande:

för tingsrätten framkom Anders Persson i Tårstensmåla klageligen berättar, det 20 st snapphanar förleden tredje dag pingesdag i dagningen kommo till hans gård i Nykiörke socken och utplundrade husen, borttogo sängkläder, koppar, husgerådssaker, kött, fläsk med mera fetaliepertsel, att han med hustrun och barnen kommo "blåtta och baar ifrån gården".

Gårdmannen Bengt med hustrun och husfolket tvingade de bära godset ifrån gården i blotta "linkläder" över gräntsens, toge de bort två st. hästar, förstörde hus, dörar, sängiar, fönsterkarmar med mycken mer inredsel fördärvade. Och var denne gård och hus väl oppbyggd och "flydh" så väl som någon mans gård där i gället finns.

Sanningen är detta att den redelige dannemannen haver lidit stor skada och [är] alldeles förarmat, det tingsrätten och menige allmoge betyga vara sannfärdigt och

³ KrA, Riksarkivets ämnessamlingar. Militaria, Kartor rörande Danska kriget 1675-1679.

⁴ SRA, M1333, karta odat.

⁵ SRA, M1333 Strödda handlingar 1675-1676, Olof Persson till överstelöjtnanten Carl Skytte i Väckelsång.

⁶ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexiö den 14 december 1676.

högelig beklaga hans olycka, däröver bliver honom meddelat tingsbevis under härads signete.

I lika måtto have snapphanarne rövat i Kassehult vid Kyndelsmässetid 2 par oxar, 9 st kor, 1 st tjur och 8 st stutar och kvigor.

Item hava snapphanarne bortrövat i Ramsebergh 20 st vuxna nöt, bestående merendels av oxar och kor, det och av tingsallmogen berättas vara sannfärdigt, bliver honom däröver beviljat häradsbevis⁷.

Vi förstår av det gårdsmannen Bengt berättar, att de gick över gränsen till nuvarande Kyrkhults socken möjligen från Torstensmåla via Bjellerhult och sedan över gränsen. Vägen över Siggaboda och Farabol var säkert mer bevakad, enligt vad vi såg innan.

Vilka dessa snapphanar var får vi aldrig reda på vid detta tillfälle men vi får möjligen lite klarhet några år senare. Den 23 mars 1680 tas denna sak åter upp på tinget⁸. Där läser vi:

Truet, Anders Persson och Bäncht Jakobson som blefwe plundrade och röfwade wedh pasz 1 1/2 åhr, dher effter hafwa dhe skåniske bönder hafft deres budh här uppe och söckt förlickning som war Abraham i Kulla, Jöns i Rönhult och Jakob i Skölmeshult dher desze bönder eij sig underkastade förlickning emot säga utan moste sig nöia låta medh dhet tillbinda wille, som eij till en freding förslå kunde, befarandes om deras lijf och at husen eij afbrännas skulle, moste dhe altså en twungen förlickning ingå. Denne corporalens bolster war uthom dheres eget godz, och altså tillståås corporalen at siöka wederlag hoos dhe lätfferdige snapphanar som förlickningsmannen wet at namngifwa.

Det var alltså troligen snapphanar från Örkened och Vånga socknar i Skåne.

Lokalbefolkning hjälper danskarna

Några av de tidigaste överfallen i Blekinge av snapphanar kan kopplas till området runt Pukavik i Gammalstorps socken i Blekinge. Redan den 25 juli skedde ett överfall av snapphanar vid Pukavik på svenska ryttare⁹. Bland annat sköts ryttaren Clas Storms häst ihjäl. Clas Storm bodde i Nedraryd i Glimåkra socken och var ryttare i Lybeckers regemente under ryttmästare Herman Lyttings kompani.

I början på augusti 1676 kom omkring 40 snapphanar till häradsdommaren Christoffer Hansson när han jobbade på en gård i Möllebjörke¹⁰. Christoffer Hansson berättar att det var *Pösslinge Matsen i Mörby, Gaslunde Jöns, en Boringholms farer, Jöns i Rya, Krogs i Rya, Jens Kielsson, Hans, Olle Bengtsson, Torsebirke Jönnes, Torsebirke Bodell* med flera. När de var där hördes det flera bösskott från skogen och de drog sig då över bäcken ner mot skogen.

Vilka var dessa män? Den sannolika identifieringen är följande:

Pösslinge Matsen i Mörby – Mats i Mörby
Gaslunde Jöns – Jöns Andersson i Rösjö, född i Gaslunda
en Boringholms farer - oidentifierad
Jöns i Rya – Jöns i Ryedal

⁷ VaLA, Kinnevalds häradsrätt 1677

⁸ VaLA, Kinnevalds häradsrätt 1680-03-23.

⁹ KrA, Rullor 1620-1723, 1677 Volym 2. Rullen ligger under 1677 men är daterad 10 april 1676.

¹⁰ LLA, Listers Häradsrätt 1680-03-18.

Krogs i Rya – Krog i Ryedal

Jens Kielsson – Friskyttekapten Jöns Kioldsen i Agerum

Hans – Friskyttekapten Hans Bendtsen i Agerum

Olle Bengtsson – Olof Bendtsen i Agerum

Torsebirke Jönses – Jöns Lauridsen i Torsebörka

Torsebirke Bodell – Bodel Lauridsen i Torsebörka, bror till ovanstående

Några dagar senare kom drygt 100 snapphanar återigen till Möllebörka och nu var de ute efter att döda häradsdomaren Christoffer Hansson. De blev avbrutna av att tre av kungens ryttare kom ridandes på vägen vid Pukavik österut mot Karlshamn där svenske kungen befann sig. Vid Pukaviks vång försökte några av snapphanarna göra ett överfall på dem och det hördes 15 skott, men ingen av ryttarna dödades. Efter överfallet sågs snapphanarna lämna landsvägen och fortsätta mot Ryssberget. Anförare för alla var vid detta tillfälle Cai Lykke enligt Christoffer Hansson. Strax efter denna händelse begav sig Cai Lykke ner till Landskrona. Det sägs av en del att han blev fasttagen av danskarna men släpptes. Detta är osannolikt eftersom han frivilligt lämnade sin gård samt snapphanarna som han anförde och red över hela Skåne ner till danska lägret. Det är mer troligt att han erbjöd danskarna sitt stöd och att han därför blev släppt. Men helt säkert kan vi säga att det mer organiserade motståndet i västra Blekinge tog sin början under sommaren 1676.

Kristianstad blir danskt

Natten den 15 augusti 1676 intog den danska här som belägrat Kristianstad staden. Anfallet skedde två timmar innan det blev ljus¹¹. Danskarna gick in från norr och underlättades i hög grad av att vallgravarna var uttorkade av sommarhettan. Den danske kungen Christian V tillät tre timmars plundring av staden.

Två dagar efteråt så kommer prästen Paul Enertsen tillsammans med 7 andra till Kristianstads fästning¹². Här skriver de ett brev där de begär att de som söker sig till snapphanarna ska tas upp av armén eller som det står *indrullere* dem och låta dem vakta gränsen och att de får *ta på fienden*. De erbjöd sig att göra upp listor med namn på alla de som blivit snapphanar i Östra Göinge. Detta kan ses som ett första tecken på ett kommande friskyttekompani i Östra Göinge.

Blekinge faller i danskarnas händer

Den 25 september 1676 besattes det av svenskarna övergivna Kristianopol av en från danska flottan landsatt styrka under överstelöjtnant Barthold Valentin von Lützow. Någon vecka in i oktober skickade den danske kungen förstärkning till Kristianopol för att reparera den förfallna fästningen. Kristianopol blev mycket snabbt en av snapphanarnas viktigaste stödpunkter i östra Blekinge. Inne i fästningen fanns det inte bara danska soldater utan även

¹¹ J.J. Winslows dagbok 1676-79, sid 78.

¹² DRA, Generalkrigskommissariatet, Indkomne breve, Skånska härader 1674 – 1679.

svenskar som stred eller på annat sätt hjälpte danskarna. Flera soldater ur den svenska armén rymde under hösten och gick över till danskarna¹³.

Karlshamns skans uppgivande till danskarna

Mellan tre till fem dagar efter kung Karl XI avresa som skedde den 7 augusti¹⁴, belägrade danskarna Karlshamns skans från land och 3 danska skepp blockerade skansen mot havet¹⁵.

*Juny Månadtz Rulla uppå Artollerie folket wedh Carlshapns füstningh*¹⁶

*Fendrich Herman Hermanßon
Tyghskrifwaren Hans Brandt*

Constapler:

*Jörian Poelßon
Per Eßbiörnßon
Eliab Perßon
Simon Stille
Smedhen Johan Vaul...
Hiulmakaren Hans Jönßon
Gesällen Sven Håkansson*

Const: i Lären:

*Oluf Nielßon
Anders Booßon*

Handtlangare

*Poel Skytt
Jonn Bentßon
Oluf Mattißon
Per Olßon Biörn
Eliab Nielßon
Jönß Knudsson
Nielß Svendss
Per Olss Skåning
Carlshampn d 28: Maij 1676
Johan Adolph Hardt*

Omnämnda soldater ur förhör som befunnit sig på Karlshamns skans vid Karlshamns skans den 8 oktober 1676¹⁷

*Överstelöjnant Johan Adolph Hård
Kapten Nicolaus Wulff (Schultz)
Löjtnant Per Larsson Kihlman
Löjtnant J. Trana
And. Sallad?
Olof Håkansson Bålling
Löjtnant Johan Nilsson Ekman
Jöns Ängle
H. Hermansson Ståhl
Fänrik Erich Spegel
Håkan Pärsson*

¹³ Vid accordet i februari 1677 var det svenska soldater som kände igen flera av danskarna som rymda svenska soldater när de marcherade ut ur fästningen.

¹⁴ Karl XI skriver brev från Karlshamn den 8 augusti men uppger i sina almanacksanteckningar att de gick från Karlshamn den 7 juli till Gäddeviksås. Se även SRA, M1336, Karl XI:s krig Danska kriget 1675-1679, Krigsrätten ang Karlshamns uppgivande 1677, sid 2.

¹⁵ SRA, M1336, Karl XI:s krig Danska kriget 1675-1679, Handlingar rörande danska fångar.

¹⁶ Kra, Rullor, 1676 vol 13.

¹⁷ SRA, M1336, Karl XI:s krig Danska kriget 1675-1679, Handlingar rörande danska fångar.

*Anders Karpp
Löjtnant Gudmund Håkansson i Örra
Per Jonsson
Fänrik Håkan Wranneko
Kopral Paul Eriksson
Kopral Sven Trulsson
Kapten Pillar dödssjuk i jan 1677
Kapten Lindeman dödssjuk i jan 1677
Soldaten Per i Fiskestad
Mattis i Djurhult
Jöns i Skrumbshult
Kapten Nils i Hylten
Per i Knappetorp
Per i Foglesångh
Sven i Backen
Erich Henrichsson, livkompaniet dahlkarl
Per Månsson
Per Gudmundsson
Sven Andersson
Palmqvist*

Vid förhör framkommer lite olika uppgifter. Vid ett tillfälle kom en dansk löjtnant till skansen och en svensk löjtnant fick under tiden komma in i staden. Danskarna begärde att fyra danska fångar som satt fängslade på skansen skulle släppas. Men svenskarna vägrade så de danska ryttare som satt i skansen fick vara kvar där till svenskarna fick ge upp skansen.

När man står vid kajen i Karlshamn kan man inte undgå synen av Skansen på Friggeholmen. Svenskarna byggde den 1675 eftersom man förstod vikten av att försvara inloppet från havet. Danskarna klarade inte att inta Skansen med våld så de gjorde livet outhärdligt för de svenskar som var inneslagna vid belägringen. Dricksvattnet tog slut och de hade endast saltvatten från havet att dricka¹⁸. Sjukdomar spred sig och många dog så till slut var svenskarna tvungna att kapitulera i oktober 1676. Karl XI ogillade att överste Hård hade gett upp och i januari 1677 började rättegång mot de inblandade. Förhöret börjar enligt följande:

Fråga: Huruledes han aff fienden rätt varit belägratt oh huru länge?

Svar: Aff Lütsou på landet medh ryttare oh dragoner oh så många bönder, hvilka legatt längs omkring Frjsholmen på en half mihl när. Sedan kom der 5 orlogsskepp oh bloquerade honom till vattne. 5 dagar efter Kungl: Majst: affresa dherifrån, och in till den 8. October hafde dhe i alt varit belägrat.

Under rättegången återkommer man många gånger till frågan om varför de inte straffat rådmann och proviantmästaren Hans Brandt. Svaret var att Brandt höll sig undan. När han skulle ut till skansen skickade han sin svåger som var skrivare, men även svågern såg till att snabbt lämna skansen innan någon kom.

I ett annat bevarat dokument beskrivs slutdomen och vad som låg till grund för den¹⁹. Dommen blev hård och den 4 april 1678 blev överste Hård avrättad i Malmö vid slottsbommen mot muren vid stranden²⁰.

¹⁸ SRA, M1336, Krigsrätten ang Karlshamns uppgivande 1677. Svenskarna gav upp i oktober 1676 men förhören började i januari 1677.

¹⁹ SRA, Skrivelser från generalguvernörer och guvernörer - Skåne, Halland och Blekinge Vol 7 1675-77.

²⁰ Även kapten Nicolaus Schultz blev avrättad vid samma tillfälle.

Att skansen skulle kunna stå emot belägringen var enligt överste Hård omöjligt. De var först belägrade av överste Lütsou och överstelöjtnant Brockenhuse, sedan major Hörbt med dragoner och ryttare. Omkring 1500 man fanns på skeppen. Överste Hård berättar att de försökte skjuta på skeppen från skansen men nådde inte fram. Under de två månader de var belägrade dog tio soldater och 80 insjuknade. Vid utmarchen behöll danskarna omk 30 av de som varit mest sjuka.

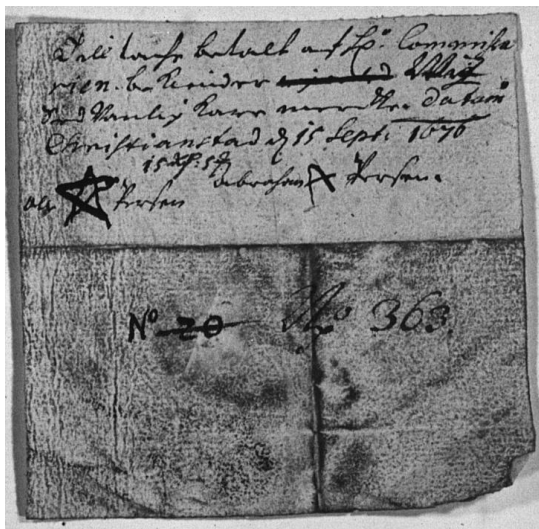
Karlshamns skans under danskt styre

Befolkningen i Karlshamn var inte sena med att hjälpa danskarna och till och med begå övergrepp mot de svenskar som bodde där. Fogden Hollander skriver i ett brev den 12

september, att sedan han kom till Karlshamn har omkring 200 man befunnit sig ute på skansen²¹. Han skriver också att svenskarna flera gånger försökt sig på en landstigning men att han med böndernas hjälp slagit tillbaka dem. Vid det sista landstigningsförsöket blev två bönder skjutna, den ena dog direkt och den skadades och fick vård.

Hollander skriver att alla som er udaf nogen svensk nation ware sig borgare eller bonde saa skiuder de hamb eller och sticker hand ihiel med deris store knifwar. När Hollander säger till dem att det inte är kungens order svarar karlshamnsborna att de wil hafue alle svenske ud af landit. Man upprättade en lista på vilka som var danskar och tyskar och en lista på vilka som var *indföde swendsche*. I den listan som innehöll svenskar anges flera som *bort römt*. Bland de svenska namnen hittar vi till exempel förrige *Tollare Jacob von Schotingen*. Sammanlagt 72 namn innehåller den svenska listan. Den danska listan innehåller 47 namn och här hittar vi till exempel borgmästaren Hack Laursen, rådmännen Hans Brandt och Per Persen. Hack Laursen och Hans Brandt flydde till Danmark

Kvitto på leverans av salpeter till Kristianstads fästning av Abraham Persson i Håkantorps och Ola Persson i Boa från Jämshögs socken samt med deras bomärken. Källa: DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Räkenskaper från Kristianstad.

²¹ DRA, Generalkrigskommissariatet, Inkomna brev Blekinge 1674–1679.

efter kriget och fick skattfribrev från den danske kungen 1680²².

Borgaren Peder Jensen i Karlshamn var en av de som drabbades hårt och skriver ett brev till den danska kungen²³. Han berättar att han bott i Karlshamn i 13 år, har varit gift två gånger och båda gångerna med danska hustrur samt har flera omyndiga barn. Både han och hans bror Jens Jensen har fått sina hus plundrade.

Peder Olsson i Madwig kan man flera gånger hitta i räkenskaperna för Karlshamns skans. Han hjälpte danskarna under hela kriget och bosatte sig sedan på Bornholm.

Den 16 februari 1677 stal friskyttar *smaatt och stort få af den suenske fogde Blasii gaard och blef lentet och slagtet paa skandsen*. Bönder lämnade kunskap om sådant som danskarna behövde veta och de gick ärenden och fick betalt för detta. Det nämns också att friskyttar hämtade få som rymt från svenskarna i Ronneby och levererade till skansen mot betalning. Det fanns fyra svenska fångar på skansen som var där strax över fyra månader och dessa skulle också försörjas.

Socknarna i Blekinge var inte heller sena med att leverera olika sorters förnödenheter och material till Kristianstads Garnision. Utöver bönders leveranser kom friskyttar dit med fångar och brev som de beslagttaget.

Svenskarna börjar försöka återta de förlorade områdena

Omedelbart efter att danskarna intagit Kristianopel och Karlshamn och därmed lagt hela Blekinge under sig planerade svenskarna att återta det och Karl XI gav uppdraget till Ebbe Ulfelt och greve Pontius Frederic dela Gardie.

Den 15 oktober 1676 ger Karl XI order till Ebbe Ulfelt att han ska gå in i Blekinge via Brömsebro den 20 oktober från Kalmar län och ner till Kristianopel och sedan vidare ner till Ronneby för att säkra hela östra Blekinge från danskarna²⁴. Samma dag skriver kungen till greve Pontius dela Gardie som befinner sig i Småland att han ska gå in i Göinge härad den 21 oktober för att ta sig kustvägen utmed Blekinge tills han möter Ebbe Ulfeldt i Ronneby²⁵.

Pontius dela Gardie anlände till Loshult den 24 oktober och låg stilla där till den 27 oktober. Armén bestod av soldater blandat med några hundra bönder från Småland. Sedan marcherade de till Hönjarums bro, söder om Osby. Här mötte de ett uppbåd av bönder och motståndet blev så stort att de var tvugna att ta sig över ån vid sidan om och anfälla bönderna i ryggen för att komma förbi²⁶. Sedan stannade de där i tre dygn innan de marcherade vidare via Broby, Råbelöv och gick strax norr om Kristianstad innan de vek av mot Blekinge²⁷.

Den 6 november 1676 nådde de Blekinge och kom först till Sölvesborg. Här befann sig Siegfriedt Leupoldt som tjänade den danske kungen²⁸. Det har inte gått att få fram dennes

²² DRA, Danske Kancelli, Sjællenske registre, 1680.

²³ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 50 - 1676 E 4. Breve - 1676 L. Odat.

²⁴ SRA, Riksregistraturet, 15 oktober 1676, Karl XI till Ebbe Ulfelt.

²⁵ SRA, Riksregistraturet, 15 oktober 1676, Karl XI till Pontius dela Gardie.

²⁶ Fabricius Knud, Skaanes overgang fra Danmark til Sverige, band III utg 1952 sid 65.

²⁷ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 50 - 1676 E 4. Breve - 1676 L. 12 november 1676 Carl Gustaf Skytte.

²⁸ DRA, Generalkrigskommissariatet, Inkomna brev Blekinge 1674 - 1679, Siegfriedt Leugolitz, Copenhagen, december 1676.

tjänst men Pontus dela Gardie fick reda på att han var där och beordrade att Carl Gustaf Skytte med en trupp ryttare skulle gripa honom, men Siegfriedt Leupoldt lyckades fly. När den gupp ur dela Gardies armé märkte det plundrade de det de kunde och slog sönder mycket i hans hus.

När de kommit en bit in, närmare bestämt vid Galleryda bro, mellan Pukavik och Mörrum, blev de överfallna av den danske fogden Johan Johansen Hollander och runt 800 bönder och snapphanar som han samlat. Bönderna anföll tre gånger från en intelligande klippa²⁹. Hollander berättar att han hade omkring 800 bönder till sin hjälp och de lyckades döda 25 över- och underofficerare samt en del gemene³⁰. Pontus dela Gardie skriver däremot till Karl XI att en fänrik och några gemener är ihjälskjutna samt att en kaptenslöjtnant, en sergeant och omkring 40 gemener är sårade³¹. Men landshövding Gustaf Liljecrona skriver den 23 november att i de tre drabbningar som varit, för både Pontus dela Gardie och Ulfeldt, är det 24 bönder som dött och 15 sårade. Denna siffra är sannolikt mer korrekt

Men något hände vid detta tillfälle och Hollander fick fly. Han berättar att han *maatte saa retiere mig paa Hr Admiral Rodstands skib efftersom iag da hafde fiende baade af bonder saa väl som af dee suenske*. Varför blev även bönderna fiender? Vi vet inte, utan Hollander tog sig med skeppet till Skåne för att ta sig till Kristianstad och var sedan kvar där till svenskarna erövrade staden. Pontus dela Gardie besöt vid överfallet att genast hämnas och brände den intelligande gården Björkenäs på kvällen³².

Den 8 november befinner sig Pontus dela Gardie i Mörrum³³. Efter övernattning där går truppen vidare mot Karlshamn men utanför Karlshamn börjar bönder från Småland klaga³⁴. När de kom till Karlshamn *stodnade dhe twert af och wille ingalunda igenom staden*³⁵. Han försökte övertala dem men när det inte hjälpte skriver han att *nödgades iagh at bruka hårdheet och låta besättia vägen medh ryttare och stycken hwaruppå dhe änteligen resolwerade at gåå igenom*. Tydligt riktade han mindre kanoner de hade med sig och hotade bönderna så de tvingades att gå framåt. Siegfriedt Leugolitz som vid tidpunkten bodde i Sölvesborg och tjänade den danske kungen skriver att då *Greve Pontus marscherade mot Carlshaffn då han blev emottagen av de våra på skansarna med häftiga kanonader*³⁶. En annan dansk skriver att Pontus dela Gardie stannade vid Asarum och planerade att inta skansen men att de lyckades pressa bort honom³⁷. Detta kan dock inte stämma utan de stannade på grund av problem med manskapet och de ville till Ronneby så fort som möjligt.

²⁹ Fabricius Knud, Skaanes overgang fra Danmark til Sverige, band III utg 1952 reprografisk genudgivet 1972, sid 65, 66.

³⁰ DRA, Generalkrigskommissariatet, Indkomne breve, Blekinge 1674 – 1679.

³¹ SRA, Skrivelser till Konungen Karl XI tid Vol 13, Pontus dela Gardie till Karl XI Ronneby 13 november 1676.

³² Weibull Martin, Samlingar utgifna för de skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, 1874, J.J. Winslows dagbok 1676–79, sid 81 not 2.

³³ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 50 - 1676 E 4. Breve - 1676 L. Mörrum 8 nov 1676 Pontus dela Gardie. Brevet tycks vara till socknarna Gammalstorp och Ysane.

³⁴ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexjö 23 november 1676.

³⁵ SRA, Skrivelser till Konungen Karl XI tid Vol 13, Pontus dela Gardie till Karl XI Ronneby 13 november 1676.

³⁶ DRA, Generalkrigskommissariatet, Inkomna brev Blekinge 1674 - 1679 , Siegfriedt Leugolitz, Copenhagen, December 1676.

³⁷ Fabricius Knud, Skaanes overgang fra Danmark til Sverige, band III utg 1952 reprografisk genudgivet 1972, sid 66.

Så det fanns tydligen en orsak till ordervägran och rymningar i armén som dela Gardie inte säger i sitt brev. Det är främst de från Västra härad i Jönköpings län men även från de södra häraderna av Kronoberg. Pontus dela Gardie säger om dem att *de hafwa varit the wärsta att komma till rätta med, såsom the och först hafwa för Carlshambn begynt att morra och ropa alla medh en mun att the wille gå hem och sedan en half mijhl ifrån Ronneby der vägen lopp tillbaka hijt åht Wexiöö stannade dhe mitt uthi marchen och åhrnade att gå alla bort*. Redan vid Galleryda hade några bönder rymt och ännu fler utmed vägen fram mot Karlshamn. Man försökte övertala dem, men till slut fick de lov att vända hemåt. En del av de som hade rymt greps och förhöordes av danskarna³⁸. Flera av de svenska bönderna berättade under förhören att de endast haft en yxa som vapen. Att det var brist på vapen stärks av att när de gick genom socknarna begärde de att bönder som bodde där skulle lämna ifrån sig vapen till dem³⁹.

Den 11 november stannade de med truppen i Hoby över natten⁴⁰. De skulle sedan vidare till Ronneby där de skulle möta upp Carl Gustaf Skytte dit de beräknade ankomma på kvällen den 12 november. Carl Gustaf Skytte ankom till Ronneby med en trupp dragoner bara timmar före Pontus dela Gardie och har order att hjälpa till att jaga snapphanar⁴¹.

För Ebbe Ulfeldt gick det inte mycket bättre. Ulfeldt hade fyllt på sin armé med bönder, framförallt från Kalmar län, och på kungens order fått bössor av socknarna i Småland och gick sedan mot Blekinge. När de den 8 november kom till Äspenäs bro omkring 5 km söder om Kristianopel råkade de ut för ett bakhåll. Det visade sig att det var snapphanar och ledare var bonden och före detta länsmannen som nu var skogvaktare, John Månsson i Olsäng, en gård som ligger alldeles i närheten lite söder ut⁴². John Månsson kallade sig för major vid detta tillfälle. Även bonden Per och Långe Håkan var med i överfallet⁴³. Tydligen blev överfallet så pass långdraget så kommandanten i Kristianopel, överste Christian Lutsow han skicka ut förstärkning. En dansk löjtnant vid namn Adolf von Bessen förde befålet över 50 *musketerare* (gulrockar) men Bessen blev skjuten till döds⁴⁴. Detta gjorde att Ulfeldt lyckades driva dem på flykten men han kunde inte inta Kristianopels fästning utan vände söderut.

Landshövding Gustaf Lilliecrona skriver att dela Gardie och Ulfeldt hade tre sammandrabbningar med snapphanar⁴⁵. I dessa tre sammandrabbningar dog 24 av bönder och 15 skadades. Vidare skriver Lilliecrona att de från Västra härad som återvände hem plundrade gårdar utmed vägen både i Blekinge och i Kronoberg och gick så hårt fram att bönderna lämnade sina hus och flydde in i skogen. Bönderna i södra Kronobergs län fick även utstå en del från svenska ryttare som skulle ner till Blekinge. Hustrun Märta Nilsson i Gröntebo i

³⁸ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677,

³⁹

⁴⁰ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 50 - 1676 E 4. Breve - 1676 L. 12 november 1676 Carl Gustaf Skytte

⁴¹ Se not 34. Av brevet att dömma var Carl Gustaf Skytte med Pontus dela Gardie både i Hönjarum och Galleryda. Detta stämmer överens med att Skytte blev skickad till Sölvesborg för att gripa Siegfriedt Leugolitz. Möjligen kan han ha ridit i förväg till Ronneby efter övernattningen i Mörrum.

⁴² SRA, Kommissorialrätt ang Snapphanarna, 1677:1

⁴³ Weibull Martin, Samlingar utgifna för de skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, 1874, J.J. Winslows dagbok 1676-79, sid 81.

⁴⁴ Se not 45.

⁴⁵ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexiö 23 november 1676.

Urshults socken beklagar sig över att dragonerna från Sunnerbo härad rider in i betesmarker och betar både på deras ner- och hemfärd⁴⁶.

Efter att Pontus dela Gardie och Ebbe Ulfeldt mötts upp har de order att marchera mot Skåne. Redan den 4 nov skickade Carl XI ordern att de skulle gå ner till Skåne och möta upp huvudarmén, alltså innan de ens nådde Blekinge, men detta brev nådde inte fram vilket också sägs i ett senare brev. De andra breven var den 12:e och 23:e nov.

Under marchen från Ronneby mot Skåne visar det sig att bron i Mörrum gjorts obrukbar, sannolikt av snapphanar och bönder. Kronans befallningsman över Lister och Bräkne härad Petter Brännman skriver ett brev den 24 november från Hoby till prästen i Mörrum bland annat att han ska

...förmana dhet dhe sampteligen i morgon sigh samman sourka(?) och broen dher widh Mörrum förferdiga, så att deras excel:s excell:s medh dhes armeer och artollerije nu straxt öffuergå kunna, och dhe någon försummelse uthi shere må dhe wahra förtänkta dhem ett stort straff att öfwegå låtha, nembligen medh eldh och swärdh, och dher icke broen ferdig ähr när dheras excell:s excell:s öfuer morgon dijt kommandes wahr daa må dhe dhet öfwriga förwänta och sedan blifuer icke något huus i Mörrum förskonat ja neppeligen prästegårdhen, så sampt detta ähr effterkommit bliffue...⁴⁷

En del präster var svenskvänliga och de använde han *goda ord* till och andra som var danskvänliga präster lämnade han *hotelser till leverne och liv och tyranniska slag* och det blev tydligt här att prästen i Mörrum var danskvänlig.

Med en förminskad styrka fick dela Gardie nya order, att fortsätta bekämpa snapphanarna och sedan ta sig ner till Lund till det förebådande slaget. Pontius dela Gardie hann inte fram till Lund i tid. Slaget vid Lund var den 4 december men både dela Gardie och Ulfeldt nådde Karl XI:s läger den 9 december och hade 4000 man med sig.

Vid en rapport om läget i Blekinge december 1676, efter svenskarnas vinst i Lund, skriver landshövding Gustaf Lillecrona att det är ganska lugnt och tilläger sedan:

men bönderna i Jämsjö sochen som alltid hafwer warit dhe argaste äro intet wähl tillfredz medh denne hans Mayst: lyckliga action, uthan hafwa sigh dheröfwer beklagat hoos wåre bönder, som boo widh gräntzen⁴⁸.

Kristianstad mellan augusti 1676 och september 1677

En vecka efter att danskarna intagit Kristianstad gör man sig i ordning för en längre vistelse på platsen. Först går man igenom manskapet och den 22 august är 68 man är sjuka och *qvästa*⁴⁹. Man behöver omedelbart föda och den 26 augusti får man in *extraordinarie Lefveranser* ifrån Knisslinge. Här nämns även *Lyngsboe sogen* och *Trolß Trolßen i Rogebo*⁵⁰

⁴⁶ VaLA, Göta Hovrätt, Advokatfiskalen Kronobergs län (G) EVIIAAD:22 (Arkivdigital 1671-1680 Bild: 1600, Sida: 31).

⁴⁷ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 50 - 1676 E 4. Breve - 1676 L.

⁴⁸ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexiö den 14 december 1676.

⁴⁹ DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Räkenskaper från Kristianstad.

⁵⁰ Södra Rågeboda, Örkened socken. I mantalslängd 1679 står hans fader Truid Tuesson som utgammal och sonen Truid är hemmaboende.

och *Jep Jenßen i Schmaltorp*⁵¹ som är grannbyar söder om Lönsboda i Örkened socken. I september börjar man ta in det *Kong Tijende* och bönder från Ingelstads härad börjar leverera den 9 september.

Den 18 mars 1677 brände danskar från fästningen Nosaby gård⁵². Detta gjorde de för att risken var överhängande att svenskarna skulle använda denna stora gård vid en belägring.

Den 9 maj 1677 blev en gemene sårad på Långebro och den 17 maj var det ett mindre slag i Hästveda där en dansk corporal och 5 gemener blev sårade⁵³. Dessa lyckades ta sig tillbaka till fästningen och fick sjukvård.

Den 29 juni 1677 befann sig friskyttar från östra Blekinge i Kristianstad. Det var Suend Anoltsen, Joen Pedersen, Joen Suendsen och Anders Nilsen. Den 3 juli var Carl Pedersen och tre ej namngivna friskyttar där. Vid ett tillfälle lyckades friskyttarna från östra Blekinge gripa en svensk som levererade ett brev från Karlshamn till Kalmar. Jon Suendsen, Jon Persson och Per Månsen tog fången och brevet med sig och kom till Kristianstad den 11 juli.

Snapphanar organiserar sig

När danskarna landstigit vid Råå i juni så fanns det bland annat tre kompanier med skåningar och göingar. Dessa kompanier leddes av den smått legendariske snapphanekaptenen Sven Paulsen, även känd som göingehövdingen⁵⁴. Var dessa tog vägen vet vi i nuläget inte men ett kompani var under hösten sannolikt förlagd till Västra Vram socken söder om Kristianstad och bestod av män från främst Skåne men även Halland samt några från Själland Dessa förflyttades när vintern närmade sig till Landskrona fästning men tyvärr är det inte känt vilken som var kapten⁵⁵. Under vintern 1676/77 bildades det sedan flera friskyttekompanier. I januari 1677 omnämns att det bildats ett kompani i Kristianopol⁵⁶. Det sägs att *östra häradh hwilket hafwer uhtgiort ett compagnie Dragoner bestående af 100 persohner hwilka uthi Cristianopol intagna ähro*.

Även i Kristianstad fick man hjälp av danskarna⁵⁷. Man kan fråga sig varför det snabbt kunde bildas tre kompanier med utgångspunkt från Listers härad? Sannolikt var Cai Lykke en del av orsaken. Eftersom han var dansk och hade viss erfarenhet av ledarskap inom det militära var han också den naturlige ledaren i Listers härad och ledde upproret mot svenskarna i Listers härad sommaren 1676. Dessutom hade man det mycket svårt ekonomiskt. Detta bekräftas av ett brev från prästen Bertil Struck i Mjällby⁵⁸. Han skriver till danskarna att de i socknen har 46 ödegårdar och att 32 unga män blivit utdraget ur sitt fiskeri. Att befolkningen led svårt under det nya svenska styret påverkade säkert att de gärna ville ställa sig under danskt styre igen.

⁵¹ I mantalslängd 1679 nämns Jeppe Jönsson i Smålatorp, Örkened socken.

⁵² LLA, Kristianstads stadsarkiv Rådhusrättens och Magistratens arkiv, F1b:2 Inneliggande handlingar Sup 1622-1722. Brev daterade den 18, 19 och 30 april 1677

⁵³ DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Räkenskaper från Kristianstad.

⁵⁴ SRA, M1333 Strödda handlingar 1675-1676, förhör 3 juli 1676

⁵⁵ LLA, Västra Vrams kyrkoarkiv, LI a:1. Se även bilagor, friskyttekompanier.

⁵⁶ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679. 1677-01-11 landshövding Lilliecrona till Karl XI.

⁵⁷ DRA, 1677 H 4. Breve - L 4. Breve, Lindenow till Christian IV. 1677-02.

⁵⁸ DRA, Krigskollegiet, Inkomna brev Blekinge 1674 – 1679, Bertil Struck 17 augusti 1676.

Friskyttefanan

Att soldater har en fana är inget nytt så det bör inte vara förvånande att även friskyttar hade en egen fana. Författaren Per Sörensson skriver att jämshögskompaniet begärde en fana och *den var liksom de andra af röd sars med hvit taft rundtomkring och ett hvitt kors midt*⁵⁹. Efter en förfrågan till Köpenhamns rigsarkiv visade det sig att den källhänvisning Sörensson använt inte längre finns. Men efter att ha läst länge bland arkivförteckningarna och sedan ett besök i Köpenhamn lyckades jag finna originalet⁶⁰. I brevet från Christoffer Lindenow, som är skrivet i chiffer, nämns flera intressanta detaljer. Först nämns det allmänt om friskyttarna att de hade varit i Kristianstad och begärt fanor samt blivit uppdelade i kompanier.

En fana med nr ST 6:420a,2 som har Per Sörenssons beskrivning som man beslagtog i slaget vid Landskrona den 14 juli 1677. Denna fana stämmer i beskrivning med den som kapten Nicolaus Hermanssön fick den 15 februari 1677. Källa: Armémuseum i Stockholm

Efter detta läser vi följande, 131, 325, 99, 91, 312, 198, 86, 93, 248, 23, 86, 249, 88, 94, *haffer och begiert* 127, 191, 227, *aff mig som och nu er i arbeid*, 187, *giöris* 111, 217, 109, 98, 95, 86, 100, 246, 98, □□ med 131, 205, 90, †, 214, 98, 99.

För att lösa detta krävs en chiffernyckel som passar till Lindenows brev⁶¹. Texten lyder, *it Blegenske Regiment Giemsi sogn haffver och begiert en fane aff mig som och nu er i arbeid, de giöres alle af röd sars med it hvid kors*. Vi ser att Sörensson har lagt till orden *midt i och hvit taft rundtomkring*. Detta är en väsentlig skillnad. Frågan är varför Sörensson inte är källtrogen? En anledning kan vara att han inte hade tillgång till chiffernyckeln. Dessutom finns det en bevarad fana med det utseende som Sörensson beskriver⁶².

Det finns en annan källa och det är Falck Lauridtzön Dalhoff som i ett brev skriver följande⁶³

Nicolaus Hermanssön Capitein under welb: Oberste Brahe gick i gaar som war d: 15: februarii op ad blegind till med Commanderede her udaf Christianstad-60 Mand foruden officerene, och skulle til sig tage alle friskytterne och bönder som hand kunde bekomme, at attaqvere de swedske i blegind med, Merheim gaf dem een Röd Parses faufne med hwid taftt under om och et hwid kors midt udi

Vid en förfrågan till Tøjhusmuseet i København visar det sig att de inte har några äldre fanor utan de hänvisar till Armémuseum i Stockholm som har flera bevarade fanor. Tyvärr kan man på Tøjhusmuseet inte härleda fanorna till kompanier men de säger att från år 1628 kom en dansk förordning att alla kompanier skulle ha dannebrog upp i ena hörnet och kompaniets vapenbild i centrum. Det finns hos Armémuseum fanor med dannebrog uppe i ena hörnet men sedan finns det två fanor kallade ST 6:420a,1 och ST 6:420b som passar in på friskyttarnas fana och ytterligare en vid namn ST 6:420a,2 som har Per Sörenssons beskrivning som man alla beslagtog i slaget vid Landskrona den 14 juli 1677. Sannolikt är alla dessa tre friskyttfanor.

⁵⁹ Sörensson Per, Karolinska Förbundets Årsbok 1616, Friskyttarna under Skånska kriget, sid 20.

⁶⁰ DRA, Krigskollegiet Landetaten, 1677 H 4. Breve - L 4. Breve, Lindenow till Christian IV.

⁶¹ DRA, Beregninger, reglementer, ruller og ciffernøgler 1661-1679 - Tyske Kancelli Udenrigske Afdeling 1650-1770, Departementet for de Udenlandske Anliggender 1770-1848.

⁶² Armémuseum i Stockholm, fana nr ST 6:420a,2.

⁶³ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 55 - 1677 C 4. Breve - 1677 F. Relationer.

Flera har även tolkat det som att det enbart var Jämshög som hade denna fana men det står *de giøres alle* vilket betyder att alla kompanier som Meerheim hade ordnat en fana till hade en fana med detta utseende. I meningarna före beskrivningen av fanan står det följande,

...de ware her och begierde af mig fane och formular af end som de erbödig war at giöre om tronshab til eders Majtt, som iag och med H General Merheims samtycke haffver forshaffet dem, och ere de effter deris begiering, i Compagnier af delte, saa at en dag, naar Eders Majtt naads behagar at gifver dem gode officerer, saa haffver Eders Majtt uden möye it Blegenske Regiment Giemsi sogn haffver och begiert en fane aff mig som och nu er i arbeid, de giøres alle af rød sars med it hvid kors, huilchet dem saa wel behagar att de snart alle forlader gaardene i Blegend och giffuer sig derunder⁶⁴.

I Göinge menar man att friskyttekompaniet i östra Göinge hade det vapen som Osby hembygdsförening använder till sin fana men detta stämmer inte enligt Lindenows brev.

I december 1678 begärde Ove Rammel att fyra friskyttekompanier skulle träffas. Vid detta tillfälle erbjöd han att de kunde få ingå i den ordinarie armén och hade med sig fyra fanor som de skulle få. Eftersom de blev erbjudna nya fanor måste de fanor de fick 1677 ha varit annorlunda. Dessutom hade inte Christoffer Lindenow behövt beskriva fanan för kung Christian V om det var en äkta dannebrog de fick i januari 1677.

Friskyttarnas fana såg ut på detta sätt och är exakt enligt Lindenows beskrivning. Denna fana med nr ST 6:420a,1 och en annan med nr ST 6:420b är tagna i beslag i slaget vid Landskrona i juli 1677 och tillverkades sannolikt av danskarna. Källa: *Armémuseum i Stockholm*

Svenska armén in i Blekinge

Med inledningen av 1677 hade danskarna full kontroll över hela Blekinge och större delen av Skåne. Men svenskarna utarbetade nya planer. Man behövde soldater och därför tvångsutskrevs män och vägrade man stämplades man som snapphane och hotades med dödsstraff och att gården brändes⁶⁵.

Den 11 januari red Johan Gyllenstierna från östra Blekinge till Växjö. På vägen dit påträffade de två snapphanar som de grep och tog med sig till Växjö för att de där skulle ställas inför rätta⁶⁶. Landshövdingen skriver att de *kunna af dem uthennta hwarest som Snapphanarna sigh mästedels uphålla och hwilke som denne Regimentskrifware så illa medfarit hafwa. Här hålles dhe i gååt förwar och skola wähl intet undwijka dheras straff*. Den 17 januari läser vi att *Dragon Snaphanen Jon Gummesson steglades wid Ronneby*⁶⁷. Sannolikt är detta en av de två snapphanar som landshövdingen skriver om som satt fängslad.

Falck Lauridtzön Dalhoff skrev följande om en stegling vid Ronneby vid detta tillfälle⁶⁸.

⁶⁴ DRA, Krigskollegiet, Beregninger, reglementer, ruller og ciffernøgler.

⁶⁵ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, 2 maj 1677.

⁶⁶ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Vexjö den 5 februari 1677.

⁶⁷ KrA, Militieräkningar 1677 vol 10 folie 2359

⁶⁸ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 55 - 1677 C 4. Breve - 1677 F. Christianstad den 22 februari 1677.

To dage förend Jeg kom till Carlshafn, passerede udi Rönneby at de svenske hafde faget Een af vore friskyttene. Och der hand blef kiört ud til rettersteden, begierte hand een sterck staafwe at hielpe sig af och i Wognen med, efftersom hand blef skudt i det ene laar den gang de fangede ham, der hand nu kom paa retter pladtzen och hafde stiget af wognen, holt hand öye paa den Lieutenandt som hannem hafde skudt, och tog saa med op...hed sin Eneberstange op, och slog saa Leutenanten ofwer sin hals dermed saa hand falt fra hesten, och svarede bonden, nu vil Jeg gierne dö och blef saa parteret.

I början av brevet skriver han att han var i Karlshamn den 22 januari vilket betyder att steglingen handlar om Jon Gummesson.

Ett flertal svenska soldater hade rymt under höst och vintern 1676 så Karl XI gav den 5 februari landshövding Gustaf Lilliecrona i uppdrag att spåra upp dem och föra dem till Ronneby⁶⁹.

Anfallet mot Karlshamns skans den 9 februari 1677

Admiral Hans Wachtmeister, överste Axel Wachtmeister, överstelöjtnant Erich Swinhufvud, överstelöjtnant Carl Gustaf Skytte, kapten Helmer Skytte och ryttmästaren Lilliehök⁷⁰ med flera angrep Karlshamns skans under natten den 8 och 9 februari⁷¹. Planen var att ta sig över isen innan det blev vår och på så sätt överrumpla danskarna i Karlshamns skans. Det sägs i brevet,

8 hujus under faveur af natten allerede så wijda avancerat, at han allerede twenne opkastade watugrafwar på isen war öfwer, och dhe widh skantzzen liggiande skipp förbijgången, före som fienden någon alarm hade nödgades han likwäl, aldenstund isen uthaf den milda wäderleek, som i några dagar hade continuerat, tämmeligen förswagat war och een waak af tonne piker brandh omögligen stodh at öfvergåå, att retiera sigh så at den wälbegijute attaque intet kunde winna sin fortgång; utaf dhet hoos sigh hafwande manskap ähre så wähl uthi siön som uthi retiraden blefen några hundrade mann, hwaribland war capteen Helmer Skytte hwilken drunknade; medh dhe öfriga är ofwanbende Admiral till Ronneby gången, dher at afwänta wijdare ordre, tagandes på wägen några snaphanar dhem han till Ronneby inbracht⁷².

Falck Lauridtzön Dalhoff beskrev också denna händelse i ett brev som ger mer ingående detaljer⁷³.

"Imellem den 8 och 9 februarii sidst afvide andkom fienden om Natten Klocken It, och stormede till bokulskantzzen men wor Herre hialp at de fick der skam, Ofwef Skytte och Oberst Swinhofwet war derres anförere der blef effter wis Relation udi Ifen drucknet och skudt her ved 400 Mand, der de Marcherede af igien war –60 Wogne som förte de qweste bort til Rönneby Ofwef Skyttes broder blef skudt och ligger död paa skantzzen, ochSkytte self fick skade i sit eene been, om han blef skudt eller ellerss fick dett aff Ifen veed Mand icke, bemelte Partie af de Svendske vare ey udskrefne bönder som stöte till de –200 som laa i Rönneby, och vare de saa –800 mand som Hand attaquerede skantzzen med, Een Borger af Carlshafn anförte samme swendske partie and ofwer Ifen, blef skudt uden for skantzzen, saa hafwer

⁶⁹ SRA, Riksregistraturet, 5 februari 1677.

⁷⁰ Överstelöjtnant vid Västmanlands regemente 1676-06-19. Död 1688-12-22 och begravet i kopparkista i Husby kyrka Kopparbergs län, där hans vapen uppsattes.

⁷¹ Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexjö 11 februari 1677.

⁷² SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexjö 15 februari 1677.

⁷³ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 55 - 1677 C 4. Breve - 1677 F.

Jeg udgifwet order at lade opreyse een gallie paa Carlshafns torfwe och hannem der udi ophenge, andre hans Cammerater til Exempel, Nogh Borger løb med det swenske partie bort, deres Hustruer och børn lader Jeg forwise byen, derres godtz er intet thi det er ført til Swerrig. ... Christianstad-d:22: februarii Ao 1677 Falck Lauridtzön Dalhoff

Den danske komendanten Crummentsen som låg på Karlshamns skans vid tillfället plockade upp alla döda svenskar ur vattnet och på isen och såg till att de blev körda till Ronneby för att begravas och det gick åt 60 vagnar för transporten.

I brevet från 11 februari nämner Lilliecrona att det hörts kanonskott. En del författare och historiker skriver att det var danskar som sköt utmed isen med kanoner och mejade ner svenskarna men det finns inget som styrker dessa uppgifter.

Många skriver även att danskarna hade blivit förvanade och därför hade byggt vakar och väntade på dem. Det som talar emot detta är att svenskarna kom mycket nära skansen. Vakrar kan ha varit något som man gjorde för att inte bli överrumplade. Det finns inget belägg för att dessa vakrar gjordes för enbart detta tillfälle.

Frågan är från vilken plats eller strand svenskarna utgick ifrån? De flesta i Karlshamn var trogna danskarna och sannolikt undvek svenskarna själva staden. Någon skulle ha kunnat avfyra några skott vilket hade varnat danskarna på skansen.

Vi vet att svenskarna utgick från Växjö och gick till Karlshamn. En svensk borgare visade dem vägen vilket betyder de var utanför staden. Efter det misslyckade anfallet tog sig svenskarna till Ronneby. Det är därför troligt att de hade gått över isen på östra sidan, mellan Vägga och Ortholmen. Det är också troligt att man använde en plats som låg i en vik för att dölja sig för atadsborna. Även att det inte var alltför bergigt. Det var fortfarande snö och is och behövde ta sig fram på ett säkert sätt.

Sannolikt var svenskarna 50–100 meter från skansen innan isen brast och soldaterna föll i vattnet och först då hörde danskarna vad som var på gång och började skjuta i blindo ut i mörkret. Det är möjligt att de sköt några kanonskott men även dessa måste ha varit utan att sikta eftersom det var mörkt ute och de måste ha träffat betydligt längre bort. Detta skulle stämma med att några kan ha blivit skjutna men att huvuddelen drunknade.

Belägringen av Kristianopel

Den 11 februari 1677 nådde svenskarna fram till Kristianopel och belägrade staden⁷⁴. Utöver danskar fanns även många snapphanar inne i fästningen. I ett brev från landshövding Gustaf Lilliecroona till Karl XI skriver han att runt 100 snapphanar hade bildat ett kompani och fanns inne i fästningen⁷⁵. Måndagen den 22 februari kunde inte danskarna hålla emot längre utan tvingades att kapitulera. De flesta författare skriver om en massavrättning av snapphanar som greps i samband med fästningens kapulation men dokument pekar på att detta aldrig ha

⁷⁴ Datum för ankomst och fästningens fall skiljer sig i olika dokument. Här försöker jag inte ta reda på de exakta datumen utan anger endast vad som står i dokumenten.

⁷⁵ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 3 1676-1679, Vexjö den 11 januari 1677.

skett⁷⁶. När danskarna lämnade fästningen och marchen påbörjades hade svenskarna känt igen flera av de svenska soldater som tillhört överste Wilhelm Mauritz von Post kompani och som rymt tidigare.

Men detta kom inte fram till ledningen förrän senare och alla danskar hade kommit en bit innan de fick stanna i Eksjö.

Under belägringen av Kristianopel lyckades 15 snapphanar fly till Köpenhamn och den 4 mars 1677 förhördes de⁷⁷. Följande 15 personer är namngivna med vittnesmål⁷⁸:

1. Jon Svendsön Störke

Berättar att Gyllenstierna tillsammans med 700 man, de flesta bönder kom till Kristianopel den 18 februari och fredagen den 23:e utrymde alla danskar fästningen. Det fanns 72 snapphanar som hotades med stegling och 4 bönder steglades innan han själv undkom. Han berättar också att vid löverdagen fick de i garnisonen marschera in mot Sverige och de var omkring 800 man. Han fick lämna sin hustru och fyra barn för att komma undan svenskarna.

2. Jon Persen i Torna sogn

Berättar att han alltid följt Jon Svendsön. Han berättar även att det var män från *Torna sogn*, *Randle sogn* och *Jemble sogn* som gick ihop för att stoppa Ebbe Ulfeld vid *passagen*, slog en stor del ihjäl och att svenskarna därför är förbittade på alla invånare så att de måste rymma⁷⁹. Han säger att det var mest svenska bönder som var vid Kristianopel med Gyllenstierna. När de förra fredagen kom från Bodekull såg de 12 stycken på torfwet (torget?) och ville ta med sig alla blekingska bönder att storma skansen men att flesta hade flytt till skogen. 200 soldater stannade i Kristianopel och de övriga gick mot Karlshamn och på vägen dit måste alla bönder skriva på ett papper och de som inte gör det straffas med stegel hjul och deras gårdar bränns. En borgare vid namn Claus Mortensen ville inte ge upp så svenskarna grep honom och satte honom i *bol og jern* och ville stegla honom.

3. Lars Ifversen i Randlele sogn

Berättar att han alltid följt med de andra. Han berättar samma detaljer som de förra.

4. Per Olsen i Randlele sogn

Berättar som de andra samt att han har hustru och fyra små barn.

5. Sören Nelsen i Torna sogn

Berättar som de andra.

6. Lars Annildsen i Randlele sogn

Säger att han alltid följer med de andra. Berättar vidare att svenskar ligger vid Utlängan med åtta båtar och 25 man i varje båt för att ta den post som de hade fått kunskap om som skulle

⁷⁶ Lerbom Jens, Ale Historisk tidskrift, Nr 4 2008, Massavrättningen vid Kristianopel 1677 och något om problemen med övergångstidens historieskrivning, sid 25–32. Lerbom redogör ingående om alla de fakta som finns i olika arkiv om den påstådda massavrättningen.

⁷⁷ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675–1677.

⁷⁸ Vittnesmålen är sammanfattade och i något mordeniserad stavning.

⁷⁹ Överfallet den 8 november 1676.

från Köpenhamn till Kristianopel med en galliot. Trouls Bundsker som är en bonde i fiskelägrat Utlängan sa till alla bönder att de skulle uppsnappa posten så den inte kom i fiendens händer.

Han säger att det finns flera som får stor frihet av svenskarna bland annat *Per Jönsen boende vid Steensand i Torna sogn, Swend Larsen boende sammestädes, Lars Gresson boendes sammestädes, Jon Hakensen paa Sturke i Störke sogn, Salmon Jonson boendes paa Störcke och Lars Nelsen boendes sammestädes.*

7. Jon Nelsen i Randeleg sogn

Boendes paa Lenuld i Randle sogn berättar som de andra.

8. Madtz Persen i Randeleg sogn

Hemma sammastädes, berättar som de andra.

9. Per Andersen i Randeleg sogn

Hemma sammastädes, berättar som de andra.

10. Oluf Biörnmsen i Randeleg sogn

Hemma sammastädes, berättar som de andra.

11. Swend Annildsen i Randeleg sogn

Hemma sammastädes.

12. Oluf Andersen i Säby, Randeleg sogn

I *Sæby i Randle sogn* berättar som de andra samt att svenskarna hugger sönder alla båtar så de inte ska kunna fly.

13. Jens Larsen i Randeleg sogn

Hemma sammastädes, berättar som de andra.

14. Gynne Persen i Jemby sogn

Hemma sammastädes, berättar som de andra.

15. Jon Swenson i Randeleg sogn

Berättar att de allesammans är *boesiddandes og hawer forlatt hustrur og barn.*

Den 29 mars 1677 kommer Olle Hald och Giesle Andersen boendes i Rönnow på Bornholm till Köpenhamn⁸⁰. De hade och avrest därifrån för 10 dagar sedan och berättar att den 17 mars kom fem båtar från Stenshamn som ligger två mil från Kristianopel med 15 bönder samt deras hustrur och barn och de flydde från Blekinge. Det är mycket sannolikt att det rör sig om de 15 män som förhördes den 4 mars eftersom de kan ha åkt tillbaka, hämtat upp familjerna och åkt över till Bornholm på denna tid.

Andra som flydde östra Blekinge var Jost Wäfware vars hustru sedemera var död och han lämnade hus och gård. Mårten i Brattlycka, borgare, flydde men kom tillbaka och hämtade

⁸⁰ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675–1677.

hustru och egendom med en båt men lämnade en gård. Båtsman Mårten Persson seglar med Hans Mårtensson. Mårten fick skattfrihet i Danmark 1680⁸¹.

Fler vittnesmål kom in efterhand till danskarna och den danske soldaten Hendric Peters berättar att han var fången inne i Kristianopels fästningen under belägringen⁸². Han hade hört att svenskarna med 600 soldater hade plundrat en kyrka en mil därifrån och tagit 50 hästar och gripit 7 friskyttar som de fört till lägret. Han tillägger att han även hört att svenskarna var 18 000 man stark. Andra uppgifter visar att inget av det Hendric Peters hade hört var sant.

Den 1 juni 1677 förhörs Ingel Andersen född i Ramdala i Blekinge och han berättar att han var i Kristianopel när den övergick till svenskarna. Han säger att för 14 dagar sedan, alltså omkring mitten av maj, började svenskarna bryta muren mot sjösidan och den kommer snart att ha raserat helt. Alla rester och proviant hade redan förts till Kalmar. Svenskarna ska ha sagt att de som vill flytta till Kalmar får behålla sina tillhörigheter och vara fria men för de som inte vill beslagta man alla deras tillhörigheter⁸³. Han berättar även att på skansen i Karlshamn är det 300 man varav 200 är sjuka och de andra är *forsulteda* (svultna). Denna uppgift stämmer sannolikt inte. I räkenskaper för skansen under denna tid står det att det utgick ersättning för mat till mellan 55 och 61 personer samt fyra svenska fångar⁸⁴.

Den 18 oktober 1677 hölls en rättegång i Abrahamsäng i Östra härad mot ett flertal inblandade⁸⁵. Det omnämns att borgaren Olof Nilsson flytt till Danmark och en borgare vid namn Stacke Joen boendes på en gård på Sturkö som han fått av Blasius berättar att ett antal personer hade också flytt till Danmark. Bland annat omnämns Jacob Parap som med hustru och barn och all sin egendom flytt. Hans Mårtensson en borgare tog med största delen sin egendom, dock kvarlämnat sin hustru och någon fast jord. Hans Mårtensson fick skattfrihet i Danmark 1680⁸⁶. Skolmästaren Ing... Eger flydde och även *skellmern* Hendrick Jonsson med hustru, barn och all sin egendom.

Jon Månsson i Olsäng ställdes också inför rätta den 18 oktober 1677 men han infann sig inte⁸⁷. Han dömdes till stegling men detta kunde givetvis inte verkställas eftersom han hade flytt tillsammans med sin hustru. I en av åtalspunkterna sägs det att han kallade sig för major för snaphanarna och att han red tillsammans med danskarnas fogde Michel Mörk. Det berättas att ingen har sett honom sedan två dagar efter att Kristianopels fästning intogs av svenskarna.

Jon Månssons son Torkel Johnsson i Abramsäng, som efterträtt efter sin far som länsman och tjänade som det i tre år, ställdes också inför rätta. Han hade gripits redan under hösten 1676 och det sägs att han *öfwe åhr och dagh fångsligt suttit*. Han hade läst upp ett branskattsbrev från kungen i Danmark vid Bröms. Ett flertal vittnen intygade att han endast under tvång hjälpt danskarna och han fick därför pardon för sina brott.

⁸¹ DRA, Danske Kancelli, Sjællandske registre, 1680

⁸² DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677.

⁸³ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677.

⁸⁴ DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Bodekull Karlshamn Skanses penge- ammunitions- og proviantregnskab aflagt af Hans Brandt,

⁸⁵ SRA, Kommissorialrätt ang Snapphanarna, 1677:1

⁸⁶ DRA, Danske Kancelli, Sjællandske registre, 1680

⁸⁷ SRA, Kommissorialrätt ang snapphanarna. Se även SRA, Kollegiers m fl, landshövdingars, hovrätters och konsistoriers skrivelser till Kungl Maj:t, Skrivelser från landshövdingar, Kristianstad län, volym 10.

Sedan anklagades före detta ryttare Lars Stake för att under *förledit åhr gripit gewähr emodt sin rätta konung*. Ytterligare en soldat anklagades nämligen furiren Måns i Bleckstad af *Capitain Raffs Compagnie*.

Vidare förhördes skepparen Per Henricksson och båtsman Pehr Jonsson. De fängslades redan innan danskarna intog fästningen och hade suttit fängslade i Kalmar sedan dess. De berättar att de hade varit ett ärende ut på landet och när de skulle tillbaka greps de av kapten Brobergs dragoner som förde dem till Kalmar. De säger att de aldrig har hört någon orsak till att de greps. Rätten beslutar att de ska släppas fria.

Erland i Silleryd anklagades sedan för att ha talat illa om Sveriges undersåtar. Han var av landsdommaren dömd till stegling. Rätten tar hänsyn till att det skedde under dryckenskap och att han nu suttit länge i fängelse. Han döms till 40 Dr Sölf i böter. Om han inte kan betala får han plikta med kroppen.

Bonden Joen Håkansson anklagades också för otrohet mot svenska kronan. Han är sedan tidigare dömd att mista livet. Rätten tar hänsyn till lång tid i fängelset där han mist hörseln och nu är döv.

Drängen Carl Nilsson i Espenäs anklagas för att ha gripit till gevär mot svenska soldater. Han var med vid flera brott och greps redan under hösten 1676. Han dömdes till döden strax efter. Carl Nilsson säger nu att muskötan var trasig och att han aldrig skjutit ett enda skott och ägde inte vare sig krut eller kulor. Han var tvingad av de andra att följa med. Fängelsetiden har varit svår och hans hälsa är inte bra. Han får konungens pardons placat. Även Anders som anklagas för liknande brott får benådning⁸⁸.

Långe Håkan som varit med vid överfallet mot Ebbe Ulfeldt greps och steglades den 28 juni 1677 i Kristianopol tillsammans med Carl Proposs⁸⁹.

Men alla flydde inte. Friskyttekmajoren Nicolaus Hermandsson red på lördagen samma vecka tillsammans med dragoner och friskyttar från Karlshamn till Ronneby för att organisera motståndet⁹⁰. Detta misslyckades för bönderna han tagit med sig ville gå tillbaka när de kom fram till Ronneby. Gyllenstierna påbörjade i stället det beryktade edkrävartåget direkt efter Kristianopels fall. Genom att besöka alla socknar och hota alla till döden om de hjälpte danskarna kunde de trycka tillbaka motståndet och var snart framme vid Karlshamn.

De danska soldater som befunnit sig i Kristianopels fästning och i Karlshamns skans blev förda till Stockholm⁹¹.

Byter sida och blir svenska soldater

Av de danska soldaterna som var inne i Kristianopol var det en del som bytte sida och blev svenska soldater. Nedanstående är ett protokoll från ett danskt förhör⁹².

Anno 1678 den 28 februari har lagenligt krigsförhör hållits i herr generaladjutant Johan Hays kvarter på hans excellens herr general Ahrensdorps order i närvaro av herr kapten Erasmus von der Pforth och herr kapten Hannibal von Spangen, beträffande kapten Bernekows förhållande sedan den tid då han med

⁸⁸ Efternamn nämns inte i protokollet.

⁸⁹ KrA, Militieräkningar 1677, Verifikationer folie 2359, kvittens till skarprättaren. Se även sid 11 om överfallet.

⁹⁰ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678 55 - 1677 C 4. Breve - 1677 F. Relationer

⁹¹ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, 23 april 1677

⁹² DRA,

överstelöjtnant Lutzow marscherade ut ur Christianopel. Följande officerare uppmanades att muntligen berätta sanningen, såtillvida de kände till den, under ed och enligt deras samveten. Deras vittnesmål följer här:

A. Major Johan Ebers.

Fråga: På vilket sätt avlägsnade sig kapten Bernekow från de christianopelska fångarna?

Svar: Major Johan Ebers sade att kapten Bernekow var med dem fram till Eksöe, men därefter tog han efter egen utsaga svensk tjänst och utgav sig för att vara en svensk ryttmästare, och bar värja hela tiden fastän de andra fångna officerarna gick utan värja.

Fråga: Hur länge stannade kapten Bernekow med er?

Svar: Ungefär 14 veckor och när vår major fördes bort med fångarna så blev kapten Bernekow kvar i Eksöe.

Fråga: Stämmer det att kapten Bernekow försökt övertala några officerare at ta svensk tjänst?

Svar: Kapten Bernekow kom i sällskap av några andra svenska officerare och tog ifrån dem [danskarna] deras tjänare när de skulle föras bort fångna. De sade att dessa inte var några tjänare utan underofficerare men på officerarnas enträgna böner så släppte de dem. Major Ebers tillfogade att kapten Bernekow skickat honom till överstelöjtnanten för att säga till honom att han, Bernekow, tagit svensk tjänst och att överstelöjtnanten skulle låta honom (kapten Bernekow) i fred, samt även löjtnant Lantzler, Hendrich Kruse, och Hendrich Niels Iversen - vilken var major Ebers styvson - eftersom de nu alla var i svensk tjänst. Löjtnant Lantzler ville emellertid inte bli hos dem utan följde med resten till Köpenhamn men fänrik Kruse och fänrik Niles Iversen blev med Bernekow emot major Ebers vilja.

2. Kapten Adam Loudwig Leuenklow

Fråga: Vad känner kapten Leuenklow till of kapten Bernekows förhållande efter att han lämnat Christianopel?

Svar: Kapten Leuenklow sade att kapten Bernekow marscherat ut ur Christianopel med dem men han hade sedan rest till en svensk general vid namn Hack Nielsen Schutz helt utan tillstånd från överstelöjtnanten och hade mest använt sitt kompani för tjänster.

Fråga: Var upphöll sig kapten Bernekow sedan?

Svar: Han kom tillbaka när vi var i Eksöe och begav sig till kapten Leuenklows kvarter med kapten Ritter, Lutkens och Pfeiffer för att dricka brännvin och där kom han i luven på löjtnant Hudeman och hotade honom med pryl och sade han skulle veta att han var med en svensk officer och ryttmästare och därför skulle han visa respekt. Då reste sig kapten Leuenklow från bordet och sade att de inte betraktade honom som sådan eftersom han fortfarande bodde i en dansk krigsfänges logi. Då svarade Bernekow att han stod för vad han sagt. Kapten Leuenklows replik var att om kapten Bernekow var en svensk officer så skulle han ju också få nyttja deras logement, och sade att de inte ville ha med honom att göra.

Fråga: Vet han att kapten Bernekow skickat major Ebers till överstelöjtnanten?

Svar: Han skickade major Ebers till överstelöjtnant Lutzow och lät meddela att han skulle lämna honom själv (kapten Bernekow), löjtnant Lantzler, Hendrich Kruse

och Hendrich Niels Iversen i fred, eftersom de tagit svensk tjänst och överstelöjtnanten hade inget mer med dem att göra. Löjtnant Lantzler ville emellertid inte bli kvar hos kapten Bernekow utan marscherade iväg med de andra fångarna och bara fänrik Hendrich Krusse och fänrik Niels Iversen blev kvar hos kapten Bernekow.

Fråga: Hur förhöll sig kapten Bernekow under utmarschen och marscherade han med ut ur Eksöe?

Svar: När de fick order att marschera ut så blev kapten Bernekow stående bredvid en svensk ryttmästare vid namn Berg framför porter och de tog bort åtskilliga officerare från de andra, men på de andras förbön släppte de dem igen förutom Bernekows egen Capitain d'armés och de båda förutnämnda officerarna Krusse och Niels Iversen. Kapten Leueklow tillfogat att kapten Bernekow åtskilliga gånger hade sagt att hellre än att lida nöd igen ville han ta tjänst och vi skulle se hur han kom därifrån [?]; vidare hade kapten Leueklow hört av fänrik Berendt La Porte att kapten Bernekow sagt till denne att han var glad att han kom under sin rätte landsherre, eftersom han var född på Rügen och begärde inte att få sitt tiggjarbröd av Danmark som hans salige fader fått göra. Vidare åberopar sig kapten Leueklow på kapten Ritter, Lutkens och Pfeiffers vittnesmål och begärde att de skulle bli förhörda eftersom de dagligen umgåtts med Bernekow tills han reste från dem.

3. Löjtnant Fridrich Christian Hudeman

Fråga: Vad känner han till om kapten Bernekows förhållande?

Svar: Han bekräftade allt kapten Leueklow berättat och tillfogade att vid utmarschen från Eksöe hade kapten Bernekow knuffat tillbaka fänrik Mauritz Wagener och Hans Jochimb Vogt och hotade dem med värjan, sägandes att de skulle bli kvar och ta tjänst, och de måste gå tillbaka och ta ner sina bagage från vagnen men sedan fick de ge sig av på de andra officerarnas förbön.

4. Löjtnant Christian Tabbert

5. Löjtnant Henning Johan Herbst

6. Fänrik Matthis Matthiae.

7. Fänrik Ditleff Grube.

Samtliga har utfrågats och bekräftar vad som sagts hittills. Löjtnant Tabber, fänrik Matthiae och fänrik Grube nämner också att när fänrik Moritz Wagener skulle marschera ut ur Eksöe så knuffade kapten Bernekow till honom men överstelöjtnant Lutzow protesterade och kapten Bernekow grep sin värja sägandes: "Du med din herrans store käft, vad har du nu att skryta med? Karlen skall bli här." Då sade den svenske ryttmästaren, Berg, till överstelöjtnanten: "Jag beklagar att han haft sådan otur och att han blir så illa behandlad av sina tidigare underlydanden."

Fänrik Matthiae sade att när kapten Bernekow kom tillbaka från Hack Nielsen Schutz och talade med överstelöjtnant Lutzow i kapten Leueklow's logement, så sade överstelöjtnanten till honom att de flesta i hans kompani hade gett sig av, och han svarade då att han brydde sig inte, han kunde i djävulens namn inte hålla dem.

8. Fänrik Berent La Porte.

Har utfrågats på alla punkter och bekräftar samtliga. Man frågade honom vidare:

Fråga: Om han hört Bernekow säga att han var glad att hamna under sin rätta herre?

Svar: Han bekräftade att kapten Bernekow sagt till honom, Fänrik Winsicht, och sergeant Hans Jochim Vogt att de skulle inte tro de blev fria snart för det blev nog inte fred. Jag, sade han, för min del ska ta tjänst och jag ger fan i den danska tjänsten, för nu kommer jag åter under min rätte landsherre som jag fötts till, min fader åt tiggarröd till sin död, han fick tigga länge nog för att få något.

Man skall också påminna om att samtliga åkallar sig på kapten Ritter, Lutkens och Pfeiffer och begär att de skall bli förhörda. Härmed avslutas detta förhör.

Actum anno, mense, die, et loco ut supra (Utfört det år, den månad, dag och plats som angetts ovan).

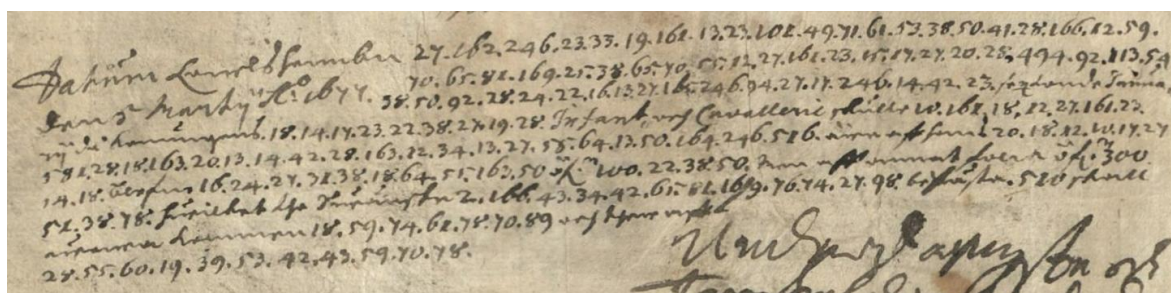
Jag underskrivne förklarar och bekänner härmed att det följande tilldragit sig: när staden Christianopol gav sig till den svenske majestäten blev jag också fången därinne.

Belägringen av Karlshamns skans

När Kristianopol hade fallit i svenskarnas händer vände man återigen blickarna mot Karlshamn. Johan Gyllenstierna, Överste Axel Wachtmeister och Amiral Hans Wachtmeister belägrar skansen. Under belägringen var det flera som flydde skansen och överlämnade sig åt svenskarna. I ett brev från Gyllenstierna skriver han följande i chiffer där två ortnamn ännu är okända:

”Datum Carlshamn den 5 martij A^o 1677.

RÄTT NU KÅ ENY ODT LANDS ÖFWERLÖPARE IFRÅN CARLSHAMNS SKANS SOM BERÄTT DEN sextonde januarij då konungens I DANMARKS infant och cavallerie skulle GÅ IFRÅN [581] SIÖLEDES ÖFWER ISEN ÅTT [516] äro aff hans LIFGARDI blefer BORTA I SIÖN ähr 100 MAN men aff annat folk ähr 300 MAN huilket dhe svenske 2 ÖFWERLÖPARE berättar. ÖVERSTEN skall wara kommen I WATNET och dher mycke SIUK BLEFWEN”

Ett brev med chiffer skrivet av Gyllenstierna den 5 mars 1677 i Karlshamn.

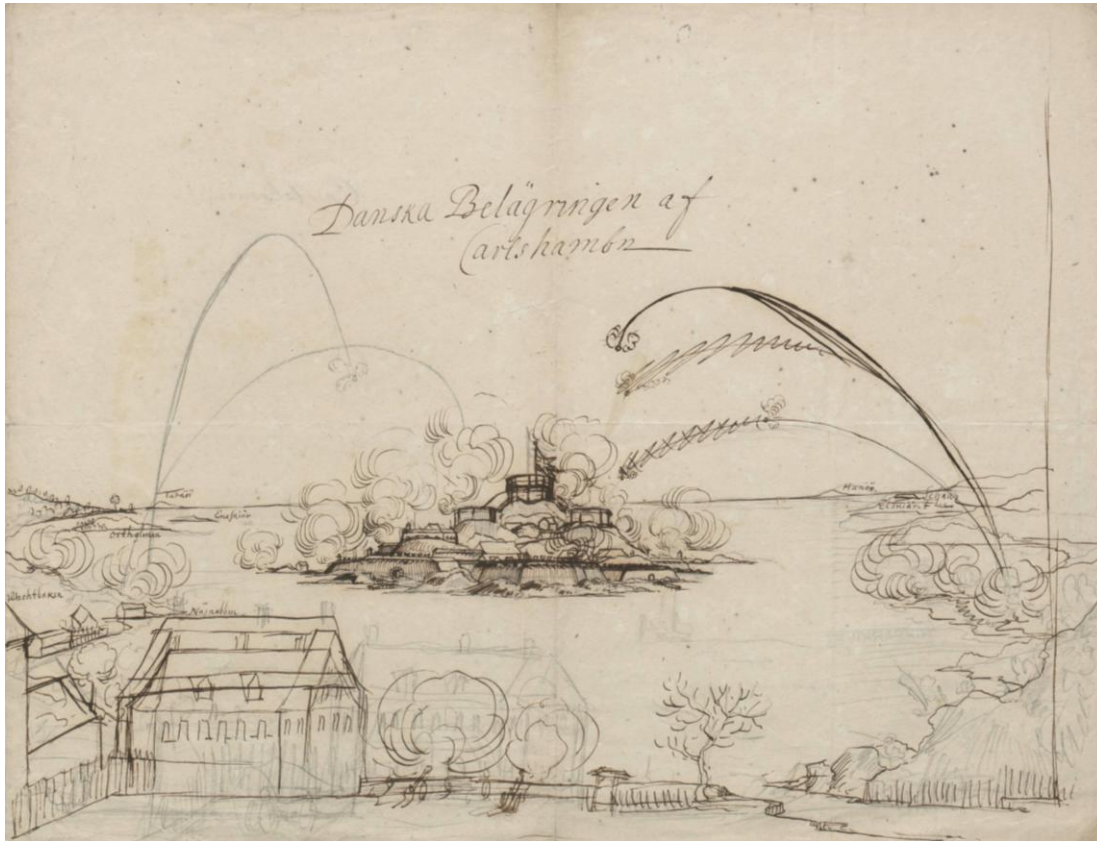
För att hjälpa de danskar som var i Skansen beslutade man i Kristianstad att omkring 500 bönder och friskyttar från till största delen Jämshög, Gammalstorp och Näsrum tillsammans med en 200 man förstärkning från garnisonen i Kristianstad skulle undsätta dem genom att anfalla den svenska belägringen. Anfallet skulle ske natten mellan den 7 och 8 mars 1677.

Hur det gick skriver Johan Gyllenstierna om den 10 mars i ett brev till Karl XI⁹³. Det står bland annat:

”...huru snapphanar och de rebelliske bönder i Giemsiö, Gammalstorp och Näsüm socknar hafver sig förlinda låtis, dhet dhe förwäntade huccuy aff Christianstad ty dhe med samblad mackt ville oss anfälla, både sig och Skantzen till befryning, af hvilken dhe och sitt största försmahe alltid haft och wäntadt haffwa, så är dhe uppå sodan skedt at dhe dhen samme sin effterwäntade huseu ifrån Christianstad haffwa bekommit under Helviras hvilken partiet som öfwerste commenderade till 200 man bestående af 120 Dragoner och dhet öfyriga Rytterie, med hwilcke snapphanar och bönder sig roteradt haffwa wyd pass 700 man tillsammans. Och efter at snaphanarna allena på några dagar wyd Mörrums broo sig uppehållit hade äro dhe, nar dhe bekommo denna huccusen emellan dhen 7. och 8. ku... ta Skantzen om dagen tillförrende som hasstigast war besluten, och dhe om aftonen igenom bönder hade bekommit kundskap som och erligt silfer hemligen exploceradt at hos oss war alt dytt och stilla, widh midnattstiden alle tillsammans upbruter och i hast at öfwerrumpla och nedergiöra. Men såsom wi ludigt bekommo här om effterrättelse igenom vår utskickade kundskapare, och hela mandskapet stodh alert, första anfallet och skedde på Hr. Öfwerste Wachtmester som låg med cavalleriet på avenuen, kom han med Ryttmester Liliehöök sielf samte först till häst, uppehållandes fienden tappert och manligen intill dhess dhe blefwo warse infanteriet som kom annalkandes wyd hwilcket tillfälle så Amiral Wachtmester som hans broder tillyka med dhe öfriga officerarna med god resolution och conduite repouserade fienden som efter en halvas gifvande strax vände ryggen lämnandes åthskilliga döde på platsen. Och ehuruwäl dhet hade kunnat synas nyttigt ta strax perseqcera hvilken både dhe och med at ruinera snaphanarna, såsom och göra för dhe andre resten till Christianstad sanär; Så war likväl hufvudintentionen at bringa Skantzen såsom dheras förnämste tillflyckt, under Ers. K. Mats. Lydna ”

⁹³ SRA, Brev Johan Gyllenstierna till Karl XI den 10 mars 1677.

Knud Fabricius skriver att 600–700 bönder var vid Mörrums och flera andra författare anger at 700 bönder var vid Mörrums bro men i Gyllenstiernas brev står det att det handlar om 120 dragoner, 80 ryttare samt snapphanar och bönder och de var 700 tillsammans⁹⁴. Detta gör att man även kan tolka det som att de var 500 bönder och 200 danskar vilket gör 700 tillsammans.

Svenskar beskjuter Carlshamns skans. Perspektivritning av Erik Dahlberg. Daterad mellan 1677-03-07 och 1677-03-09. Källa Riksarkivet Arninge

Ett flertal författare säger att svenskarna låg uppe på backen söder om Asarum som kallas Reträtten och inväntade danskarna. Någon har även nämnt Asarums bro som går över Mieån och ligger ytterligare något söder om denna backe på vägen mot Karlshamn. Enligt slagfältsarkeologen Bo Knarrström hade en göingebössa som friskyttarna oftast använde en träffsäkerhet på omkring 200 meter mot omkring 50 meter för svenskarna. Karl XI hade gett order om att svenska soldater inte fick skjuta förrän de var endast några 10 tal meter ifrån målet. Mellan skogen och vägen är det ett så pass stort avstånd att svenskarna omöjligen kunde träffa. Gyllenstierna skrev också att de låg utmed *avenuen*, alltså utmed vägen och nämner inte skogen, backen eller någon bro. Landshövding Gustaf Lilliecrona fick den 11 mars en redogörelse och dagen efter skriver han till Karl XI och bifogar ett extract. Han skriver följande om belägringen⁹⁵:

Sedan belägringen skedde hafwa dhe våra så starkt canonerat på skantzen så att fienden derinne intet kunde gifwa något skått igen, Iförleden Torsdags när våra förmärkta at dhe danska dhe granater hwilket när skedde, skuto dhe swänska löße

⁹⁴ Fabricius Knud, Skaanes övergang till Sverige, vol 3, sid 94.

⁹⁵ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 2 1676-1679, Wexjö 10 mars 1677.

på skantzen, och strax dereffter begynte till att accordera, och in emot afftonen slötz accordet, folket som legat på skantzen uhtmarcherade igår om mårgon som war d. 9 huiuj och skola gå genom blekings åth Södermöre, Snaphanarna föllo på vår förwacht som stodo wedh aserums gästgifware gårdh i mehning att öfwerrumpla dhen samme, men då H. öfwerste Wachtmeister dhet founn... går han på medh all macht och jagar snaphanarna tilbakars samt Ryttare och Dragoner som dhe medh sigh hadhe, till 28 man blefwer af dhem slagna som finnes uhtmedh wägen, föruhtom dhe som lågo i skogen sargade, fingo och till fånga 5 st Ryttare och En Snaphahne som idagh skall få sin rätt, Hans Exell: H. Johan Gyllenstierna har commenderat Capit: Rosenbielke och häradsfogden Israel Swebel till Kinnewald härad att sambla allmogen nästkommande Måndags affton uthi Biällehult oppå gräntzen, och sedan skola dhe marchera genom Jämsjö sochn och mötha H: Exell: widh Jämsjö Kyrkia, som i dagh opbryter ifrån Carlshamn medh dhet hoos sigh hafwande krigsfolk samt Konga härads bönder som är 820 man, Jämsjö giäldh och dhe flera omkringliggiande sochnar skola aldeles uhtplundras. Oppå skantzen fans öfwermåttan breff förådth af profwiant och amunition, men dhe två skippen tillijka medh Hans Brandt begofwo sigh åth siön strax frehdeskotten woro afgangna.

På ett flertal ställen kan vi läsa om de massavrättningar som skedde i Karlshamn efter att svenskarna vunnit striden. Detta stämmer inte med de dokument som finns. Två friskyttar blev svårt sårade men som danskarna lyckades ta med till Kristianstad för att få sjukvård⁹⁶. Kostnad för vård utbetalades den 5 april och 26 maj. Dessutom blev den danske kapten Ratlow skjuten i låret. Det exakta antalet döda går ej att få fram, men fem friskyttar och fem till sju danska dragoner dog⁹⁷.

Fange holte de icke bekommen i slaget wed asserumb aff Ryttere och dragoner uden to, som iag kunde spörge eller fornimme, de queste som de fandt
98

Antal döda och fångade skiljer sig åt i olika källor vilket gör det omöjligt att säga vad som stämmer. En bonde som hette Ole Carlsön tog svenskarna fast vid Ronneby och som *paterades*⁹⁹ dagen efter, den 9 mars¹⁰⁰.

De tog ytterligare två bönder till fånga men dessa namnges inte. De som de hittade döda tänkte de stegla. Av de danska dragonerna tog de två till fånga.

Ytterligare fem män steglades den 29 mars i Karlshamn och Jämshög och snapphanen Nils Bäck vid Ronneby den 6 april¹⁰¹. Sedan omnämns att snapphanen Måns steglades den 5 maj i Karlshamn vilket

Den runda pricken med flagga jämte kyrkan är gästgivargården i Asarum där svenska soldater låg i bakhåll när danskar, friskyttar och bönder kom från Mörrum. Idag ligger det en rondell på platsen. Kartan är ritad med söder uppåt. Källa: KrA, Kungsboken 6:2.

⁹⁶ DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, S1189 Räkenskaper från Kristianstad 1677

⁹⁷ DRA, 1677 H 4. Breve - L 4. Breve, Lindenow till Christian IV, Christianstad 8 mars 1677

⁹⁸ DRA, 1677 H 4. Breve - L 4. Breve, Wijs och sandferdig relation fra Bleking, 10 mars 1677

⁹⁹ steglades

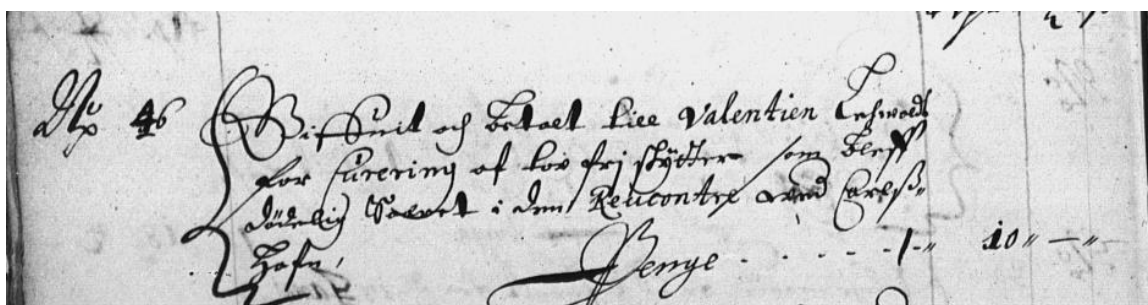
¹⁰⁰ DRA, 1677 H 4. Breve - L 4. Breve, Lindenow till Christian IV, 10 mars 1677

¹⁰¹ KrA, Militieräkningar 1677 vol 11 folio 2359.

skulle kunna vara Åges Mattz som Ebbe Ulfeldt omnämner som fasttagen i slutet på april eftersom dessa namn är lätt att blanda ihop. Ulfeldt skriver att *Enn af Blekingske snapphanarna ben^{ds} Åges Mattz är för kort sedan fastt tagen och till Carlshambn inbrakt*¹⁰². Sju snapphanar som redan var döda hängdes den 31 maj i Asarum enligt utbetalningar till skarprättaren.

Tydiligen bestämmer man sig för att straffa de inblandade socknarna som var med i slaget vid Asarum för dagen efter skriver man att *Giemsöe och Gammelstorp sogner tillige med nogle aff de andra sogner var hart truede med ildebrandh*¹⁰³. Även landshövdingen ger en bra bild i sitt brev som citerades tidigare om hur man skulle gå till väga med de socknar som var de värsta i sitt motstånd.

Länsmannen Jöns Sibbesson från Holje i Jämshögs socken var en av de inblandade och på något sätt kom det till svenskarnas kännedom. Han rymde från sin gård och lämnade sin familj¹⁰⁴. Den 15 mars, alltså exakt en vecka senare, blir han fråntagen gården och rådman Jöns Jönsson i Karlshamn får den som gåva av Lybecker¹⁰⁵. Karl XI sätter sitt sigill på ett

En post ur räkenskaperna för de dödligt sårade friskyttarna. Källa: DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Räkenskaper från Kristianstad.

brev den 15 april 1678 som ett godkännande¹⁰⁶. Gården och allt bohag och kreatur la den svenska kronan beslag på¹⁰⁷.

Efter nederlaget i Asarum drog sig många av de blekingska friskyttarna västerut. I ett brev från den 29 mars 1677 sägs det att *åthskillige snapphanar ifrån Blekinge sijdan hafe begifwert sig till Landscrona och låtit sig werfa heille äro alle till Siellandh öfverförde*.

Rådmannen Hans Brandt flydde med de danska skepp som lämnade skansen. Den 9 juni samma år blev han proviantmästare för amiral Niels Juels örlogsflotta och det finns en bevarad räkenskapsbok för året 1678 av honom när han tjänstgjorde i flottan¹⁰⁸. Efter kriget bosatte sig i Danmark där han den 27 maj 1680 fick 20 års skattfrihet¹⁰⁹.

¹⁰² SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt den 29 april 1677 Öhlsiö.

¹⁰³ DRA, 1677 H 4. Breve - L 4. Breve, Lindenow till Christian IV, 10 mars 1677.

¹⁰⁴ LLA, Listers Häradsrätt, 1680. Jöns Sibbessons hustru Kerstin flyttade till Jämshögs by.

¹⁰⁵ Jöns Jönsson Ring född i Kinnevalds härad, troligen Urshults socken där han har sin släkt.

¹⁰⁶ SRA, Riksregistraturet 15 april 1678.

¹⁰⁷ KrA, Militieräkningar GI:5 1678.

¹⁰⁸ DRA, Generalkommissariatet (Søetaten), Hans Brants Special Søetaten angående, indkøb og udlevering (1678-1678)

¹⁰⁹ Se bilagor, Privilegiebrev (Skattfrihet) för 1679 till 1686.

Ester Haraldh		Varningar	Arbets.	Dagsh.	Ramm.
Wiensio's Sochn		Uagl. Sö.	St.	Ugl. Sö.	Ugl. Sö.
Ester Haraldhs Jönk. Dödsboner					
Sv. äg. tillhörande, och följande St.					
2	Skullen Sv. äg. tillhörande		20		
11	Skullen Sv. äg.		66		
2	Skullen mi Sv. äg.		10		
4	Skullen Sv. äg. tillhörande		6		
7	Skullen Sv. äg.		5	10	
8	St. Sv. äg. tillhörande		10		
Hammungel				10	3 0 4

En lista på allt som beslagtogs hos länsman Jöns Sibbesson i Holje. Källa: KrA, Militäreräkenskaper 1678 GI:5.

Den 15 april landsätts en del friskyttar vid Listers syskust och de marcherade en halv mil upp till Hästaby i Mjällby socken¹¹⁰. Där dödade de en till två ryttare som varit ditkommenderade av greve Pontus dela Gardie. Bonden i gården lyckades ta sig i väg och varna kvartersmästaren Simon Stark och några ryttare som låg i gården jämte¹¹¹. Man lyckades inte infånga friskyttarna. Ungefär samtidigt rymde 8 båtsmän från Sölvesborg till Bornholm. Den 28 april sägs de ha varit vid kusten och stulit båtar och annat nödvändigt mitt under eftermiddagen¹¹².

Karl XI hade nu gett order om att hans trupper skulle slå läger och få sitt underhåll av bönderna i Gärs härad. I en stor del av socknarna var det mycket svåra förhållanden. Ebbe Ulfeldt ansåg att detta inte var bra och skrev bland annat till Karl XI att i Gärd's härad var *ahlmogen alldeles är uthfattiga bortdödh, ifrån hemmanen bortflötta och nu intet biude till att såå*, och tillägger att det är *alldeles ödhe*¹¹³.

Tydiligen hade svenskarna stor brist på folk och de kunde inte bevaka områden eller jaga fienden som var både danskar, snapphanar och rymda soldater från egna armén. I lägret i Ösiö satt den 28 april 5 svenska soldater som hade rymt från sina kompanier¹¹⁴. Det sägs att dessa *kneghtar hafue uthplundrat böndernas saker i Åsuma kyrkia och hotat att slå leutnanten*. Två danskar och två snapphanar hade lyckats rymma. Vidare fanns där två soldater ur överste Ribbings regemente som hade dömds till döden. Det är oklart om dessa

¹¹⁰ SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt 18 april 1677 Öhlsjö.

¹¹¹ SRA, Skrivelser till konungen, Simon Kraft 1 maj 1677 Mälby.

¹¹² SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt 22 april 1677 Öhlsjö.

¹¹³ SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt 25 april 1677 Öhlsjö.

¹¹⁴ SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt 28 april 1677 Öhlsjö. Det står 18 april på framsida men i slutet står det 28 april.

satt kvar eller lyckats rymma. Vid denna tidpunkt fanns det 60 snapphanar som höll till uppe i Göinge enligt Ebbe Ulfeldt.

I slutet på april var det även ett överfall i Hästveda socken. Ebbe Ulfeldt skriver den 1 maj till Karl XI att *Snapphanarna hafue åther i Hästwed sochn neder skutet een qvartermästare och 4 st Ryttare, som och ännu een af ordinarie Dragonerne till fånged tagen. Een fierdingsman och nabonden mycket ihlla slaget*¹¹⁵. Han berättar också att de natten mot den 1 maj var i Vittsjö och i de omkringliggande socknarna.

Den 17 maj drabbade svenskar och danskar samman i Hästveda¹¹⁶. En dansk kopräl och fem gemener sårades men kunde ta sig till Kristianstad där de fick vård.

Trots att svenskarna erövrat Carlshamns skans var det hårt motstånd, speciellt i västra Blekinge. I Mjällby befann sig Simon Kraft och den 1 maj rapporterar han att snapphanar fanns i prästgården¹¹⁷.

Ett par dagar efter de återtagit Skansen rider Gyllenstierna till Mörrum och i ytterligare ett brev till den svenske kungen Karl XI den 11 mars skriver han att han efter besöket här ska besöka Jämshög, Gammalstorp och Näsum¹¹⁸. Det var dessa socknar som varit inblandade i anfallet i Karlshamn. *Edkrävartåget* som det kom att kallas hade börjat redan i Kristianopol men det var först med dessa socknar som de började kräva in alla bössor och avvärpa befolkningen.

Edkrävarbrevet

Den 14 mars 1677 kom Gyllenstierna till Jämshög och alla vuxna män skulle skriva på att de skulle vara trogen den svenske kungen. De skulle även lämna in sina bössor som det nu blivit förbjudet att inneha. De härader som öster om Lister hade redan skrivit under en ed med sitt bomärke men de hade inte behövt lämna ifrån sig sina bössor. Denna åtgärd var nu ny och det berodde på att det var mer motstånd i västra Blekinge.

Utöver männen i Jämshögs socken skulle även männen i övriga Listers härad ta sig till Jämshögs kyrka för att skriva under denna trohetsed. Utöver alla dessa män så läste vi tidigare att *Gyllenstierna har commenderat Capit: Rosenbielke och häradsfogden Israel Swebel till Kinnewald härad att sambla allmogen nästkommande Måndags affton uthi Biällehult oppå gräntzen, och sedan skola dhe marchera genom Jämsiö sochn och mötha H: Exell: widh Jämsiö Kyrkia*. Det måste ha rört sig om väldigt mycket folk som samlades vid kyrkan.

Men det visade sig vara åtskilliga byar där ingen kom ifrån i Jämshögs socken till exempel Baggeboda, Brokamåla, Vilshult, Kullan, Skälmershult, Rönhult, Falshult, Farabol, Möllelycke, Höghult, Bymåla och Spinkamåla. Från Holje var det endast sex personer som skrev under och många fler saknades. Namnen på de som skrev under är publicerade i olika sammanhang med bomärke ett flertal gånger.

Författaren Sven Edvin Salje skriver följande angående edkrävarbrevet:

¹¹⁵ SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt den 1 maj 1677 Ölsjö.

¹¹⁶ DRA, S1189, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Räkenskaper från Kristianstad S1189.

¹¹⁷ SRA, Skrivelser till Karl XI, Simon Krafft den 1 maj 1677 Mjällby.

¹¹⁸ SRA, Skrivelser till Karl XI, Johan Gyllenstierna den 11 mars 1677. Brevet är skrivet till stor del i chiffer.

Genom edsvärjelsebrevet får vi en klar och ohygglig bild av situationen i vår socken under snapphanetiden. Många gårdar var helt övergivna. Utskrivningslängden upptar 434 man¹¹⁹. Av dessa hade knappt 250 infunnit sig för att underteckna Gyllenstiernas ark. Var fanns de andra? Många av dem var väl redan döda som snapphanar eller friskyttar: hängda, spettade eller lagda på stegel och hjul. Andra fanns i skogen. Några hade kanske tagit sig över till Danmark och där förenat sig med reguljära trupper ur det gamla landets armé.¹²⁰

Flera författare håller med och en del säger att om man inte skrev på blev de automatiskt stämplade som snapphane¹²¹. Men efter Gyllenstiernas misslyckade besök i Jämshög ger Gyllenstierna order att en delegation åter ska bege sig dit den 21 mars 1677¹²². De som inte skrivit under fick nu ytterligare en möjlighet. Av de byar som det inte fanns någon som skrev under första gången ser man nu att i Vilshult, Skälmershult, Kullan, Baggeboda och Brokamåla finns bönder med sina bomärken. Dessutom var det 14 personer från Holje. Sammanlagt skrev 43 personer under vid detta tillfälle. Man får inte heller glömma att utskrivningslängden som en del jämför med var från 1674 och på tre år hinner den bli inaktuell. I utskrivningslängden togs alla män upp som fyllt 15 år. Om någon var 13 år när längden gjordes var han 16 år när man skrev under sin trohet. Detta innebär att man inte helt kan jämföra edkrävarbrevet med utskrivningslängden.

Följande namn finns på det andra edkrävarbrevet i Jämshög den 21 mars 1677:

Bengt Matsson Skälmershult	Jöns Sibbesson i Jämshög
Mats Jakobsson Vilshult	Nils Sibbesson i Jämshög
Abraham i Kullan	Lars Persson i Jämshög
Jeppe Persson i Baggeboda	Olof Håkansson i Holje
Jacob Abrahamsson i Skälmershult	Nils Börjesson i Holje
Jöns Jönsson i Alltidhult	Jöns Ingemansson i Holje
Lasse i Baggeboda	Lars Jönsson i Holje
Håkan Eriksson i Vilshult	Per Nilsson i Holje
Anders Eilersson i Kullan	Sven Bodelsson i Holje
Truit Björnsson i Kullan	Bengt Carlsson i Holje
Per Mattsson Rösjö	Sven Jönsson i Holje
Olof Mattsson Rösjö	Nils P. i Holje
Nils Olsson Brokamåla	Per Nilsson i Holje
Sven Mattsson i Gränum	Gumme Larsson i Holje
Carl Nilsson i Gränum	Per Jönsson i Holje
Matts Jonsson i Gränum	Håkan Nilsson i Holje
Per Nilsson i Gränum	Henrik Månsson i Jämshög
Lars Jonsson i Gränum	Ingvar Larsson i Jämshög
Nils Nilsson i Gränum	Jöns Olsson i Jämshög
Ingeman Mattsson i Gränum	Per Håkansson i Holje
Henrik Henriksson i Gränum	Gisel Nilsson i Sonarp (Näsums socken)

Under ett förhör av en svensk som danskarna fångat säger han bland annat följande att

...Johan Gyllenstierna som hafde rejset i landet med en stor deel swenske bönder og effterjaget snaphanerne fanget en heel hoob, og strax lade dem steyle, opbrender gaardena hwor de findes, saa de ingenstans kand hÿtte denom. Derforuden er paabudet at en bonde skal henges for hver swenske rytter der blife hielslaget aff snaphanerne, og derfor opbrende hans gaard¹²³.

¹¹⁹ Här åsyftas utskrivningslängden 1674.

¹²⁰ Salje Sven-Edvin, Med de våra genom sekler, sid 190.

¹²¹ Sörensson Per, Friskyttarna (snapphanarna) under skånska kriget (1676–1679), Karolinska förbundets årsbok 1916, sid 20. Sörensson menar att om man enbart läser svenska dokument får man uppfattningen att det inte fanns någon pardon för snapphanar.

¹²² SRA, M1336, Möten med allmogen. Ett flertal ytterligare socknar fick samma möjlighet.

¹²³ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675–1677, 2 maj 1677

Men att skriva på betydde inte automatiskt att de hjälpte svenskarna. Det finns namn här som bevisligen sympatiserade och hjälpte de som motarbetade svenskarna. Ett exempel är bonden Bengt Carlsson i Holje som lät snapphanar komma in i sitt hus och få kunskap om läget i trakten¹²⁴.

Den 23 april förhör danskarna Swend Pedersen från Södermanland¹²⁵. Han berättar att *Johan Gyllenstierna med 800 dragoner farer om i landet og ödelegger alle snapphanar*. Han berättar också att för tre veckor sedan sköt snapphanarna utanför Laholm sju soldater varav en var kapten och en fänrik och för någon tid sedan ska de ha dödat 20 soldater av Hjärtas regemente. Sedan berättar han att *for en 3 uger siden møtte Johan Gyllenstierna med sine heste 200 snaphaner udi en skov, hvor de komme i Skarmyhel, og blefver aff de svenske 12 mand siden undvarde snaphanerne i skoven, dog fick hand ingen til fange*. Detta betyder att drabbningen bör ha skett omkring den 2 april.

Mindre än två månader efter att de skrivit under sin ed till Karl XI inträffar en märklig händelse. Vid en tingsdag i Norje började domaren med att fråga sockenmännen i Mörrum, Jämshög, Gammalstorp och Ysane vad de kände till om snapphanar i deras socknar¹²⁶. Det hade en söndagsmorgon den 2 maj 1677 inträffat ett mord i Vällust i Mörrums socken och det sades varit utfört av snapphanar. Den dräpte var profossen Anders Pedersson¹²⁷. Man ville veta namnen på snapphanarna, var de kom ifrån och var de sedan tog vägen. Fjärdingsmannen Jöns Germundsson i Vällust är den förste att tala och han säger att medan han hade besök av Anders Pedersson kom 4–5 snapphanar in i hans stuga. Snapphanarna förhörde Anders Pedersson och fick reda på att han skulle leverera kläder från Allmogen till det svenska lägret av soldater. Detta gjorde snapphanarna vansinniga så de band honom och förde ut honom på marken. De frågade Jöns Germundsson om han ville lösa hans liv för lite pengar och det ville Jöns men han hade inget hemma utan behövde tid så han kunde söka upp sina vänner och samla ihop lite. Snapphanarna ville inte vänta så de sköt honom. Jöns säger att han inte kände igen dem och de hade sagt att de hade en stor stuga uppe på Hallandsåsen. Vidare berättar han för tinget att sedan Karlshamns Skans föll och svenskarna intog det så har det inte funnits några snapphanar i Mörrums socken.

Från Jämshögs socken svarade sockenmännen Nils Nilsson i Boa som också var fjärdingsman samt sockenmännen Sven Matsson i Grännum, Henrik Månsson i Jämshög, Gisel Lauritsson i Håkantorp och Sven Olofsson i Håkantorp. De säger att det inte har varit några snapphanar i socknen sedan *riksrådet Johan Gyllenstierna var i socknen*. De säger att *då drog snapphanarna sin kos över Knislinge bro. Och var då glada att vi var det partiet kvitt. Och inga tillhåll finns för snapphanar idag, men så länge de danske regerade här i landet, kan de inte neka, de jo har grasserat där i socknen, som på andra ställen*.

Från Gammalstorps socken framträdde sockenmännen Ingeman Eriksson i Jockarp, Olof Bengtsson i Kylinge, Olof Josefsson i Äskemo, Jöns Pedersson i Äskemo, Nils Trulsson i Kulla, Björn Götesson i Agerum, Peder Matsson i Hålabäck, Laurits Svensson i Gammalstorp, Måns Nilsson i Gammalstorp, Åke Matsson i Gammalstorp, Bengt Pedersson i Rävaryd, Mats Hansson i Bjäraryd, Sven Jönsson i Torsabjörke och Nils Jönsson i Gammalstorp.

¹²⁴ LLA, Bräkne häradsrätt,

¹²⁵ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675–1677, 23 april 1677

¹²⁶ LLA, Listers Häradsrätt 1677-05-10

¹²⁷ En Profoss var en skarprättare och de var avskydda av snapphanar. Åtskilliga profosser blev mördade av snapphanar under de båda krigen mot Danmark 1658-1679.

De svarar att de inget vet om dråpet. De säger också att *ingen snapphane har synts i deras socken sedan riksrådet Johan Gyllenstierna var där med sin armada och marscherade från Karlshamn och åt Jämshögs socken. Men så länge de danske regerade grasserade snapphanar i socknen.*

Från Ysane socken kom sockenman och länsman Mårten Olofsson i Ysane, sockenmännen Sven Pedersson i Ysane, Peder Lauritsson i Norje och Mats Jonsson i Norje och sa samma som de andra, att det inte fanns några snapphanar i deras socken.

Mjällby sockenmän, Knut Jönsson i Lörby och Peder Mickelsson i Istaby svarade att de *inget vet om dråpet, och ingen snapphane har synts i deras socknar och inget tillhåll har de, inte efter att Karlshamns skans föll. Dock har snapphanar grasserat i socknarna under den danska regeringen. Samtliga häradsmännen begärde ödmjukligen av överheten att de inte håller dem för suspekta, ty Gud vet att det är dem mycket emot att sådant skall dess värre ske och sådana vanartiga överger människor så förhärdat grasserat deras onda gärningar att föröva.*

Det är helt otänkbart att alla i dessa socknar inte känner till några snapphanar. Det är tydligt att det förekommer en tyst kamp för att hjälpa danskarna.

Snapphanar och friskyttar i Göinge

Även i Göinge var det stort motstånd mot svenskarna. Den 31 mars 1677 befinner sig Peder Nelsen som är snapphaneledare för en grupp på 20 personer i *Glimre sogn og Lynsboe sogn* i Köpenhamn¹²⁸. Han är boende i Killinge i länsmansgården har minst 3 bröder¹²⁹. Niels och Bent var friskyttar under kapten Niels Andersen medan Åke stod för gården. Peder berättar att han var i Kristianstads fästning för 14 dagar sedan och än så länge är det inga sjukdommar där och de är i gott tillstånd. Han berättar även hur man man bäst kan falla i ryggen på det svenska läger som ligger norr om Kristianstad. Man behöver gå via Broby men säger att det där ligger ett svenskt parti, sedan gå ner till Kristianstad där det vid tillfället var 2000 man.

¹²⁸ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677

¹²⁹ Persson Stefan, Snapphanar, 2011, sid 76.

Belägringen av Kristianstad

Under våren 1677 hade Pontius dela Gardie och generallöjtnant Scüldh högsta befälet i lägret vid Näsby, norr om Kristianstad¹³⁰. Här låg även Lübeckers skvadron med 300 ryttare, Wrangel med 300 hästar samt 300 finska ryttare som anlant den 10 april. Sedan fanns det ett kompani dragoner med äldre ryttare, eller som det står *gamble krigsfolch*, och de bestod av 800 hästar och överste Post ledde dem. Infanteriet vid Näsby bestod av 800 man under oberste Stage samt en batallion med 400 finska män. Det nämns att det var *15 stycher store og smaa som ligger i shandtsen ved enden aff byens bror*. Detta måste avses vid den norra bron från fästningen. Överste Oxenstierna som vid denna tidpunkt ligger vid Revel håller samtidigt på med att upprätta ett nytt regemente ryttare som ska till Skåne. Vittnesmålen beskriver hur det för varje vecka anländer mer soldater så att de är samlade innan sommaren. Alla dessa siffror ändras hela tiden eftersom det kommer till och en del lämnar området.

Ett stort problem för kavallerierna var att de led av var brist på hästar¹³¹. De hade inte hästar till alla ryttare.

Svenskarna hade också ett läger vid Åsum, söder om Kristianstad¹³². Här hade de byggt en skans vid bron. Den var kvadratisk utan bolverk och stod färdig i april 1677. Dess syfte var att skydda deras vakt och förhindra att danskarna kunde tränga ut ur fästningen. Omkring den 27 mars försökte danskarna på en utbrytning via den norra porten men misslyckades¹³³. Åsums läger var det äldsta som svenskarna hade och bestod av omkring 4000 man enligt ögonvittnen. I det norra lägret vid Näsby skulle det vara omkring 3000 man. Dessa siffror är sannolikt inte korrekta utan i överkant. Vid Lillö hade det sedan tidigare funnits en skans som var övergiven men under våren 1677 befäste svenskarna även denna¹³⁴. Denna skans var något större än de övriga och låg utmed landsvägen (idag Långebrogatan) och inrymde även ett mindre fängelse¹³⁵. Även Stenskansan, Beckholmen och Håslö skans inrymde fängelser. Under våren 1677 var det högt vattenstånd och de kunde inte använda sig av bron in till fästningen. De byggde då en flotte som kunde lasta 6 vagnar och kunde genom denna ha kommunikation mellan de båda svenska lägren. Denna flotte hade sin bas vid Lillö¹³⁶. Även utanför Åhus hade man byggt en flotte som var färdig innan isen hade släppt. Isen låg kvar länge så man var tvungen att slå upp den för att förhindra att danskar och friskyttar kunde ta sig över. Så fort isen var borta la man ut flotten så svenskarna lätt kunde passera mellan landområdena.

Skansen vid Norra Åsum ligger högt med brant slänt. Själva platsen på platån där skansen låg är endast en mindre kulle. Foto: Göran Mendys, augusti 2020.

¹³⁰ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, förhör 19 april 1679.

¹³¹ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, 23 april 1677

¹³² DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, förhör 6 april 1679.

¹³³ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, 6 april 1677

¹³⁴ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, 2 maj 1677

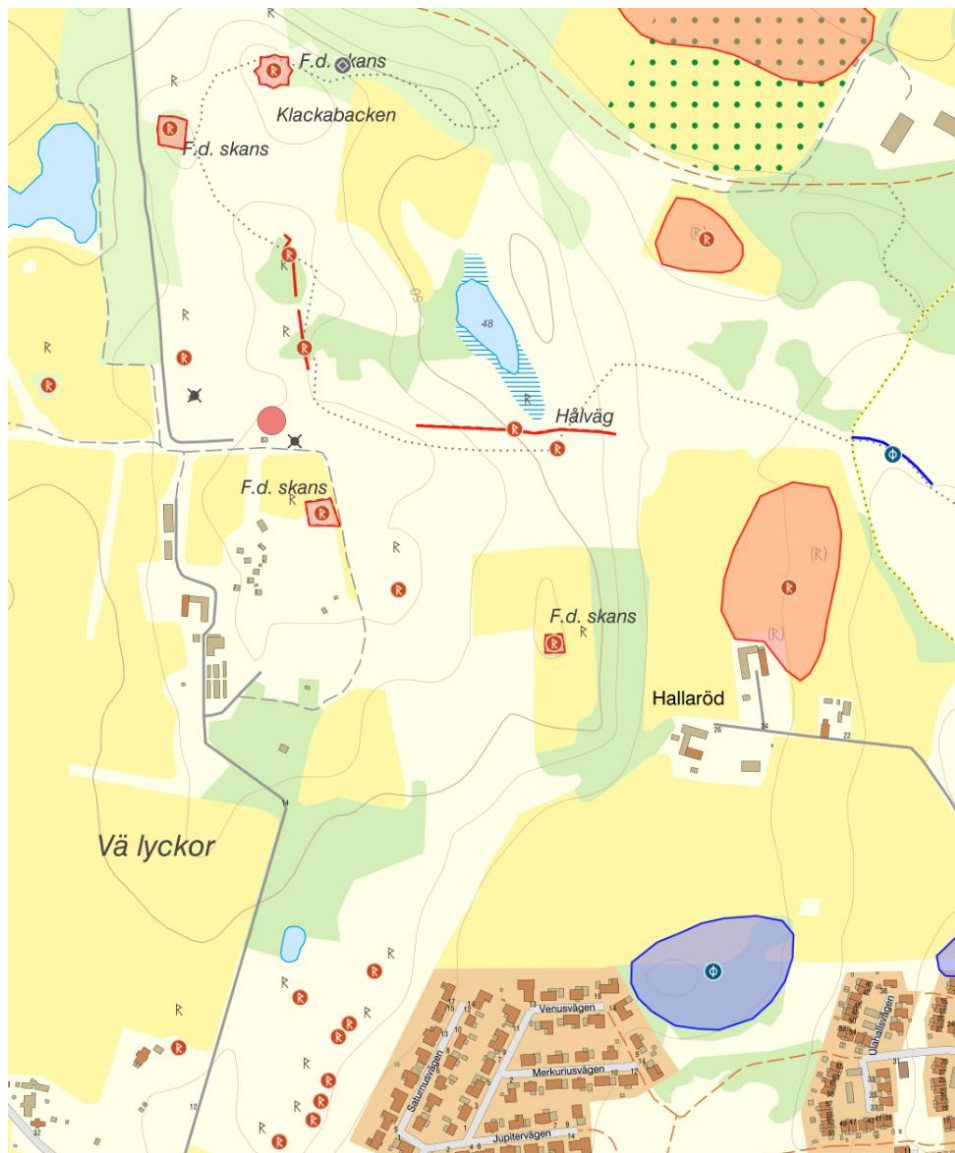
¹³⁵ KrA, Militeräkningar, Verifikationer 1678 nr 891

¹³⁶ SRA, Skrivelser till KarlXI, Vol 34, Martin Schultz von Ascheraden, 6 maj 1677.

Danskarna var helt inestängda men gjorde mindre utfall för att bryta sig loss. Bland annat gjordes ett sådant i slutet på mars 1677 på den norra sidan.

Bönder hade blivit befallda att hjälpa till att bygga skansar utanför Kristianstad¹³⁷. Även på andra ställen byggdes skansar och oftast vid viktiga broar. I april 1677 var Hönjarums bro (söder om Osby), Tosö bro (Torsebro norr om Kristianstad) och Knisslinge bro raserade. Vattnet stod högt efter vintern och svenskarna kunde inte bygga upp dem. Broby bro vaktades av soldater vid en intilliggande skans.

I juni månad anlände 2000 svenska skyttar till Jämshögs socken där de skulle ha sitt kvarter¹³⁸. Ebbe Ulfeldt skriver till Jämshögs samtliga sockenmän den 10 juni från Växjö att han vill att *2ne beskirdelige dannemän* ska möta upp honom. Brevet nådde inte Jämshög eftersom det återfinns bland uppsnappade brev i Köpenhamn. Posten från Växjö gick till Karlshamn och därifrån till Jämshög och därför är det troligt att man väntade ut posten norr om Karlshamn.

¹³⁷ DRA, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1675-1677, förhör odaterad men sannolikt i april 1677.

¹³⁸ DRA, Uppsnapade brev 1677-1679 del 1

Under hösten fortsatte motståndet från friskyttarna och även tilltog i styrka¹³⁹. Ebbe Ulfeldt skriver att *Medh största beswär een temmelig provision innkommen från Carlshambn och Åhuus, och daglig mehra kommer ind och Oppbringias, Men landtmannen hindras af Snapphanarna at komma hit ind, ty de synas dagligen tilltaga, pressa, plåga och uthplundra almogen, och med mord og brand dem undsäyija om någon skulle resa hijt ind, och göras någon tilförsell.*

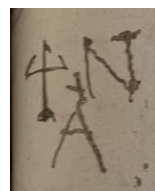
Kronobergs läns landshövding Gustaf Lillicrona, som även var landshövding över Medelstad och Östra härad i Blekinge under kriget, var mycket aktiv.

Han skickade order till bönder i södra Kronoberg att genomsöka byar efter snapphanar och gripa dem. En som greps var Jeppe Pålsson som varit i Karlshamn och tvingat till sig pengar. Det sägs även att *haffwer Jäppa warit medh dhå Snaphanarna fingo fast på en Svensk soldat som haffwer warit fördt utaf Skansen och in lagdt uthi stadhen, hoos borgaren Isack Krämmare, huru ifrån dhe togo honom och ledde honom till Johan Claassons gårdh och der wille en annan snaphane, som kallas KooJäppe, uphänga honom uti då kom ett qvinnofolk och sadhe, Kiäre Jäppe hänggh honom intet här det dhe lydde, och fördhe honom der medh till lastaden der steglen stodh och kledde af honom och skiöte sedan igell honom¹⁴⁰.*

Bönder i Virestad grep 5 snapphanar i augusti 1677 och förde till Växjö¹⁴¹. Lillecroona förhörde dem och han skriver i rapporten att *några af våra swänkska bönder här ofwan gräntsen tordhe hafwa hembligitt correspondence medh somblige af snaphanarne.*

När vinter närmade sig sökte sig många friskyttar till Danmark och Bornholm. I Kylinge, Gammalstorp socken, berättas det om snapphanar som tvingade en bonde med sig till Bornholm hösten 1677 när de skulle övervintra där¹⁴². När han kom tillbaka anklagades han för samröre med snapphanar och flera bönder i Gammalstorp socken intygade att han blev bortförd mot hans vilja.

Men alla sökte sig inte till den danska sidan utan valde att stanna kvar. Svensksinnade bönder passade på att hjälpa till med vakthållning på strategiska lägen. På en kvittens läser vi att *Dessa båda bönder Jöns Lasswasson i Norje, och Morthen Swensson i Gammalstorp, som hafva hållit vagt wed Norge broo, hafwa fört hit en fånge den de angifva hafa varit med snaphanarne de... her med atterteras datum Wanneberga d 11 decemb. 1677¹⁴³.* Två andra bönder inkom den 31 dec 1677 med en förymd dragon som var en snapphane och det utbetalades 20 daler silvermynt som kvitterades i Kiaby.

Bomärken från de två bönderna ifrån Norje och Gammalstorp. Källa: KA, Militeräkningar, Verifikationer 1677.

Hans Bentßen Gammalstrup sogen i Bleging lieut: ofuer een trop frishuttar blegings fähnen, som med honom her indkom 33 tilsamman, berettar at hand ald for 6. Uger siden war gaar fra Bleging med Partied, og holt sig innistansid i Giönge Herrad uppe, indtil nu, der een dehl af dennom var gaar ofuer til svendsken og forraad

¹³⁹ SRA, Skrivelser till Karl XI, Ebbe Ulfeldt, 18 september 1677.

¹⁴⁰ VaLA, Växjö Rådhusrätt K:1 Beskrivning på jakt av snapphanar 1677.

¹⁴¹ LLA, Karlshamns rådhusrätt och magistrat K FI a:1 1664-1680.

¹⁴² LLA, Skånska Generalguvernementetskansliets arkiv, D IV c:2, 1679-11-16.

¹⁴³ KrA, Militeräkningar, Verifikationer 1677.

dennom, huarfore de ny torde binder langre, forleden tißdags kom bud til alla bönderna i sogenar der omkring, at der af huar sogne 10 hesta og vagna, og 12 lösa hesta med een dehl linier og reb, i Vedshöfle ved Cristianstadt skulde möeta, huad dermed skulle forreلتis viste d ey, Kongen af Suerrig var for nogla dagstiid siden i Carlshafn, bönderna paa een miil waris runtom Christianstadt var tilsagd at de inden 3 dagar, skulle flöeta af gaardane, med hueris de hafde, thi hellers skulle ded dennom altsammas blifua borttagen, om de dermod wil forra tage, kand den iche wida, bönderna staar wed passena vagt, var 100 starck paa huar sted, hafe ingen gewehr eller andera suendsha hos denom i sar skal de holde denna vagt, for frishöttarna og de som bortlöber fra den suendshe Armeel¹⁴⁴.

¹⁴⁴ DRA, Krigskollegiet, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1677-1678, 7 december 1677.

År 1678

Fänrik Carl Pedersen i Joen Suensens kompani ställdes inför rätta den 21 juni 1678 på Bornholms Landsting¹⁴⁵.

Oroligheter i östra Göinge

Våren 1678 kom till en början att präglas av oroligheter i östra Göinge. Någon gång i februari eller mars blev Caspar Due befodrad till kapten för det kompani han anförde en tid. Bland det första han gjorde var att gå upp till Hönjarums skans¹⁴⁶.

Skansen som överfölls var en försvarsanläggning vid den viktiga bron över Helge å, som flitigt användes av svenska trupper. Troligen var det natten mellan 13 och 14 april 1678 som det var en strid mellan soldater från det svenska kompaniet Adelsfanan, Södermanlands regemente under överste Robert Lichton och snapphanar vid Hönjarums bro i Osby socken i Östra Göinge härad. Två svenska soldater blev här *slagna* och deras munderingar togs av snapphanarna.

Soldaternas namn var Jon Nilsson under Erik Bagges kompani samt Måns Persson under Arvid Drakes kompani¹⁴⁷. Adelsfanan var vid denna tid förlagda vid Emmislöv, strax söder om Broby. Vid detta tillfälle anges Dues kompani vara på omkring 60 personer. Vid skansen hade snapphanarna bland annat satt eld på byggnaderna enligt vittnesmål av Jöns Trulsson i Övraryd i Glimåkra socken.

Adelsfanans standar från 1678. Källa: Armémuseum Stockholm.

Caspar Due och kompaniet fortsatte därefter ned mot Glimåkra socken och där de bröt sig in hos Nils Trulsson i Norraryd medan han var i kyrkan. När Nils Trulsson var på väg hem ifrån kyrkan blev han av Dues gäng slagen. Bakom ett gärde låg ytterligare några snapphanar, Uggle-Per, Sven Olssons Jon, Grimsboda-Bengt och Flackarps-Nils. Nils Trulsson bad att få gå bort till de han kände men Caspar Due förbjöd detta. Brodern Bodel Trulsson gömde sig i skogen när de kom, och från honom tog de alla hans kläder och fem daler silvermynt.

Den tredje brodern, Jöns Trulsson boende i Övraryd vittnar att snapphanarna kom till honom på söndagskvällen efter de brände Hönjarums skans och att Caspar Due och Mörkhulta-Jöns tog bössan ifrån honom och gav den till Uggle-Per. Dessutom blev Jöns Trulsson tvungen att betala 60 daler till snapphanarna. De tog även Jöns Trulssons husgeråd innan de begav sig av.

¹⁴⁵ DRA, Bornholms Landsting, Justitsprotokol 21 juni 1678. <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=19981015#476909,85382912>

¹⁴⁶ Östra Göinge häradsrätt 4 mars 1684. Vittnesmål av bl.a Nils Trulsson i Norraryd och Jöns Trulsson i Övraryd båda i Glimåkra socken angående rannsakingar av ”Uggle-Per”.

¹⁴⁷ SRA, Rullor 1620-1723, 1678 Volym 17 Diverserullor bild 20-21.

Även Östraröd och Edema fick påhälsning av Dues kompani. Andra namngivna *snapphanar* var Rövare-Massen och Räve-Karl.

Generalmajor Lybecker skrev två brev till kung Karl XI som också passar in på händelsen vid Hönjarums bro med bland annat den dödade korpralen. Den första är daterad måndagen den 15 april 1678, dvs dagen efter de två svenska soldaterna angavs som slagna av *snapphanar* vid Hönjarums bro och lyder *Att snapphanar varit vid Hönjarums bro. Borttvingat vakten och arbetsfolket och slagit död den närvarande korpralen och en ryttare.*

Det andra brevet, daterad 27 maj 1678 skriver Lybecker bland annat i ett meddelande till Karl XI att *Jöns Postbonde i Marklunda i Osby socken har två söner som båda har varit snapphanar och båda heter Tufve. Store och lille Tufve. Sönerna har fått pardon, men Lille Tufve sedan begivit sig till snapphanarna igen och varit med vid Hönjarums bro, när korpralen sköts där och sedan varit med och tagit bonden Måns Kjellsson i Loshult och velat skjuta honom död. Måns Kjellsson var tvungen att betala 60 daler silvermynt för sitt liv.*

Lybecker skriver också om Lille Tufve att *Nu går han till Osby kyrka som han inte intet ont gjort. Hans pardon är inget värt som så missbrukat.* Ur rannsakningsprotokollet av Loshultskuppen 1684 får vi bl.a veta att hans fader var nu död och Lill Tufves pardonsbrev brann upp när Marklunda gård brann.¹⁴⁸

Jöns Postbonde heter Jöns Månsson. Store och lille Tufve och deras fader var med vid Loshultskuppen 24 juli 1676. Ett märkligt sammanträffande är att summan 60 daler är samma summa som Caspar Due krävde Jöns Trulsson i Övraryd i Glimåkra socken vid samma tid för att skona hans liv.

Det förefaller som att Lille Tufve Jönsson från Marklunda återvände till *snapphanarna* och till Caspar Dues kompani i april 1678 efter att han fått pardon. Händelserna med den borttvingade vakten och två döda vid Hönjarums skans kan förknippas med Dues överfall vid Hönjarum, våren 1678.

Karl XI:s hämd

Ett överfall mot Hönjarums skans den 14 april med dödade svenska soldater gick inte obemärkt förbi. Detta ”fick bågaren att rinna över” och Karl XI beslutade att ta ett krafttag och utrensa alla *snapphanar* ur alla de oroligaste områdena till vilket pris som helst.

Fredagen den 19 april skickade Karl XI ut order till överste Heidenfeldt, kapten Possse, överste Lybecker och borgmästaren Blausius¹⁴⁹.

Örkeneds bränning

¹⁴⁸ SRA, Rannsakningsprotokollet Loshultskuppen, förteckn 260, volym 6. Här få vi även veta att Lill Tufve och åtta *snapphanar* varit hos Per Jönsson i Ekön. Utdelat hugg och slag mot honom och tvingat honom och hans kamrater på 20 daler silvermynt. Stal även hans tobak. Han sade också” – Din svenska blodhund” till Per Jönsson.

¹⁴⁹ SRA, Riksregistraturet, 1678.

Överste Heidenfeldt delade på sin grupp i tre delar. När de var klara skulle de mötas vid Immeln. Till sin hjälp bönder från de angränsande socknar i Kronoberg som gränsade till Örkened och Jämshög.

Heidenfeldt tillhörde överste Abraham Kruse Dalaregementet infanteri.

Kapten Kruise gick till Broby och skulle på måndag morgon gå in i Örkened.

Kapten Bratt skulle gå från Osby måndag morgon in i Örkened.

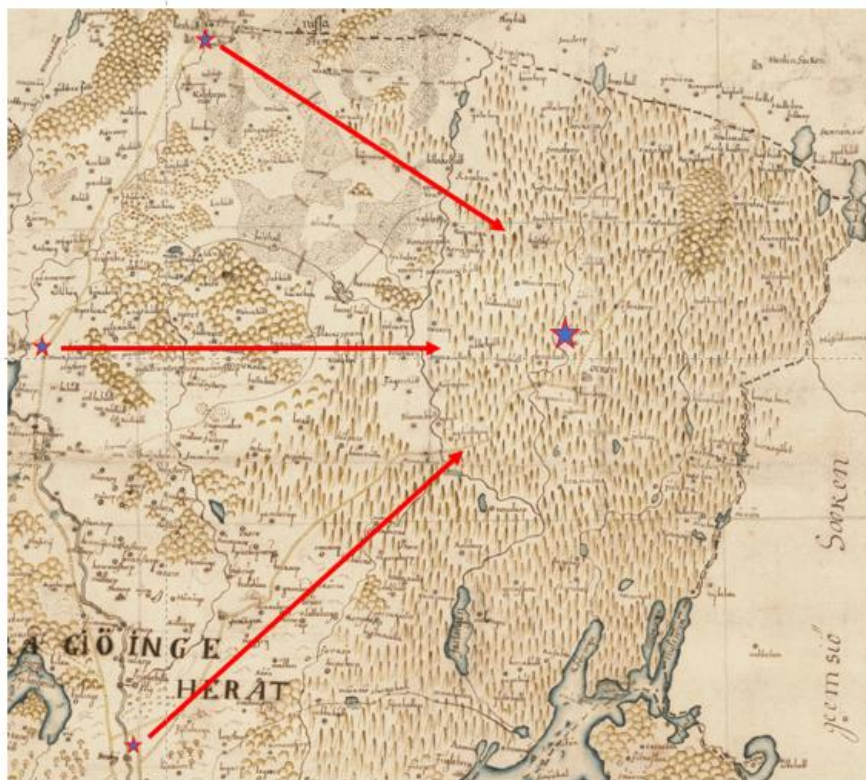
Överstelöjtnant Nils Skytte skulle gå från Loshult måndag morgon in i Örkened.

Man besökte kyrkorna i Loshult, Broby och Osby på söndagen vid predikan och läste upp ett påbud att alla bönder i dessa socknar skulle följa med på måndagen. Nils Skytte skriver i sin dagbok att det tog två dagar att bränna Örkeneds gårdar. På måndagen brände de Kärreboda, Rävatorp, Smålstorp. På tisdagen brände de Graveboda, Södra Havshult, Norra Havshult, Trolsatorp, Tjuvön, Rönnsabo (Rumpeboda), Knitterbo (Kjetteboda), Ullshult, Tosshult, Huushult (Hunshult).

Överstelöjtnant
Nils Skytte
från Loshult

Kapten Bratt
från Osby

Kapten Kruise
från Broby

Snapphanejakt

Kapten Posse befann sig i Sölvesborg och blev befalld att dela upp sig i 4 grupper på 50 man vardera. Uppdrag var att samla bönder under söndagen från fyra olika socknar och på måndagen jaga snapphanar i en bestämd färdväg.

Den första gruppen skulle gå till Mörrum. Måndag morgon gick de upp mot gränsen mot Småland in i Jämshög och sedan bort till Immeln till de andra.

Nästa grupp skulle gå till Gammalstorp på söndagen. På måndagen gick de till Jämshög och sedan norra vägen till norra udden på Immeln vid Nyteboda. Den tredje gruppen skulle till Ivetofta. Måndag morgon gick de via Håkanryd till Vånga sedan upp till de andra. Den sista gruppen skulle till Österslöv och på måndag morgon gick de via Oppmanna, Breanäs och sedan bort till de andra.

Grupp tre som leddes av Simon Krafft fick information att det i den norra gården i Grönhult fanns flera snapphanar. Den utförliga rapport som finns bevarad av hur utgången blev, är ett brev till Karl XI från den grupp som gick via Vånga till Nyteboda¹⁵⁰.

dat: 23 april 1678. Stormechtige konungh allernådigste herre

Eders kongl maijt: will jagh medh detta allernåderdeigste berette, att wij igår under Marchen finge kunskap om några snapphanar, som uth. grönhult och Wänge sochn skulle ståå, hvarest wij dem oss treffade som woro 8 st: men rätt som wij dijt komme, och in uth. gården sprunge 7 st: igenom een baakdör huilke 7 h: general quarter mester leutnanten Krafft medh dess partie förföljde som på den sijdan wille beringa gården, jag på denna sijdan inkom i gården och fan den 8:de i stugu farstugen, den iag straxt till fånge togh och ransaakade alle huusen igenom effter flere i dett samma kommo dhe beklaglige tijender, att Krafften war skuten af een förbannatt snapphane, som låg dölgeder widh siöön, der låg widh gården, och war att beklaga, dett den sahl. menniskan sprank af sin hest och lopp iblandh dhe hindar medh blotta werren Så hetzigt, att knapt ingen honom folge kunde, een sköt han först neder, men blef sedan af den stoora skadan straxt dödh, och närh wij då hade hempt skaden på dhe 5 som blefwe skutne i wattnet och inthet wille gifwa sigh, brachte wij den sahl. lijket medh oss Een mijhl, och lätt deth sedan föres till opman att insettas i kyrkian till wijdare ordre, dhe andre 2:ne snapphanar, kommo uth. Een ok stack, och unkommo, dock woro dhe Blecerade, wij giorde oss straxt ferdige och ginge fordt till dhe andre torpen, effter den fånge snapphanen sadhe, att der war uthan dess. 60 snapphanar, som her om kring ophölle sigh och såsom wij sendt kommo hijt till nöddeboo i örkenet sochen, kunde wij indet längre gåå, effter natten war pahunden och folket trötte wij hadhe heller inge ordre, huarest wij längre skulle gåå eller bestelle, effter den sahl menniskan sådandt för oss dölde ty skreef iaag h: överste Heidenfelt till och förfrågadhe migh om ett och annat, men som han war uth samma wånda att han han intet wiste egentligen hwarthen han skulle wende sigh, altså afmarchtes aldra underdånigst, eder kongl: maij:ts nådigaste resolution hwardt wij wijdare bestela skole, och hwart wij oss medh Marchen må hemwenda, emedlertidh blifwe wij ståendes her, såframpt ifrån bem:te Överste inge order komme, oförgriplig synnes mig, att wij medh vårt partie ga tillbake igenom Näsums sochn uth ighen, effter mige troupar hafwa der warit på dett allmogn må kunna hålla till lydigaste dock afwarthas först Eders Kogl: Maij:st allernådigaste resolution medh stadigt förblifande till dödstunden.

Eders kongl maijts underdånigste ..iste och trogne Tiendere Jacob Ulf

Dat: Nöddeb[oo]

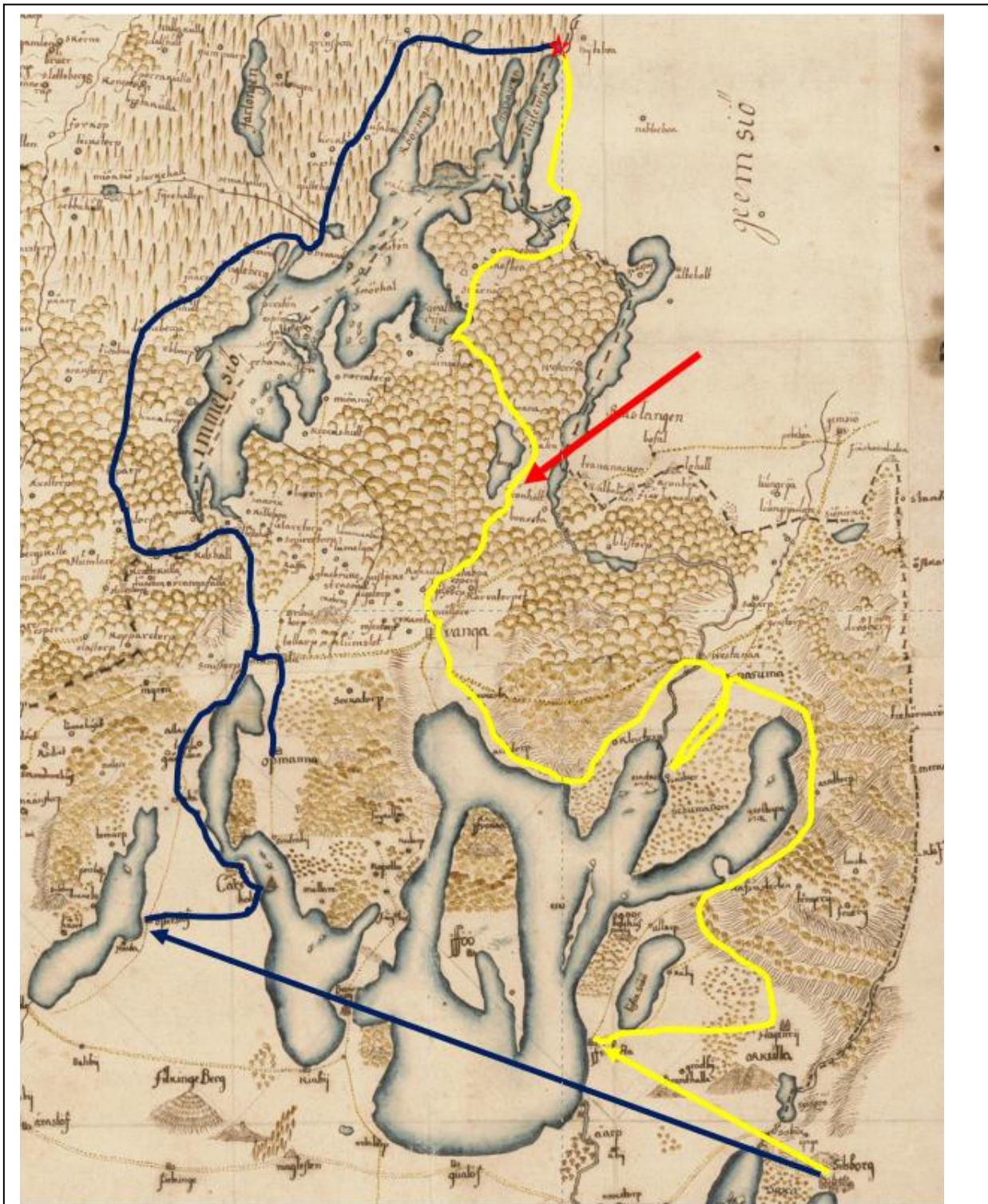
A:o 1678 (23 apri

Lybecker som också fått en order skulle placera 50 ryttare vid Hönjarum bro samt ett antal mitt emellan Hönjarum och Osby för att vakta så inga snapphanar kunde komma imellan. Lybecker skriver dagen efter han mottagit ordern att han behöver 2 ½ dag på sig att ta sig ner vilket betydde att han inte kunde vara i Hönjarum förrän måndag kväll .

¹⁵⁰ SRA, M1336 Snapphaneväsendet

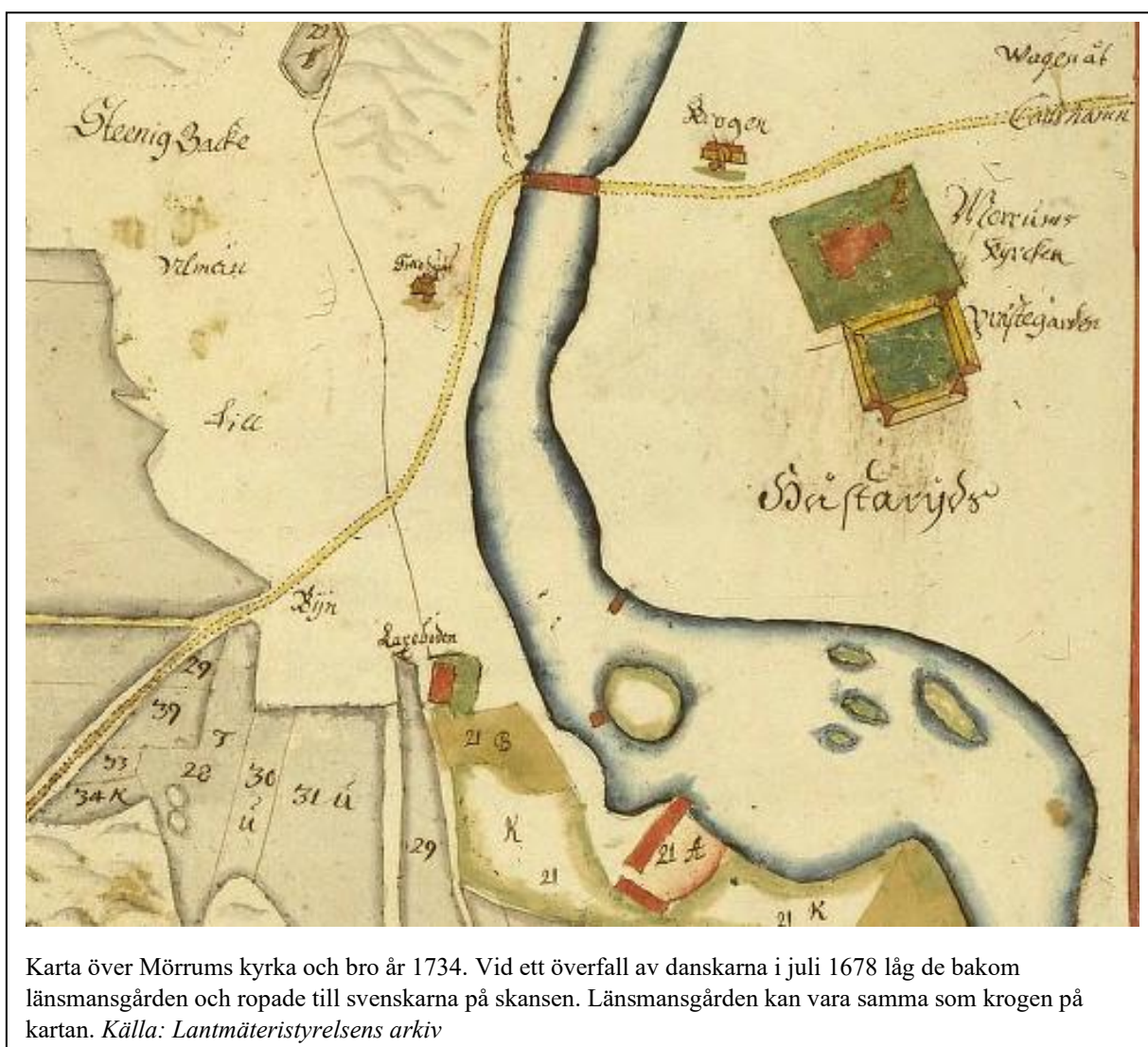
Grupp 1 marcherar enligt gul linje och grupp 2 enligt blå linje.

Grupp 3 marcherar enligt gul linje och grupp 4 enligt blå linje. Vid röd pil inträffar drabningen i Grönhult.

Skansar byggts

Den sista och fjärde ordern av Karl XI fredagen den 19 april var till borgmästaren Blausius König i Ronneby. Han fick order om att anlägga försvarsskansar vid Mörrums bro och Nybro. Det Nybro det handlar om sannolikt den vid Nymölla. Det finns skansar vid Mörrum och Nymölla på kartor ritade strax efter kriget. I ett bevarat brev från 1699 av prästen i Mörrum skriver han att *medan största delen af kiörkiogårds muren i sista ofreden af våra krigsfolk blef nedbrutin och till en skans wid Mörrums broon bruukats*¹⁵¹. Man hade alltså tagit största delen av kyrkogårdsmuren och byggt en stenskans, sannolikt mellan muren och ån vid bron. Det läget stämmer med flera kartor ritade strax efter kriget.

Karta över Mörrums kyrka och bro år 1734. Vid ett överfall av danskarna i juli 1678 låg de bakom länsmansgården och ropade till svenskarna på skansen. Länsmansgården kan vara samma som krogen på kartan. Källa: Lantmäteristyrelsens arkiv

Karl XI skriver även i samma order att skansen ska bevakas av hans män och inte några bönder eftersom de är opålitliga. Den 21 augusti 1678 levererade länsmannen Lauritz Hartwigsson i Mörrum proviant till Mörrums och Gallerydas skansar¹⁵². Även de intilliggande

¹⁵¹ LLA, F II P:24 Domkapitlets i Lund arkiv Församlingshandlingar 1600-talets slut - 1700-talets mitt.

¹⁵² KrA, Militäreräkningar, 1678 GI:5, folie 2187-2190.

socknarna skulle leverera till skansen. Under räkenskaper för leveranserna nämns inte Nybro skans vilket också pekar på att det gäller Nybro i Ivetofta socken, Kristianstad län.

Karl XI skriver i en rapport att det under aktionen blev *allenast 6 ihelskutne och en tagen av*

Handwritten Swedish text, likely a report or letter, dated 1678. The text is written in cursive and discusses military actions and the capture of a ship. The visible text includes: "L. S. Uti Jafors i daför dagens frunt utf. justytens af Hans Quadjansons i följande, men för en vill de sig af att bärvidt, äro tillräckligt allraff i sigel skjutna af oss tagen, men ofsynligt General quartermestars kaptenanter dröfft ymnas att olyckligt skott blifvorn. I följande Jafors var följande ordre Gårde lätit ruinera af af brann, varan det det fannas vatten Quadjans brydan. Jafors följande Ryle Kingb boudon tagit den skroth, att Jafors af oss sigt sin skiftit, att Rikens in beringa Jafors Jafors af sådant oss så mycket anseffor Jafors Jafors lofvar de 20 4de af 5 för oss Jafors att försvorta äggen i rest Hava utgången placat.

Karl XI:s rapport till George Sperling den 27 april 1678.

snapphanarna.¹⁵³

¹⁵³ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, D I:8 Kungliga brev 1678, Karl XI till George Sperling den 27 april 1678.

Karta över skansen vid Nymölla år 1700. Källa: Lantmäterimyndigheternas arkiv.

I många år har flera författare skrivit om hur prästen Jens Sorbonius lyckades rädda Jämshögs socken från att brännas. Men eftersom allt var koordinerat att ske under måndagen betyder det att Jämshög inte skulle brännas.

De som stödjer danskarna är nu hårt jagade att flera måste fly landet. Den 4 juni anländer åtta bekingska bönder från Blekinge som via Hanö kom till Sandvik på Bornholm¹⁵⁴. De förhör och tre av dem vill bli friskyttar. De åtta är:

Jens Jensen fra Ternö.

Olof Jörgensen Gäggesöe, vill bli friskytt.

Hagan Nielsen Sønna Kulla Bregne herred, vill bli friskytt.

Suend Hagansen fra Hallaröd sogn (Hällaryd).

Anders Biørnsen fra Hoby sogn.

Clemed Mogensen fra Hoby sogn.

Mogens Mogensen fra Hoby sogn, vill bli friskytt.

Gumme Jensen fra Aröe sogn.

¹⁵⁴ DRA, Krigskollegiet, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1677-1678.

Jens Jensen Ternö bosätter sig på Bornholm efter kriget men de övriga finns det i nuläget inga spår efter¹⁵⁵.

Det finns inga spår av att friskyttarna i Blekinge torterade några soldater men det gör det i Skåne vid denna tid.

Snapphanejägaren Simon Bengtsson skriver ett brev i maj 1678 om en händelse¹⁵⁶.

Danskarnas sista försök att undsätta Kristianstad

Tiden började nu rinna ut för de danskar som var instängda i Kristianstads fästning. Den danska huvudarmén lyckades inte nå fram till Kristianstad och för att tvinga bort den svenska hären som belägrade staden behövde danskarna sätta stopp för svenskarnas leveranser mellan till Kristianstad och på så sätt svälta ut dem så de skulle bli tvungna att backa. Detta behövdes ske från tre håll, från norr och från Villands härad samt från Karlshamn. Christian V behövde hjälp via sjövägen och skickade order till amiral Niels Juel. Juels flotta låg emellertid inte vid Blekinge utan var nere vid Dornbusch. Detta skulle snart visa sig vara början på en rad olyckliga omständigheter som krossade drömmen om att skånelandskapen skulle hamna under danskt styre igen.

Den 6 juni höll den danska amiralen Jens Juel krigsråd för att förbereda för att kunna ingripa.

*"Dend 6 Juny 1678 wore wi forsamblade at offuerlegga huarledes aff ydersta formuer hans Mayst. intention og allernaadigste giffuer ordre, Carlshamn angaaende skulde kunde exequeras, og bleff da for got befunden og resolveret, at skicke tuende fregatter med en galliot med 7 a 8 styrmend, til at affpricka alla dyber og grunder der omtrent, og wi imidlertid at fatte woers cours til Boringholm, i lige at fortsenda de Blekingske friskyttar som wi hos os haffde, for at for huar wist de landet kunde opwickla og broerer for suensken afkasta"*¹⁵⁷.

Juel förberedde sig för avresa men råkade ut för flera stormar i följd där flera skepp blev svårt skadade. Detta gjorde att de nådde Bornholm först den 16 juli och den 18:e satte de kurs mot Hanö dit de nådde samma dag. De blekingska friskyttarna befann sig för tillfället på Bornholm. Anledningen att de befann sig på Bornholm var att fänrik Carl Persen under kapten Jon Suendsens kompani hade varit inför rätta på Bornholms Landsting¹⁵⁸.

Den 11 juli skulle ett antal borgare ta båten från Ronneby till Karlshamn. Vid västra sidan av Wangsöö kom en snaphane Bååth af 20 man och 3 quinfolk Roandes effter dhem, huilka dhe ingalunda kunde undkomma, uthan af dhet Schelska Partiet blefwa beröfwade alla dheras Penningar¹⁵⁹.

Niels Juel skickade även ut order till friskyttarnas major Hienrich Ofesen Pflug den 11 juli att han skulle bege sig till Blekinge, rasera alla broar och försöka inta Karlshans skans. Den 17 juli skriver landshövding Lillecrona att 120 snapphanar, som sannolikt var major Hienrich Ofesen Pflugs kompani, kommit från Jämshög till Nykyrke och att "*alla waritt till häst medh*

¹⁵⁵ Se Bilagor.

¹⁵⁶ LLA, D III b11 Skrivelser från regementschefer och andra officerare 1678-80 Lucka 1679

¹⁵⁷ DRA, Generalkommissariatet (Søetaten), Admiral Niels Juel - embedsarkiv

¹⁵⁸ DRA, Bornholms Landsting, Justitsprotokol 21 juni 1678 folio 132.

¹⁵⁹ KrA, Flottans arkiv, E IIa. Sid 195. Karlshamn den 12 juli 1678. Borgmästaren Blausius König till amiral Wachtmeister

*pistoler och långa bössor*¹⁶⁰. Där har de misshandlat en bonde svårt. Möjligen rör det sig om bonden i Rimshult i Almundsryds socken som var aktiv med att jaga och gripa snapphanar i västra Blekinge för att föra dem till Växjö.

När de var komna till Hanö gjordes stridsplaner upp och dagen efter skickar Amiral Niels Juel ut ordrar till de inblandade¹⁶¹. Den 18 juli landsätts *tuende* friskyttar som ska hålla en första vakt¹⁶².

Det första man gör är en landstigning vid Landö utanför dagens Trolle-Ljungby. Den 25 juli skriver Niels Juel till Christian V att de miste de 121 man vid Landön.

Natten mellan den 20 och 21 juli, gick danskarna med omkring 500 man iland vid Elleholm och gick upp till Mörrum och gjorde ett anfall med syfte att rasera bron¹⁶³. Tydligt gjorde de nya skansarna som borgmästaren König anlagt nytta och det är möjligt att danskarna blev överraskade av att det låg en skans här. De lyckades bränna en del av bron men inte så pass att den blev oanvändbar. Amiral Niels Juel skriver först att det dog 10–12 personer men senare skriver han en slutrapport och uppger att det dog sju danska soldater och det sårades två vid landstigningarna vid Mörrum¹⁶⁴. Befallningsmannen i Gärd och Villands härad Jacob Ulf som befann sig i Karlshamn för att hämta förnödenheter till de svenska soldaterna utanför Kristianstad, kom till Mörrum dagen efter och skrev ett brev till sin svåger. Där skriver han att *6 döde som låg på platzen, 8 blesserede effter deres egen bekiennelse, hwar iblandh en*

¹⁶⁰ SRA, Landshövdingens skrivelser till Kungl Majt Kronoberg Län Vol 3 1676-1680, 17 juli 1678

¹⁶¹ DRA, Generalkommissariatet (Søetaten), Admiral Niels Juel – embedsarkiv.

¹⁶² DRA, Generalkommissariatet (Søetaten), Eskadreskriverne, Flådejournal (1678 - 1679), sid 28. Vilken plats de landsteg på framkommer inte.

¹⁶³ DRA, Krigskollegiet, Opsnapede breve 1677-1679. Brev från Jacob Ulf till sin svåger 1678-07-21. Att det var 500 danskar är ett antagande av svenskarna. Sannolikt var det färre danska soldater.

¹⁶⁴ DRA, Admiralitets- og Kommissariatskollegiet, Admiralitetet, Indkomne sager (1659 - 1763), Box 494 1677 - 1678.

capitein och en corporal och en fånge. Han skriver även att samma natt gick friskyttar till angrepp mot Norje bro som de lyckades förstöra helt. Efter att danskarna drog sig tillbaka gick de på skeppen igen och på morgonen låg de still utanför Karlshamn.

Danskarna gav inte upp utan skickade samma dag som de återvände, den 21 juli, ut en ny order. Kaptenerna Hane, Morten Møller, Hop och Drejer skulle återvända till Elleholm med 242 soldater. Sannolikt gick de iland natten mellan 22 och 23 juli. Detta anfall misslyckades också. Bausius König skriver att vid det andra anfallet blev den svenske löjtnanten på skansen skjuten till döds. Danskarna som låg bakom länsmansgården ska ha märkt detta och frågade om de 18 dalkarlarna ville ge sig men svenskarna ska ha svarat med att börja skjuta på dem igen. Danskarna kom inte närmare utan fick återigen bege sig mot Elleholm.

Anfallet mot Karlshamn 28 juli 1678

Den 25 juli skriver Niels Juel till Christian V att *"her foruden sette wi i land wed Carlshaffn 1200 mand i morgon mod daegningen for samme bye om mueligt er at afbrende, Datum H: K: M: Orlogs skib C5. d: 25 July 1678"*

Nu kunde man inte göra denna landsättning i Karlshamn den 26 juli men man förbereder genom att skicka ut order till friskyttarna att de ska hålla sig mellan Pukavik och Karlshamn och invänta de skepp som de planerar att skicka. Samma dag ankommer Johan Gyllenstierna till Karlshamn och skriver direkt en rapport till Karl XI.

Under ett flertal år har artiklar tryckts där man beskriver detta anfall mot Karlshamns stad i juli 1678. Det beskrivs att danskarna anföll en söndagsmorgon när de var i kyrkan och att danskarna den 27 juli landsatte närmare 1000 man vid Tegelbruksviken vid Sandvik öster om Karlshamn. Dagen efter visade en borgare som kallades Pickedala-Ola dem vägen in till Karlshamn och att de andra invånarna efteråt tände ett bål med hans hus och slängde mannen levandes ovanpå. De trängde in genom östra porten och kastade beckkransar på husen. När de gick via Ronnebygatan upp mot torget ska Johan Gyllenstierna ha gått in genom den norra porten och tillsammans med dem från kyrkan lyckades man driva i väg fienden. 20 hus brann ner innan elden kunde släckas.

Dessa uppgifter kommer från olika tryckta källor, allt ifrån hembygdsböcker till större tryckta verk. En hel del av dessa detaljer kommer från Blekinges historia och beskrivning som i sin tur har hämtat uppgifter ur Cronholms samlingar.

Emil Wahlberg skriver i sin akademiska avhandling *Studier rörande Johan Gyllenstiernas verksamhet under krigsåren 1675-1679* utg. i Lund 1934 ett stycke om denna händelse. I en fotnot till detta skriver han följande: *Landshövding Lilliecrona till rådet, Växjö 2 aug. 1678. – Landshövdingen säger sig "rättnu" ha kommit tillbaka från den blekingska gränsen, varför han torde ha varit relativt väl underrättad. – Jfr skildringen hos Wernersson Munthe III:3, s. 451 (Kungl. Fortifikationens historia) och Rosengren, Karlshamns hist. I, s. 112, vilken senare dock blott följer Blekinges hist. I, s. 78 och Lagerbring, Sammandrag af Svea Rikes Hist. IV, s. 23, vilken till källa haft Sthen Jacobsen (Den Nordiske Kriigs Krönicke). Jmf a. a. s. 174 f. och inledn. s. XVI.*

Vi ser att Wahlberg sätter störst vikt vid Lilliecronas brev och inte böcker tryckta i efterhand. Händelsen omnämns i flera dagböcker till exempel Hakvin Spegels dagbok, Aschenbergs

dagbok samt i tidningen Sw. Ord. Posttijender med flera. Alla ger de olika datum, olika antal döda, olika antal soldater som landsteg och så vidare.

En källa som saknas av alla är admiral Niels Juels kopiebog som innehåller alla ordrar och avsända brev samt boken från krigsrådet. I detta material finner vi mer korekta uppgifter som tillsammans med Liliecrona ger en bra bild av händelseförloppet.

Den 26:e och 27 juli får amiral Niels Juel order från Christian V att bränna Karlshamn. Den 27:e bestämmer krigsrådet att man ska bränna Karlshamn utan dröjsmål. Samma dag ges det sedan flera ordrar.

Det gick även ut order till flera andra kaptener och det var minst sex skepp som skulle gå till Karlshamn. Enligt order så ska de gå iland vid Karlshamn och först bränna staden. Sedan ska de undersöka om de har möjlighet att inta Karlshamns skans. När de är färdiga ska de åka till Elleholm och gå upp till Mörrum där de ska inta skansen och förstöra bron.

Amiral Niels Juel sänder även ett långt brev 31 juli där han bland annat beskriver vad som hände i Karlshamn. Juel skriver att de var *omtrent 1200 mand de beste folch* och det bör vara detta antal som är riktigt. Vidare skriver han att *gemenerne haffuer wij well mist og qvest 100 mand de meste er bleffuen effterstaendes*. I ett senare brev från Niels Juel bifogas en lista över saknade och sårade¹⁶⁵. I Karlshamn står det att 97 saknas och är döda eller fångar samt att 31 skadades.

Sedan beskriver han marchen in mot Karlshamn. De hade *landet da i dagningen marcherer till byen i god ordr och at warres haffde wand paa begge sider pa wayen klipper og bushe*. Har de vatten på båda sidor bör de ha marcherat på en längre udde och därför rör det sig sannolikt om Stårnö. På Stårnö:s västra sida ligger en vik som heter Sandvik och där det idag finns en badplats¹⁶⁶.

När de kom in i Karlshamn och *kom i husene kaste der ind granater og der pae fyr krandhe sae at paa 2 a 3 huesse ner byen bleff opbrent med alt huis der ind war. naar worres gich ud igjen fulte dennom fienden*. Beskrivningen visar att de fullföljde ordern och först när de kom ut mötte de svenska soldater.

Det nämns heller ingenstans att en borgare ska ha förått befolkningen i Karlshamn genom att visa vägen vilket det borde gjorts eftersom det är en viktig uppgift. Vi måste fråga oss varför danskarna behövde en vägvisare när det var ljusst och de kände till trakten samt att de endast var ett par km från Karlshamn? Det har sannolikt blivit en förväxling mellan svenskarnas anfall mot Karlshamns skans den 8 februari 1677 då en svensk borgare visade vägen åt svenskarna och som danskarna hängde på torget¹⁶⁷. Men en borgare vid namn Måns Skomager greps för föräderi¹⁶⁸. Efter rannsaking satt han i häkte ett tag men den 25 september 1678 skrev Karl XI ett brev till överste Göss att det inte fanns någon anledning att

¹⁶⁵ DRA, Admiralitets- og Kommissariatskollegiet, Admiralitetet, Indkomne sager (1659 - 1763), Box 494 1677-1678.

¹⁶⁶ Ingen vet var de har hittat samtida uppgifter om att de skulle landstigit i Tegelbruksviken vid Sandvik öster om Karlshamn och att en borgare skulle ha förått dem. Varken danska eller svenska brev nämner något om denna plats.

¹⁶⁷ Denna händelse har behandlats tidigare i denna artikel. Detaljerna kommer sannolikt från C. C. Cronholm som åren 1750-1758 förde ner anteckningar om denna händelse. Det hade gått drygt 70 år och berättelserna kan lätt ha blivit förväxlade eftersom inga levande ögonvittnen fanns kvar.

¹⁶⁸ SRA, Riksregistraturet. 25 september 1678. Karl XI ett brev till överste Göss.

dra ut på avrättningen. Det nämns inget om vad han gjort. I listan från 22 september 1676 över etnisk tillhörighet nämns han som infödd dansk¹⁶⁹.

Ytterligare ett brev sändes av borgmästaren Blausius König till amiral Wachtmeister den 2 augusti¹⁷⁰. Här berättas att danskarna brände 18 hus och sedan tog sig till Sandviks strand ungefär ¼ mil. De tog upp emot 40 fångar bland annat en kaptenlöjtnant och en löjtnant som de lämnade kvar på stranden. En stor del blev nerskjutna och en del som inte lyckades ta sig upp på de små skeppen hängde utmed sidorna i vattnet och *måste en temmeligh hoop dantza till diupa källaren*. Lite spydigt skriver sedan König att efter detta *har brooer lille inthet behagat någon landhstigningh mehra*.

Niels Juel förde även en journal där han varje dag beskrev vad som hände¹⁷¹.

Den 29 juli bestämde man att de som inte hade gjort sin uppgift på rätt sätt i Karlshamn skulle ställas inför rätta och den 31 juli påbörjas förhör med nedan angivna tillvägagångsätt.

*”Efttersom den siste Carlshaffns action sa meget shammelig er aflöben, og wares folch till en stoor dell som sinnes formedelst kleinmodigheed og end Conduicte Hans May:tz waaben storre disreputation hafuer fraaetaget. Dar efftersom det meste haab som endu tillforbedring tilbage er der ej bestaar at de skyldige kand fra de uskyldige kiendes og en huar for det hand ergtes saa anbefahles hermed vice Admiral Hendrich Spaen og Schoutbinacht, Jaen Eilerson tillige med Fiscalen at de sig till huar skib i esqvde begifuer, tagandes for sig de officerer og gemener aff søefolchen som hafuer warret i land, forfarandes dennom saaledes,
1 huad forseelse kand befuindes hos søefolchet i embarquementet eller debarqamentet,
2 siden i huad Lang borden er fra land
3 huerledes landofficererne var komne i baderna, om de først hawer deres folk embarqueret, heller og for en huar hafuer sig deri Salveret saa gaett de kunde, om de sig hafuer frugtende retireret heller er komme löbande i baaderne.
4 huilche borde de hafuer giort 2de jachter fra land og hulche iche,
5 huarför alle boedarne hafuer iche satt folchet pae öen og folchet till dend siste mand affhedt,
6 om landmilitien siden de hawer giort honnom afbrech.
7 om boeder och huilche hafuer brugt deres canon moed fienden
8 seger noget nogen landofficerer till prajudice da shall hand der wed confronteres og höras og isedan tilfald
hafuer de af samme compagnie de gemener og under officerer og at forhørs,
9 ilige hafuer de information att tage om noegen borde officerer heller gemener naaget nagen anden boed officerer hawer at beshylde, huilchet de alt will adlig forhörre og deroffuer behørlige estata tage og et fuldkommen indstrument derower forferdige og mig tilstelle Saadan commission at giffuers till vice admiralerne og Schoutbynagterne er he sluttet den **31 July 1678** og at H obristen haffde at giffue en fuldkommen rapport aff marchen og ordres og en huare comportement sambt en Bessen aff fellet.”*

Man griper en borgare vid namn Måns Skomager för bedrägeri¹⁷². Den 25 september meddelar Karl XI att han ska ställas inför execution utan att ange vari detta föräderi var.

¹⁶⁹ DRA, Generalkrigskommissariatet, Inkomna brev Blekinge 1674 – 1679. 22 september 1676.

¹⁷⁰ KrA, Flottans arkiv, E IIa. Sid 241. Karlshamn den 2 augusti 1678. Borgmästaren Blausius König till amiral Wachtmeister.

¹⁷¹ DRA, Generalkommissariatet (Søetaten), Eskadreskriverne, Flådejournal (1678 - 1679).

¹⁷² SRA, Riksregistraturet, 25 september 1678. Folio 665.

Den 28 juli, samma dag som man landsteg i Karlshamn, gav man order att Capiten Hans Lauserus skulle gå mot Ronneby med sitt skepp och vakta kusten under 4 dagar. Man går även i land i Elleholm den 30:e eller 31 juli för att fylla på med dricksvatten.

*... intention har varit att förhindra tillförslen till armeén, sökiandes att förskansa sig wid Pugewijk och sedan göra beredna nogra hindrade Dragoner, hwilka sedan med snaphannarna och almogen af Bleking och öster göinge skule hafwa conviungerat sig, till den ända giort twenne dueenter män begge gånger blefwet afslagna. I dätt öfriga shall iag sökia alt effterkomma hwad min aldrenådigste konung mig befalt, intet noget försummandes, dätt iag wert lända till proviantets gewärrh och alt annat som högnödigt är, anskaffande. Jag förblifwer i största underdånighet allenådigste konung och herre Eders Mayst **Mörom 31 juli 1678** Johannes Gyldenstierna*

Tiden håller nu på att ta slut för att kunna undsätta Kristianstad. Ett sista försök görs att skära av förbindelsen av förnödenheter.

Beordrer hermed till Hans Kongl: Maystz min allernaad. konges og herres Tieniste Major Gersdorff att hand treder i land med Dragone omtrent Pugewig huör hand med ob: Leut: Vittinghoff og Majoren aff frijshytterne haffuer alting at offuerlegge, søege om mueligt er fienden sin proviantsförring att forhindra og sig i landet 2 a 3 dagars tid opholder efftersom hand kundskab aff landet kand bekomma og hand det siher till wagner for alting gaar forsichtig og sae meget som murligt sørga for sit folchs sikkerhed og retraite i lige haffuer hand att afftarle med boed officererne huar de honnom shall afhendte shulde hand mange skud pa floeden höre haffuer hand sig strax at reitirere inden den bestemde tid at af ... og sig till floeden begiffue, shulde imod ald förhaabning passen till baaderna honnom bluffer afsharen haffuer hand at ser att komma paa Lister hoffued og giör ild der wed wand kanten pae det mand honnom fra floeden kand afhendte. Datum H: K: M: Orlog skib C5 d 1 Aug 1678

Danskarna anlägger en skans på en ö ute i Pukaviksbukten som idag kallas Skansholmen. Från den kan de beskjuta de kolonner med vagnar som kommer från Karlshamn.

... Jens Juell tillige med Vice Admiral Bielche ob: Leut: Vittinghoff med 100 soldatter Major Gersdorff med 220 Dragoner gaar i land wed Pugewig 2 mijll herfra huar weijen er heell smaell som de shall pasere wi fich dar till oss en dell frijškötter som preset oss naagle bönder med huilche wij strax det beste wi kunde forgaff og forhug weijen en liden öe en goed Musquet skud derfra fich wi 3 stycher pae plantet som kunde beshyde weijen og dermed lagde Gersdorff sig med Dragonerne offuen weijen Wittinghoff blef med sine pae ön Henrich Niemands skib og Postilionen bleff lagt for sfenig(Stensnäs?) paa deres Tow att de weijen og bestryge kunde om afftonen kom derpaa H:r Johan Gyldenstiern attaqueres Dragonerne som stod paa landet med 30 dragoner og 150 heste, hand effterlod paa pladsen en Capitein 7 andre og en fange medh huar mange hand haffde queste wed wi iche, wie fich ingen endten döde eller queste, ... 2 aug 1678

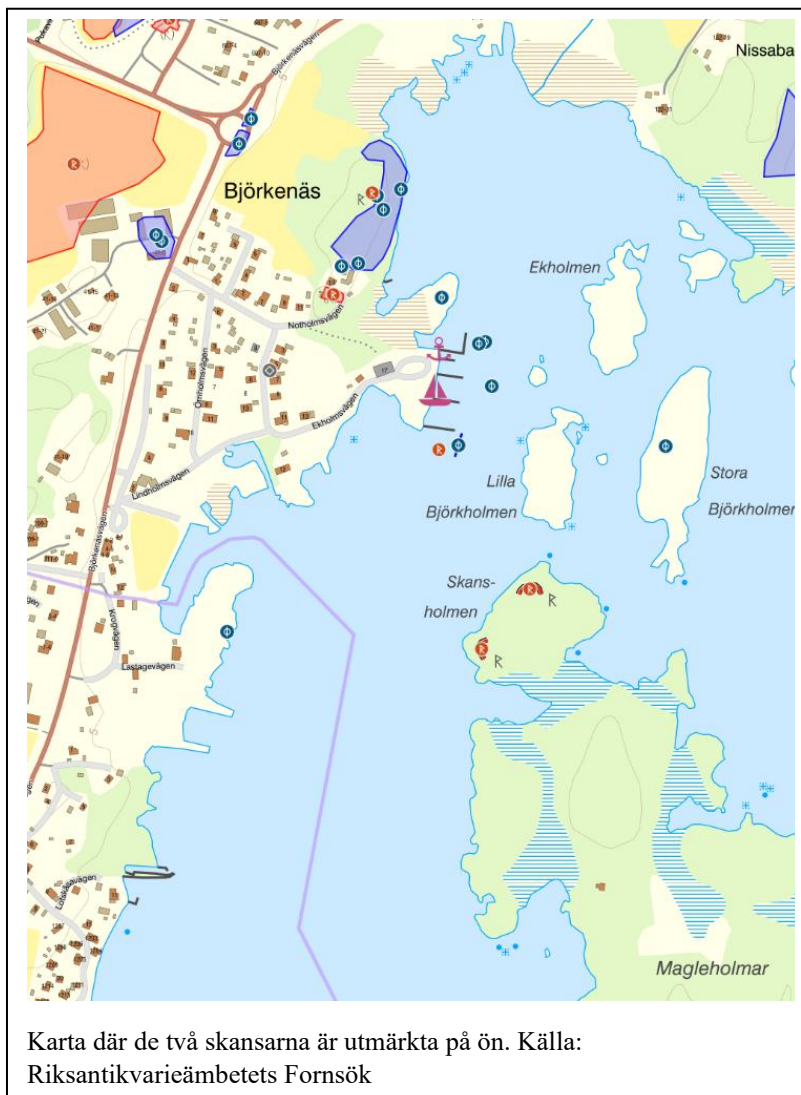
Den 2 augusti landsätts 220 soldater som lägger sig norr om landsvägen tillsammans med en del friskyttar och bönder. På Skansholmen ligger 100 soldater och skeppet förs undan till Stensnäs strax intill. Gyllenstierna får kännedom om detta och skriver ett brev runt midnatt till Carl XI.

Mörrum 2 Aug 1678 Stormechtigste konung allernådigste herre, Oaktat att fienden twenne gånger land steget, och twenne gånger är afslagen merden har han åther å nyo satt sigh widh Pugwik han tyckes där noget faster stå går iagh i guds namn på honom i natt sökia att göra passagen ren, går dätt an lærer Eder Mayst. snart få

tijdningar af migh hwar och icke wille Eder Kongl Mayst. allernådigst förordna något starkt partie till foth eller Dragoner som kunna komma mig till hielp att man på begge sijdor honom kunde Ty effier annan secours uhr Rijket är långsampt att wänta Jag wäntar ehr kongl Mt allernådigste herre, och förblifwer in till min död allernådigste herre och koning Mörum 2 Aug 1678 kl 12 om natten. Underdanigste Tienere och undersåte Johannes Gyldenstierna.

På morgontimmarna den 3 augusti anföll svenskarna. Tydligen mötte de på hårdare motstånd än beräknat och de lider ett nederlag. Gyldenstierna skriver inget om detta men Niels Juel skriver en rapport till Christian V.

... Wi haffuer Wed Pugewig kast een skandse op og derpaa stillet 3 stöcher. Weyens affkastet huar fienden shall passere samme skandse er lagt. Ob: Wittinghoff Major Gersdorff haffuer wi saa lagt op i bushene paa dend andre side aff weyen. Selff warre wij der begge for at Judicere derom saa gat wi forstod. Strax derpaa ankom H:r Gyldenstiern og börd till at passere med 30 Dragoner og 150 heste. Hand traff paa Gersdorff som repousseret hannom brast, hand loed legge paa pladtsen en Capitein Rosenhaene 7 andre döde een hoeb heste og en fange. Wores miste ingen. Pae Röde Haene sh... fanger en Svensk Regiments quartermester som hand sig for wigiffuer og pae Olliemöllen en fendrich. Snaphannarna bringer os og huar dage fånger, og haffuer wi dennom beloffuet 2 rixdlr: for en huar död eller leffuandes... 5 augusti 1678

Karta där de två skansarna är utmärkta på ön. Källa: Riksantikvarieämbetets Fornsök

Efter att Kristianstad övergått till svenskarna övergav danskarna skansen i Pukavik eftersom den hade förlorat sitt syfte. I stället säkrade svenskarna hela landsvägen mellan Karlshamn och Kristianstad med att bygga ytterligare två nya skansar, en vid Galleryda bro och en vid Norje bro¹⁷³. I brevet sägs det att det ligger 22 soldater vid Mörrums bro samt 11 soldater vid Galleryda bro men i räkenskaper för leveranser den 21 augusti står det 20 man.

¹⁷³ DRA, Krigskollegiet, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1677-1678. Brev från Karlshamn odat. men sannolikt från mitten av augusti 1678. Rapporten kan även vara skriven efter danskarnas andra anfall mot Mörrums bro. Det skulle kunna innebära att det är Gyldenstierna som beordrat det eftersom han kom till Mörrum och hade sitt läger där.

Anfallet mot Hönjarums skans

Samtidigt som danskarna stred öster om Kristianstad med att skära av försörjningsleder försökte friskyttar skära av försörjningslederna mellan Småland och Kristianstad. Det bästa sättet var att inta Hönjarums skans.

Anno 1678 den 4 augusti¹⁷⁴

Fångarna från Höhnerobroh

1 Fänrik Erich Springer en svensk säger att han för fyra månader sedan kommenderades till samma skans med en furir och en korpral och 25 meniga med dessa order så länge han kunde skulle han stå kvar som han också gjorde i 13 veckor visserligen utan belägring men inte utan ett eller anfall av friskyttarna, och de hade inte fått tag i någon från vår armé, tills för tre veckor sedan då friskyttarna slog sig ned framför och då fick han av en friskytte som han tagit i anfallet höra berättas att en överstelöjtnant, 1 ryttmästare och 2 kaptener samt 400 ryttare skulle stå där, och dessa folk hade också två kanoner (stycken) och vad de behövde av granater med sig, han höll ut så länge han kunde, eftersom han emellertid ingahade mer så gick han med på ge sig enligt "accord" på villkor att de fick behålla allt utom sina gevär, men detta "accord" hölls inte, utan en dag efter kapitulationen när de befann sig på marsch så tog friskyttarna av dem kläderna och tog allt annat de hade också.

Skansen skall ha besatts med det ändamålet att beskydda den närliggande bron över vilken man kunde bege sig direkt till och från Sverige till Christianstad Skansen vid bron skall numera vara demolerad (förstörd), dock skall vid skansen på inget vis mer ha hänt än att barackerna brunnit ner och skall dock vattnet som flyter under bron också vara så beskäffat att man kan rida över det i alla väder vid denna tid på året.

Han har inte mycket att berätta om huvudarmén och dess tillstånd eftersom han varit borta därifrån så länge. Han ber att få återvända till Sverige.

2. Peter Jörensens Struber furir (hör till general General Güldenspitz)

3. Jonas Brandenbürger Corporal (hos överste Bürsel)

Båda svenska bekräftar vad som ovan sagt, begär att få återvända till Sverige precis som följande meniga:

4. Schoerker Thomsen

5. Per Olsen

6. Per Schwenssen

7. Jon Larssen

8. Mons Persson

Alla 5 svenskar från överste Borsels regement hur starkt detta är vet de ej eftersom de varit borta så länge - Musketerare

9. Andreis Jurgensen Brank

10. Hans Luhr

11. Andreiss Orssen

12. Marten Olsen Reisse

13. Ole Anderssen Kocksen

14. Per Erson Strücker

15. Adam Person

16. Johan Johanssen

Alla 6 infödda svenskar från överste Kruses musketerare

17. Jon Olsen

18. Niels Perssen

19. Andreiss Ingwersen

20. Einner Benson

21. Andreiss Person

22. Anderiss Gunnerson

¹⁷⁴ DRA, Krigskollegiet, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1677-1678, 1678-08-04. Transkribering från tyska av Joanna Varderbring.

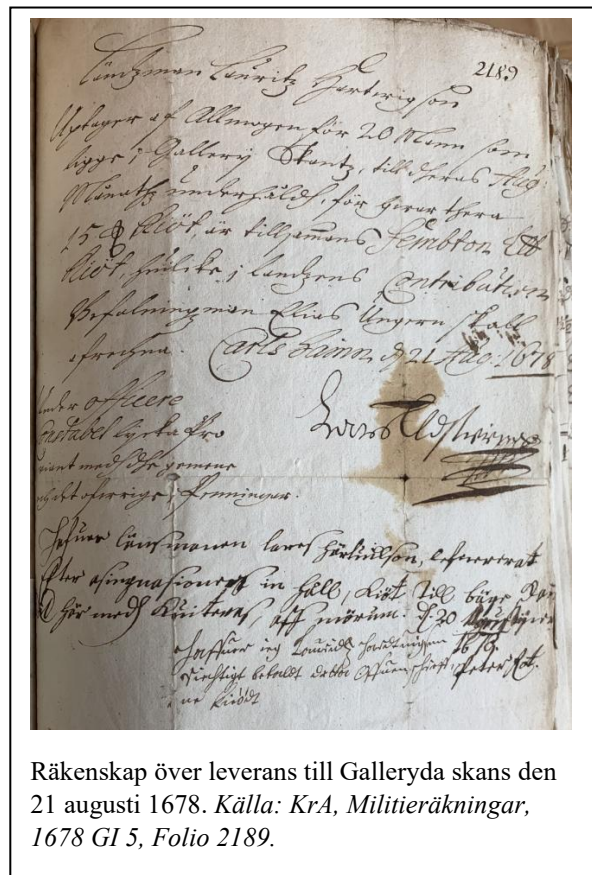
23. Niels Michelson
 24. Engelbrecht Halwerson
 25. Niels Olsen
 26. Ole Persen
 27. Hans Neelson
 (samtliga) från general Güldenspitz alla infödda svenska musketerare
 28. Erich Bensson en svensk under accis född svensk blev fångad av friskyttarna, och utväxlad mot en friskytt som tagits under ett utfall hör till greve Gustaff Leuenhaupts regemente.
 Datum som ovan (undertecknat) Crane

Under hösten hade svenskarna fullt upp med att reparera och göra i ordning Kristianstad. Kyrkogården var överfull och de hade inte tillräckligt med sand att lägga över alla lik. Detta medförde att det fanns en likstank över staden. Man beslutade sig för att iordningställa en tillfällig kyrkogård på Beckholmen¹⁷⁵.

Man beslutade även att anlägga fler skansar vid viktiga broar.

Den 11 december 1678 skriver Matz Michelsen och Powel Jensen från Mjällby socken ett brev till den danske kungen Christian V¹⁷⁶. De är utfattiga och har mist sina gårdar och behöver ekonomisk hjälp.

Den 16 december 1678 befann sig Caspar Due och friskyttkaptenen Hans Englesen från det jämshögskompaniet i Köpenhamn tillsammans med delar av deras kompanier. De framförde ett brev till kungen som vittnar hur hårt friskyttarna hade det och anledningen till att de fick plundra gårdar. Detta plundrande hos lokalbefolkningen fick förödande konsekvenser för kompaniet i slutändan. De var inte heller nöjda med sina överofficerer de hade haft, Nicolaus Hermansden och inte minst Henrik Ovesen Pflug som de tyckte var fega. Bland annat läser vi, omskrivet i modern text¹⁷⁷:

Räkenskap över leverans till Galleryda skans den 21 augusti 1678. Källa: KrA, Militieräkningar, 1678 GI 5, Folio 2189.

Vi fattiga och bedrövade friskyttar av Blekinge om vår nöd och eländighet. Vi icke har någon levnads uppehåll eller fått ersättning i pengar så länge som vi har tjänat hans kungliga Mayt. vilket vi har tjänat troligt som gud.

De hade ridit till kungen i Landskrona, men kom samma dag som kungen hade lämnat för Helsingborg. De fick återvända till Blekinge och strax därefter blev hans överordnade Nicolaus Hermansden beordrad från hans kungl. Mayt och skulle till

¹⁷⁵ LLA, Kristianstads stadsarkiv Rådhusrättens och Magistratens arkiv, 13 september 1678 och 23 september 1678.

¹⁷⁶ DRA, Inkomna brev skånska härader 1674 – 1679. Mats Michelsen är sannolikt från Lörby i Mjällby socken.

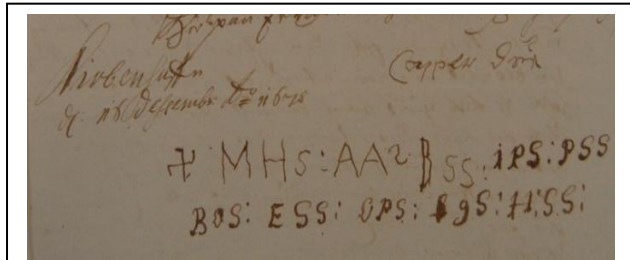
¹⁷⁷ Transkribering av Tony Olsson, Arkelstorp.

floden. Två dagar därefter som Nicolaus Hermandsens åter kommenderade dragoner gjorde vi allt bistånd och var han hövig och lydig som admiral Juels egen hand och segel skulle utvisa.

Det parti som major Nicolaus Hermandsen var kommenderad med gick lycklig av som en var ervetterliga man, våran överofficer major Henrik Åkesson Floch (avser Henrik Ovesen Pflug) som skulle fört oss an. Men strax därefter blev vi förda till major Nicolaus Hermandsen och dragonerna igen. Men hans proviant från lägren blev vi hindrade ifrån.

Då kom major Henrik Ovesson Pflug till oss igen och lovade våran underhållning och att vi skulle över till Själland med våran fulla mundering som vi och han gjorde. Då rymde han återigen ifrån oss bedrövade folk. Vi blev lämnade utan levnadsmedel.

Därför kommer vi fattiga folk till hans kungliga Mayt om någon hjälp till livs uppehåll och därför erbjuder vi oss att våga liv och blod igen till hans Maytz tjänst samt en överofficer som inte flyr ifrån sina fiender.

Underskrifterna i brevet daterat Köpenhamn den 16 december 1678. Caspar Dues namnteckning syns uppe till höger. Till vänster syns friskyttkapten för Jämshögs kompaniet, Hans Engelsens bomärke. Foto: Tony Olsson

År 1679

Årets början kom att kännetecknas av svåra motgångar för friskyttarna.

Det första nederlaget är friskyttkapten Lille Mats som blir dödad i strid. I rättegångsprotokoll läser vi *Capit: Lille Mats hafwer dhe våra ihielskutet oh snapphanarna i en kiste medh ringer uthi begrafwit oh stulit halwa ... liket medh kiste uptagit när Capi... Söfrins parti j... oh fördes til wanneberga, Sattes der på galgebacken, oh sattes så länge de andra examinerades blef medh den uthförde oh kisten sattes på 2 pålar något högre ähn den andre*¹⁷⁸.

Lille Mats hette sannolikt Matz Oelzen och är omnämnd tillsammans med andra kaptener vid Landskrona. Han omnämns även i en rättegång den 21 december 1677 som en svensk ryttare tillsammans med Hans Olofs och att de håller till nere vid St. Olofs socken¹⁷⁹.

Num. 5.

Swenska Ordinarie

Post-Tijender

Tryckte i Stockholm den 4. Februarij 1679.

Carlshamn den 26. Januarii.

Ett Wårt Partij vthgångit ifrån Kongl. Lägret skal ey långt från Ystadh 30. Snaphaner i en By anträffat hafwa störste dhelen nedergjordt och någre til fånga tagit bland dhem som slagne blefne har och warit een Capitein hoos hwilken man een tryckt Tysk Avis skal funnit hafwa i dhen vthförlig Relation om dhe Brandenburgiske Trouppers Nederlag i Preussen vnder General Gotze;

Num. 7.

Swenska Ordinarie

Post-Tijender

Tryckte i Stockholm den 18. Februarij. 1679.

Christianstad den 8. Febr.

För någre Dagar sedan har åther ÖfwerstLeutn. Rebinder som ligger på Lundbyholm i Guarnizon, anträffat där nedre i Orten ett Partij Snaphaner 20. aff dhem nedergjordt och 8. Til fånga tagit; Ibland hwilka en gammal Capitein Sören benämnd som warit dheras Anförare Dhe säya at i Danmarck stora Anstalter giörs til at wara tidigt i Feldt jemwäl Konungen gifwit Order til alt sitt på See- och Jutland hafwande Folk at wara färdige medio Martii, hwaråth dhet lærer gälla gifwer Tijden.

Christianstad den 12. dito.

Dhet Partij som vnder Ryttemest. Pär Olosson Gisters Commando, i Fredags Morgon här vthgick är igenkommit och med sigh inbracht 7. Snaphaner twänne hafwa giordt aff med sig sielfwe i dhet dhe skurit Strupen aff sigh.

Num. 9.

Swenska Ordinarie

Post-Tijender

Tryckte i Stockholm den 25. Martij 1679.

Christianstads den 22. Febr.

I dagh war ett Alarm här i Staden så at alle Brigader til Foot och Häst effter någre Styckers lösen komme tilhopa hwilket någre Snaphaner förorsakat som sig widh Åhuus see låtit dhe twifwels vthan warit sinnade at afföra dhe twänne Capiteiner och en Leutnant som aff dheras hoop jämpte någre andre förleden Måndags på Wanneberga justifierade och steglade blefwe.

¹⁷⁸ SRA, M1336 Karl XI:s krig Danska kriget 1675-1679, Snapphaneväsendet.

¹⁷⁹ SRA, Kommissorialrätt ang Snapphanarna 1677,

Carlshambn den 23. Febr.

Snaphane *Capit.* och en Leutnant medh åthskillige Snaphaner äre förleden Weka wid Åhuus *exequerade*, spetzade Fötterna fastspijkade på Påhlen 2. st. lefwandes på Stegel lagde 3. halshuggne *parterade* och sedan lagde på Stegel. En Snaphane *Capit.* som warit begrafwen i een Kyrckia i Skåne är aff Wåre igen vpgrafwen ock, förđ til Åhuus där Hans Kroppmed Kistan är satter på 2. Stegel; Och såsom alla desse hafwa begådt grofwa Wiszgiärningar så hafwa dhe och vthstådt sådane Straff som dhe förđänt.

Den 12 februari förs friskyttkapten Hans Severin tillsammans med flera av hans friskyttar till stockhuset i Vanneberga¹⁸⁰. Vi hittar följande i fångelset i Vanneberga den 16 februari där den svenska huvudarmén befinner sig¹⁸¹.

*Hans Severin
Johan Christian
Nels Durkansohn
Nels Matsson
Joen Hagensohn
Frants Frantsson
Per Larsohn
Sven Andersson
Frantz Ludwig
Jens Esilson
Knud Jensson
Jonas Tusson
Per Trulsson
Hans Fagersson
Hokan Olsson
Michal Masson
Hans Nelsson
Swen Nelsson
Petter Tusson
Nila
Sissa*

Flera av dessa personer återfinns i domstolsprotokoll över straffen dessa fick där vi läser följande¹⁸²:

Uppå dhe Snaphanaar som d 12 feb. Examinerade Nembl.

1 Snaphane Capit: Hans Seffrin född i Skifarp i Vemmerids härad af en bonde.

Warit Cornet i Frankrike oh tienat i Tysland och annorstädes ... [text saknas] blef fasttagen

Denne skall spetsat lefwandes intet inwärtens uthan emellan rygg oh hudt up igenom naken sedhan sättas på pålen, fötterna naglade oh händerna bakkbundna under en ny galge medh rep om halsen intet tilldragit ald (eller eld) giöres rundt om kring, hans nambn slås på gallgen

Innan denne döde warde dhess i 7-8 timmar

2 Länsman Nils Gynigh född Färila sochen af

Länsman halshugges oh lägges på två Stegel

Snaphanen Nils Matsson född i Sagatorpet i Genarp sochen oh

slås i järn runt halsen

¹⁸⁰ KrA, Militieräkninga, 1679, vol 8, fol 1318

¹⁸¹ KrA, Militieräkninga, 1679, vol 8, fol 1319.

¹⁸² SRA, M1336 Karl XIs krig Danska krigen 1675-1679, Snaphaneväsendet.

4 Snaphanen **Thue Larsson** född i Sefwa Gade
slås i järn runt halsen

5 Snaphanen **Svän** född i Wellje sohn [Andersson]
slås i järn runt halsen

6 **Laban Olsson** dräng hoos den danske fogde Hendrih Persson
slås i järn runt halsen

7 Snaphanen **Frantz Ludwigsson** född nedre i Skara by oh sohen
slås i järn runt halsen

8 Skiöten **Michel Matsen** föd i Jutland
bytes uth modt en svensk fånge

9 Skytten **Joen Infwarsson** född i Skåne
lägges på 2 Stegel oh halshugges först

10 Skytten **Hans Nilsson** född i Skåne
slås i järn runt halsen

11 Skytten **Swen Nilsson**
Slås i järn som den förra

Specificationer på dhe som tjendt Per Olsson fasttagna

1 **Jöns Jönsson** i Fernte Sohn

2 **Jens Eskilsson** i Jörum

3 **Knut Jonsson** i Greife Sohn

4 **Per Larsson** i Safberga oh Mierby

5 en pojke född i ?

6 en pojke född i Falletoffta

7 **Johan Christian** en Mekelburg
Denne samma straff som Capiten

Capit: Lille Mats hafwer dhe våra ihielskutet oh snapphanarna i en kiste medh
ringer uthi begrafwit oh st... halwa ... liket medh kiste uptagit när Capi... Söfrins
parti togs oh fördes til wanneberga, Sattes der på galgebacken, oh sattes så länge de
andra examinerades blef medh dom uthförde oh kisten sattes på 2 pålar något högre
ähn den andre.

[papper skadat och namn saknas]
...satt pistolen för pannan på ...

Nils Gierting
denne skar strupen af sig i dhe han skulle blifwa fasttagen

Konan Ingridh
i boel plikta 1 åhrs löhn 150 R silfM:tt oh sedan stå till swars för prästeskapet

Dessa spetsningar och steglingar ska ha skett vid Vanneberga och tillvägagångsättet och detaljer stämmer med den skiss över galgabacken som återfinns över byn¹⁸³. Den 26 februari utbetalades lön till skarprättaren för avrättning av 12 personer med sammanlagt 36 dahler sölfwermynt.

Avrättningsplatsen vid Vanneberga. Del ur karta från omkring 1678/79. Lägg märke till till höger snett bakom kullen en som spetsats och har en galge över sig med en snara och en skylt hängande under galgen. Detta straff stämmer med det som Hans Severin fick. Källa: DRA, Trolle-Ljungby godsarkiv, *Forskellige dokumenter vedr. Ljungbygård (1663 - 1692)*

Den 19 april mister man en friskyttekapten till. Det är Jeppe Brask som är kapten för jämshögskompaniet som blir ihjälskjuten men denna gång är det inte av svenskarna utan vi läser i ett brev att *i går affton kohme til Knislinge wid pas 30 Snaphanar beredna, alle mycke druckna oh rende där i feltett omkring. Jag lett strax comendera ett partij, men dese snaphanar gingo strax hend af orsak de bleffe oensi emellan oh skötte deres egen capitin Jefe Brask död...*¹⁸⁴

Vem som sköt Jeppe Brask får vi reda på i ett senare brev. Den 4 maj inkommer ett brev till Lybecker där det sägs att de...*likwäl fått två där af den ene hette helffetes Jösen ... effte sine järninga, är den samme som sköd sin capitain Ieppe Brask död i Knisslinge som slogo mine 10 rytter döde, denne helffetes Jösse föde i Asarum, haffer oh siälff i Sörby stelde sin promathium oh bad en annan snapphane att skuta sig död, där för han böd dem andra 34 dal och sade Jag wed jag höre dem andra til...* Kompaniet från Jämshög bestod av 14 friskyttar vid detta tillfälle.

¹⁸³ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, D III ba:5 år 1685.

¹⁸⁴ RA, Norra skånska kavalleriregementet M336, Georg Henrich Lybecker, 3 maj 1679 till Göran Rutensköld. Se även not 182.

Helvetes Jössen har fått sitt namn från byn han kommer från vilket är Dalansö, öster om Asarums by och som hette Helvete förr. Hans fader var Nils Pehrsson som var bonde i den byn. Helvetes Jössen hade varit soldat under Aschenberg regemente men rymt därifrån¹⁸⁵.

När de hade skjutit Jeppe Brask tog de med honom och begravde han i Sörby kyrkogård. Detta kom till svenskarnas kännedom så de grävde upp kroppen omedelbart. Något senare får friskyttarna reda på det och den 27 maj rider kompaniet till Sörby. Det sägs att *om afftonen silk kom it partie Blekingske friskyttar som med spendta byssor oh dragna werjor tröede Bönderna for deres Captain war optagen aff kirchegaarden*¹⁸⁶.

Ytterligare en friskyttkapten blev skjuten i maj. I tidning den 20 maj kunde man läsa ur en tio dagar gammal rapport att *Snaphanerne begynna nu taga någon större Räddhoga til sigh än för dätta effter en deel Skånske Bönder medh något mehra alfwar dhem och efftersökia; Wåra Partijer inbringa dageligen fångar där aff och hafwa i förgåhr nederskutit widh Tungbyholm 5. Gemene och en Snaphane Capitein, och 3.st. fått til fånga som förde äre til Wanneberga at vndergå sitt Straff. Elliest förelöper här intet vthan at Regementerne och Recruiterne nu effterhanden sigh infinna*¹⁸⁷.

Den 13 maj skickades Knud Thott rapport till Christian V där han skriver om svenskarnas jakt på friskyttarna att *mens meget lade de söge efter at ödelegge friskötterne, thi friskötterne ved deris ugudelig röffven haffve lagt sig ud med bönderne, oc kunde nu ey forberge sig lengere, tuende Captainer ere omkomne Jeppe Boesön oc Jeppe Brasch, den ene drucknede sig ved Nygaard thi de svenske vare effter ham, oc finge 8 aff hans pari, den anden skiöd en friskiötte selff ihiel*¹⁸⁸. Jeppe Boesön är sannolikt densamme som i tidningen sades vara skjuten vid Tunbyholm.

Maj månad var svår för friskyttarna. Den 5 maj inkommer Swän Persson från jämshögskompaniet till fängelset i Vanneberga och den 8 maj får han sällskap där av Jens Swensson och Olle Gisselsson från samma kompani.

Den 6 augusti tas ett mål upp i Bräkne häradsrätt. Här omnämns flera snapphanar och troligen har de tillhört Casper Dues kompani.

Underfogden Elias Mandervet efter order av överstelöjtnant Knut Liljehök framställer fången och snapphanen Jöns Jönsson, född i Judland i Rostorps socken och by, ryttare under överste Brockenhus regemente sedan kriget började. Danska armadan gick först mot Tyskland. Danskarna gick senare upp mot Kristianstad under förra året och vidare mot Helsingborg, vid i byn Gylshult i Vedby socken blev Jöns sjuk, han låg sjuk länge, gick sedan runt och levde på mat som han fick av bönderna. I Vedby socken kom fem snapphanar till honom; Den ene är Jöns Olofsson född i Brokamåla Jämshögs socken, den andre är Mats Olofsson bror till Jöns i Brokamåla, den tredje är Marstrands Olof, den fjärde är Knut som är född i Lönsboda socken. Knut hade sitt umgänge hos Per Örn i Nyteboda. Den femte är Per Liten född i Lönsboda socken. De fem frågade Jöns vem han var, Jöns svarade att han ville till de danska och till sitt regemente. De fem sa att de hade varit på Själland under den gångna vintern. De sex gick mot Göinge härad och vidare in i

¹⁸⁵ RA, Norra skånska kavalleriregementet M336, Georg Henrich Lybecker, Hasslarbro 3 maj 1679 till Pastorn Owe Madtzen udi Hiersås.

¹⁸⁶ RA, Norra skånska kavalleriregementet M336, Georg Henrich Lybecker. 27 maj 1679

¹⁸⁷ Svenska Ordinarie Post-Tijender, Tryckte i Stockholm den 20 Maj 1679 nr 20. Liungby den 10. Maj.

¹⁸⁸ DRA, Rapport från Knud Thott till C5, 13 maj 1679

Jämshögs socken, de fick mat och pengar av bönderna i Jämshög. Jöns har dock inte varit med på något parti att dräpa eller ihjälslå någon dansk eller svensk. Har inte varit i följe med flera snapphanar. I Lönsboda socken gick Knut och Per Liten åt ett eget håll och tillbaka in i Göinge. Då kom döve Pelle och bad dem följa med honom hem för att besöka sin moder. När de kom till Härnäs den 30 juli greps döve Pelle. Fången Jöns greps när han klev över ån och in i Bräkne härad. Jöns har hört talas om konungens pardonsbrev. Olof, Pelle och Jöns var hos Bengt Karlsson i Holje och bad honom att berätta om det hade lästs något pardonsbrev från predikstolen. Jöns nekar bestämt till att ha rövat. Jöns har hört att Hans, vilken kallar sig kapten, ville fara hit upp. Elias Mandervet anser att Jöns är en uppenbar snapphane och bör straffas med stegel och hjul, hans huvud på en påle, kroppen styckas i fyra parter, vilka uppläggs på fyra steglar. Domslut; Jöns döms till ovanstående eftersom han har försummat att återgå till den danska armadan samt försummat konungens pardonsbrev, ärendet remitteras till höga överheten¹⁸⁹.

Den 22 juli skriver Göran Sperling till Carl XI och frågar hur han ska göra med snapphanekaptenen Dreier och de två andra snapphanarna¹⁹⁰. Carl XI svarar redan dagen efter att *medh snaphane capiteinen och de twenne andra snaphanarnas execution som förmähle uthi Malmö ffengslige sittia behöfwat intett at dröjas*¹⁹¹. Sperling svarar att executionen av Dreier och de två snapphanarna ska ske nästa lördag vilket blir den 26 juli 1679.

¹⁸⁹ LLA, Bräkne häradsrätt, 1679-08-06. Avskrift Per Frödholm.

¹⁹⁰ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, A:23, 22 juli 1679

¹⁹¹ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, DI:9, 23 juli 1679.

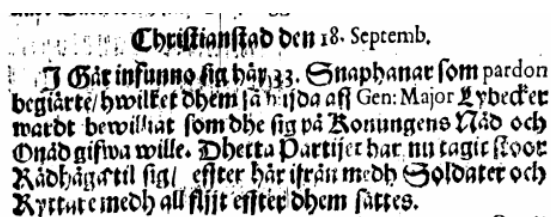
Krigets avslut

Var tog Jämshögs friskyttkompani vägen?

Av alla kompanier som mönstrade av i Köpenhamn 1680 så saknas det ett par och ett av dem är Jämshögs friskyttkompani som saknas helt. Några enstaka friskyttar ur detta kompani har däremot hittats, bland annat Jens Andersen och Sven Andersen som omnämns tillsammans den 10 maj 1680 i Köpenhamn¹⁹². Olof Bommarsson från Asarum som varit med i Jämshögs friskyttkompani under alla år återfinns i maj 1680 i Caspar Dues kompani. Vi har också Jens Isacsen som vi hittar i Joen Suendsens kompani 1680. Att flera lämnat sitt ursprungliga kompani gör att det troligen upphört att existera.

Ge upp eller fly?

I en tidningsnotis från den 30 september 1679 sägs det att *I Går infunno sig här 33. Snaphanar som pardon begiärte hwilket dhem så hwida aff Gen: Major Lybecker wardt bewilliat som dhe sig på Konungens Nåd och Onåd gifwa wille. Dhetta Partijer har nu tagit stoor Rådåga til sig effter här ifrån medh Soldater och Ryttare medh all flijt effter dhem sattes*¹⁹³. Även om

Christianstad den 18. Septemb.
I Går infunno sig här 33. Snaphanar som pardon begiärte/hwilket dhem så hwida aff Gen: Major Lybecker wardt bewilliat som dhe sig på Konungens Nåd och Onåd gifwa wille. Dhetta Partijer har nu tagit stoor Rådåga til sig/ effter här ifrån medh Soldater och Ryttare medh all flijt effter dhem sattes.

Tidningsnotis från 30 september 1679. Källa: Kongliga Biblioteket Stockholm

jämshögskompaniet upphört är det inte troligt att dessa snapphanar rör sig om detta kompani. Sannolikt är det från flera kompanier som pratat ihop sig och en del kom mer än två mil från staden gav upp den 17 september 1679 i Kristianstad¹⁹⁴. Han skriver vidare att han *låtit föra mer ähn några och tiugo till Christianstad, där är en dehl småå påijkar iblandh men och arga bofwar som stegell och hiuhl mehr än en gång förtiendt...* Detta visar att de inte gav upp i Kristianstad utan någon annanstans och att de blev förda dit. Strax innan hade Lybecker utgått från Mörrum, passerat igenom Gammalstorp, Jämshög, Näsrum, Vånga och Oppmanna för att rensa socknarna från snapphanar. Han skriver att dessa är fria och allmogen har förlåtit snapphanarna och allt är som i fredliga tider. Möjligen kan de komma från dessa platser. Brevet avslutas med att han nämner att Örkened och Glimåkra socknar just nu håller på att genomsökas så dessa, troligen något över 20 snapphanar, kommer inte därifrån.

Snapphanarna begärde pardon och detta bekräftas av ett brev från Karl XI till Lybecker den 24 september 1679¹⁹⁵. I tidningen sägs det att de blev beviljade detta men i Karl XI:s brev skriver kungen att brotten är för grova för att det ska kunna ges pardon och att de i stället bör få det straff som är satt för dem, alltså alla som stridit för danskarna. Lite senare, den 8 oktober skriver Lybecker tillbaka till kungen att de ska förhöras grundligt innan avrättningen. När Lybecker är i väg på uppdrag så passar general Ulfeldt på att förhöra dem. Lybecker skriver till kungen den 14 oktober att *dhe inkombna snapphanarna äro alla af H: Ulfelt examinerade för än iag kom in*¹⁹⁶. Den 30 oktober skriver han ytterligare ett brev där han säger att *snaphanarna komma här mycket in, så at snart inthet rum mehr, dher iblandh een*

¹⁹² DRA, Krigskancelliet, Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge 1677-1680

¹⁹³ Kongliga Biblioteket Stockholm, Num. 39. Svenska Ordinarie Post-Tijender Tryckte i Stockholm den 30. Septemb. 1679.

¹⁹⁴ Norra skånska kavalleriregementet M336, Georg Henrich Lybecker, Ottersberga 17 september 1679.

¹⁹⁵ RA, Riksregistraturet 1679.

¹⁹⁶ RA, Norra skånska kavalleriregementet M336, Georg Henrich Lybecker 14 oktober 1679.

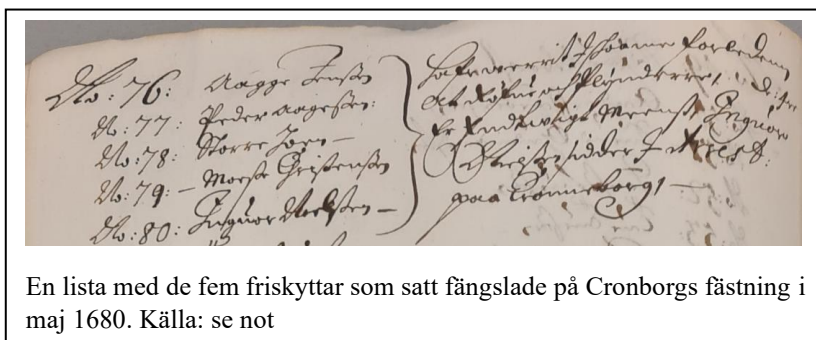
*hoop grofwa missgerningsmän, dhe ähro examinerade, men den man medh wäldh fört in, blifwa efter handen och lagen döden justifieeradhe*¹⁹⁷. Sannolikt betyder detta att det de som kom in frivilligt den 17 september fick pardon.

Efter kriget

Freden undertecknades formellt i Lund 26 september 1679 efter att man med Frankrikes hjälp den 22 augusti slutit fred i Fontainebleau i Frankrike. De som hade ställt sig på danskarnas sida under kriget fick nu bråttom att fly från sina hem. Förutom friskyttar var det många som på olika sätt hjälpt danskarna och de blev också efterlysta.

De som hade flytt till Själland hade svårare att skaffa försörjning än de som flytt till Bornholm. I en lista på 46 friskyttar på Själland sägs det att de vill tjäna till häst¹⁹⁸. Sedan följer en lista på 299 friskyttar som vill tjäna på landet och nära sig på borgare och bondehandel och sedan en lista på 56 friskyttar som vill ha ett hantverk. Det nämns att de flesta av dessa befann sig i Helsingör och Cronborg Ampt. En stor del befinner sig även vid stranden och åker över till Skåne för att röva och det påpekas att det beror på att de inte klarar sitt livsupphäälle. Dessa sidor är undertecknade den 7 februari 1680.

I listan med 299 friskyttar hittar vi under nummer 78 *Storre Joen*. Här återges han under majoren Aage Herluff (Hara-Aagen) och löjtnant Tue Larsens kompani som höll till i västra Göinge härad. I ett mål i Helsingör september 1679 omnämns friskyttkapten Stor Jon¹⁹⁹. Här omnämns också en av friskyttar Niels Jonßen. Men en noggran undersökning visar att Store Joen inte var kapten utan endast friskytt i major Aages kompani. I en rulle

omnämns *Store Aage Jenßen* och *Joen Jenßen*. Sannolikt är dessa bröder och Joen Jenßen identisk med Store Joen. I listan med de 299 friskyttarna ser vi att nr 76-80 sitter fängslade på Cronborgs fästning för röveri i Skåne. De fem friskyttarna är *Aage Jenßen*, *Peder Aageßen*, *Store Joen*, *Morthen Oristenßen* och *Ingvar Nelßen*. Alla befann sig i samma kompani under kriget.

Men många hade det så svårt att de vände tillbaka och Geoge Lybecker skriver i ett brev att det är *mycket beklageligt att wi ännu ej lära blifwa qvitt och af medh dhet skälmska snaphane partie som nu dags spöries återigen hit öfwer flyttia och att flera är att förwänta*.²⁰⁰ Vidare berättar han att *Uti Carlshamn ähr allenast twenne fångar Enn Ryttmästare nyligt*

¹⁹⁷ SRA, Norra skånska kavalleriregementet M336, Georg Henrich Lybecker 30 oktober 1679.

¹⁹⁸ DRA, Krigskancelliet, Indkomne sager 1679-1699 box 834 - 1680 Maj - August, Nr 221.

¹⁹⁹ DRA, Helsingör Byfoged, Justitsprotokol, 1679-08-25, 1679-09-01, 1679-09-08, 1679-09-15 och 1679-09-22.

²⁰⁰ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, D III a27 Skrivelser från generalguvernörer guvernörer landshövdingar och kommandanter 1680

hafwer inlåtit sigh wettandes i dryckenskap medh enn Snaphane den andre enn Spion som uti något Misstencht fornamns.

Vintern 1679/80 kännetecknades av en intensiv jakt på snapphanar, friskyttar och alla som på något vis hade hjälpt dem och det finns bland annat en lista på de som satt fängslade i Kristianstad i januari 1680²⁰¹.

Upsattz på dee fångar som af snaphanarna i Christianstad fängzligh hållas

Der som sittaa till vidare Ransakning oh Landzting

- 1 Alle Bråke
- 2 Nils Nilsson i Brödhult
- 3 Jöns Månsson i Lönnemåla
- 4 Jöns Torkelsson i Eckhult

Uti Cronans Arbete

- 1 Mats Hermansson i Tässebroo---5 åhr
- 2 Nilß Siunneson i Jemsiö---2 åhr
- 3 Froste Clemmetson i Lifztiden
- 4 Pär Pålson af Walleberga i Lifztiden
- 5 Hans Pärson af Wästanåa---3 åhr
- 6 Olof Svenson af Holliege---2 åhr
- 7 Olof Svenson af Östra---3 åhr
- 8 Håkan Person af Uggleboa i Lifztiden
- 9 Pär Trulson af Kiäråker---3 åhr

Hans Olofzon Holt

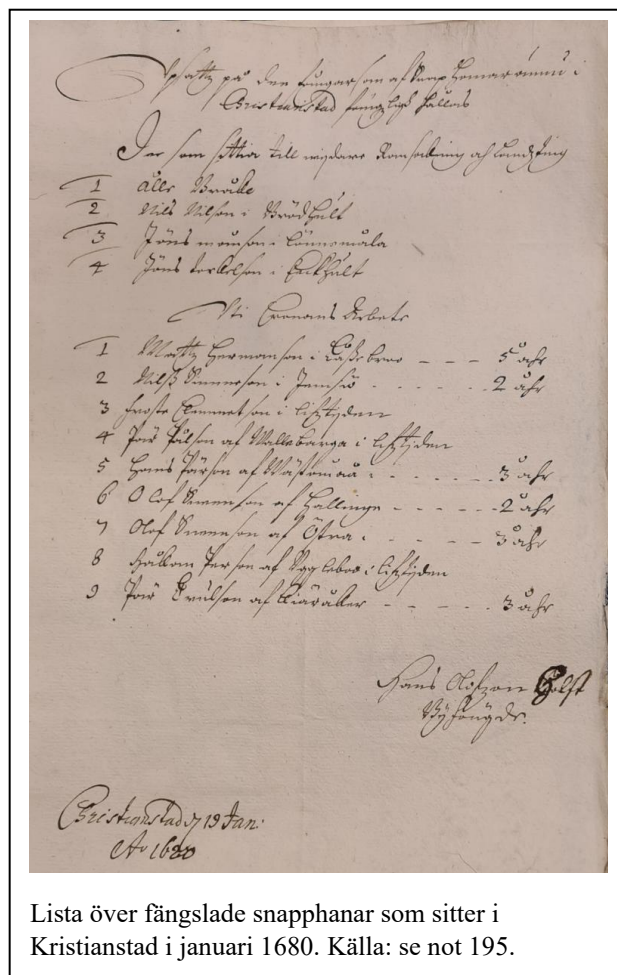
Byfougde

Christianstad d 19 Jan Ao 1680

Alle Bråke har identifierats som Olof Jönsson i Brokamåla, Jämshögs socken. I decimantjordeboken 1651 omnämns han som Oluff Broge. Både före och efter 1651 står det Olof Jensen/Jönsson. Den 6 augusti 1679 tas ett mål upp i Bräkne häradsrätt som vi tidigare omnämnt och där omnämns Jens Olsson och hans bror Madtz Olsson båda födda i Brokamåla Jämshögs socken²⁰². Jens och Madts är sannolikt söner till Olle Broke och tillhörde Caspar Dues kompani.

De som offrat allt och förlorat egendomar i kriget kunde ansöka om skattfrihet hos den danske kungen. I exempel på detta är ett bevarat dokument från friskyttar på Bornholm den 11 maj 1680 där vi hittar följande namn²⁰³:

Peder Olsön Madwig
Leut: Jens Andersön
Svånd Andersön
Hogen Bentsön
Gudmund Jensön
Ola Olsön

²⁰¹ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, D III a27 Skrivelser från generalguvernörer guvernörer landshövdingar och kommandanter 1680

²⁰² LLA, Bräkne häradsrätt, AIa:2 pag 253, 254.

²⁰³ DRA, Krigskancelliet, Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge 1677-1680

Peder Nielsön
Jens Isaksön
Hans Olsön
Ola Pedersön
Carll Pedersön
Morten Andersön
Ola Trölsön
Peder Olsön
Anders Jensön

Denna ansökning beviljades den 12 maj samma år²⁰⁴.

Några av de som hade dömts till fängelse 1679 skulle avtjäna sitt straff i Kalmar slott²⁰⁵. När strafftiden hade gått ut blev de ändå inte släppta och därför rymde några stycken *snapphanar*. Det var Per Bengtsson från Onsiö härad, Frantz Ludvigsson från Stoby vid Marsvinhjolm, Hans Fayersson från Ringsjö, Sven Persson från Jämshögs socken, Nils Mattsson från Blentarp socken och Olof Månsson från Glimåkra socken i Göinge född i Ugglegården och bror till snapphanen Uggle Bengt. Snapphanen Uggle Bengt säger att de höll till hos Svens farbroder i Jämshög socken i Rösjö eller Nybygden. Efter att de gripits förhördes de i Malmö den 1 och 2 juni 1685 men hur målen slutade är ännu okänt. Några av dessa personer kan vi återfinna bland de som satt i fängelse med friskyttekapten Severin.

²⁰⁴ DRA, Danske Kancelli, Sjællandske registre 1680. Se även bilagor i slutet av denna artikel.

²⁰⁵ LLA, Skånska generalguvernementskansliets arkiv, D III ba:5 Bilagor till skrivelser från regementschefer och andra officerare Krigsrätters protokoll och handlingar 1685-86.

Bilagor

Friskytt och fänrik Nils Sibbesen

I listan över de som skrev under edkrävarbrevet finner vi Nils Sibbesen i Jämshög. Om det är samma person som blir friskytt och som i oktober 1678 omnämns som fänrik vet vi inte med säkerhet, men efter kriget finner vi ingen med det namnet i Jämshög. Men det finns mer som tyder på att det är samma person.

1676 börjar man leverera mat och andra förnödenheter till garnisonen i Kristianstad som danskarna intagit. I listan över leveranser under september 1676 läser vi följande:

Listers herreds extraordinarie lefweranter af Bröd Steder Korn och hafre annamet paa Proviantgaarden i Christianstadh Ao 1676: och 1677:

1676-08-31

Jens Sibbesen i Giemsiö
Mats Jacobsen i Welshult
Niels Sibbesen i Giemsiö
Niels Nielsen i Grenum
Mats Gieslesen i Nybygden
Jens Bengis i Hallandsbo

1676-09-13

Niels Böresen i Höyle
Niels Sibbesen i Giemsiö
Jens Sibbesen i i Giemsiö
Lars Haagensen i Sysmale
Ingwar Larsen i Giemsiö
Jens Larsen i Gallery

1676	Bröd	Korn	Hafre
21/8	3 16	2	
22/8			
23/8			
24/8			
25/8			
26/8			
27/8			
28/8			
29/8			
30/8			
1/9			
2/9			
3/9			
4/9			
5/9			
6/9			
7/9			
8/9			
9/9			
10/9			
11/9			
12/9			
13/9			
14/9			
15/9			
16/9			
17/9			
18/9			
19/9			
20/9			
21/9			
22/9			
23/9			
24/9			
25/9			
26/9			
27/9			
28/9			
29/9			
30/9			

Räkenskaper över Kristianstads garnison. Källa: Rigsarkivet Köpenhamn

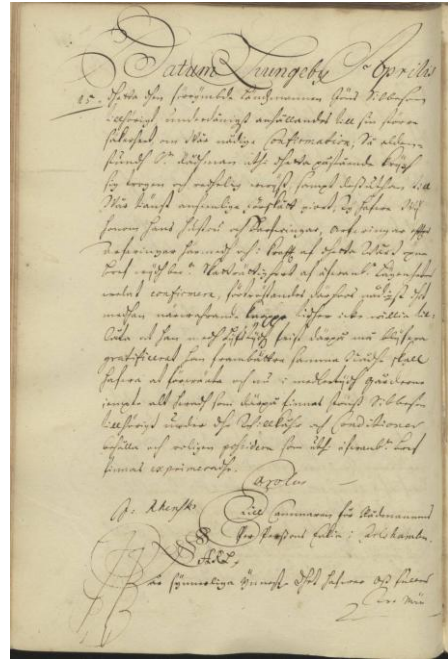
Vad är det för speciellt med denna lista? Jo, av de sju som levererade den 13 september är det fyra som är kända som snapphanar eller på annat sätt understött danskarna.

Sannolikt är Nils och Jens Sibbesen bröder. Vem var Jens Sibbesen? Det fanns en Jens Sibbesen som var länsman och bodde i Holje men rymde från gården, troligen i samband med överfallet vid Karlshamns skans som skedde den 8 mars 1677. Den 15 mars alltså exakt en vecka senare blir han fråntagen gården och rådman Jöns Jönsson får den som gåva av Lybecker. Karl XI sätter sitt sigill på ett brev den 15 april 1678 som ett godkännande. Jens Sibbesen var också en framträdande motståndare mot svenskarna efter freden 1658 och hade då nära personliga relationer till Olof Pedersen i Holje. Det som talar emot att det rör sig om länsman Jöns Sibbesen som levererar, är att länsmannen skrev under alla dokument sedan flera år tillbaka med sin egen namnteckning, men Jens Sibbesen från Jämshög skrev under med sitt bomärke i det andra edkrävarbrevet. Dessutom hade länsman Jens Sibbesen rymt innan edkrävarbrevet skrevs. Det sannolika är att det fanns två Jens Sibbesen men ingen av

dem kan spåras efter kriget. Länsman Jens Sibbesen omnämns som salig i ett domstolsdokument 1680.

Både Nils och Jens Sibbesen skrev under edkrävarbrevet och kan därför inte ha blivit friskyttar förrän efter detta datum. De omnämns första gången i kapten Jens Andersens lista.

Hösten 1678 hade Nils Sibbesen, som här har titeln fänrik, samt 7 andra ur kompaniet fått i uppdrag att transportera 7 svenska soldater som var fångna ur general Ulfeldts kompani till Helsingborg. När de utfört uppdraget ville de tillbaka till Blekinge men kom i en intensiv eldstrid och fick fly tillbaka ner till Helsingborg. När de varit där en liten tid och vintern närmade sig gick de i oktober vidare till Köpenhamn där de senare återförenades med resten av kompaniet.

Karl XI:s brev den 15 april 1678 på att Jens Sibbesen mist gårdarna eftersom han är trolös och rymt. Källa: Riksarkivet.

Friskyttkapten Jens Andersen

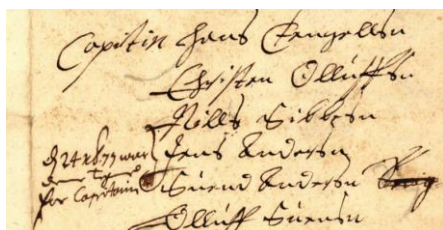
Jens Andersen är sannolikt densamme som omnämns i augusti 1676 som *Gaslunde Jöns* i samband med ett överfall mot svenska soldater i Pukavik tillsammans med snapphaneledaren Cai Lykke²⁰⁶.

Uno Røndahl skriver att Jens Andersen var bonde i Jämshögs socken²⁰⁷. Detta är troligtvis ihopblandat med en annan lista där det sägs att friskyttkapten Hans Englesen varit en bonde i Jämshögs socken. I olika domstolsprotokoll ur Listers häradsrätt kan man utläsa att Anders Jönsson i Gaslunda har två söner som heter Jöns Andersson. Den ena bor i Ramnamåla och den andra i Östra Rösjö. Jöns i Ramnamåla uppges vara 80 år gammal 1688. Jöns i Rösjö omnämns sista gången i ett dommål från 16 mars 1676 tillsammans med Cai Lykke. Detta gör att vi kan utgå från att friskyttkapten Jens Andersen är densamme som var bonde i Rösjö och bodde granne med Cai Lykke. Jens Andersen var där gift med en änka som hette Maya och han hade minst en styvdotter.

Jens hade ytterligare en bror som hette Nils och som bodde i Gaslunda. Han hade enligt brev även en syster som var gift med friskytten Sven Andersen och som var tillsammans med Jens Andersen under hela kriget²⁰⁸. Det nämns i detta brev att svågern var länsman och firdingsman men det framkommer inte var han bodde.

I utskrivningslängden 1673 står Jens Andersson i Rösjö som lagskriven knekt. I en rulle från Grubbenhilms regemente under Caspars kompani finner vi Olof Mattsson i Rösjö och Olof står som gårdman under Jens Andersson i utskrivningen. I utskrivningslängden 1674 står det Maya Jens Anderssons i Rösjö vilket kan tyda på att Jens även här var knekt.

Den 25 april 1677 hittar vi honom i en friskyttelängd över Willands härad som anfördes av Ingemand Philipsen från Österslöv. Detta kompani slås ihop med jämshögskompaniet någon gång under sommar/hösten 1677.

Ur längden med datum jämte Jens Andersen. Källa: DRA, Krigskancelliet, 1677–1680 Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge.

Med stor sannolikhet är det Jens Andersen från Jämshög som omnämns i maj 1680 i Köpenhamn. Det sägs att *attest paa disse epterføljende 2de friskötter officerer som effte skall hafue vared hoes SL: Stein Brahe, som war obriece udi Christianstad, Lieutenant Jens Andersen Quartermester Suend Andersen, Haffnia d-10 May Ao 1680* undertecknat av Nicolaus Hermansen²⁰⁹. Det enda kompaniet där båda dessa namn förekommer ihop är kompaniet från Jämshög. Både Jens och Suend Andersen omnämns i den längden högt upp vilket visar att de hade någon form

av högre rang.

²⁰⁶ Se under bilagor om Snapphaneledaren Cai Lykke.

²⁰⁷ Røndahl Uno, Skåneland ur det fördolda, sid 398.

²⁰⁸ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Indkomne breve 1660-1678, 69 - 1678 M 4. Breve. Odat. Brev av Nicolai Hermansen Pflug och Jens Andersen.

²⁰⁹ DRA, Krigskancelliet, 1677–1680 Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge.

Jens Andersen omnämns i Blekingekompaniet i mars 1680 och där sägs det att han kommer från Gaslunda²¹⁰.

Under den ovanligt stränga vintern 1678/79 skrev Jens Andersen och 18 andra ur kompaniet ett brev till den danske kung Christian där de begär ekonomiskt stöd eftersom de inte har så de klarar sig²¹¹. De befinner sig vid detta tillfälle i Köpenhamn.

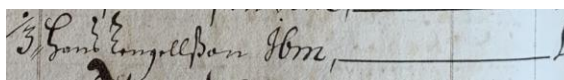
Allt tyder på att Jens och Sven Andersen bosatte sig på Bornholm efter kriget.

²¹⁰ Se Blekingekompaniets friskyttelängd senare i kapitlet.

²¹¹ DRA, Krigskollegiet Landetaten, Inkomna brev Skånska härader 1674 - 1679

Friskyttekapten Hans Tengelsen

I friskytterullen där Jens Andersen är kapten sägs Hans Tengelsen komma från Nättraby socken och detta är vad andra också anger. I slutet på rullen står det mer information efter alla namnen. Bland annat skriver Hans Tengelsen under med sitt bomärke och dels står det att han varit en bonde i Jämshögs socken. Hur ska man tolka detta?

Hans Tengellson brukade 1/3 mtl i Boråkra, Nättraby socken. Källa: *Mantalslängd 1677*

Vid en granskning av den militära utskrivningslängden från år 1674 finner man ingen Tenge eller Tengelsen i Nättraby socken och inte heller i *Regnskab for kontribution af Medelsted herred* år 1676.

Däremot finner vi Hans Tengelsen i Boråkra i Nättraby socken i en mantalslängd för år 1677²¹². Han står som brukare av 1/3 gård.

Hans Tengelsen fick sin gård i Boråkra indragen till kronan och den skänktes till hans granne sjökapten Jonas Dufwa, senare adlad Anckarloo, som befordrats till kapten under kriget.

Åldern på Hans Tengelsen är svår att säga. Han bodde i Skärva i Nättraby socken innan han kom till Boråkra²¹³. I detta brev stavas hans namn Hans Tengelsson. Efter kriget återfinns vi en som heter Hans Stengelsen som löjtnant under Joen Suendsen från Sturkö och sannolikt är det samma person

I den ena rullen nämns om deras verksamhet. Bland annat har de tagit svenskar till fångar och fört dem till Kristianstad och att de orsakat svenskarna kännbara förluster²¹⁴. I denna rulle sägs det att de är 80 friskyttar men de som nämns i rullen det är endast de som övervintrar i Danmark.

Om vi går vidare och tittar på en av friskytterullorna nämns bland annat detta i marginalen till dessa personer:

Capitain Hans Tengelsen

Nills Sibbesen

Jens Andersen, d 24 sept 77 war der tegned for Capitain

Mons Nilssen, for 2 uege siden död oh qvinde her efter han

Detta gör att vi kan utgå från att Jens Andersen var kapten före Hans Tengelsen, även om vi inte kan säga det med säkerhet. Förutom denna rulle så omnämns Mons Nilssen endast i Jens Andersens rulle vilket också ger en ledtråd bakåt i rullorna. Det finns ett brev från 1678 där det sägs att Jens Andersen är kapten. Det finns anledning att tro att brevet skrevs på sommaren eller tidigt på hösten 1678 vilket innebär att Hans Tengelsen endast var kapten under drygt ett halvår eftersom Jeppe Brask omnämns som kapten under våren 1679.

Augusti 1678 lyckades svenskarna återta Kristianstad och snabbt pressades danskarna söder och väster ut. Danskarna var nu helt beroende av att friskyttekompanierna kunde göra stor skada bland de svenska kompanierna. Lybecker som befinner sig i Kristianstad skriver den 18 augusti 1678 i ett brev till Karl XI att *det tyckes hela snapphane samman drager sig hit på bådha sidor och woro i söndags 200 uthi Jämsiö widh körkan som bådhe präst och bönder*

²¹² KrA, Militieräkenskaper, 1677 vol 11 folio 2167.

²¹³ LLA, Lagmansrättens i Blekinge arkiv, Inneliggande handlingar till lagtima ting, F I a:2. Brev 1708-09-26.

²¹⁴ K Arne Blom och Jan Moen, Snapphaneboken, sid 127. Här nämns att inget är känt om kompaniets verksamhet.

öfweklaga. Detta gjorde att svenskarna var tvungna att börja jaga dem mer aktivt och den 5 oktober skriver Lybecker att *sammaledes ähr överst Schytt åt gemsöö at jag efter snaphanar som sig dher til een stor samblat finna*. Jakten fortsätter och den 12 oktober skriver Lybecker att *öfwerste Örnkloo ähr åht Giemsiö att fullföllia i dhe orther huads som anbefalt, allmogen låfwar willia föllia at tränga udh dhe dher är innestående snapphanar*. Nu lyckades inte svenskarna med det de satt sig för att göra, utan friskyttarna lyckades undkomma.

Hösten 1678 hade Nils Sibbesen, som då har titeln fänrik, samt sju andra ur kompaniet fått i uppdrag att transportera 7 svenska soldater som var fångna ur general Ulfeldts kompani till Helsingborg. När de utfört uppdraget ville de tillbaka till Blekinge men kom i en intensiv eldstrid och fick fly tillbaka ner till Helsingborg. När de varit där en liten tid och vintern närmade sig gick de i oktober vidare till Köpenhamn där de senare återförenades med resten av kompaniet. Under den följande ovanligt stränga vintern 1678/79 skrev Jens Andersen och 18 andra ur kompaniet ett brev till den danske kungen där de begär ekonomiskt stöd eftersom de inte har så de klarar sig. De befinner sig vid detta tillfälle i Köpenhamn.

Ett annat intressant brev är från den 16 december 1678. Det är underskrivet av Caspar Due och Hans Tengelsen med flera och de förklarar att de är väldigt missnöjda med deras major Nicolaus Hermansen därför att han är feg och flyr när fienden kommer. De skriver till den danske kung Christian att de vill ha en ny major som inte flyr. Detta är inget nytt för ett år tidigare skrev löjtnant Hans Bengtsson från Gammalstorp att när han och hans kompani var vid Kristianstad flydde major Hermansen tillsammans med 6 tyska ryttare och lämnade de andra kvar.

Hans Tengelsen fick skattfrihetsbrev den 1 maj 1680 tillsammans med Carl Pedersen som var i samma kompani och därför kom han sannolikt till Bornholm efter kriget men det finns inga spår av honom²¹⁵.

²¹⁵ Se bilagor, Privilegiebrev (Skattfrihet) för 1679 till 1686.

Friskyttekapten Jens Kielsen

Jens Kielsen var från Agerum i Gammalstorps socken. Tidigaste belägget är från år 1660 då han omnämns som knekt under överste Erik Silfversparres regemente för Hallandsbodas åbor i Jämshögs socken. Han hade då en knivskada på höger arm enligt Lister härads dombok.

Redan 1663 återfinns vi honom i Agerum. Möjligen kan han flyttat dit i samband med att han gifter sig. I oktober 1670 uppges han vara gift med Sissa Nilsson som är dotter till Nils Mårtensson och Eline i Ryedal. Sissa har en syster som heter Elin som är gift med Sven Jönsson i Kulla, Gammalstorps socken. Det finns en friskytt som heter Sven Jönsson under Kjel Jensens kompani i juli 1677 men det uppges ingen hemvist.

Jöns Kjelsens kopplingar till personer som senare blev snapphanar eller friskyttar är också värt att lägga märke till. År 1669 omnämns han i domboken och har då med sig Jens Andersen i Rösjö som vittne och i mars 1676 vittnar Jöns Kjelsen till Cai Lykkes fördel i ett mål²¹⁶.

I en rulle för Grubbenhielms regemente 1675 återfinns vi *Jöns Kehlsson i Augerum* under rubriken *Gammel knechtar*. Rullen är daterad i juli 1675.

I ett brev daterad den 3 november 1677 beskriver Jens Kielsen hur hans kompani blev till²¹⁷.

Efter kriget bosätter sig Jens Kjelsen på Bornholm. Den 19 april 1680 erhåller han skattefrihet på 20 år. Han fortsätter som kapten för ett kompani på Hammershus fästning i Bornholm och pensioneras därifrån 1684 när fästningen upphör och soldaterna överförs till Christiansö. Jens får en pension på 40 rdl. årligen²¹⁸. 1687 blir han strandrider på Bornholm.

Tydligt gör Jens Kjelsens hustru Sissa någon gång innan 1694 och han gifter om sig med Marta Hansdatter på Bornholm.

Han köper gård nr 44 i Hasle 1692 som har stått öde en längre tid. 1699 råkar familjen ut för en stöld i huset och i samband med detta omnämns två döttrar varav den ena heter Bente.

Den 16 juli 1704 är det skifte efter Jens Kjelsen och hans hustru Marta gifter om sig med Mons Hansen. Efter hans död försökte Mons Hansen från Hasle driva in en skuld på 11 daler 3 mark 6 sk. som kaptajn Westerwalt hade lånat.

Vid skiftet efter Jens Kielsen uppges han ha följande barn²¹⁹:

Med den första hustrun som ej uppges vid namn, men kan vara hustrun Sissa Nilsson.

Peder Jensen, bor i København. Peder anges som äldste son.

Key Jensen, född omkring 1681.

Bente Jensdatter, gift med Anders Pedersen, Konglig Tjänst. Anges som äldsta äldste dotter.

Karne Jensdatter, född omkring 1686.

Ellene Jensdatter, född omkring 1689.

²¹⁶ LLA, Listers Häradsrätt, 7 september 1669 och 3 mars 1676.

²¹⁷ DRA, Generalkrigskommissariat, Indkomne breve Skåne herreder 1674 – 1679. Den 3 november 1677

²¹⁸ DRA, Søetatens Generalkommissariat, 8 april 1687.

²¹⁹ DRA, Hasle Byfoged Skifteprotokol.

Med Marta Hansdotter fick han fyra söner.

Hans Jensen, född omkring 1695. Værge: moders styvfar, Laurids Jensen, Olsker.

Laurids Jensen, född omkring 1697. Værge: morbror, Hans Hansen, Olsker.

Isack Jensen, född omkring 1702. Værge: morbror, Anders Hansen, Østerlars.

Poul Jensen. Værge: Olluf Pedersen, Hasle.

Pensioner		1	2	3	4
		Sk-1	Sk-1	Sk-1	Sk-1
1	Jensens Rosenkrants søn paa Boringsøerne var fupstet til Køst og Skid.	200.	7: 64	20.	177: 32.
1	Jensens Rindjens søn for Fuglestrøm i Vlaar var det i Jansens 2 ^{de} andr af Jansens Bøll Ole Skjip og Jens Pedersen at den Kongl. Resolution, d. 11 Nov. 1704 var for beholdning af . . .	40.	52	4.	35: 44
	Ex. . . .	240.	3: 20	24.	212: 76.
	Summa	1534: 32	20: 47	147: 40	1366: 39.

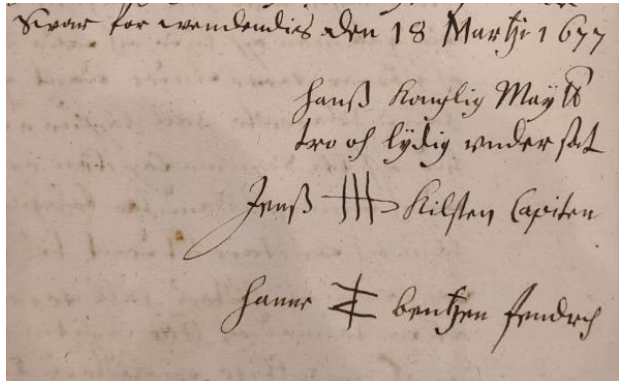
P. H. Jensen

1704-1705-Jordebogsregnskaber, nr 10.

Friskyttekapten Hans Bengtsen

Hans Bengtsen omnämns sannolikt tillsammans med sin bror Olle Bengtsen i augusti 1676 i den grupp snapphanar som med anföraren Cai Lykke anföll svenska ryttare vid Pukavik, Gammalstorp socken. Vid genomgång av olika längder och domstolsböcker finns det endast en person som har en bror Olle (Olof) och dessa båda är bosatta i Agerum, Gammalstorp socken och alltså grannar till friskyttekapten Jens Kiellsen.

Första gången som Hans Bengtsen omnämns som friskytt är den 18 mars 1677 då han är fänrik under kapten Jens Kielsen. Den 7 juli är inte Hans Bengtsen med i den rulle som finns bevad från Jens Kielsens kompani. Sannolikt har han här ett eget kompani vilket styrks av följande brev från den 7 december 1677²²⁰. Här lämnar han ett vittnesmål som lyder enligt följande:

A photograph of a handwritten document on aged paper. The text is written in a cursive script. At the top, it reads 'Brev for vandskibet den 18 Mars 1677'. Below that, the name 'Hans Kongelig Majest' is written, followed by 'Lro af Lyblyg vandskibet'. The signature 'Hans Bengtsen Capitain' is written in a larger, more prominent hand. At the bottom, there is a smaller signature 'Hans Bengtsen Capitain'.

Underskrift från brev den 18 mars 1677.

Hans Bentzen Gammalstrup sogen i Bleging lieut: ofuer een trop frishuttar blegings fahnen, som med honnom her indkom 33 tilsamman, berettar at hand ald for 6. Uger siden war gaar fra Bleging med Partied, og holt sig innistansid i Giönge Herrad uppe, indtil nu, der een dehl af dennom var gaar ofuer til svendsken og forraad dennom, huarfore de ny torde binder langre, forleden tißdags kom bud til alla bönderna i sogenar der omkring, at der af huar sogne 10 hesta og vagna, og 12 lösa hesta med een dehl linier og reb, i Vedshöfle ved Cristianstadt skulde möeta, huad dermed skulde forreltis viste d ey, Kongen af Suerrig var for nogla dagstiid siden i Carlshafn, bönderna paa een miil waris runtom Christianstadt var tilsagd at de inden 3 dagar, skulde flöeta af gaardane, med hueris de hafde, thi hellers skulde ded dennom altsammas blifua borttagen, om de dermod wil forra tage, kand den iche wida, bönderna staaar wed passena vagt, var 100 starck paa huar sted, hafe ingen gewehr eller andera suendsha hos denom i sar skal de holde denna vagt, for frishöttarna og de som bortlöber fra den suendshe Armee.

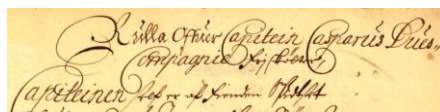
Efter kriget köpte Hans Bengtsen ett hus i Værløse sogn utanför Köpenhamn. Han omnämns våren 1680 som dopvittne²²¹. Det står i födelseboken, *bleff christnatt Jens friskyttis barn her i byen ved naffn Kirsten, faddrar Hans Captein for friskyttarne.*

²²⁰ DRA, Krigskollegiet, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1677-1678, 7 december 1677.

²²¹ DRA, Værløse socken kyrkoarkiv.

Friskyttkapten Caspar Due

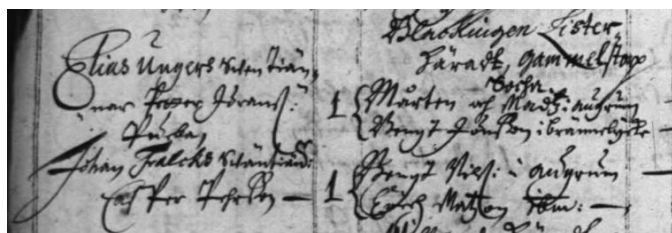
Caspar Due var en friskyttkapten över lokala friskyttar med sina hemvister i gränstrakterna Lister, Villand och östra Göinge härad. Få friskyttar har varit så mytomspunna som Caspar Due och man har inte kunnat knyta honom till någon geografisk plats. Orsaken till att han är omtalad är att det i ett av de få hitintills kända dokumenten står att han blev spetsad av fienden²²². Man har även känt till en tidningsnotis från den 4 september 1679 där det anges att han var polack²²³. Ett flertal forskare och författare har även påstått att han är en adelsman och man har velat koppla honom till den danska ätten Due²²⁴. Men vem var han?

Mönstringsrulle, daterad Köpenhamn den 18 mars 1680. Källa: DRA, Krigskancelliet, Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge 1677-1680.

Vid rättegången den 27 augusti 1679 i Villands häradsrätt säger Caspar Due själv att han är hemmahörande i Norje, Ysane socken i Blekinge och att han rymt från armén²²⁵. Han omnämns med namnet Due två gånger, dels i friskytterullan daterad 1680 i Köpenhamn och dels i ett brev där han undertecknade med sitt namn²²⁶.

Caspar Due berättar att han rymde från Kungl. Maj: armé vid pingsten 1677 vilket var den 3 juni. Det svenska namnet för Due är Dufa eller Dufwa som det oftast skrevs. I Lybeckers regemente under Ryttnästare Herman Lyttings kompani 1677 finner vi Caspar Dufva²²⁷. Caspar Dufva var soldat för Bengt Nilsson och Erich Matsson i Augerum, Gammalstorps socken. Augerum ligger endast någon kilometer från Norje by. I marginalen står det en ofullständig anteckning, *pistollerna ofär...*²²⁸

Mönsterrulle från 1 augusti 1676. Källa: KrA, Rullor 1675, vol 4.

I juli 1676 finner vi honom under det svenska namnet Caspar Duffwa i samma kompani. Han befinner sig vid detta tillfälle i Malmö och troligen är han kvar här året ut. I en mönstringsrulle för oktober 1676 anges han som sjuk²²⁹. Han är även med i rullan från 30 november, endast fyra dagar före slaget vid

Lund som inträffade den 4 december 1676. Karl XI hade dragit ihop omkring 8000 soldater här och sannolikt var Caspar Dufwa med här.

²²² DRA, Krigskancelliet, Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge 1677-1680

²²³ Kungliga Biblioteket Stockholm, Svenska Ordinarie Post-Tijdender daterad Kristianstad 4 september 1679

²²⁴ Man hänvisar till ett brev från Lybecker till Karl XI daterat 19 augusti 1679. Man har här felaktigt tolkat ett ord till adels där det står Wedels.

²²⁵ VaLA, Göta Hovrätt, Advokatfiskalen Kristianstads län EVIIAAK:10.

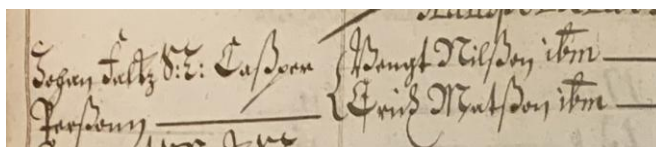
²²⁶ DRA, Generalkrigskommisariat, Inkomna brev Skånska härad 1674 – 1679. Den 16 december 1678

²²⁷ KrA, Rullor 1620-1723 - 1c Register över regementen och regementschefer, 1677 Volym 2. Rullen ligger under 1677 men är daterad 10 april 1676.

²²⁸ Text borta i marginal men står sannolikt *ofärdiga*.

²²⁹ KrA, Rullor 1620-1723 - 1c Register över regementen och regementschefer, 1676 Volym 14.

I mönstringsrullen den 1 augusti 1675 finner vi ingen Caspar Dufwa men det finns en som heter Caspar Persson. Eftersom Caspar Persson är soldat för samma bönder som Caspar Dufwa rör det sig med all sannolikhet om samma person. Dufwa är ett soldatnamn som han troligen fick under vintern 1675/76.

Casper Perßon för bönder i Agerum, Gammalstorp socken.
Källa: DRA, Reviderede Regnskaber, Midlertidigt Besatte Lande, *Jordebog over gods til Lübeckers & Sperlings kavalleri 1672.*

Första gången Caspar Persson omnämns som soldat är i en *Jordebog over gods til Lübeckers & Sperlings kavalleri* från 1672²³⁰. Det fanns en Caspar Pedersen mellan 1666 – 1669 i Norge by vid flera tillfällen enligt Listers häradstings protokoll och när Caspar Persson blev soldat upphörde Caspar Pedersson att omnämnas fler gånger²³¹. Det är troligt att det här gäller samma person.

Från soldatrymning till friskytt

Efter att han rymt ifrån den svenska armén den 3 juni 1677 och flytt hem till Norge i Blekinge kom Kjells-Jösse och Anders Ryttare med några andra och tvingade²³² honom att ansluta sig till deras snapphanekompani. Kjells-Jösse kan identifieras som friskyttkapten Jöns Kjelsen och Anders Ryttare hade sin hemvist i Norge²³³ enligt en senare mönstringsrulla ur Jöns Kjellssons kompani daterad den 15 mars 1680²³⁴ och kan var den samme som var fadder på Mön 1681 17/7²³⁵. Han var bosatt i ett gathus före skånska kriget i Norge år 1663²³⁶. Detta var personer ifrån Caspar Dues ”hemtrakt” i Blekinge. Han var med i detta friskyttkompani i detta år enligt Caspars egna ord, som i praktiken var från juni 1677 till mars 1678.

Från friskytt till friskyttelöjtnant och kompanichef

En dansk officer under kung Christian V vid namn Henrik Ovesen Pflug, fick efter en order i slutet av februari 1678 bege sig till Blekinge via Bornholm. Han var befälhavare över ett par friskyttkompanier vid major Nicolaus Hermandsens frånvaro under en del av året 1678²³⁷. Pflug med sitt kompani blev överförda ifrån Köpenhamn den 23 februari 1678.

Henrik Ovesen Pflug (c.1633 – 1709). Kopparstick av H.Roy.

Major Ovesen Pflug befordrade Caspar Due till löjtnant och ett helt nytt friskyttkompani sattes upp i gränsområdet mellan Skåne och Blekinge

²³⁰ DRA, Reviderede Regnskaber, Midlertidigt Besatte Lande, *Jordebog over gods til Lübeckers & Sperlings kavalleri 1672.*

²³¹ Den 13 september 1666 ”instämmer grevliga bönder i Ysane socken”. Den 30 januari 1668 ”Caspar Pedersen och Gunnel Pedersdotter på samma ställe” och ”Norge Nordansunds bymän”. Den 1 juli 1669 och den 30 september 1669 ”Mårten Andersson, Caspar Pedersen på samma ställe”.

²³² *Tuangh honom till at begifua sig uthi Compagnie med denomm.*

²³³ Ysane socken, Blekinge.

²³⁴ DRA, Krigskancelliet, Fortegnelser og ruller over friskytterne i Skåne og Blekinge 1843-1847A. Jöns Kjellssons kompani den 15 mars 1680.

²³⁵ Schou Jesper, *Emigranter fra Blekinge på Mön*. Blekinge släktforskarförening, Släkteken nr 138, Årg 36, juni 2019, sid 10-12.

²³⁶ RA, *Jordebok 1663.*

²³⁷ Rön Dahl Uno, *Skåneland ur det fördolda*, sid 266.

med Due som härförare²³⁸. Detta nya kompanis tillkomst kan dateras till tiden mellan 23 februari och 13 april 1678 eftersom Caspar Due inte finns med i Jens Kjelsens rulle i april 1678²³⁹.

Det var kort tid ifrån det att Pflug dyker upp i Blekinge med sitt kompani i slutet av februari 1678 tills Caspar Due hade ett eget krigsdugligt kompani i april 1678²⁴⁰. Under denna period som löjtnant över kompaniet, som var från omkring mars 1678 till omkring maj 1678, hade Caspar Due 100 personer under *sitt commando* enligt hans egen utsago.

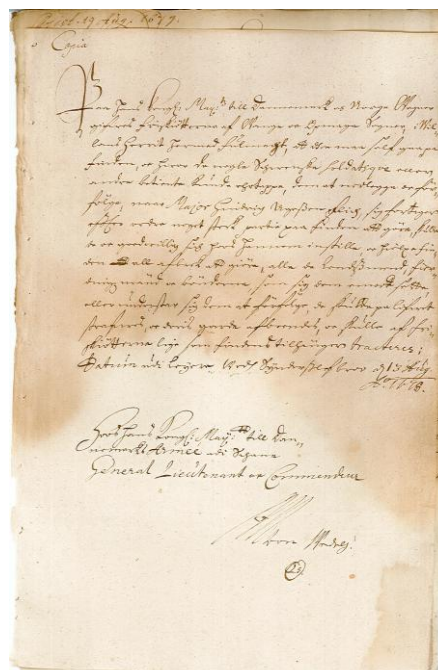
Från löjtnant till kapten över friskyttkompaniet

Året efter, någon gång mellan påsk och pingst 1679 enligt Caspars vittnesmål vilket var mellan den 20 april och 8 juni, kom adelsmannen Ove Ramel som hade gått över till den danska sidan med en fullmakt från danska armén och befodrade Caspar Due till kapten över kompaniet. Denna befodran var ganska snart efter att Caspar Due med kompani återvände ifrån vinterkvarteret i Köpenhamn. Denna fullmakt hade Caspar Due på sig när han togs tillfånga, tre månader senare.

Under sommaren 1679 hade de flesta friskyttar i Dues kompani lämnat hans kompani. När han blev fasttagen i augusti 1679 hade han bara 20 personer kvar i kompaniet enligt hans eget vittnesmål.

Slutet för Caspar Due

Den 18 augusti 1679 blev han infångad. I en rapport daterat 19 augusti 1679 i Kristianstad meddelar generalmajor Georg Henry Lybecker till kung Karl XI att *Igår sände jag hit till staden den store mördaren och snapphanekaptenen Caspar Duva med twenne fångar av hans parti. Jag skall göra en kort process med dem. Vid pass 70 personer av detta Caspars parti mördade, däribland åtskilliga drabanter. Detta är skett igenom bönders och sex hans egna snapphanar. Med mitt eget parti har jag inte kunnat få honom*²⁴¹. Vidare skriver Lybecker att de sex snapphanarna ej är hos honom och att de bör få *Eders Kungliga Mayts nåd*. Lybecker nämner också att *denne Caspar Duwa hafwer Romels fullmagt så fan iag oh ett Wedels breek hoos honom af inlagda copia*. Fullmakten som Lybecker skrev om här var den fullmakt Caspar Due fick av Ove Ramel tre månader tidigare.

Fullmakt från Christian IV till Casper Due den 13 augusti 1678. Källa RA

²³⁸ Caspar Due vittnar att det var *Maior Ovesen*.

²³⁹ DRA, Reviderede Regnskaber Militære Regnskaber, Kristianstad Garnisons räkenskaper, Henrik Ovesen Pflugs mönstringsrulla. Samt Generalkrigskommissariatet 1674-1679, inkomna breve, Skåne herreder, brev Caspar Due 16 december 1678.

²⁴⁰ Hans Olufsen vittnar att han gick med snapphanarna och Casper Dufvas commando i pingstider 1678. April 1678 var Caspar Due anförare för sitt friskyttkompani vid anfallet mot Hönjarum skans. Göta hovrätt-Advokatfiskalen Kristianstad län (L) EVIIAAK:10 (1671-1687) den 9 augusti 1682.

²⁴¹ RA, Militaria, M336, Administrativa handlingar om armén, Norra Skånska kavalleriregementet 1659-93.

Verat. I dag hafwer här en Snaphane Capitein, Casper Dufwa benämndt/aff Nation en Polack/och tillika med honom en annan Snaphane/ som bekände sig medh denne sin Capitein åtskillige Mord bedrivit hafwa/ vndergåde dheras välförtjente Straff. I Afftos in

I dag hafwer här en snapphanekapitein Casper Dufwa benämnd av nationen polack och tillika med honom en annan snaphane som bekände sig med denne sin kapten åtskilliga mord bedrivit hava, undergått deras välförtjänta straff. Källa: Kungliga biblioteket, Stockholm, Svenska Ordinarie Post-Tijdender, Kristianstad den 4 september 1679.

Caspar Due blev ställd inför rätta i Kristianstad nio dagar efter infångandet. Rättegången hölls i Villands häradsrätt onsdagen den 27 augusti 1679²⁴². Domaren och åtta nämndemän satt i rätten och dömde de *tuende massdödare och snapphanar*. Enligt Lybeckers rapport var det tre personer, Caspar och två undersåtar som fördes till Kristianstad den 18 augusti, men till rätten den 27 augusti var det bara Caspar Due och en *snaphane*.

Mord och plundringar

Enligt Georg Henry Lybeckers brev daterat 19 augusti 1679 skrev han att *Widh 70 personer äro af detta Caspars partie mördade, dher iblandh och åthskilliga drabanter varit*. Caspar Due erkände i förhöret i Kristianstad att han hade mördat fyra personer. Först en svensk soldat som han skar halsen av vid Norje medan en annan höll fast honom. Den andra var ett kvinnfolk i Norje by för hon var en tjallare²⁴³. Henne slog han ihjäl med bössan. Den tredje var en snaphane som han erkände var en dansk ryttare. Ryttaren sköts ihjäl vid Rosendal i Vånga socken. Den fjärde var en bonde i Vånga by som blev vådaskjuten till döds. Den vådaskjutna bonden var möjligen Per Jonsson som var bonde på Vångaby nr 6 och dog ca 1678 enligt hustrun Kerstin Jeppesdotters (ca 1649 - 1725) dödnotis²⁴⁴. Tyvärr går det ej att säkerställa att det var just denna bonde som föll offer för Caspar Dues förlupna kula.

Därefter berättar Caspar Due att ett kvinnfolk vid namn Hanna, Jöns Fiskars dotter i fiskarhuset i Ivetofta socken, har haft mycket umgänge med snapphanarna. Han vittnar även om länsmannen från Åby i Ivetofta socken, Sven Åkessons gods som på Ivö blev förgånget.

Vidare berättar han att en kista blev bruten hos Truls Rasmusson i Oppmanna. Av samtida källor så var detta Oppmanna by nr 14, en gård som finns kvar idag och heter Hjularegården²⁴⁵.

Hjulareården ligger vid Romelstorpsvägen och en karta från 1869 visar gården med en pil. Källa: Lantmäteriet.

Kistan som bröts upp på Hjularegården i Oppmanna tillhörde Åke Ladufogde i Hammar. Där tog de åtskilligt med gods bland annat två skjortor och en tröja. Caspar erkände att han tagit tröjan som var Gumme Grums från Jämshögs socken. Han hade gods som var inlagt för

²⁴² VaLAGöta hovrätt-advokatfiskalen Kristianstad län (L) EVIIAAAK:10 (1671-1687) den 27 augusti 1679.

²⁴³ Står *Gick på kunskap*.

²⁴⁴ LLA, Vånga socken kyrkobok, dödbok. Kerstin Jeppesdotter (ca 1649 - 1725) dödnotis i dödboken den 8 maj 1725 i Vånga socken.

²⁴⁵ RA, Jordrevningsjordebok 1671.

förvaring i Oppmanna. Tröjan gav Caspar Due till Lars Björnsson på Fegelstorp. Av samtida källor så var detta gård nr 1 i Fegelstorp i Vånga socken²⁴⁶.

Domen

Rätten undrar om han har mer att erkänna, men Caspar Due säger sig inte ha mer än det han redan har berättat.

Domaren och de åtta nämndemännen dömde fången *Caspar Dufwa* efter egen bekännelse att han icke endast har rymt ifrån kungens tjänst och kompani, utan begivit sig till det olovliga snapphaneri med mord och röveri och där han har fått kaptensgrad.

Av dessa skäl dömde domaren och de åtta nämndemännen honom att *lida på sitt liv* som andra snapphaneledarna gjort före honom²⁴⁷. Exakt vilket straff han fick, finns ej här att utläsa. Den 3 september 1679, sju dagar efter rättegången, blev hans sista dag då dödsdomen verkställdes. Vilken dom han fick får vi veta av ett brev skrivet av generalmajor Georg Henry Lybecker samma dag som dödsdomen verkställdes daterad Kristianstad den 3 september 1679 samt i hans mönstringsrulla upprättad lite mer än 6 månader efter hans död då spillrorna av kompaniet avmönstrades i Köpenhamn.

Lybeckers skrev följande: ”*Jag har idag låtit spetsa den snapphanekapten Caspar Dufwa och en av hans underhavande steglat*”. Här är korrekt datum för när Due blev spetsad. Den 4 september som ofta görs gällande är baserat på notisen i Svenska ordinarie post Tjydender som var tryckt denna dag.

Överskriften på mönstringsrullan, daterad Köpenhamn 18 mars 1680 då detta kompani avmönstrades för sista gången ger samma svar och med modern stavning har lydelsen: ”*Rulla över kapten Casparus Dues kompani friskyttar. Kaptenen själv är av fienden spetsad*”.

Ofta restes dessa pålar utmed landsvägar för att avskräcka befolkningen men det kan även ha skett inne i Kristianstads fästning. Läser man texten ordagrant i Svenska Ordinarie Post-Tjydender daterad i Kristianstad den 4 september 1679 står det *I dag haver här en snapphanekapten Caspar Dufwa benämnd - undergått deras välförtjänta straff* så förefaller pålen ha varit rest i Kristianstad. Caspar Due fick på denna påle hänga med ett stort lidande tills han dog och som kunde ta många timmar.

Vid hans sida var ett vagnshjul på en påle också uppsatt. På detta vagnshjul låg kroppsdelar av en friskytt från hans eget kompani som också fick sin dödsdom verkställd denna dag. Han blev lagd på stegel och hjul och till denna friskytt återkommer vi till.

Fyra dagar senare, den 7 september 1679 meddelar Karl XI i en skrivelse att *fredsslutet mellan oss och konungen i Danmark, har vapenstillestånd på båda sidor ingåtts*.²⁴⁸

En folksägen med ett korn av sanning?

I Folklivsarkivet i Lund finns en samling av gamla sägner och folktraditioner som har nedtecknats och bevarats för framtiden. En av dessa gamla sägner kommer ifrån Jämshög socken och handlar om Caspar Dues tillfångatagande och lyder: ”*Snapphanarna var ena*

²⁴⁶ RA, Jordrevnings jordebok 1671.

²⁴⁷ Texten lyder *at lida pa sit liiff lyka wedh andra sum sadana scargier normalt fik*.

²⁴⁸ RA, Riksregistraturet 7 september 1679.

*förskräckliga elaka krabater. Folk lyste på, i Jämshögs kyrka att snapphanarna skulle få hemman i Jämshög för att lura dit dem. Men så fort de kom dödades de. Kaspar Duva, den främste av dem kom inte förrän sent. Då körde de ett spjut från nacken till studsen. Sitter du där? sa smålänningarna till honom. Ja det gör jag, era tjuvar sa han”.*²⁴⁹

Kan det finnas ett litet korn av sanning i denna gamla sägen som har bevarats genom århundraden? Generalmajor Georg Henry Lybecker skrev i augusti 1679, dagen efter att Caspar Due blev tillfångatagen att Caspar blev ”förrådd” av sex, av hans egna friskyttar samt bönder som gjorde det möjligt att han till sist blev infångad. Blev Caspar Due lurad till Jämshögs kyrka av några av hans egna friskyttar i kompaniet eller kan det ha varit friskyttar ur det tidigare Jämshögs baserade kompaniet under Hans Engelsen som hade upplösts vid detta tillfälle, där lokala bönder väntade på honom och fick honom fast?

Två andra folksägner finns bevarade från detta område som kan ha sitt ursprung ifrån när Caspar Due och hans kompani befann sig i skogarna väster om Oppmanna sjön. Den första sägnen kommer ifrån markerna som tillhörde Karsholms gods i Österslövs socken.

Sägner lyder:

*I Karsholms skog uppehöll sig under snapphanetiden en stråtrövare som hette Duva. Man försökte på alla upptänkliga sätt taga knäck på honom. Ingen kula råkade honom, hur väl man än siktade. Han var oträffbar. Dessutom kunde han trolla så att han sprang över vattnet på sjön. Slutligen lovade ägaren till Karsholm en större penningssumma åt den som kunde skjuta ned honom. Det fanns en bonde på godset som gjorde detta. Han hade en silverknapp i geväret när han sköt snapphanen och fick priset*²⁵⁰.

Den andra bevarade sägnen är från Knislinge socken handlar om att Caspar Due har övernattat i ett torp vid Hillestorp, ett torp som inte ligger så långt ifrån det nyss nämnda området väster om Oppmanna sjön där han bevisligen har befunnit sig.

Sägner lyder:

*Vid Hillestorp stod en gammal stuga, kallad snapphanestugan. De gamle sade att en snapphanekapten där varit boende som hette Kasper Dufva. Över dörren kunde man ock i gammaldags bokstäver läsa detta namn. Hela stugan som var uppförd i gammal ryggåsstil var målad i vackra färger. Det var tulpaner, liljor och litet av varje. Nere vid bolstrarna var hål, så att man kunde sticka en gevärspipa igenom och skjuta. Sedan hade man satt pluggar i hålen, så att värmen icke skulle tränga ut. Man kunde också pela ut gevärskulor ur väggarna så att det syntes att det en gång gått allvarligt till. Det finns ingen så gammal eller till det inre så förnäm stuga i hela trakten*²⁵¹.

²⁴⁹ Folklivsarkivet i Lund, L.U.F. M1814, samt Snapphanekriget del 3 av Vigo Edvardsson sid 106.

²⁵⁰ Folklivsarkivet i Lund L.U.F M229 samt Snapphanekriget 1675-1679 del 3 sid 110 av Vigo Edvardsson.

²⁵¹ Ur folkminnessamlingen från Nordiska museet i Stockholm, samt Snapphanekriget 1675-1679 del 3 sid 94 av Vigo Edvardsson.

Friskyttkapten Ingemand Philipsen

Det fanns även ett kompani som kallades *friskötter af Willants herredt* och där omnämns Ingemand Philipsen från Österlöv som kapten. Listan är från 25 april 1677 i Landskrona där de fick proviant och den består av 25 meniga. Under sommaren eller hösten 1677 har tydligen någon förändring skett för kompaniet slås samman med jämshögskompaniet där Jens Andersen är kapten.

Ett annat kompani som var ganska tidigt verksamt kallades för Vånga-Oppmanna friskyttkompani. Det finns ytterst lite dokumenterat om detta och är endast omnämnt en gång.

Friskyttekapten Simon Andersen

Simon Andersen, även kallad Tullsåkra Simon, är född i Tullsåkra, Västra Vram socken, strax väster om Tollarp. Hans fader Anders Simonsson fick minst två barn utöver Simon, Anna född omkring 1658 och boendes i grannbyn Skättilsljunga 1726 och Per född omkring 1666 och boendes i Tullsåkra 1726.

Efter att danskarna intagit Kristianstad finns Simon Andersen med bland de som levererar förnödenheter till fästningen och han uppges då bo i Skättilsljunga, Västra Vram.

Den 21 december 1677 återfinns han i ett protokoll över de som hjälper danskarna. Där sägs att *Simon Andersson i Tullsåkra i Wram s. och fadren hollier medh honom gör och kundskap*²⁵².

Räkenskaper för Kristianstads fästning.

Skärtorsdag 1680 befinner han sig i Værløse socken utanför Köpenhamn och är då dopvittne. Vi läser i dopboken, *Skiartorsdag Bleff christnett Anders friskyttis barn her aff byen ved naffn Jeppe, Fadder Simon som var friskyttans Captein, Rasmus som vaar Leutnant...*²⁵³.

Den 15 oktober 1680 fick Simon Andersen 20 års skattefrihet i Danmark räknat från freden 1679. I registret står det *Simon Andersen fra Sketlunge i Vester Wram i Landscrona Ampt udi Skaane*²⁵⁴. Detta är sista gången Simon Andersen är omnämnd i några dåtida källor.

År 1653 satte några hembygdsvänner upp en minnessten över Simon Andersen vid hans födelsegård i Tullsåkra. På den läser vi följande inskription: *Simon Snapphane, friskyttekapten 1676-79, frejdig frihetskämpe. Här föddes han och här har förr hans starka blockhus stått. Men stängd blev för honom hans dörr och landsflykt blev hans lott. Tyvärr har man antagit att Simon tog över gården och det sägs att han var storbonde, men hans fader levde och hade barn som var i 10-års åldern vid krigsutbrottet. Det är Simon själv som uppgivit sin hemvist Skättilsljunga både 1676 och 1680 vilket gör att vi måste sätta hans boplats där. Tyvärr saknas olika former av register under krigsåren för dessa*

Minnesstenen vid Tullsåkra. Foto Göran Mendys augusti 2020.

²⁵² RA, Kommissorialrätt ang Snapphanarna.

²⁵³ Ra, Værløse socken

²⁵⁴ DRA, Danske Kancelli, Sjællandske registre 1680 nr 354.

platser. Men redan 1674 hittar vi honom i Skättilljunga²⁵⁵.

Lilla Værløse kyrka dit många friskyttar gick. Foto: Göran Mendys 2022.

²⁵⁵ Roterings- och utskrivningslängder, Arkiv med löpande volymnumrering, SE/KrA/0025/0/29 (1674) - Riksarkivet - Sök i arkiven

Friskyttekapten Jens Jensen

Den 20 februari 1677 utfärdade Christian V en formlig fullmakt som friskyttebefälhavare för förutnämnde Jens Jensen från Stoby samt Simon Andersen från Västra Vram, och i denna sin egenskap kvarstodo de sedan ända fram till krigets slut. Jens Jensen nämnes som löjtnant till slutet av 1677 och därefter som kapten. Den kungliga fullmakten var av följande lydelse:

Eftersom imod Forhaabning formeenes, at nogle indvaaner udi Skaane sig skal understaae deris naboer og herritsmænd, som sig oss tro bevist hafer och endnu beviser, hos de svenske at angifve och dem derfore stor skade oc fortræd at paaføre; Da gifve vi nerverende Jens Jensen i Stoheby udi Landscrone lehn boendis och Simon Andersen af Wester Wramb udi Christianstads lehn hermed fuldmagt och befahlning, at de med deris medfølger och tro danske undersaatteres hielp skulle och maa forfølge alle svenske infølge eller betiente och svensk gesinte undersaatte i Skaane, som deris næste och oss tro værende binder och indbyggere seger i saa maade at forrede och at forderfve, hvilcke de have at nederlegge och med dennem som fiendens tilhenger at forfahre. - Gifvet Kiøb: d: 20 febr. 1677“.

Hans Olufsen Madvig

Hans Olufsen Madvig, kommen från Matvik utanför Karlshamn, bosatte sig på Bornholm och den 9 Mars 1681 blev han skovrider på Borringholm med 80 Rdl i årslön²⁵⁶. 1684 feste han halva Kobbegaard i Östrelarsker. Den 1 juli 1686 dog hans hustru Boel Pedersdatter och han gifte om sig den 20 oktober 1691 med Sophie Leidring fra Frennegaard, Datter af Raadmand Hans Leidring i Svanikke 6 mars. Den 6 mars 1694 fick han feste på hela gården och bodde kvar där tills han dog den 16 augusti 1701.

Det ligger nær at tro, at Hans Olufsen (Olsen) Madvig har haft Brødre, som sammen med ham ere fordrevne fra Hjemmet i Blegind. Peder Olsen Madvig tjente i den danske Flaade som Skipper, 1677 paa Jagten „Diane“, 1684 paa Fløjteskibet „Røde Hane“ og 1688 paa Galioten „Gak med“. I Aarene 1684—90 sejlede disse Skibe Hammervandet tyndt for at bringe Materialer til de nybyggede Fæstninger Kristiansø og Rønne. Niels Olsen Madvig findes nævnt 1677 som Kapitajn i Kongelig Majestæts Tjeneste og er rimeligvis den samme som Niels Olsen Madvig fra Ternø i Blegind, hvem Kongen 8. Oktober 1680 [Sjæll. Register] gav indvandrede Skaaningers Friheder. Ham gjenfinde vi maaske i Niels Olsen Ternø, Lodsmand paa Kristiansø, hvor han 27. Juni 1685 afløste Kapitajnlieutenant Wildeman som Havnebygmester og 14. November 1687 fik tilsendt af Kongen i dybeste Hemmelighed 50 Rigsdaler i Paaskønnelse af hans dygtige Havnearbejde. Hans Hustru kom senere i Klammeri med Barberer Langhorns Kone, og Følgen af Niels Olsen Ternøes Optræden herunder blev, at han 13. Juni 1693 afsattes fra sin Stilling som Fæstningens Lodsmand.

Niels Olsen Ternø

Niels Olsen Ternø, även omnämnd som Niels Olsen Madvig, är kommen från Tärnö utanför Karlshamn. Han var först bosatt i Köpenhamn men 1685 är han bosatt på Bornholm och arbetade som skeppare. Den 10 december 1685 skriver han ett brev där han ber att få sin betalning i pengar i stället för traktament eftersom de vill kunna baka sitt eget bröd och brygga sitt eget öl som de hade gjort tidigare.

Jens Jensen Ternø

Jens Jensen Ternø är kommen från Tärnö utanför Karlshamn.²⁵⁷

²⁵⁶ Zahrtmann M. K. BORRINGHOLMERENS HISTORIEBOG del 3 och 4, Rønne 1935, sid 57.

²⁵⁷ DRA, Bornholms Øster Herred Tingbog og justitsprotokol 1692, p 115

ØH 18 aug 1690, Vidneudsagn fra Friskytter m.fl. mod tidligere amtsforvalter August Dencker, 1656-1691.

Tingmødet 18 aug 1692, tingbogens side 115 – 117

Da kom Jens Jensen ternøe for fri Skiøtterne til sammen / Og hafde hans Kongl: Mayst.

Allernaadigste gifne frihedsbrev i sin hand, og klappede August Deekner paa sin axell med sin haand, og sagde ”*fur vil i ansee dette bref*”. Huortil Augustus Deekner Suarrede igien ”*huad er det for it bref*”. Da sagde Jens Jensen ternøe, ”*det er det beste bref eig hauer haftt i min haand*”. Da tog Augustus Dencker hans Kongl: Mayst. bref i haanden oe tog det bag sig og strøg det paa hans lend og lagde saa det paa boerdet, og sagde, ”*saa got er det til*”,

Under Bogklaringen i Gudhjem i Fehr. 1688 fremlagde Kvartermester

Jens Jensen Ternøe sit af Kongen 7. Maj 1680 givne

Skattefrihedshrev som fordreven Skaaning. Deckner tog Kongehrevet, strøg det hag sin Ryg og kastede det til Side med de

Ord: Saa godt er det til. En af de menige Friskytter Mads Beck

løb da ud ad Døren med dette Udraab: Agter han nu ikke Kongens

Brev mere end at stryge sin Røff paa det, saa giver jeg

*ham Døden og Djævelen*²⁵⁸. *Senere søgte Deckner at underkøbe*

Ternøe til at tysse denne Sag, men hentede sig kun det Svar:

Nej, den Snak, som er udgangen, den maa staa. Mens han

ellers med grove Trusler forfulgte dem, der, som han sagde,

1685 havde tragtet efter hans Undergang, jog dette ene Tilfælde

ham Angst i Blodet; Straffen for slig Majestætsforbrydelse var

at miste den højre Haand og dernæst Hovedet, hvorefter Kroppen

skulde firdeles og lægges paa Stejle og Hjul, Hovedet og

Haanden spigres paa Stage. Til hans Held fandt Højesteret det

²⁵⁸ Zahrtmann M. K. BORRINGHOLMERENS HISTORIEBOG del 3 och 4, Rønne 1935, sid 82.

overflødig at optage denne Forbrydelse i sin Dom over hans talløse tungere vejende Formasteiser.

Endeligt 18. Febr. 1691 afsagde Højesteret Dommen: Thi bør Augustus Deckner for sine grove Mishandlinger og dumdristige Forurettelser baade mod Kongen og mod Bønderne at lide som for stort Tyveri, og om end han vel havde fortjent at udstaa Straf paa Livet, saa er den af Kongen saaledes nedsat, at han bør at hudstryges til Kagen, brændes med Tyvsmærke i Panden og siden gaa i Jern og arbejde paa Bremerholm sin Livstid, saa og udgive Engæld og Tvegæld (fuld Dækning og derudover dobbelt saa stor Bøde) til. de af ham forurettede, saaledes at af hans Bo bør først ske fuld Erstatning til Kongen, dernæst til Bønderne, dernæst Dækning af hans udestaaende Gæld m. m. m. og Resten af hans Baslod hjemfalden til Kongen; de 1685 af Kongen eftergivne, men senere af Declmer inddrevne Ydelser og Skatter skulle godtgøres Bønderne af Amtstuen.

Torsdag Formiddag 20. Febr. 1691 blev Deckner sluttet i Københavns Kag paa Ny torv, pisket, tyvebrændt og derfra bragt som Livsslave ind paa Bremerholm. Kun 35 Aar gammel døde han ber paa Aarets sidste Dag. Begge hans Hustruer overlevede ham. Han bavde 13. Maj 1681 i Randers ægtet den tidligt forældreløse Anne Poulsdatter Bager, født i en rig Købmandsslægt, men allerede 1666 som trettenaarig lokket i Uheld og bleven Barnemoder; efter at have født Deckner en Datter var hun paa hidtil uopklaret Maade gleden ud af hans Tilværelse og døde 1696 i Randers. Hans anden Hustru født Maccabæus og hendes Børn af sit første Ægteskab fik 7. April 1691 kongeligt Oprejsningsbrev paa, at hans Dom og Straf ikke skulde komme dem til Skade paa deres Ære, og 14. Juli 1696 skænkede Kongen hende og hendes Søn Predbjørn Langsted i deres slette Tilstand

Landgilden af tre borringholmske Bøndergaarde, 45 Rdl. værd, for Livstid; hun døde 1723 i København, efter Sønnens Død som Sognepræst paa Fyen tilstod Kongen 12. Marts 1736 hans Enke Anne at nyde Halvdelen af nævnte Landgilde. Deckners Bo sluttedes først Nov. 1696 og dækkede end ikke Hælvten af Kongens Forlodskrav 7516, med Renter 10764 Rdl.; til de mishandlede Bønder og Lisabet Bohn var der intet.

I Højesteret var det blevet vitterligt, at Deckner havde fundet villige Hjælpere i Landets Embedsstand. Guvernør Wettberg havde svigtet sin Pligt til at haandhæve Bønderne ved Lov og Ret og endog ved sine Trusler paa Tinge tvunget dem til at lide Deckners grove Forurettelser; han havde tilsidesat Paabud om at lade tinglæse Kongens Eftergivelse af Bøndernes tilbagestaaende Skatter; i Føringen af Mynsterrullerne havde han hjulpet Deckner til ulovlig Indtægt paa Soldaterbrødet ; af den Sum, som Deckner indvandt ved at tilbageholde tre Sandemænds Løn siden 1685, to Konstablers og Skarpretters Løn siden 86 ganske uden Hjemmel, havde han givet Wettberg 193 Rdl. og ædelmodigt selv nøjet sig med 146 Rdl. Herredsfoged Barck havde givet Deckner usande Tingsvidner om uinddrivelige Skatter, navnlig 16. Marts 1683 om den store Landgildebrist fra hans Formand Storchs Amtskrivertid, og derved aabnet ham Vej til at indkræve disse Skatter til sin egen Lomme.

Skifteskriver Henrik Brugman havde bistaaet ham i hans Udpresninger af Dødsboer. Følgelig fik Generalfiskal Landorph 24. Febr. 1691 Paabud om at undersøge Embedsmænds Medskyld paa Borringholm ; da han døde, sattes Vicegeneralprokurør Johan Worm og Krigsfiskal Succow 26. Sept. til at lede denne Undersøgelse. Wettberg blev 5. Maj hentet over til København, hvor det lykkedes Krigsretten at vikle ham løs af hans mislige

Makkerskab, saa vidt at han 23. Sept. kunde vende tilbage til sit Guvernørskab. Ej heller Deckners andre Makkere sattes ud af Embede; selv Daniel Barck, hvem Højesteret havde kendt uværdig til at indtage noget Dommersæde herefter, udnævntes 26. Maj 1695 til By- og Herredsfoged i Rønne og V. Herred, hvis Herredskapitajn han samtidigt var, og han blev siddende i Dommerembedet til sin Død 1710.

Landsdommer Mathias Rasch saa sin Dom over Deckner fuldt hævdet af Højesteret, men ikke saa sin Rettergang. I sit Grundlag fol' Dommen havde han nævnt Deckners Løsagtighed, ud fra at en Pige for Provst Poul Ancher i Hasle Kirke 1689 havde udlagt ham som sit Barns Fader; men dette Udsagn var ikke gjort vidnefast paa Tinget, og Højesteret gav nu Rasch en skarpnæbbet Paatale af, at han paa ganske uret Maade havde ført sin Dom udi Sager, som ikke var indstevnede for Tinget, og fulgt mere sine Lidenskaber end sin Dommerpligt, endog trodset Guvernørens Indsigelse, saaledes at ingen Sagsomkostning kunde tildømmes ham. Dog efter at han i nitten Maaneder havde været holdt ude af sit Dommersæde, tilstedte Kongen ham 31. Marts at nyde Landsdomm"rs Stilling og Løn nhindret paa ny. Der skreves dette Aar 1691 en ufrom Nidvise, Borringholms Fadervor for den uretfærdige Amtskriver ; den misbrugte Bønnens Ord som Omkvæd. Den havde til Forbilled Gentsch Vaderonze, digtet 120 Aar tilforn i Gent mod Hollands spanske Blodhund Hertugen af Alva. Næppe nogen anden Mand paa Borringholm kunde digte den, end Mathias Rasch, hvis Vugge havde staaet i Angel, og hvis Oldemoders Fader Grev Egmonts Hoved 1568 var faldet for Alvas Blodsværd. Denne Vise mindedes dunkelt, naar det siden sagdes om en grovt bandende Skipper, at han læste det borringholmske Fadervor. Under et

*tyskt Smædedigt mod Corfits Ulfeld stod hans Navn M. Rasch,
og med visse tyske Ordlaan samt Mindelser fra Visen om Ditmarskertoget
turde maaske ogsaa den bloddryppende Prinsenskjoldsvise
tiltro es ham. I saa Fald baadede hans Digtninger
Borringholmerne grimt ved at sætte dem i varigt Vanry som
raa og ryggesløse Krabater.*

Löjtnant Ole Jensen och dråpet på Bornholm

Jämte Olofström gränsar Östra Rösjö. År 1648 föddes Jöns Pehrsson och fader var Per Mattsson som senare köpte sig en gård där. Här växte Jöns upp i granngården till friskyttekaptenen Jens Andersen. År 1677 fraktade Jöns varor till Bornholm mitt under brinnande krig²⁵⁹. Av rädsla att svenskarna skulle gripa honom så stannade han kvar där, gifte sig och fick en dotter och arbetade som skräddare i byn Rö.

30 år senare, den 30 maj 1707, skjuter han ihjäl fiskaren Ole Jensen och lämnar familjen samt rymmer över till Skåne²⁶⁰. Året efter kommer han till Västanå i Näsums socken och försöker sedan komma åt gården i Östra Rösjö. I domboken säger han att han skjutit ihjäl en *dansk snapphanelöjtnant* och var tvungen att fly.

I domboken i Bornholm kallas den mördade kallas Ole Jensen Wrimp och i Mörrums by i Mörrums socken som gränsar till Gammalstorp och Jämshög finns *Vrimpe Jösse* år 1660 och även *Vrimpegården*. Därför är det sannolikt att det rör sig om löjtnant Ola Jensen i Jens Kiøldsens kompani och att dennes hemvist är Mörrums by.

²⁵⁹ LLA, Listers häradsrätt 1708

²⁶⁰ DRA, Nørre herreds tingbog 1707.

Snapphaneledaren Cai Lykke

År 1625 föddes en man i Danmark som många i Jämshög och trakten där omkring aldrig glömde. Han var adelsman och känd för att göra som han ville. 1657 när det blev krig mot Sverige, erbjöd han kungen att ställa upp med 1000 soldater. Kungen accepterade detta och regementet stationerades på Fyn. Eftersom de inte kom ut i krig började soldaterna plundra Fyns invånare och kungen tvingades upplösa regementet. Detta medförde att han framtogs befälet över ett regemente och i gengäld fick han bli länsman på Ålborghus år 1658. 1660 gifter han sig med Öllegaard från Ljungbygaard (Trolle-Ljungby). Trots att han är gift fortsätter han att ha en älskarinna. Efter att i ett brev till sin älskarinna talat nedsättande om drottningen och detta brev kom kungen till kännedom, var han tvungen att fly från Danmark till Skåne. Den danske kungen dömer den frånvarande adelsmannen till döden. Trots att adelsmannen flytt gjorde de en bild eller docka av honom bestående av trä och vax. Den 5 september 1661 halshöggs denna av en bödel på slottsplatsen och huvudet sattes på en stolpe under tre dagar.

Cai Lykkes adelsvapen. Källa: Med tillstånd av Dansk Adels Förening

Adelsmannen vi talar om är ingen mindre än Cai Lykke. Han kom att spela en stor roll i västra Blekinge under de kommande decennierna.

Var Cai Lykke exakt befann sig de första 10 åren i Sverige vet vi inte. Han dyker upp i en jordebok 1671 och där ser vi att Cai Lykke är bosatt på frälsegården Västra Rösjö i Jämshögs socken²⁶¹. I

Decimantjordeboken 1651 finner vi att Anna Ramel ägde Västra Rösjö.

Mycket tyder på att Cai Lykke köpte gården av Anna Ramel. Cai Lykkes far Frans Lykke hade tidigare sålt gårdar till Anna Ramels far Henrik Ramel²⁶². Det vi finner är att Cai Lykke inte hade några problem med att hitta någonstans att ta vägen när han flydde till

Sverige Det fanns redan etablerade kontakter och vänskapsband han kunde nyttja.

Vi hittar honom också i Listers häradsrätt ett flertal gånger. Första gången är den 12 januari 1671. Han kallas då för välborne Kai Lykke och några månader senare kallas han för den adle herr Kai Lykke. 29 juni 1676 gick Danmark in i Skåne. Sista gången han framträder i Listers häradsrätt är 20 juli 1676.

I en jordebok från 1685 läser vi H. Käya Lycke i Västra Rösiö men denna uppgift är knappast trovärdig av två anledningar. För det första är jordeböcker ofta inte korrekta när det gäller namn, utan de ligger ofta flera år efter. För det andra var Cai Lykke i landsflykt i 24 år innan den nye kungen Christian V tillät honom att återvända hem år 1685, efter att drottningen som han förtalats dömt. Cai Lykke dog 1699 i Danmark av en olyckshändelse när han åkte i en vagn och den av okänd anledning välte.

Spökar Cai Lykke?

²⁶¹ LLA, Skånska generalguvernementskontoret och landsbokshålleriet GIIla:39

²⁶² LLA, Hviderups godsarkiv A:1, Frantz Lykke till Offuergaards försäljning av hemman till Henrik Ramel 1647.

Men historien om Cai Lykke slutar inte där. År 1858 reste några medicinstuderande till Bramming för att studera Cai Lykkes kranium. De tog med det till Köpenhamn på grund av att de tyckte kraniet med den avvikande pannan påminde om en Neanderthalare. Man menade också att kraniet var mindre än andras och därför var han mindre begåvad. Detta kranie blev ett samtalsämne långt in på 1900-talet. Mysteriet Lykke fortsätter med att det börjar spöka i Bramming huvudgård. Det påstods att ett spöke letade efter sitt huvud. En som köpte gården öppnade ett vandrahem och det fanns de som fick fly från sina rum eftersom det spökade där. Det hade gått så många år sedan kraniet försvann så man kunde inte med säkerhet säga att det var rätt, men en undersökning 1943 konstaterade att det var det, men lät ändå kraniet vara kvar i Köpenhamn. 1978 flyttade man Cai Lykkes kranie till kyrkan och tänkte lägga det i kistan, men prästen la det i sitt kassaskåp. 1984 flyttades det till byns arkiv och 1990 till Brammings museum där det visas upp för allmänheten. Kroppen ligger begravd i Skt. Knuds kirke i Brammings sogn i Danmark.

Friskytterullor från Blekinge

1677-04-25

Rulla

Captein Ingemand Philipsen

Niels Giermunsen af Österlöf sogen

Christoffer Paulsen ibd

Hans Nielsen ibd

Suen Ingemsnsen ibd

Per Hansen ibd

Jacob Sifversen ibd

Hendrich Suendsen Nessom sogen

Suen Andersen Mörum sogen

Olluf Svensen Nessom sogen

Pouel Larsen ibd

Joen Erichsen ibd

Erich Suendsen ibd

Olluf Nielsen Opman sogen

Tue Larsen ibd

Hans Moensen ibd

Olle Svensen af Gualöf sogen

Jörgen Hansen ibd

Hans Eilersen Nessom sogen

Olle Smed ibd

Torsten Böriesen ibd

Jeppe Svensen af Gualöf sogen

Matthis Svendsen Gionge

Jens Andersen Mörum sogen

Krog Flyer ibd

Torsten Larsen ibd

1677-07-07

Capitain Leutenant Jacob Brodell

Leutenant Werner Weillandt

Capitain Jens Kieldsen

Leutenant Christian Friderick Strombjerg

Quartermester Berthill Nielsen

Fenderich Olluf Bengtsen

Capitain De Armes Per Larsen

Sexgiant Claus Ollufsen

Corpural Anders Swensen

Gemene

Per Matsen

Erik Nielsen

Sönne Jensen

Niels Ollufsen

Haagan Suensen

Daniel Olsen

Peder Madsen

Niels Persen

Per Erlandsen

Lars Ollufsen

Lafue Jonsen

Erik Swensen

Suend Lassen

Jennis Swensen

Peder Haagensen

Niels Haagensen

Carll Nicolasen
Christer Ollufsen
Anders Jensen
Olluf Jensen
Hans Jensen
Peder Andersen
Anders Pedersen
Peder Persen
Jocim Sill
Powell Andersen
Joen Persen
Olle Joensen

underskrift av: Major Nicolaus Hermansen

1677-12-24²⁶³

Capitain Jens Andersen af Gemiö sogn

Suend Andersen ibid
Olluff Suenden ibid
Lauris Suendsen ibid
Nills Sebesen ibid
Olluff Pedersen ibid
Christin Börgesen ibid
Hollgör Suensen ibid
Hogan Monsen ibid
Peder Jeppesen ibid
Anders Nillsen ibid
Nills Pedersen ibid
Kierta Aagen ibid
Olluff Gisselsen ibid
Hans Elihansen ibid
Hans Engelsen Nedrabby sogn
Mons Nillsen Tving sogn
Nills Andersen Röneby sogn
Olluff Pedersen Hellary sogn
Peder Monsen Aaby sogn
Olluff Bomarsen Asaruma sogn
Jens Isaksen ibid
Erick Suensen i Nasuma sogn
Ingeman Philipisen Österlöfs sogn
Peder Hansen i ibid
Suend Ingemansen i ibid
Nills Görmansen i ibid
Olluff Nillsen i Opman sogn
Jeppe Suensen i Gualuffue sogn
Suend Pouellsen i Brössurpe sogn

1678²⁶⁴

Rulla
Capten Hans Tengelsen
Gemen Nils Sibbesen
Jens Andersen
Suen Andersen
Oluf Suensen
Peter Jepsen

²⁶³ Jens Andersen anges som kapten 1677-12-24 men om listan är från detta datum framkommer inte.

²⁶⁴ Rullen är odaterad men sannolikt från nov 1678.

Jens Petersen
Peter Nilsen
Mons Andersen
Oloff Oluffsen
Mons Nielsen
Erik Suensen
Ingemand Philipsen
Peter Hansen
Oluf Nielsen
Anders Nielsen
Laritz Suensen
Hans Eliassen
Oluf Petersen
Oluf Bommarsen
Niels Monsen
Hans Olsen
Jens Isaksen
Suend Ingemansen
Jep Suensen
Niels Andersen
Jens Petersen
Niels Eriksen
Oluf Christensen (Giselsen?)
Kirta Aagen
Oloff Oluffsen
Holgier Suendsen
Hagen Monsen
Oluf Petersen
Niels Petersen
Christen Olufsen
Christ Borgesen
Suend Pauelsen
Oluf Oluffsen
Peter Sandersen
Söne Jensen
Aage Nielsen
Suend Laurisen
Peter Hansen
Oluf Hansen
Jens Suendsen
Bend Schindra

Nämns att de ska ha ersättning för vintern tills de kan återvända.
47 man

1678

Capitain Hans Tengilsen

Niels Sibbesen
Christen Olluffsen
Jens Andersen
Olluff Suendsen
Hagan Monsen
Olluff Pedersen
Peder Jeppesen
Jens Pedersen
Peder Nielsen
Maadz Andersen
Elauss Olluffsen
Erich Suensen

Ingemand Phillipsen
Peder Hansen
Olluff Nielsen
Anders Nielsen
Lauridz Suendsen
Hans Eliassen
Olluff Pedersen
Olluff Bommarsen
Hans Olluffsen
Jens Isaksen
Suend Ingemandsen
Niels Andersen
Olluff Olluffsen
Niels Erichsen
Olluff Gisselsen
Kirta Aagen
Elauss Olluffsen
Holger Suendsen
Christen Børgesen
Suend Pauelsen
Peder Søndersen
Søffren Jensen
Aage Nielsen
Suend Lauridzsen
Peder Hansen
Olluff Hansen
Jens Suendsen
Bent Schivander
Suend Andersen
Jeppe Suendsen
43 man

1678²⁶⁵

Rulla

Capitain Hans Tengelsen

Christen Olluffsen
Nills Sibbesen
Jens Andersen
Suend Andersen
Olluff Suensen
Hogan Monsen
Olluff Pedersen
Peder Jeppesen
Jens Pedersen
Peder Nillsen
Maadz Andersen
Ellapfus Olluffsen
Mons Nillsen (död)
Erick Suensen
Ingemand Phillipsen
Peder Hansen
Olluff Nillsen
Anders Nillsen
Lauris Suensen
Hans Eliassen
Olluff Pedersen
Olluff Bommarsen

²⁶⁵ odat.

Nills Madzon
Hans Olluffsen
Jens Isaksen
Suend Ingemansen
Jeppe Suensen
Nills Andersen
Jens Pedersen
Olluff Olluffsen
Nills Ericksen
Nillsn Pedersen
Olluff Gissellsen
Kirta Aagen
Ellufps Olluffsen
Hollgiör Suensen
Christen Börgesen
Suend Pauellsen
Peder Sandersen
Söne Jensen
Aage Nillsen
Suend Lausen
Peder Hansen
Olluff Hansen
Jens Suensen
Bendt Schiander
47 man

Capitain²⁶⁶

Niels Sibbesen
Christen Olluffsen
Jens Andersen
Olluff Suendsen
Hogan Monsen
Olluff Pedersen
Peder Jeppesen
Jens Pedersen
Suend Andersen
Peder Nielsen
Mads Andersen
Elaus Olluffsen
Erich Suendsen
Ingemand Phillipsen
Peder Hansen
Olluff Nielsen
Anders Nielsen
Laurids Suendsen
Hans Eliasen
Olluff Bomarsen
Hans Olluffsen
Jens Isaksen
Suend Ingemandsen
Niels Andersen
Olluff Olluffsen
Niels Erichsen
Niels Pedersen
Olluff Giselsen
Kirta Agesen

²⁶⁶ Ingen kapten anges. Hans Tengelsen blir löjtnant under kapten Joen Suendsen under 1679. Ny kapten blir Jeppe Brask.

Elaus Olluffsen
Holger Suendsen
Christen Børgesen
Suend Pauelsen
Peder Sandersen
Söffren Jensen
Aage Nielsen
Suend Lauridsen
Peder Hansen
Olluff Hansen
Jens Suendsen
Bent Schifander
Jeppe Suendsen
43 man

Michel Mörchs attest paa efftersk, frishötter af Christianopels amt.

Capitein Joen Suensen

Leut Hans Stengelsen
Fendrich Carl Pedersen Aurum
Schart: Suend Joensen Gnubbholm?
Quart: Carel Pedersen
Corpor: Anders Jensen Hirt.
Jens Jensen
Morten Andersen
Per Hor... ?
Gumme Jonsen
Morten Nielsen
Jens Isachsen
Per Olsen
Niels Persen
Abraham Persen
Hans Nielsen
Bodild Larssen
Lars Trulsen
Suen Persen
Madts ...?
Suend ...?
Per Larsen
Olluf Trulsen
Suend Hansen

1680-03-15

Mayohr Jens Kiildsen, betalas af Ofue Rammel
Leutnant Ola Jensen, ---, betal af Gen: Juel
Fenrich Lauridz Pedersen, betal af General Juel
quarteermest. Sönne Pedersen
Corporal Elaus Olsen
Corporal Erich Nilsen
Corporal Suend Andersen
Corporal Olluf Pedersen

Gemene
Jens Andersen Gaslunda
Jens Jensen Gaslunda
Peder Mogensen Bøgemahla
Harald Kiildsen

benke Joen (Bornholm 1684)
Anders Leeder
Anders Rytter Norje
Matz Mickelsen Lister
Suend Haagansen
Carl Asrum
Bengt Baasmand
Joen Carl
backe Joen
Matz Jonsen
Anders Möllere
Anders Lars
Suend Bock
Kirke Nisse
Nils Möller
Claus Asrum
Haagan, Läckebye
Suend Andersen
Thomas Persen
Hans Giemsiö
Peder Jonsen

Officerer och gemener 31 mand

Af samme Compagnie var 30 Mand paa Partier, och ellers af fienden optagna och lagde paa strile och Jyhl

Paa Mayohrens wegne
Capitain Hans Bentsen
Leutnant Oluf OBS Bentsen
Hafnie d 15 Marty 1680

1680-03-15

Capitein Hannis Bengtsen

Leutnant Oluf Bengtsen
Fenrich Jens Lauridsen
quart:mester Haagan Madtsen
Corporal Arfvid Madtsen
Corporal Bodil Lauridsen
Corporal Sönne Jonsen

Gemene

Lauritz Trölsen finnes i Torsbirke
Mats Lister
Knud Jonsen Torsebirke
Sven Pedersen Nörrie
Anders Jonsen Aurum
Oluf Bengtsen Aurum
Ingmar Bengtsen Hollebeck
Mathias Aye Mad
Peder Juckarp
Sven Pedersen Aarum
Abraham Gislason Gusatorp
Truid Gislason Koparp
Börre Listerboe
Peder Lauridsen Listerboe
Anders Ware Öster Herridt
Knud Botilsen Rörum
Peder Lemer
Nils Pedersen Persgerre
Hans Nilsen Hörbye
Hans Lister (möjligen Hans Larsen Österlars socken, Bornholm)

Svend Jonsen Birked
Jens Pedersen Asarum
Jens Gummesen

Paa officerer och gemener Summa = 28 mand som finndis i landet
Ellers af samma mit Compagnie, nembl= 34 mand var af fienden aflifvade och ligger nu paa striler och Jyhl.²⁶⁷

Kapitin Hans Bentsen
Leutnant Oluf OBS Bentsen

1680-03-18

Rulla offuer Capitein Casparus Dues Compagnie friskötter

Capiteinen sielf af fienden spidset

Leutnant Nils Ingemandsen Rönnass
Fenrich Peder Nilsen Fielkinge
quartiermester Haagang Bengtsen Aarye
Corporaler Oluf Bommarsen
Corporaler Aage Tommesen
Corporaler Peder Monsen Aserum
Olle Tommesen arkelstorp
+ Suen Lauridtsen Torp
+ Mons Ingemandtsen Rönnass
nilss Jakobsen Kilkesta
Suend Liden Nefling
+ Klemmed Monsen Opmand
+ Hanss gammelsen aesum
Pass- Knud nydeboe Wange, Oellsen
Erich Olsen Pigetorp
gomme nilsen Hollie
+ Erich nillsen Wange
o Peder Jönsen Nesum
+ anderss Olsen filkissboe
Nilss Suendsen Rönnass
+ arren Simonsen filkissboe
Christen Suendsen norgie
+ Peder torbiörnsen Rössmaale
+ Ole Persen Madveig
+ Ole Nilsen Terne
+ Ole Handsen biörstrup
+ gammel Suendsen boge
o Christen Suendsen Ivetoffte
o Jenss Suendsen Trendsum
+ Hanss Jönsen grenum
+ Peder monsen Wild

1678-01-24 Helsingör

1 Ritmester Eschild Nielsen, hafa bort i Cristianstadt meste forledes år, römme fra de schwenske fordhe kundskab hand hafe givet waris...
2 Liutnandt Peter Christoffersen
3 Cornetten Peter Flink
4 Quartirmester Rasmus Petersen, En badt den xi eller 16 man
5 Muensteschrifer Marcus Jörgens
6 Corporal Jens Nielsen Ryt.
7 Corporal Niels Huggesen
8 Corp: Jens Pales.

²⁶⁷ Det står 34 med ett vågrätt streck ovanför vilket normalt betyder 1 före de andra siffrorna men på andra ställen i rullorna där det förekommer visar det att inte är så i detta fall..

9 Knud paa liet
10 Jens Jensen paa liet
11 Knud Jensen Knag
12 Michel Jensen
13 Hans Olufsen Möller
14 Niels Jensen Hulluager
15 Oluff Mortensen
16 Torkel Nielsen
17 Niels Petersen Bramanry
18 Suend Nielsen Vansta
19 Oluf Petersen Liagierde
20 Oluf Torsen
21 Peter Torsen
22 Peter Simonsen
23 Ingel Oluffsen f...
24 Anders Pedersen
25 Paul Smedt
26 Hans Knusen
27 Knud Judmansen
28 Sonne Jonsen
29 Tor Bendtsen
30 Anders Cristersen
31 Knud Petersen
32 Peter Oellersen
33 Suend Orlansen
34 Anders Jeppesen
35 Johan Jonsen Karilstorp
36 Peter Bromsen
37 Gudmar Auntsen
38 Niels Iffuersen
39 Obbe Schirt
40 Niels Krog
41 Hans Kullen
42 Niels Offuersen
43 Paul Cristoffersen
44 Niels Nielsen
45 Oluff Larisen
46 Niels Helsingborg
47 Tulle Larisen
48 Anders Pil
49 Crister Storby
50 Oluff Broby
51 Christen Nielsen
52 Jens Troma
53 Niels Schimingholm
54 Oluff Nebb
55 Niels Billeholm
56 Peter Röör
57 Peter Laarum

Hans Tomsen haffuer en stor boad for 40 mand och beghrer 2 smaa jern stör då.

1679-07-10

Capitein Eskill Nielsen af Christianstad
Liutenant Peer Flinch af Ösiö
Cornet Olle Flinch ibm
Quartermester Torhall Nielsen i Enegelsbech
Wachtmester Christopher Starby

Munsterskiffe Ingemand Jensen i Refvelbierge
Corporal Jens Ry af Wantinge
Corporal Knud Ry af Wantinge
Corporal Olle tuesen i Wanstad

Gemene

1 Bent Persen i gielerby
2 Olle jensen af hoby
3 Eskill Kielsen i giörslöf
4 Toer bentsen i Kullen
5 Trued bentsen af Siuelt
6 Niels jonsen i huerueröd
7 Peer Siunesen i brammeröd
8 Anners Jepsen i Reffwalbierga
9 Olle tuesen ibm
10 Olle Persen i Tuehöje
11 Nichlaus jonsen i Christianstad
12 Suen Jörgensen i Tocharp
13 Anners Jonsen ibm Absents
14 Peer Turesen i Wansta
15 Johan Knudsen i Ronneslöf
2de Corporals stab
16 Michal jepsen i ReffValbirga Absents
17 Lars i Stiärpinge Absents
18 Niels Persen i Brammerup
19 Hans Möllere i Skramneröd?
20 Herman Olsen i barchager
21 Peer Peersen i Ösiö
22 Willum Olsen i barchager
23 Erich Nielsen i Karstrup
24 Niels Hoggesen i Walinga
25 Niels Iffuersen ibm
26 Pouffvel gunnersen ibm
27 Anners Persen i Loholt
28 Peer jensen i klainstorp?
29 Peer Hansen i Karsterup
30 Suen Persen i Rye
3die Corporals stab
31 Adter gudmundsen
32 Pouffvell tuesen i Verjeby
33 Peer Erlansen i Olstorp
34 Niels Töresen i Törstensbygd
35 Lille gudmun fra gyngre herred Absents
36 Jens Olsen i barchager Absents
37 Hans Jensen i Vantinge
38 Rasmus Olsen i Vantinge
39 Peer Nielsen i Öskie Absents
40 Peer arfuedsen i falehanbier
41 Johan Jensen i Kleinstrup
42 Jens gudmunsen i Eengesbech
43 Jens Persen Nöelyche
44 Lars Persen i Remieslöf
45 gunnar i Wasterby Absents
46 Nils gumesen i Möchult
47 Knud Persen i Windrup
48 Suen gudmunsen i yholt
49 Qrestopher Suensen i gonarp
50 Johan Persen i Nytte
51 Niels Mattiesen i Össie
52 bend Truedsen i stehauf

53 Peer Nielsen i Ebberup

1679-10-18

Captein Escilld Nielßen fra Christianstad

Leutenant Perr Flink

Cornet Olle Flink

~~Cornet Peder Flink~~

Quarter mester Torhild Nelßen

Vacht mester Cristoper Storby

Munster skrifwrer Inge Mandtueßen

Corporal Jens Ry

Corporal Knud Ry

Corporal Olle Laurßön

Bent Peerßen af Gieller by

Olle ianßen af ho by

Eskill Kielßen af Giörßlöf

Tor Benßen af Kullen

Troed Benßen af Siönelt

Nels ianßen i Hulleröd

Per Siönneßen af Brammered

Anders iapßen af Brammered

Anders iapßen af Robel bierge

Olle Torßen ibm

Olle Perßen i Tueböge

Niclas ionßen af Cristianstad

Suen iörgenßen Tokarup

Anders ionßen ibm

Per Tuerrßen i Vandsted

Joehan Knuen i vemeslöf

Mickell iepßen i robelberge

Levvet i Kiöpinge

Nels perß i bramery

Hans Möller i Krammered

Herman olßen i barkar

Per perßen i Oßeö

Vellum olßen i barkager

Erik nelßen i Karstrup

Nels Hagenßen i Vellinge

Nels Iffuerßen ibm

Poell gunenßen ibm

Anders Perßen i Lorholm

Per Jonßen i Klagstorp

Per Hanßen i K_sterup

Suend Perßen i Ry

_dhar gudmunßen i Slamerup

Poell Laurßen i Vergis by

Peder Erlanßen i Olstrup

Niels Trölßen i torstensbyge

Nels olßen i barkager

Hans ienßen i vantinge

Rasmus olßen ibm

Per Nelßen i Ößiö

Per Arfvetzen i falkenberg

Joehan ienßen i Klingstorp

Jens gudmunßen i Engelsbek (Båstad)

Jens perßen i Nor löhr

Lars perßen i vemerslöf

gume i Vester by

Niels gumerßen

Knud perß
Suend gudmanßen
Cristopher Suenßön
Joehan perßen
Niels mattißen
bent truedsen
Per nilßen

Hafnia d 18 october 1679
Eshill Nelßen
Captein

1680-02-27

+ Capitein Eshild Nilsön
+ Leut: Peder Flincs
+ Wagtm: Qristopher Starby
+ Qvartm: Thorvald Nielsen
+ Corporal Jens Rye
+ Corporal Knud Rye
+ Corporal Olle Turesen

Gemene
Bendt Pedersen
Olle Jensen
Eschild Kiildsen
Thor Bendtsön +, capt Echild har laded han begrafis
+ Niels Jonsen
+ Peder Siönsen
Anders Jepsen
Olle Thorsen
+ Olle Pedersen
+ Niclas Joensen
cass Suend Jörgensen
+ Anders Jensen
+ Peder Thorsen
+ Johan Knudsen
Michell Jeppsen
Laurs Schärpinge
+ Niels Pedersön
Hans Möller
+ Hermand Oelsen
+ Peder Pedersen
+ Willum Oelsen
+ Erich Nielsen
+ Niels Heggesen
cass Hans Oelsen
+ Niels Iffuersen Uduellinge
+ Pahl Brudesön
+ Anders Pedersen
+ Peder Jonsen
cass Peder Hansen
+ Suend Pedersen
+ Adter Budmarsen
+Paul Thuresen
+ Peder Erlandsen
+ Niels Ifuersen d. 10 may
+ Jens Oelsen
+ Hans Jensen
Rasmus Oelsen
Peder Nielsen

+ Peder Arvidsen
Johan Jensen
+ Jöns Gudmarsen
+ Jens Pedersen Noerlycke
+ Laurs Pedersen
Gunder Vesterbye
cass + Niels Gundersen
+ Knud Pedersen Huiderup
Suend Gudmundsen
+ Christopher Suendsen
+ Johan Pedersen
cass Niels Mathisen
+ Bendt Truesen Kunstorp
+ Peder Nielsen Ebberup

1679-10-18

Captain Nels Andersön af Östre Giöngö heredt

Leutenant Erick Nelsen
Kornet Peder Abolle *Åbrolla*
Vachtm. Tue Erichsen Giennestorp *Genastorp*
Kortterm Suend Mossered *Mossaröd*
Corporal Peder Olsen Paarp *Påarp*
Corporal Jens Persen Fröstentörp *Frostentorp*
Corporal Sven Tob
Munsterskr Suend Erichsen Giennestorp *Genastorp*

Menige

Jens Bensen Os By *Osby*
Andreas Bensen Kalholt *Kalvshult, Småland*
Suen Persen Hyltena *Hyltan*
Jens Agesen Toberp *Toarp?*
Peer Peersen Tostebo *Tostaboda*
Peer Suensen Aagarp *Åkarp*
Bent Suensen Gomerup *Gummarp*
Niels Bensen Bennerp *Benarp*
Peder Michelsen Quidinge *Kvidinge*
Anders Pedersen *Angolt?*
Peder Suensen Aedema *Edema*
Bent Peersen Eberup *Ebbarp*
Age Olsen Dönnebjerg *Dönaberga*
Bent Suensen Basserup *Bosarp*
Tröls Bensen Malsholt *Malshult*
Nels Giög Giögöeen *Gökön*
Tue Jonsen
Nels Ingemandsen Flacharp *Flackarp*
Jepe Persen Smörby *Smörby*
Eskel Jaersaaes *Hjärsås*
Peer Andersen Eskebjerg *Åskeberga*
Mans Törckelsen Quidinge *Kvidinge*
Jon Peersen Bronkelstorp *Brunkelstorp*
Jens Jensen Bifuered *Bivaröd*
Peer Jensen
Olle Persen Sebarp *Sibbarp*
Gissell Clemmesen *Selstorp?*
Christoper Rasmusen
Anders Jensen
Söfren Larsen
Emanuel
Peer Mortensen

Gudmen Nelsen Stareholt *Starhult*
Peer Andersen
Anners Olsen
Hans Persen Skyt
Olle Ladefogt
Jon Biörsen Mossered *Mossaröd*
Torchild Bierlöf *Bjälöv*
Carll Tob
Ore Suennen
Peer Fiskere
Esbiörn Skredere
Voldemar Hyltena *Hyltan*
Baage Benten
Nels Mansen Ollinge *Ollinge*
Isak Voldermarsen Hestvede *Hästveda*
Mickell Voldermarsen Hestvede *Hästveda*
Frösten Hansen
Gunde Nelsen Stareholt *Starhult*
Öboa Nelsen
Niels Nelsen Killinge *Killinge*
Barn? Borgeren
Mans Nelsen Fröstentorp *Fröstentorp*
Smörby Nelsen Smörby
Anders Jacobsen
Jaesse Peersen Slaelt *Slähult*
Bent Nelsen Killinge *Killinge*

1680-05-10

Simon Andersens Compagnie Friskötter af centralskåne

Vagtmester Morten Jyde
Corporal Mogens Suendsen
Corporal Mathias Isachsen
Morten Ibsen

Gemene

Niels Truelsen Espinge *Äspinge*
Peder Nielsen Gyngelherridt *Göinge härad*
Mogens Hald Vram *Vram*
Niels Johansen Espel *Äsphult*
Aage Jonsen Nefnlinge *Nävlinge*
Peder Joensen Vanebjerg *Vanneberga*
Jep Hansen Heylinge *Häglinge*
Aage Nielsen Espinge *Äspinge*
Bendt Mogensen Heylinge *Häglinge*
Trier Olsen Heglinge *Häglinge*
Anders Erichsen Heglinge *Häglinge*
Niels Tuesen Heglinge *Häglinge*
Olle Mortensen Heglinge *Häglinge*
Niels Suendsen Heglinge *Häglinge*
Niels Suendsen Espinge *Äspinge*
Anders Børgesen Heglinge *Häglinge*
Peder Suendsen Espinge *Äspinge*
Aage Andersen Scharelte *Skarhult*
Hans Holgersen Espinge *Äspinge*
Jens Pedersen Steha *Stehag*
Niels Olsen Vram *Vram*
Niels Bendsen Vram *Vram*
Per Larsen Vram *Vram*
Jon Jepsen Vram *Vram*

Niels Nielsen Rörum *Rörum*
Michael Børgesen Rörum *Rörum*
Abraham Andersen Espel *Åsphult*
Olle Bendsen Gamelstorp *Gammelstorp*

1679-10-18

Captain Olluf Pedersen af Vestre Giönge herred
Leutenant Suend Nelsen
Cornet Lasse Jensen
Cortermester Niels Vildh
Vachtmester Jens Törchelsen (troligen Vittsjö)
Mönsterskrifre Bent Nelsen
Corporal Nels Tuesen Hestelt *Hästhult*
Corporal Jens Mörk
Corporal Peder Tuesen

Menige

Age Jensen Emmeliunge *Emmaljunga*
Sifuer Truelsen
Anders Jortt
Nels Ubesen
Hagen Olsen Vandkif *Vankiva*
Suend Gudmensen Algutztorp *Algustorp*
Lars Bensen Veiselt *Vejskult*
Jens Tuesen Hestelt *Hästhult*
Tue Tuesen Hestelt *Hästhult*
Kiersten Slettered *Slättaröd*
Bendt Persen Slettered *Slättaröd*
Jon Bensen Ellielt *Eljalt*
Nels Suensen Hestelt *Hästhult*
Niels Jensen Hestelt *Hästhult*
Jens Nelsen Frösboholme
Per Nelsen
Niels Olsen Oretorp
Tue Olsen Oretorp
Peder Agesen Birkeholm *Björkholma*
Jens Andersen Högeholm *Högholma*
Jon Harrestorp Harastorp
Ube Andersen Högeholm *Högholma*
Preste Jensen
Nels Tuesen Snersolt *Snärshult*
Nels Jonsen Holmetorpet *Holmatorp*
Nels Nelsen Hettinge
Kresten Barke *Barkatorp*
Troed Suensen
Suend Mansen
Lorrans Gardenshof
Peder Modisen Kampholm
Peder Mansön Hullt *Hulta*
Jeppe Polstorp *Pålstorp*
Bent Boserup *Bosarp*
Peder Martensen Hismosse *Hissmossa*
Lavris Pedersen
Jens Iffuersen
Johan Melckelange *Mjölkalånga*
Martten Suenstorp *Svenstorp*
Suend Olsen Kampholm *Kampholma*
Suend Mansen Torrup *Torup*
Jens Hettinge
Tue Andböge *Angasbygge*

Nels Sme Matered *Materöd*
Tröls Strandböge *Strandböke*
Peder Persen Slesöe *Slättsjö*
Kiersten Hognerup *Hågnarp*

Västra Vram 1676-11-05²⁶⁸

Leudnandt
Capiteni des Armis
Seerg: Per Persen
Mönsterskriff: Matthis Bannerma?
Corp: Jens Hansen
Fendrich Johan Sallebart
Seerg: Balsas Porter
Corporal Lars Lyngby
Tambur Effuert Hämningesen
Tambur Hans Capprasen

Anners Josepsen Flijnderapshus
Anners Matthisen Fijnda
Arffid Biörnsen Holsbeh
Anners Jonsen Frostlöff
Anners Persen Hummersholt
Anners Ibsen Mielby
Anners Jonsen Effurtofft
Anners Truedsen Moröd
Anners Suensen Hartseig
Anners Eskelsen Stenstrop
Anners Hansen Höldts
Anners Engelbret Fahusloff
Anners Olsen Skoning
Asmund Annersen Bohus Len
Anners Jonsen Vanbiere
Anners Persen Karleboe
Arffuid Hansen
Biörn Olsen Ramlöse
Biörn Olsen ??
Börie Hansen Grönholt
Bertill Nielsen ??
Biörn Persen Hallandsfähr
Christoffer Nielsen Kaffö?
Christoffer Christoffer Annisa?
Cristen Rasmusen Malmöe
Christen Söffrensen ??
Christen Haagensen Qvistoffta
Claus Söffrensen Jonsered
Claus Jensen Annse? - d:10 nov: 1 par skor for 1 Riksd
Dittlev Jörgensen Hvielt?
Espen Pouelsen Ha...stad
Elias Castensen Hestved?
Eske Olsen Skonning
Hans Hansen Dragtrup
Hans Jensen Amindrup
Hans Arffuidsén Hragsta?
Hans Nielsen Örby
Hans Olsen Kalleröd
Hans Annersen Oppesyndby?
Hans Larsen Ha...?
Hans Nielsen Melby

²⁶⁸ Sannolikt Sjellenske nationalkompani

Hans Larsen Villingerd
Hans Ibsen Grimstrup
Hans Poulsen Bybjerg
Hans Jensen Söborrig
Hans Bendsen Liunga
Hans Frandsen Seby
Hans Christensen Oster?
Hans Persen ??
Jep Larsen La??
Jep Olsen Beckeberg
Jens Ibsen Ramlöse
Jacob Persen Valby
Jens Olsen Synby lilla
Jens Nielsen
Jens Hansen
Jens Olsen ..inderöd
Jens Larsen Brederöd
Jörgen Persen Grässe
Jörgen Simonsen Niperöd?
Jens Nielsen Dalby
Jens ...?
Jochum Hendrichsen Hishåsen?
Jacob Hollesen Loffnutofft
Jens Paulsen Jongstorp
Jörgen Michelsen Listrup
Jens Jonsen Jyde
Jörgen Larsen Bredaröd
Jörgen Olsen Mielby
Jens Jonsen Jyde
Jens Nielsen Ryndby
Jens Jensen Kalling
Jens Bendsen Liunga
Jens Jensen Hagerop hus
Jacob Hendrichsen Söborrig
Jacob Hansen Söborrig
Jens Nielsen Synnersby
Lars Larsen Mellösa
Lars Eshilsen Hiörg
Lars Persen Rörbeck
Lars Erichsen Herdaröd
Lars Jonsen Birkeröd
Lars Cristensen Aersa
Lars Paulsen Skonning
Lars Eilersen Halland fahr
Lars Mogensen Kiöge
Lars Nielsen Öhstad
Lars Truelsen
Lars Olsen Aalborg
Lars Nielsen
Morten Nielsen Sletterlid
Morten Suenstrup
Morten Madsen Hagedrup
Mads Hansen Piberg
Mads Hansen Amindrup
Mads Olsen Mielby
Mads Jensen Lönhult
Mads Larsen Kyndby
Mads Arffuesen Vassingröd
Nils Monsen Valby
Niels Persen Husby d 19 nov 2 d til sko at fly (gå)

Niels Hansen ..sholt
 Niels Persen Villinge bech
 Niels Nielsen Skoning
 Niels Jonsen Kragone
 Niels Nielsen Brödda
 Niels Clausen Vemmeltoft
 Niels Suensen Anrise
 Niels Agnesen ...?
 Niels Jörgensen Bors...?
 Niels Olsen Sawrup
 Niels Persen Fålasong
 Niels Annesen Hestedveta
 Niels Jonsen Höborig
 Niels Mahs Weddelöff
 Niels Ibsen Allaröd
 Niels Michelsen Ölstað
 Olle Larsen Huartlig?
 Olle Rasmusen Allumb
 Olle Larsen Hestuerholm
 Olle Söffrensen Knisling
 Olle Hemmingsen Audderup
 Olle Olsen Skiftning
 Olle Larsen Alsynderup
 Olle Hansen Jierstoff öster d 10 nov 1 par skor for 1 Rixdl:
 Olle Jonsen Liunga
 Olle Jonsen Skougaard
 Olle Larsen Vinderöd
 Olle Larsen Anderöd
 Arffue Larsen Hestingehol
 Olle Jonsen Torup
 Olle Persen
 Ole Larsen Melby
 Olle Christensen Tulstrup
 Olle Jörgensen Nellred
 Per Anners Artikiöb
 Per Hansen Houferd
 Per Willumsen Dragstorp
 Per Jörgensen Biörstorp
 Per Jonsen Jierstad öster d: 10 nov 1 par skor for 1 Rdl:
 Per Annerssen Lolling 1 par skor ...?
 Per Jonsen Bech
 Per Bendsen Skoning
 Per Larsen Anderöd
 Per Larsen Gräffe 1 par sko 1 Rdl: 1 p: st...?
 Poul Persen Chrih...?
 Per Rasmusen ?
 Poul Jensen Gräffue
 Per Jensen Helsingör
 Per Persen Liungby d 10 nov 1 par skor for 1 Rxdl:
 Per Söffrensen Kymby?
 Poul Jensen Skullelöff
 Per Ibsen Holst
 Per Sternsen Normad
 Poul Larsen Bornholm
 Per Annersen Eilstrop
 Per Annersen Robbelbiereg
 Per Nielsen Skonning
 Per Christensen
 Per Eskilsen
 Per Qristensen Ann..?

Per Ottesen Synnerby
Per Stensen Normad
Söffren Söffrensen Söborig
Suend Olsen Marstrand
Staffan Clausen Shillelöff
Suenning Olsen Oddevall
Suend Rasmusen Wesseby
Suend Hansen Allerumb
Suend Olsen Oddeval
Tolle Jonsen Kaareby d: 10 nov 1 par sko for 1 Rixdl:
Thomas Jacobsen Shiating?
Thomas Mahelsen Faarby
Tyge Nielsen Hore
Torsten Jensen As...?
Villum Larsen Smedstorp
Capiten de Arm: Jörgen Smör
Sergeant Sivert Jonsen Dyreholm
Lars Corp: Ljungby
Tambur Effuert Hemmingsen

Fängslade och avrättade 1677²⁶⁹

2 febr 6 snapphanar som satt fängslade i Wäe.	4 april 18 fångar
Den 10 dec 1676 Två snapphanar anlande	30 mars 18 fångar som uthi stora huset Wae sitta
14 dec En snapphane anlande	KRA, Militieräkningar GI:10
14 febr 18 fångar	10 juni En snapphan Gunnar Tommasson i Förmandhult [överstruken] Hustrun hans Karin Jeppes
16 febr Fem danska fångar	2 juli [Jerre]vads kloster Eskill Persson snapphane i fängelse Per Torstensson snapphane i fängelse
18 febr 8 fångar	7 juli Jerrevads kloster (Herrevads kloster?) Snapphanar i fängelse Dessa ähro utropordha för snapphanar Swen Swensson i ousbi Möns Swensson i ousbi Jens Olsson i ousbi Per Swensson i ousbi Rasmus Nilsson i ousbi Per Swensson i ousbi Oluff Olsson i Sonarp Lars Jonsson i Sonarp Nils Persson i Wigby Per Torstensson i Hol...? Per Olsson i Winfölle hustrun Elena Escil Persson i Wäsbo
26 febr 12 fångar. Levererades bröd till: 9 snapphanar, 2 danskar, en bössman och en dragon (<i>obs! blir 13</i>)	
23 febr 18 fångar	
28 feb Fem danska fångar	
2 mars 14 fångar	
6 mars 14 danska fångar	
7 mars 5 danska fångar	
10 mars 12 fångar	
14 mars 5 danska fångar	
15 mars 11 fångar	
19 mars 11 fångar	
23 mars 13 fångar	
	11 juli Jerrevads kloster Bönder + Nils Jönsson i Färla Escil Persson Nils Persson Per Torstensson Swen Swensson Per Swensson
	10 augusti Åby 16 fångar + Pål i Billeberga socken Folke Torstensson i Verum socken en hustru Johanna Ersdotter
	23 augusti 70 danska och 7 snapphanar
	30 aug Stockehuset Dagstorppa by 9 snapphanar i fängelse

²⁶⁹ KRA, Militieräkningar GI:9

15 oktober i Wanneberga
1 dansk trum...
1 öfferlöpare
1 bruksförvaltare
1 länsman
1 snapphane

30 oktober i Wanneberga
1 svensk löjtnant
1 dansk öferlöpare

9 november Wanneberga
1 svensk löjtnant
1 dansk öferlöpare
1 länsman

KRA, Militieräkningar GI:10

31 aug
Kom dit 15 fångar

6 sept
12 snapphanar i fängelse

15 okt Vanneberga
en länsman och en snapphane

10 nov 1677
En ung dräng Elias Rasmusson i Sonarp berychtat
haffwa folgt snaphanar oh satt forleden ottan uthi
fängelse. Huffwusquarteret wäster Lundby den 10
November 1677

15 nov 1677 i Kiaby
5 snapphanar i fängelse

20 nov 1677 i Kiaby
5 snapphanar i fängelse

21 nov i Kiaby
En länsman i fängelse

24 dec 1677 i Kiaby
2 snapphanar
1 länsman
1 svensk löjtnant
1 dansk soldat

Fängslade och avrättade 1678²⁷⁰

Från 1 augusti 1677 till 30 juni 1678 avrättades 38 fångar av mästern Daniel i Vanneberga.

Avrättade under 1678

8 juli
2 snapphanar steglat (se M1335 1677-1679 bild 247)

10 juli
1 snapphane steglad (se M1335 1677-1679 bild 247)

16 juli 1678
Två snapphanar steglade i Kristianstad

27 juli
En spion från Elmhult steglades och en snapphane från Heglinge steglad
En bonde från Vanneberga skars tungan av och levandes galgie

31 juli
En fiskare som förått Kristianstad steglades

3 augusti
Steglades bonden som dränkte sig för Christianstad

10 aug
Nedhögs Daniel Persson uthu galgien wed Cristianstad

12 aug
hängdes fändrichen Kråkan wed Christianstad

21 aug
Stäglades twa snaphanar wed Getinge broo

26 aug
Spitzades een snaphane wedh Getinge broo

31 aug
Steglades en snaphane

27 okt
Steglades två dödsskjutna snapphanar vid Vanneberga

29 okt
Steglades en snapphane

7 nov
Steglades en dödsskjuten snaphane vid Vanneberga

21 nov

Steglades 2 snapphanar

14 dec
Steglat 2 snapphanar

Fängslade under 1678

9 januari
7 fångar varav två sitter i huvudkvarteret och 5 i Vanneberga

16 jan Vanneberga
En länsman 2 snapphanar i fängelse

26 jan Vanneberga
1 länsman två snapphanar i fängelse

13 feb Vanneberga
1 länsman två snapphanar i fängelse

21 feb Vanneberga
1 länsman två snapphanar i fängelse

2 mars Vanneberga
två snapphanar i fängelse

2 april Vanneberga
3 snapphanar i fängelse

20 april Vanneberga
1 snapphane i fängelse

3 maj Vanneberga
1 snapphane i fängelse (Hans Brandt?)

11 maj Vanneberga
1 snapphane i fängelse

31 maj (bild 114)
Bönder som förmenas vara snaphanar 4
Ett qvinfolk från Eknaberga
Bönder från Eknaberga 17

26 juni stockhuset Ljungby
7 snapphanar i fängelse

26 juni
1 förtäckt snapphane i Köpinge

²⁷⁰ Militieräkningar GI:5 1678

6 juli Christianstad
3 snapphanar i fängelse (se M1335 1677-1679 bild 247)

13 juli
4 förtänkta till snapphanar och en ryttare af adelsfanan

22 juli
3 snapphanar i fängelse

31 juli Lillö Scantz
3 förtänkta till snapphanar och en ryttare af adelsfanan

7 aug Lillö Scantz
1 förtänkta till snapphane

19 aug
Trädgårdsmästaren och hans son i Knutstorp (förhör finns i RA/M1335 1677-1679/Fångar och Överlöparens relationer 1678 bild 290 och 326 vid namn Christer Larsson Möllaren der sammestädes

28 aug
4 förtänkta skånska fångar
1 snapphane

10 sept
En bondhe förtänkt för spion

31 okt Vanneberga
3 snapphanar

12 nov Vanneberga
4 snapphanar och 3 små pojkar

Fängslade och avrättade 1679

11 jan
5 st snapphanar

16 jan
13 st finns fängslade

25 jan
4 st

31 jan
Per Tusson snapphane ett barn
Anders Gonorsson ett barn
Nilla Svendsdatter att Ståby
Sissa Persdatter ett gebena snapphanchora

6 feb
Per Tusson snapphane att Lomma
Nella Jensdatter att Stuby
Sessa Persdatter att gebing

12 feb
21 st fångar

16 feb
Hans Severin (spetsad))
Johan Christian (avrättas som kapten)
Nels Durkansohn
Nels Matsson
Joen Hagensohn
Frants Frantsson
Per Larsohn
Sven Andersson
Frantz Ludwig
Jens Esilson
Knud Jensson
Jonas Tusson
Per Trulsson
Hans Fagersson
Hokan Olsson
Michal Masson fångbyte
Hans Nelsson
Swen Nelsson
Petter Tusson
Nila
Sissa

7 st snapphanar 22 feb
Petter Tusson
Hans Ohlsson
Hackan Ohlsson
Per Gertson
Michal Masson
Nilla Swendsdatter
Sissa Jensdotter

28 feb
Per Thusson

Per Gertsson
Ferge Hansson
Sissa Jensson
Nilla Svendsdotter

9 mars
Mass Oloffsson
Niles Oloffsson
Per Trolsson
Mass Mihelsson
Ferge Hansson
Per Klemetsson
Sissa Jensdatter
Nilla Svendsdatter

20 mars
Niis Oloffsson
Lars Jensson (Frantsson?)
Per Trolsson
Ferge Hansson
Hacka Hackansson
Sissa Svendsdatter
Nilla Jenisdattir

28 mars
Ferge Hansson
Hacka Hackasson
Nilis Olofsson
Per Trolsson
Lars Frantsson
Nilla Swensdatte
Sissa Jensdatte

3 april
Per Trolsson
Lars Fransson
Hacka Hackasson
Ferge Hansson
Nilis Andersson
Nila Svendsdatter
Sissa Jensdatter
Miga Jensdatter
Pernila Nilisdatter

9 april
Per Tusson
Per Gertsson

1 maj
Per Trullsson
Lars Jensson
Hacka Hackasson
Ferge Hansson
Per Tuesson
Per Persson
Ferge Persson
Simon Persson

Nilla Sunedotther

5 maj
Sone Persson
Swän Persson

6 maj
David Jonsson
Olle Jonsson
Jens Persson

8 maj
Jens Swensson
Olle Gisselsson

16 maj
Lars Jensson
Per Tusson
Per P...sson?
Ferge Persson
Simon Persson
Sone Persson
Swän Persson
Davidt Jonsson
Jens Persson
Olle Jensson
Margareta gonadother
Nilla Sonedother

24 maj
Swen Nilsson
Nils Matsson
Söffrin Andersson
Frants Ludwigs
Hans Faersson
Per Monsson
Iffwar Larsson
Michal Fridrich Horn

1 juni
ein teuphe reutter Ferge Persson
ein baun Lars Jensson
ein baun Nelis Ollsson

11 juni
reutter Ferge Persson
Musqetierr Rasmus Persson
baun Lars Jensson
baun Nelis Ollsson

16 juni
Johan Ivfarsson
Anders Bollman
Lars Andersson

22 juni
Lars Jensson
Nelis Ollsson
Johan Ivfarsson
Andreras Bollman

Olle Swensson

1 juli
Lars Jensson
Nelis Ollsson
Johan Ivfarsson ryttare af Ramsvärd
Andres Bollman dragon ... Ehrigs...
Olle Swensson

17 juli
rytter Johan Swensson
kneght Lassen bouholt
kneght Augustinus Enewallsson
kneght Hans Johansson
... Per Larsson
... Jens Andersson
... Geral? Monsson tohter

24 juli
... Johan Persson
snapphan Bend Masson
... Truge Ingelsson

24 juli
ryttar Hans Ivfarsson Von Ramsvärds
... Per Larsson
kneght Lasse Bonholt
kneght Augustinus Enewaldsson
kneght Hans Johansson

28 juli
8 namn +
Snapphan Nelis Persson

6 aug
6 namn

11 aug Helsingborg
8 namn

22 st 13 aug Helsingborg

16 aug
4 namn

21 aug
8 namn

1 september
26 namn

6 september Helsingborg
16 namn

11 sep
11 namn

11 september
6 namn

15 sep
8 namn

15 sep
9 namn

4 okt
Snaphane Jens Nilsson

21 okt
7 namn +
snaphane Åke Påwelsson?
snaphane Thule Lasson

26 okt
2 ryttare,
1 dragon,
1 hestetiuften,
2 bönder

Avrättade snaphanar 1679
1 st 18 januari

3 st 22 januari
1 st 26 januari

13 februari
(åtskilliga snaphanar)

19 februari
12 st (betalt 26 feb)

Den 19 feb i Åhus
nein snaphanar

Den 22 feb i Vanneberga
1 st 15 mars
4 st 12 maj (2 spetsade och 2 steglade)
1 st 17 maj
1 st 19 maj
2 st 17 juli
1 st 2 augusti
2 st 13 oktober
1 st 3 november snaphanelöjtnant

Privilegiebrev (Skattfrihet) för 1679 till 1686²⁷¹

Fra d:27 Augusti 1679 i 20 aar

Format:

NR

DATUM

NAMN, ORT

Cass: = Casserit or icke Extradem

1679

339

30 dec

Jacob Jacobsen Ebbesiön, Böring Closter udi Skaane

6 feb

Thomas Jörgensen fra Helsingborg udi Skaane

46

6 feb

Svend Andersen udi Helsingborg

1680

3

5 jan

Johan Wieres af Helsingborg

47

7 feb

Pawel Bager fra Landscrona

55

9 feb

Hans Toresen fra Möllerye udi Skaane

19

17 jan

Pofwel Knudsen Kleinsmed fra Lund

Jep Troelsen degen paa Lund

56

10 feb

Kiersten afgangen lyde hattmagers af Helsingborg

28

24 jan

Oluf Bommarsen fra Carlshavn udi Blekine

Hans Caspersen forrige bogbinder i Ydstad

58

10 feb

Peder Hansen skreder i Landscrona

29

24 jan

Johan Pedersen Smed fra Landscrona

70

21 feb

Michel Jochimsen skomager fra Helsingborg

39

5 feb

Hans Nielsen Allerup fra Ydstad

7 feb

Magnus Loch udi Malmö i Skaane

71

21 feb

Oluf Pedersen af Lund i Skaane

21 feb

Jens Bendtsen af Söndager udi Skaane

40

5 feb

Botfrid Adriansen fra Landscrona i Skaane

76

24 feb

Jens Söfrensen fra Christianstad i Skaane

41

5 feb

Oluf Lauridsen fra Lund i Skaane

77

24 feb

Peder Simonsen Suedker fra Landscrona

42

5 feb

Peder Mönndrich i Skanager udi Lauholm i Skaane

78

26 feb

Johan Jörgensen Skreder fra Lund i Skaane

45

81

²⁷¹ DRA, Danske Kancelli, Sjællandske registre

27 feb
Hans Michelsen i Landscrona
Michael Andersen udi Landscrona
Laurids Pouelsen forrige ridfougde udi Willands or
Giers herred i Skaane
Peder Matsen Schorflercher i Lund udi Skaane
Mogens Torchelsen Schormager i Lund udi Skaane
Hans Nielsen Wornning forrige Bye or Rådstugu
skrifuere i Lund udi Skaane

82

28 feb
Michel Mörch forrige Tolder fra Cristianopel or
Ridefouget i Öster Herridt i Blegind

84

1 mars
Michel Andersen Ramsnider i Helsingborg

85

1 mars
Joen Petersen von Boltenborg af Gulland

90

8 mars
Henrich Nielsen Bager fra Helsingborg

101

11 mars
Cristen Hansen i Engelholm
Hans Cristensen i Engelholm
Jens Pedersen Smed fra Saxtrup i Skaane
12 mars
Hans Brügman i Helsingborg
16 mars
Claus Petersen udi öster heridt i Blegind
19 mars
Bendt Jensen fra Baastad i Skaane
Joen Jensen i Baastad i Skaane
20 mars
Simon von Deurs i Carlshafn udi Blegind
Johan Voget Landscrona udi Skaane
26 mars
Morten Olufsen af Cristianopel i Blegiond
Aage Olufsen slagter i Landscrona udi Skaane
27 mars
Jacob Bleck udi Landscrona
Peder Povelsen skormager i Ydstad udi Skaane

107

16 mars
Coert Lange hatstaffener i Lund
Cass: Hans Isacsen i Christianstad
17 mars
Peder Mörch i Helsingborg
Niels Raaboe i Landscrona
Niels Agesön skorflieker fra Asunintorp sogn i
Skaane

108

16 mars

Bendt Andersen fra Otterup sogn i Skaane
16 mars
Cass: Henrich Nielsen odde i Helsingborg
Christian Soelbierrig forrige foget ofuer
Öfridsholm, förlöfsholm och Arislöf gaade udi
Skaane
Cass: Falk Lauridsen forrige Borgmester or Tolder i
Carlshafn i Skaane
Axsel Oluffsen Skomager udi Landscrona
17 mars
Anders Pedersen Skorfleier fra Skaane

109

16 mars
Laurids Haagensen fra Raa udi Refse sogn i Skaane

114

18 mars
Karen afgangen Marcus Blums fra Christianopel
udi Blegind

119

20 mars
Jacob Madsen fra Landscrona

129

31 mars
Christoffer Broch fra Helsingborg

137

19 april
Mogen Pedersen Smid fra Skaane
Peder Nicolai Beck i Landscrona (*soldat i Den
Kongelige Livgarde til Hest*)
Philliph Schejt ibid
23 april
Oluf Olufsen Smed fra Lund
24 april
Jörgen Mortensen Odder fra Christianstad
28 april
Jens Kieldsen fra Blegind
Oluf Jensen fra Blegind

151

1 maj
Carl Pedersen fra Öster Herridt i Blegind
7 maj
Hans Stenhelsen fra Blegind
Jens Joensen fra Ternöe i Bregne herridt udi
Blegind
Joen Suendsen fra Stuköe i öster herridt udi Blegind
8 maj
Oluf Bendtsen fra Blegind
Jens Jensen af Jemsöe sogn i Blegind
12 maj
Jens Andersen fra Blegind
Hans Olufsen ibid
Suend Andersen ibid
Oluf Pedersen ibid

Haagen Bendtsen ibid	21 maj
Carl Pedersen ibid	Thur fergemand fra Helsingborg
Gudmund Jensen ibid	Christen Bendtsen fergemand fra Helsingborg
Morten Andersen ibid	Jacob Andersen skomager fra Helsingborg
Oluf Olufsen ibid	
Oluf Troelsen ibid	169
Peder Nielsen ibid	21 maj
Peder Olufsen ibid	afgangne schepper Hendrich Steffensen fra Helsingborg
Jens Isacsen ibid	
Anders Jensen ibid	
Peder Olufsen Madis ibid	216
18 maj	2 juni
Niels Suendsen fra Lomma udi Skaane	Anders Mogensen i Helsingborg
schipper Brandt Johansen fra Simbrishafn i Skaane	3 juni
Christen Andersen Jyde schumager i Landscrona	Hans Mortensen i Cristianopel i Blegind
19 maj	Morten Hansen lige saa
Gammal Jensen af Carlshafn udi Blegind	Hans Nobel lige saa
Cass: Gunder Bendtsen fra Torrlösa bye paa	4 juni
Landscrona lehn udi Skaane	Laurids Eschildsen i Landscrone
Pass: Jens Nielsen fra Torrlösa bye paa Landscrona	Lasse Jensen bonde i Skaane
lehn udi Skaane	Svend Nielsen bonde i Skaane
Pouel Olufsen Broch udi Helsingborg	Jon (Jan?) Pedersen i Carlshafn
Hans Bendtsen fra Blegind	
Knud Jensen Skröder i Lund	251
Anders Gundersen udi Helsingborg	27 juli
22 maj	Escild Nielsen udi Skaane
Michael Gotfridt i Landscrona	Peder Arfedsen i Skaane
Jacob Hansen Pidsh i Malmöe	Laurids Pedersen i Skaane
24 maj	Niels Nielsen i Skaane
Peder Cristophersen fra Booreke i Kröe sogn vid Helsingborg	Pouel Cristophersen i Skaane
Hans Andersen Normand i Landscrona	Cornelius Lauridsen i Ystad
Cristen Madtsen forrige ridefouget ofuer Oretorp or Vandkiufar gaarder i Skaane	Simon Jensen skifvekrog fra Engelholm i Gierre herridt
27 maj	29 juli
Jacob Mathisen Windvig Skröder fra Göing herridt	Niels Börgesen i Helsingborg
Hans Brandt forrige indvaaner i Carlshafn	Bendt Nielsen af Killing udi Skaane
Madts Joensen Stenhöe fra öster herridt i Blegind	Jörgen Söfrensen schomager i Helsingborg
28 maj	
Niels Mortensen schumager i Helsingborg	259
Jens Andersen Lernisund? udi Helsingborg	3 aug
29 maj	Giørt Danielsen glasser seymager i Skaane
Herman von Ham Contraheiner i Cristianstad	Oluf Pedersen möller fra Helsingborg
Niels Bendtsen fra Trönninge udi Halland	Jacob Andersen slagter ibid
	Bendt Pouelsen slagter ibid
152	Johan Brants Possmantmager ibid
7 maj	5 aug
Christen Jacobsen af Lund	Magnus Olufsen i Malmöe
	Cristen Olborrig skomager i Lund
153	6 aug
8 maj	Niels Holgersen fra Kullan i Skaane
Jens Haagensen fra öster herridt	Henning Tomas fra Helsingborg
Jörgen Rohman Cimbrishafn	11 aug
	Cristen Oelsen forrige tolder udi Rönneby udi Blegind
167	Jens Nielsen Luir fra Halland
21 maj	Hans Meyer Kleinsmid i Lund
Jörgen Andersen fra Helsingborg	12 aug
Henrich Meyer fra Helsingborg	Ingemand Svendsen skreder fra Hullingeröd udi Skaane
168	14 aug

Hans Nielsen i Skaane
Peter Herring i Lund
Jens Pedersen bonde paa Skabbelycke udi Skaane
18 aug (står 8)
Bendt Jensen Svenstrup fra Skaane
Morten Jensen Svenstrup fra Skaane
Peder Haarker fra Stenshafn i öster herridt i Skaane
Jörgen Fisk i Engelholm i Skaane
Peder Busk skipper i Rönneby i Blegind
Benndt Eryq stoelmager i Lund
Niels Pedersen i Engelholm udi Skaane
23 aug
Cristen Pedersen skomager udi Helsingborg
28 aug
Pouel Lauridsen udi Helsingborg
Pouel Andersen udi Helsingborg
Johan Giörling svenske i Lund
Niels Bendtsen timmermand fra Halland
Cass: Daniel Jörgensen fra Skaan
Cass: Crister Jensen fra Skaane
Niels Andersen i Helsingborg
Hans Johansen von Nosebye fra Skaane
Anders Pedersen möller i Helsingborg
Jochum Michelsen i Helsingborg
Anders Bryndelsen skofeier fra Landscrona
Peder Johansen muurmester i Helsingborg
Jörgen Bendtsen malar i Landscrona
Hans Arfvidsen forrige lehnsman ofuer Alboe or
Jerrestad herreder udi Cristianstads district i Skaane
Peder Struck maler i Lund
Marcuen Nielsen udi Lund
Oluf Nielsen i Lund
30 aug
Jens Nielsen Tönders forrige Kongslehnsmand udi
Laugholms Ampt i synder Halland
Johan Hansen Nosebye fra *Cristianstad (se även nr
272)*
Adser Nielsen gönge fra Skaane
Niels Andersen fergemand or skipsbyger udi
Helsingborg
Jens Bendtsen fergemand i Helsingborg
Jep Olufsen i Helsingborg
Anders Matthinsen Bierre forrige bonde lehnsmand
i nörre Aasbo herridt i Skaane
31 aug
Tönis Torchildsen Kaaberöd fra Skaane
Peder Mortensen Kongör fra Skaane
Cass: Laurids Mortensen odder fra Skaane
Mogens Andersen i Lund
Laurids Aagesen maler tömmermand fra Skaane

314
31 aug
Sidsel Sl. Jochum Brand bagers af Cristianstad

322
1 sept
Jeppe Olufsen i Helsingborg
Jens Jachobsen slagter i Helsingborg
Oluf Jappesen skaaning fra Tiurkerup i Skaane

Laurids Hior bonde i Engelsbech bye i Gerfue sogn
udi Giönge herridt i Skaane
5 sept
Laurids Andersen i Altrup i Skaane
11 sept
Gudmund Bendsen fra Engelholm i Skaane
13 sept
Peder Hansen göde fra Ystad
14 sept
Niels Nielsen Tömmermand fra Weirum sogn i
giöng herridt
18 sept
Jens Nielsen skomager fra Helsingborg
Cristen Thomasen fra Landscrona
21 sept
Peder Mogensen fra Skaane
Jep Haagensen af Glimager i Skaane
18 sept
Laurids Nielsen fra Engelholm
Ingemand Tursen fra Engelholm
Oluf Jensen i lade gaards huset vid Helsingborg
23 sept
Morten Tidsen hattmager i Helsingborg
Jenns Bendtsen fra Baadstad i Skaane
25 sept
Oluf Ibsen fra Helsingborg
Niels Bendtsen fra Borrbye i Skaane
23 sept
Niels Tostensen fra Hesslunde vid Helsingborg
25 sept
Svend Aagesen fra H...? sogn i Göing herridt i
Skaane
27 sept
Laurids Brundal forrige ridefoget ofuer Landscrona
lehn
30 sept
Niels Bendtsen fra Baadstad i Skaane

329
11 sept
Dorthe Jochumsdatter Brun och hennes husbonde
som hun nu til egte hafuer...

354
2 okt
Suend Lauridsen skreder fra Aatterup sogn i Skaane
Bendt Nielsen Hestvede sogn i Skaane
Cass: Oluf Johansen sammestedts
Niels Pedersen Edenberg fra Laholm i synder
Halland
Nicolaj Thomasen Vinter fra Aageröd ved
Rönneholm i Skaane
Jachob Gotske i Helsingborg
Hans Nielsen ölgord paa Rye Trilgaard ved
Helsingborg
7 okt
Peder Bendtsen fra Sandby sogn i Göinge herridt
Suend Pedersen i Laholm udi Halland
8 okt

Suend Bendtsen skomager fra Tving sogn i Middelstad herridt udi Blegind	355 2 okt
Niels Olsen Madvig fra Terne i Blegind	Jörgen Erhorns fra Landscrona
Niels Mogensen Tiurchøe fra Blegind	Bodel afgangen Hans Muurmesters fra Helsingborg
Hans Nielsen fra Terne i Blegind	Maren afgangen Ibiörn Olufsen fergmands fra Helsingborg
Anders Jensen fra Laholm i synder Halland 11 okt	Inger Suend Suendsens fra Baarslöf bye or sogn i Helsingborg lehn udi Skaane
Morten Pedersen i Cristianopel udi Blegind	Else afgangen Mathias Bödkors fra Helsingborg 28 okt
Johan Johansen fra Simbritshavn (Stenshamn?) i Blegind	Else afgangen Oluf Nielsens slagters i Ystad
Erich Pedersen fra Bregne herridt udi Blegind	
Anders Pedersen ibid	391
Cass: Engelbert Mogensen ibid	29 okt
Cass: Henrich Andersen ibid	Jörgen Mortensen forrige Bunde Lehnsman paa Hissingen ved Baahus
13 okt	
Johan Aagesen fra Graahölt i Skaane	
14 okt	
Niels Pedersen fra Bupper i Hastad sogn i Skaane	405
15 okt	6 nov
Simon Andersen fra Sketlunge i Vester Wram i Landscrona Ampt udi Skaane	Ludwig Jespersen forrige tolder or byfoget i Baastad i Skaane
16 okt	Peder Hansen Verming fra Lund
Tage Nielsen fra Skaane	Oluf Pedersen fra Giers herridt ved Cristianstad 8 nov
19 okt	Niels Jonnsen Skaaning fra Skaane (möjlig friskytt under Stor Jon)
Jens Torchildsen fra Widtsøe i Giöngø herridt i Skaane	Mogens Cristensen fra Herlöf ved Cristianstad
22 okt	Peder Mogensen Engemölle skorfleier fra Bierre heridt i Skaane
Mogens Pedersen fra Lund forrige Cornet under Rantsaus Regimente	9 nov
23 okt	Johan Suendsen af Laholm i sönder Halland
Knud Andersen fra Landscrona	Erland Lauridsen af Laholm i sönder Halland
26 okt	Laurids Hansen Lund udi Lund i Skaane
Niels Bentsen fra Hestwed sogn i Giöngø herridt	Peder Dupre i Landscrona
Hendrich Cristian i Cristianstad	12 nov
29 okt	Jachob Jensen Bagger i Lund
Cass: Niels Hansen fra Blegind	13 nov
Cass: Jachob Olufsen ibid	Hans Pedersen i Landscrona
Jens Nielsen ibid	15 nov
Cass: Niels Andersen ibid	Hans Nielsen Krag forrige ridefoget i Wemmenhbys herridt
Suend Jeppsen ibid	19 nov
Cass: Anders Suendsen ibid	Ifver Jensen fra Heellaröd sogn i Blegind
Carl Pedersen ibid	Niels Pedersen sammestads fra
Cass: Niels Madsen ibid	Bendt Olsen ligesaa
Cass: Jens Lauridsen ibid	Jens Gammelsen ligesaa
Cass: Peder Jensen ibid	Peder Laursen ligesaa
Cass: Anders Carlsen ibid	Anders Bunde ligesaa
Cass: Jens Pedersen ibid	Mogens Bendtsön fra Nöbbele i Skaane 20 nov
Cass: Suend Haagensen ibid	Anders Andersen fra Carlshavn i Skaane 23 nov
Cass: Christen Olufsen ibid	Suend Mogensen fra Falhenberg i Halland
Cass: Niels Haagensen ibid	
Cass: Ored Mogensen	422
Cass: Mads Pedersen ibid	17 nov
Cass: Laurids Andersen ibid	Sören Jensen forrige borgmester i Landscrona
Cass: Jachob Cristensen ibid	
Cass: Woldemar Pedersen ibid	436
Cass: Oluf Pedersen ibid	2 dec
30 okt	
Jep Gudmundsen fra Engelstrup Bye i Skaane	
Börje Andersen fra Halland	

Ingemand Jensen skomager fra Bierreby i i Wishe
sogn udi Halland
Claus Gödesen fra Helsingborg
3 dec
Hans Nielsen fra Langholm
Ofve Monsen Herlöf fra Skaane
7 dec
Niels Thursen Hessholt
11 dec
Berndt Erlandsen fra Snaggerup gaard paa
Helsingborg lehn
Henrich Hansen Pottmager fra Ydstad
21 dec
Jorst lensman i Cristianopel udi Blegind
Peder Mogensen fra Rommerrerlöf? sogn i Skaane
Hans Hansen i Landscrone
22 dec
Niels Bendtsen udi Helsingborg
24 dec
Aage Jensen fra Kier i Skaane
28 dec
Cristoph Kensborg udi Lund
31 dec
Adtser Nielsen fra Lund
Thomas Michelsen fra Lund

464

24 dec

Adam Meyer fra Helsingborg

1681

9

8 jan

Elias Davidsen fra Schaane

Hans Jensen Wannerup fra Gönge herridt

11 jan

Laurids Thomasen Grubbe Westegaard

15 jan

Aage Joensen fra Lund

18 jan

Hans Jacobsen möller fra Sandbye

21 jan

Thuge Lassen Turhöe fra Schaane

Pofuel Pedersen fra Schaane

Mathias Hansen Spannar? fra Cimbrishafn i
Blegind

Niels Pedersen fra Blegind

22 jan

Lars Mortensen fra Blegind

Svend Larsen fra Blegind

Peder Hansen fra Blegind

Niels Nielsen Tömmermand fra Warberg i Halland

28 jan

Oluf Andersen fra Wram sogn i Schaane

Jeppe Gregersen fra Schaane

55

8 feb

Niels Poulsen Tömmermand fra Landscrone

Eliar Nielsen fra Schiberslöf sogn

14 feb

Oluf Pedersen Slafin? fra Schaane

Mogens Olsson Hörrie fra Schaane

28 feb

Torchild Nielsen fra Schaane

Jens Jensen fra Schaane

Johan Pedersen grydestöbne i Helsingborg

Svend Bendtsen skredider i Landscrone

71

1 mars

Wahlborg afgangne Bertel Norman fra Schane

82

5 mars

Michel Troulsen fra Schaane

4 mars

Anders Pedersen fra Schaane

5 mars

Jens Augustinus fra Carlshafn i Blegind

Ertman Aaneberg fra Lund

12 mars

Mathias Torchelsen fra Carlshafn i Blegind

Arfed Mathiasen ibdm

15 mars

Niels Hansen ibdm

Laurids Bendtsen ibdm

19 mars

Claus Knudsen ibdm

Ambiörn Bendtsen fra Heselunde sogn i Schaane

26 mars

Jens Pedersen fra Schaane

29 mars

Oluf Johansen fra Schane

112

7 apr

Niels Olsen fra Blegind

8 apr

Svend Truelsen Frischötte fra Schaane

2 apr

Niels Olsen fra Blegind

14 apr

Oluf Nielsen guldsmed fra Rönnebye i Blegind

Johan Olsen guldsmed fra Rönnebye i Blegind

15 apr

Henrich Samuelsen fra Cristianobel i Schaane

Ambiörn Bendzen fra Heselunde i Schaane

16 apr

Niels Pedersen fra Schaane

Börge Nielsen paa Weggeholm i Schaane

148

16 apr

Inger sal: Johan Branth fra Cimbrishafn i Schaane

174

24 maj

Henrich Eijlner fra Christianstad

185	Truels Pedersen Tinnus fra Schaane
10 juni	22 okt
Mads Michelsen fra Blegind	Mathias Stahal fra Schaane
Peder Nielsen fra Blegind	
11 juni	350
Jens Olufsen Möluberg fra Bara herrit	31 okt
Hans Henrich Brandt schomager i Lund	Hans Lauridsen fra Helsingborg
17 juni	
Ingmar Andersen fra Schaane	371
Mogens Olufsen fra Schaane	19 nov
Joen Hansen fra Raable paa Christianstads lehn	Aage Jensen i Lund
20 juni	
Niels Erichsen fra Styhabye i Schaane	388
Giörman Nielsen fra Schaane	6 dec
21 juni	Anders Nielsen fra Schaane
Jens Sörensen fra Helsingborg	?rihal Grim muurmester
22 juni	9 dec
Jörgen Glou muurmester fra Baadstad (se nr 211)	Svens Nielsen fra Nörrbye i Harakiöping sogn udi Schaane
25 juni	
Laurids Jensen Herlin fra Schaane	391
27 juni	10 dec
Niels Andersen Kastrup fra Bierre Herrit	Arfed Arfedsen i Schaane
28 juni	13 dec
Sören Knudsen Spillmand fra Schaane	Peter Zachariasen fra Landscrona
	19 dec
255	Jens Cristensen fra Fielkestad sogn or bye i Schaane
16 aug	Jens Pedersen fra Broby sogn
Else Hansdatter sal: Jens Escilsen fra Ydstad	Oluf Svendsen fra Helsingborg
	Bertil Nielsen Svan fra Helsingborg
256	
16 aug	1682
Jacob Gudser fra Rönnebyn i Blegind	5
23 aug	10 jan
Peder Pouelsen fra Landscrona	Niels Jensen Lönsöe i Gers herred
25 aug	Hans Jörgensen fra Ashen (Ask, nu Svalöv) udi
Theodor Cornelisen Lübe fra Christianobel i Blekind	Ons herred i Schaane
	14 jan
274	Gammal Schöt fra Stofbye i Vestre Giöngge herred
10 sept	Oluf Mathsen Möller fra Blegind
Anna afgangne Mads Frostis i Helsingborg	Svend Knudsen fra Uchenmosse i Dagstrup sogn
Anna afgangne Peder Madsen fra Lund	udi Hays (Harjagers) herred i Schaane
	17
296	28 jan
30 sept	Dines Rasp i Schaane
Theodorus Cornely Lube Christianobel i Blekind	Laurids Olufsen i Helsingborg udi Schaane
Laurids Christensen fra Engelholm i Schaane	
	26
326	4 feb
15 okt	Eschild Bendtsen i Frusta Herred
Laurids Pofwelsen Tierup bye (Tirup socken) i Rönneberga herred	7 feb
	Anders Andersen fra Schaane
18 okt	Anders Michaelsen fra Schaane
Mogens Pedersen fra Schaane	Engle Andersen fra Schaane
Peder Jensen fra Schaane	Niels Andersen fra Schaane
Engle Nielsen Langrij fra Schaane	Aage Joensen fra Schaane
	Niels Pedersen fra Schaane
Jens Pedersen fra Schaane	Laurids Andersen fra Fildbaarne bye i Schaane

11 feb	
Zacharias Holgersen i Helsingborg	100
Oluf Schat fergemand i Helsingborg	14 april
Anders Svendsen ibdm	Frantz Jörgensen fra Lund
Bendt Nielsen fra Helsingborg	Bent Nielsen Drejer fra Schaane
14 feb	
Niels Lauridsen af Nyborg o Luget herret	126, 127
18 feb	8 maj
Oluf Pedersen fra Helsingborg sogn	Ulrich Pedersen af Christianopel i Blegind
23 feb	
Jens Hansen fra Schaane	145
Jens Nielsen fra Schaane	26 maj
Anders Olsen fra Schaane	Dorthe Henrich Kruls udi Skaane
Niels Trygesen fra Schaane	
Hans Jensen fra Schaane	160
Niels Pedersen Dihem? fra Schaane	9 juni
Niels Pedersen fra Schaane	Mogens Pedersen fra Skaane
55	210
3 mars	17 juli
Johan Pedersen fra Schaane	Thomas Jensen af Schaane
4 mars	
Laurids Monsen Pipher af Höijenes i Schaane	263, 264
18 mars	2 okt
Morten Bendtsen fra Lengalt i Hallaröds sogn udi	Hans Hansen fra Fieraas sogn i Schaane
Ons herred	
24 mars	276
Jacob Pedersen Töndra fra Helsingborg	20 okt
	Jens Christensen fra Landscrone i Schaane
103	
10 april	319
Oluf Kylling af Lemmeströe <i>sogn (nu Svedala i</i>	8 dec
<i>Vemmenströs härad)</i> i Schaane	Hans Thomasen Grubbe af Schaane
Peder Christophersen af Blantstorpe sogn	
Laurids Ryhter af Virestad sogn	1684
Niels Truesen af Gödelöf sogn	
Peder Erichsen Krudbindare af Finnua sogn	9
Mathias Pedersen fra Bierre herret	8 jan
	Oluf Bendzen af Skaane
119	
2 maj	54
Mathias Gummesen Ferrestaa byn i Luge herred	1 mars
	Otto Lindenow fra Skaane
265	
4 nov	55
Peder Nielsen Schaaning fra Giöngge herret i	1 mars
Schaane	Nicolaus Dibbern fra Ydstad
Simon Torstensen fra Schaane	
18 nov	78
Jörgen Andersen Flacherup i Schaane	18 mars
	Knud Bendtsen af Frillestad i Skaane
	Peder Ingelsen af Flenninge fra Skaane
307	
12 dec	110
Mogens Lauridsen fra Schieldshög i Schaane	19 april
	Thomas Jacobsson fra Skaane
1683	
78	
20 mars	242
Niels Pedersen Schoning fra Lund	4 sept
	Ulrick Piil fra Skaane

Bendt Jonsen af Helsingborg	28 febr
Jens Lauritzen Möller af Forerfuta Helsingborg	Anders Andersen engelskmand fra Helsingborg
Jens Pedersen af Vellinge sogn	
268	85
27 sept	2 maj
Peder Pedersen Hönninge rom i Gyngø herred	Johan Jensen Sandieker fra Skaane
278	96
4 okt	5 maj
David Michelsen fra Helsingborg	Andreas Nicolaisen fra Helsingborg
293	108
21 okt	12 maj
Michel Pedersen fra Barsebeck udi Skaane	Sören Lauritzen fra Skaane
315	208
22 nov	2 okt
Jacob Ernstsens Baden, forige sogneprest udi	Michael Torkelsen fra Lund i Skaane
Landscrona nu sogneprest udi Holbech	
320	209
29 nov	2 okt
Ola Nielsen i Hönninge rom i Ousbye Sogn i Östra	Peder Ibsen fra Önerkiöb udi Skaane
Giönge herrit	
Truels Tuesen af Östra Giönge herrit i Machlunde	218
bye	27 okt
Lauritz Jensen af maae herrit [<i>Måsaröd</i>] i Ousbye	Torsten Svendsen fra Aabye udi Nörre Herred
sogn i Östra Giönge herrit	
337	225 och 226
13 dec	7 nov
Pouel Jebsen af Barsebeck i Skaane	Peder Mortensen Lemmaströe sogn ved Börninge
346 och 347	Closter af Vemmenhög herred
23 dec	238
Olof Ingemandsen af Grosholt i Skaane	14 nov
Niels Pedersen fra Stolbye sogn i Vester Giönge i	Jens Sörensen af Christianstad
Skaane	
1685	241
18	28 nov
17 jan	Peder Lahsea Skaaning fra Skaane
Gudmund Pedersen fra Skaane	
23 och 24	257
27 jan	12 dec
Peder Mogensen fra Flaerup i Skaane	Niels Svendsen fra Skaane
29	Oluf Olufsen fra Skaane
7 febr	1686
Mogens Pedersen fra Barsebeck fra Skaane	2
Friderich Pedersen Lund fra Skaane	9 jan
Niels Olufsen fra Flenninge bye i Helsingborg	Bendt Ivarsen i Nörre Mynde bye i Asmindtorp
10 febr	sogn iudi Rönneberg herred
Erich Bendzen fra Lund	22
Sören Rasmusen fra Lund	30 jan
	Peder Lauridsen Weibel af Ydstad
	30
	9 febr
	Hans Andersen Lendsmand fra Christianopol
	16 febr

Laurids Pedersen fra Rönneby
26 febr
Mogens Pedersen af Netterbye i Blegind

35 och 36
20 febr
Hendrich Ludvig

48
23 febr
Anders Villadsen Skiötte fra Skaane

73
13 mars

Frands Clausen af Ydstad

86
27 mars
Thomas Ibsen fra Skaane (*soldat i Den Kongelige
Livgarde til Hest*)

Jens Madsen fra Skaane
30 mars
Laurids Suendsen Abermaale fra Blegind

105
24 april
Oluf Arvedsen fra Skaane

Bechen bref for kirkedørene 1677-1685²⁷²

NR
DATUM
NAMN, ORT

Cass: = Casserit or icke Extradem

1677	155
257	10 juni
22 sept	Biörn Nielsen af Quistoffte sogn i Skaane af fienden icke allena gandske er blfwen udplundrad hans huus og gaard afbrendt med sin wanföre hustru udi sin höga alderdom ...
Jörgen Schröder förrige B... udi Lund i Skaane	
258	158
22 sept	14 juni
Jörgen Jörgensen af Lund	Olluf Hansen Glumslöf i Skaane, mist gaard afbrendt
1678	
39	163
12 feb	18 juni
Jacob Paarup af Christianopell i Blegind	Olle Nielsen af Glumslöf i Skaane, gaard udplundrad og afbrendt, udi sin alderdom med fattige hustru og börn...
51	164
21 feb	18 juni
Niels Suendsen Everlöf forrige degn til Borrbye og lande Kiöpinge i Skaane	Niels Pouelsen af Glumslöf i Skaane, fattige hustu og börn...gaard udplundrad og afbrendt
135	171
13 maj	20 juni
6 mamnd af Glumslöf og Qvistoffta sognar i Rönneberg herred udi Skaane	Niels Rasmusen af Asmundstorp i Schaane, gaard afbrendt och fraaröffet
141	173
17 maj	22 juni
Sara Schröder huis husbonde i narvarrande krig af fienden er ihielshutit og den ofver med sine smaa börn i armod ...	Svend Michelsen fra Glumslöf i Skaane
147	181
1 juni	8 juli
Ebbe Pedersen af Synder Vedrings sogn i Skaane som fra huus og hiem af fienden er blevwen forderefvn	Jens Ollesen af Glumslöf udi Schaane
148	187
1 juni	12 aug
Hans Salmonsen af Quistrup i Skaane, gaard afbrendt af fienden	Karen afgangne Mogens Brudesen? fra Toffta i Skaane
149	193
2 juni	24 aug
Sören Lauridsen forrige degn udi Skaane med hustru og börn af fienden förjagit	Anders Nielsen fra Engilholm i Skaane
	194
	24 aug
	Saliga Ebbe Pofelsen enka Ludse fra Glumblösa i Skaane

²⁷² DRA, Danske Kancelli, Sjællandske registre. Ej fullständig förteckning.

195
24 aug
Ellen Jens Lauritsen fra Glumlösa i Skaane

197
24 aug
Peder Ifwersen af Qvistoffte i Skaane

198
24 aug
Peder Turesen fra Glumslöf i Skaane

199
24 aug
Mogens Andersen fra Quistoffte i Skaane

200
24 aug
Bendte sl Olle Truitsen fra Nedre Glumslöf i Skaane

200
24 aug
Suend Hansen fra Glumslöf i Skaane

201
24 aug
Anders Lauridsen fra Glumslöf i Schaane

206
24 sept
Anders Pedersen fra Sabyn udi Schaane

210
26 sept
Sönne Nielsen fra Quistoffte i Schaane

211
26 sept
Ingemand Dafwidsen fra Fierestad sogn i Skaane

212
26 sept
Mogens Pedersen fra Quistoffta i Skaane

213
26 sept
Peder Bendtsen af Quistoffta i Schaane

214
26 sept
Gudman Jensen fra Quistoffta i Rönneberg udi skaane

215
26 sept
Sidze salig Mogens Jensen fra Saxtorp i Skaane vars gaard er afbrendt af fienden og fratagen, en fattig vanför datter

216
26 sept
Tur Hansen fra Glumslöf i Skaane

217
26 sept
Ellen sl: Jens Lauridsen fra Glumslöf i Schaane

218
26 sept
Peder Jensen Skaaning fra Asmundstorp sogn i Skaane

219
26 sept
Peder Bendtsen fra Glumslöf i Skaane

220
26 sept
Olluf Salomonsen fra Saxtorp i Skaane

221
26 sept
en preste enka Dorothea sl: Pofuel Lauridsen fra Skaane, gaarden af fienden fratagen

222
26 sept
David Andersen af Quistofte i Skaane

223
26 sept
Rasmus Pedersen fra Karlaby sogn i Skaane

224
26 sept
Berrt Jensen fra Glumslöf i Skaane

226
26 sept
Jens Pedersen Skaaning fra Asmundstorp i Skaane

227
26 sept
Anna Sl: Jens Truesen fra Rya i Quistoffta sogn udi Skaane

231
11 okt
Nicklas Nielsen fra Quistoffta sogn i Skanne

232
11 okt
Olle Pedersen fra Quistoffte sogn i Skaane

233
11 okt
Johanna Sl: Niels Lauridsen fra Quistoffte i Skaane

240	271
23 okt	9 nov
Tage Pedersen fra Glumslöf i Skaane	Maren Sl: Envald Nielsens fra Schaane med sex smaa faderlösa börn
251	289
6 nov	19 dec
Bodill Töresen fra Kiöbings bye i Rölfse sogn i Schaane	Jens Rasmusen fra Herslöf i Rönneberg herrit udi Skaane
252	290
6 nov	19 dec
Johan Weigraf forrige byefoget udi Lund i Skaane	Jens Eschildsen fra Wadensöe udi Rönneberg herred udi Skaane
253	293
7 nov	20 dec
Niels Hansen Stenhuggare fra Vedsköffle i Schaane	Olle Johansen fra Herslöf i Rönneberg herred i Skaane
259	294
9 nov	20 dec
Olle Hansen fra Glumslöf i Skaane	Anna Salomons fra Quistoffte bye i Rönneberga herred udi Skaane
260	296
9 nov	20 dec
Olle Bendtsen fra Glumslöf i Skaane	Kirrsten Sl: Anders Poulsen fra Glumslöf udi Rönneberga herred
261	297
9 nov	20 dec
Olla Sl: Matthisens fra Quistoffte sogn i Skaane	Mogens Andersen fra Örbye i Rönneberga herred i Skaane
262	298
9 nov	20 dec
Joen Turesen fra Glumslöf i Skaane	Knudh Aagesen af Rusa sogn i Schaane
263	299
9 nov	20 dec
Tommas Tommisen forrige degn till Alrum og Flemminge sognar udi Skaane	Peder Rasmusen fra Quistoffte sogn i Skaane
264	300
9 nov	20 dec
Bendt Ollesen fra Herslöf i Rönneberg herred i Skaane	Jens Svendsen fra Rönneberga herred
265	301
9 nov	20 dec
Morten Andersen fra Rössön? sogn i Helsingborg	Laurs Kilsen fra Glumslöf udi Rönneberga herred
266	302
9 nov	20 dec
Peder Lauridsen fra Werren? Rönneberg herred i Skaane	Bendt Pedersen fra Lilla Hariager i Landscrona lehn i Skaane
268	303
9 nov	20 dec
Olle Arfuidsen fra Nörmönge udi Asmundstorp sogn i Skaane	Bendt Hansen fra Raa udi Rausse? sogn i Skaane
270	303
9 nov	20 dec
Mogens Arfuidsen af Öre? Gumslöf i Skaane	

Ebbe Mortensen fra Polstrup udi Refse? sogn udi Skaane	322 21 dec Niels Hansen fra Glumslöf i Skaane
304 20 dec Lasse Ollesen fra Saxtorp i Schaane	328 25 dec Bendt Ollesen fra Sireköping i Rönneberg herrid
305 20 dec Niels Adtzersen fra Hylsby i Herslöf sogn i Skaane	1679
306 20 dec Peder Hansen Verring i Lund i Skaane	12 15 jan Joen Pedersen fra Daxtorp i Skaane
308 20 dec Laurids Jörgensen fra Vedensöe i Rönneberga herried	13 15 jan Karen Sl: Bruder Lauridsen fra Raa fiskelayer paa Helsingborg
309 20 dec Peder Kelsen? fra Saxtorp i Skaane	15 15 jan Jens Nielsen af Firrestad sogn i Skaane
310 20 dec Peder Kielsen? fra Nyboll i Rönneberga herred i Skaane	16 15 jan Peder Jensen af Firrestad sogn i Skaane
314 20 dec Bendt Joensen fra Glumslöf i Rönneberga Herred	17 15 jan Anders Pedersen fra Saxtorp i Skaane
315 Niels Kilsen? forrige degn till Olars og Gullerup sognar i Skaane	18 15 jan Ellina Peder Jeppes af Saxtorp i Landscrona, tvenne smaa barn
316 20 dec Rasmus Mortensen fra Polstrup i Raufsa sogn i Skaane Tommas Jensen fra Polstrup i Raufsa sogn i Skaane	19 16 jan Jens Pedersen fra Kaslösa udi Quistoffta sogn i Skaane
317 20 dec Michel Ingvarsen fra Firrestad i Helsingborg	21 16 jan Niels Olufsen fra Tourarp? udi Krop sogn i Skaane
319 21 dec Hendrich Hansen pottemagare fra Ydstad	22 16 jan Hans Gudmundsen fra Broby i Helsingborgs Ampt udi Skaane
320 21 dec Bendt Rasmusen fra Lund	23 16 jan Christen Christensen Skaaning forrige degn til Hög og Kiäflinge sognar i Skaane
321 21 dec Niels Gundesen fra Firrestad sogn paa Helsingborg lehn	24 16 jan Jens Mogensen fra Sallerup (Västra Sallerup) udi Haragers sogn (Harjagers härad) i Schaane

Knud Bendtsen af Knuta? sogn udi Schaane	61
Niels Jonnsen fra Warreslöf sogn udi nye mølle i Schaane	30 jan
25	Inger Sl: Laurs Laursen fra Krarstrup i Quistoffta udi Rönneberg herrit i Skaane
16 jan	Kirstin afgangne Niels Svendsen fra Wiie? i Herslöf i Rönneberg herritt
Jens Lauridsen fra Lund	Kirstin afg: Laus Mortensen fra Nosbye wid Christianstad
Johan Jörgensen fra Lund	
26	
16 jan	62
Anders Pedersen vagnmand fra Ydstad	30 jan
	Jens Nielsen af Lomma i Skaane
27	
16 jan	63
Jens Nielsen fra Toffta udi Rönneberg herrid	30 jan
	Peder Andersen? Skaaning af Warlöse Sjælland, föll av en vagn och blev lemläst
28	
16 jan	64
Hans Svendsen af Quistoffta i Rönneberg herrid	30 jan
Jörgen Olsen fra Daxtorp af Landskrona lehn	Laurs Pedersen af Skaane
29	
16 jan	65
Peder Jensen fra Glumslöf i Schaane	30 jan
Jens Jensen fra Glumslöf i Schaane	Age Christensen fra Skaane
30	
16 jan	66
Jacob Andersen af Laka langen i Landscrona Ampt	31 jan
	Niels Svänsen kormager fra Lund
31	Peder Laursen fra Lund
16 jan	Pouel Laursen fra Raa
Bendte Sl: Niels Ar... fra Rya udi Luggude herrid i Skaane	Anders Laursen fra Wicka wed Landscrona
	Knud Ollesen fra Hillesthög udi Skaane
	Jens Eschildsen fra Örbye i Raus sogn udi Skaane
	Niels Bendtsen fra Waders i Skaane
	Niels Nielsen fra Waders i Schaane
33	
16 jan	67
Birgitha Sl: Pouell Truesen fra Fierrestad i Schaane	31 jan
	Mogens Mogensen fra Barsebeck i Hariagers herrid udi Landscrona lehn i Schaane
34	
16 jan	
Anders Simonsen af Kasslösa udi Quistoffta sogn	
40	71
[21 jan]	9 feb
Svend Jensen af Fierrestad sogn i Skaane	Ellina afgangen Jens Hansen fra Skaane
	Kirsten afgangen Anders Nielsen fra Paarup udi Ulf? sogn i Skaane
41	
21 jan	72
Laurits Pedersen fra Firrestad sogn i Skaane	9 feb
	Kirsten afgangen Jacob Nielsen
46	
28 jan	73
Mogens Bendtsen fra Sallerup sogn i Skaane	9 feb
	Svend Lauridsen fra Walaggra i Qvistoffta sogn i Skaane
60	
30 jan	74
Bruder Aagesen af Rönnerup i Otterup sogn i Landscrpn lehn	9 feb

Jens Henrichsen fra Baarslöf udi Lugde herred i Skaane
75
10 feb
Christen Mortensen fra Rya udi Qustoffte sogn i Skaane
Niels Bendtsen fra Rya udi Qustoffte sogn i Skaane
Thure Jensen fra karlösa udi Qustoffta sogn
Niels Pedersen fra Walaggra udi Qustoffta sogn
Peder Nielsen Walaggra udi Qustoffta sogn
Anders Nielsen fra Gantafta udi Qustoffta sogn
Peder Jensen fra Glumslöf i Skaane
Niels Andersen fra Örby i Skaane
Peder Erlandsen fra Örby udi Skaane
Olle Andersen fra Baarslöf udi Landscrona lehn
Peder Jensen fra Wadansöe i Rönneberg herred
88
21 feb
Bendt Nielsen af Walagger i Quistoffte sogn i Skaane
89
21 feb
Adzer Nielsen fra Lund
Aage Joensen fra Lund
90
21 feb
Christen Andersen fra Lund
91
21 feb
Ingar SI Laurids Pedersen fra Kragstorp i Quistoffte sogn
92
21 feb
Joen Hansen fra Raable i Villands herred
94
21 feb
Henrich Mortensen fra Örby i Raus sogn udi Skaane
95
21 feb
Karen SI: Madtz Brudesen fra Halsarp? udi Loffta sogn i Rönneberg herrit
Johanna afgangen Jonn Birrrge
96
21 feb
Peder Aagesen fra Hillersshög i Herslöf sogn udi Rönneberg Herret
Bonde Jensen fra Kropby i Luggde herret udi Helsingborg ampt
97

21 feb
Morten Aagesen fra Hillersshög i Herslöf sogn
Peder Mogensen fra Hölgarp i Tofta sogn i Rönneberg Herred
Jens Rasmusen af Saxtorp i Skaane
Niels Pedersen fra Raae i Skaane
Niels Laursen wagnmann fra Nyeberg udi Luge herred paa Helsingborg lehn
Niels Rasmusen fra Synder Qvidinge i Haragers herred udi Landscrona lehn
98
21 feb
Jens Ibsen fra Tofta by udi Rönneberg herred
104
26 feb
Ingvar Clausen af Halmstad i Landscrona lampt i Schaane
115
20 mars
Bendt Erlandsen fra Wram i Syndre herret i Schaane
Niels Christensen fra Lund
Suend Pedersen fra Kaslösa i Quistoffta sogn
Troels Ollesen fra Säby udi Schaane
Olle Andersen fra Hilleshög
Niels Jensen fra Roga härstad i Schaane
Bendt Lauritsen fra Paulstraup i Schaane
Niels Johansen af Hatorp i Hariager herred
Casper Pedersen fra Toffta sogn udi Rönneberg herred
Olle Truesen fra Lagestraup i Krop sogn udi Luge herred
Bodel Jensen fra Kaslösa i Quistoffta sogn
Svend Jensen fra Langerberg udi Velde sogn i Helsingborg ampt
Bendt Suendsen hemma fra Backa i Krop sogn udi Lugde herred
Peder Olsen fra Wirki udi Haragers herred i Landscrona ampt
Bendt Haagensen fra Hålgærpe udi Tofta sogn
Lauridz Suendsen fra vestra Oderslöf udi Torna herred
Henrich Pedersen fra Nörr Mönge udi Asmundstorp sogn
Casper Lauridsen fra Hålgærpe i Toffta sogn i Landscrona ampt
116
20 mars
Hans Lauridsen degn fra Winnslöff og Nefflinge sogn
117
20 mars
Jens Andersen fra Langebierga i Walde sogn udi Luge herred
Jens Nielsen fra Lackelanga i Torna herred

Mogens Jensen fra Knutslinge by udi Landscrona
ampt
Bendt Nielsen fra Lomma i Thorna herred

121
21 mars
Svend Jensen fra Rye bye i Quistoffta sogn i
Rönneberg herred

122
22 mars
Jörgen Andersen fra Flacherup udi Schaane

123
22 mars
Margrette Andersdatter sl: Hans Hermandsen fra
Lund
Pernilla afgangen Olle Andersen fra Lund
Kirsten Nielsdatter fra Lund
Karen afgangen Otto guldsmid fra Lund

148
29 mars
Olle Jensen fra Haslunde i Lugde herred
Mogens Lauridsen fra Hällinge i Broby sogn paa
Helsingborgs lehn
Peder Lauridsen fra Hålihe i Krop sogn paa
Helsingborgs lehn
Simon Mogensen fra Asmundstorp sogn
Jens Pedersen fra Härslöf ved Landscrona
Anders Nielsen fra Raufsa sogn udi Lugde herrid
paa Helsingborg lehn
Morten Henrichsen fra Asmundstorp sogn
Olle Pedersen fra Vinderup udi Linnen sogn udi
Skaane
Simon Nielsen fra Ortarpa sogn udi Lugde herred
på Helsingborg ampt
Jens Ollesen fra Karlösa sogn udi Landscrona lehn
Olle Jensen fra Toffta udi Rönneberg herred

149
29 mars
Rasmus Pedersen fra Håst i Torna herred

150
29 mars
Eric Bendtsen fra Keblinge udi Hariaggers herred
Gudmund Suendsen fra Torlösa bye og sogn udi
Landscrona lehn
Peder Truesen fra Barup mölle udi Skaane
Niels Povelsen wed Rae i Skaane
Peder Jensen fra Werppinge udi Sanct: Peders
Closter sogn paa Malmöe lehn

Dend 29 marti: Margretta Jensdatter i Rinkeby sogn
udi Willands herret i Skaane som denne beswerlige
krigstid gandscha er blefwen udplundrad sampt
gaer og formuer frataget saa at hun med fattige
faderlösse börn i största armod og elendigheter
genaaden

151
29 mars
Magdalena Nielsdaatter fra Tengelsaas udi Fhersta
herred

153
31 mars
Hans Nielsen fra Lund i Schaane

154
31 mars
Jacob Erichsen fra Bieret i Heglinge sogn i Skaane

155
31 mars
Ebbe Pedersen fra Synder Wedinge (Vellinge?)
sogn i Schaane

161
8 maj
Jep Henrichsen af Hörsta i Rönneberg herred

170
19 maj
Ambiörn Lauritsen fra Baarrup udi Reufsa sogn paa
Helsingborgs lehn i Skaane

171
19 maj
Svend Ollesen fra Keerslöf paa Landscrona lehn i
Skaane

1680

80
26 febr
Niels Pedersen af Farstrup paa Borberup i Wester
gyng herridt

1685

125 Bechen bref
16 maj
Allexander Murray fra Blegind i Skaane hustru og
otte barn

Transkriberingar

Beskrivning på jakt av snapphanar 20 oktober 1677 i Jämshög och Mörrums socknar²⁷³

Anno 1677 Dhen 20 October gingo wij uth öffwer efter snapphanar uthi Giemsiö Sokn, först kringrende wij Rangnamålan och ingen funnen, och ingen skada gjorde wij them. Till dhet andra kringrenda wij Gaaßlunda, och sösten efter Rößiö Jönsen, thi han ware städze man att hålla ther hoos sin broder, ty thet war then samma karl som skoot vår aldra nådigaste Konungs och herras drabant widh Mörrum, när vår aldra nådigaste Konungs och herra Reste mott Halmstad. och så togo wij bonden medh oß, Nels i Gaaßlunda snaphaanans broder, och han fölgde oß itt långdt stycke wägs, in emotd Gräniomz quarnar, och så efterläte wij honom att gåå hem, och strax komane ther try quinnors personer och mötte oß, frågade wij them huar the skulle gåå, suarade the älsta för än hon förstod huads wij woren för karlar, och sade hon skulle gåå bört i itt skogshus efter en tunna, och så suarade wij hene wij wilien gå medh till skogshuset och när wij kommen in emot skogshusen, bleff oß en potaske brennare war, som gick på Greniom skogs, fattar han sin yxa i handh och löpp strax att kungiörde snapphanarna om oß, som woro wijds skoghuset, och när wij kommen till skoghusen, så woro snapphanarna Unnan, och woro itt stycke wägh bort uppå en högh backe, och 3 till häst och 4 till footh, och dhet quinnfolket som fölgde oß mente dhet war the samma hästar som Snapphanarna röffuade ifrån två Ryttare i Sö-narp, när Ryttarna kringrende Giemsiö effter Snapphanar, som war then 14 October. Och widh samma skoghuus ther funno wij tu Ölkiärl, en gryta och kättel ståendes på elden, Och then funno wij tuå baliar fulla medh fläsk och ijster, och loda hugg uppå, båda nytt kiött och gammalt, och ther funne wij en brun Klädebrock gammal, och en rödh Ullensiorta, som krigsfolk hafwa rönt om, nock en grådth Rytterhat upbunnen, och itt stycke aff itt suerdsfäste. Och ther togo wij aff samma eldh som snaphaanarna hade hafft att kogt wijdh, och brenden up 3 Skoghuus. Och fore wij ther ifrån igenom skogh och mark, och Ransakaden effter flere skoghuus, thill thes wij kommen in i Mörrums sokn, fingo wij Spör-ia huar en Krogare bodde, som hiölt Krogh åth snaphaanarna, benemdh Jöns i Korsamo, och hans stöffson är en snaphaane, och när Snapphanarna skulle åstadh att giöra illa, så skulle thes möte wara i Korsamo, för ther samme Orssak skull enär the hijt haffwa kommit, haffwa the wist sigh Öll och brennewijn, och när the haffwa warit att röffwa, så haffwa the dragit till Korsemo och warit ther att bytt godset, och bonden the haffwa bytt och druckit, thett bewitne hans Egen gårbodh som är Suensk födder som heeten Aghe Jönsson, huilken bemelte Aghe Jöns haffe warit röffwader 3 gånger aff Snapphanarna, och ladet stor ska-

²⁷³ VaLA, Växjö Rådhusrätt, K:1

da på sin åker och eng, aff theras hästar, och gån-^o
get saker i 5 wekors tijd och inthet gierffedes gå
hem till sin huus. för än wij kommen ther uth han war ble-
ffwer siuk och nödgades gå hem för siukdom skull, och
önska till Guds att han skulle Orka följa oþ upfö-
re eller och draga åth Carlshabn, Och Snaphanens häst
funno wij på kullen kringskodder, hvilken häst Snap-
hanen hade sendt budh effter, om afftonen när wij kommen
hijt, att han skulle rijdas till honom om morgonen
altså funno wij en röder kiortell i samma manses
huus, som war röffwader ifrån en svenske fogde.
funne wij sammestädes en sölfflenk som war röffwad
ifrån itt suenst quinfolk som herter biörstorpa Sij-
ssan i samma mansijs huus funne wij ena bren-
newijns panna och pijper, och inga känne ther till.
Sammastädes funno wij En kittel, som dher war then
i vårt fölge som wiste thet war inthet theras (i marginalen: altså wiste wij thet war röffware gods), lijthet
ther effter kom ther en quinna som kallas Sijþa i Brijn-
kamålen, och bekente hon hade fördt thijt honom och satt honno
ther i gömmer, för hon wiste att ther war Snaphanar ...an-
ser att hålla, då wardt hon säker att ingen skulle dierffis
hijt huarken krigsfolk eller andra, ther medh grepa wij bort
honom tillijka medh dhe andra.

Om morgonen bittida wij kommen till Rengeboda, och
sökten effter en Snaphane som kallas Rengaboda Larsen
som war tilhemmet hoos broder sin Jon, är och en snapha-
ne, och bär mycket medh sigh, och bleff skadder aff en kula
på samma tijdh som Sueriges Rijkets Rådth war uthi
Carlshabn och giorde itt partij åth Mörrum, och när som
wij söckten effter snaphannarna ther i Rengeboda, så woro
the inthett hemma, uthan wordo tagna till skoghs, och inth
gods fans ther uthi theras huus, uthan lijtet ther fans i
kiellaren, och dören stodh yppen ther begynte wij att leeta och
funnen strax en hoop fönsterhiern i muren som war
röffwat i Carlshambn, och en stoor part med döraiern
som war och röffwat i Carlshambn, och en böþa fans ther
i kiellarhuset iblandh en hoop bräde, och ther näst fans
itt böþeiern in i stuffwan under en säng och till thett
tridia fans ther en böþa uthi Kalswabänken, och twa aff
böþorna wordo så hårdt ladda att ingen gierffedes att
skiuta aff then, och wij kunnen inthet annat förstå än
the haffen Röffwat then ifrån thenne svenska bönderna
wijd galbroden i fior. Ther näst funno wij en gröner
råck som war upspretter i alla sömmarna, ther näst befunno wij
4 nöt som war tuästijfed, och ordet står att the nöthen
skulle warda röffwads ifrån Heliary prest af Snapha-
na.
Deþa föreskrifter puucter witner the till, Jöns i Fahrakra
och Erick i Rengeboda hans egen broder.

Vitnesmål av friskyttekapten Hans Bendtsen, Gammalstorp socken²⁷⁴

Hans Bentßen Gammalstrup sogen i Bleging lieut: ofuer een trop frishuttar blegings fahnen, som med honnom her indkom 33 tilsamman, berettar at hand ald for 6. Uger siden war gaar fra Bleging med Partied, og holt sig innistansid i Giöngge Herrad uppe, indtil nu, der een dehl af dennom var gaar ofuer til svendsken og forraad dennom, huarfore de ny torde binder langre, forleden tiffdags kom bud til alla bönderna i sogenar der omkring, at der af huar sogne 10 hesta og vagna, og 12 lösa hesta med een dehl linier og reb, i Vedshöfle ved Cristianstadt skulde möeta, huad dermed skulle forreltis viste d ey, Kongen af Suerrig var for nogla dagstiid siden i Carlshafn, bönderna paa een miil waris runtom Christianstadt var tilsagd at de inden 3 dagar, skulle flöeta af gaardane, med hueris de hafde, thi hellers skulle ded dennom altsammas blifua borttagen, om de dermod wil forra tage, kand den iche wida, bönderna staa wed passena vagt, var 100 starck paa huar sted, hafe ingen gewehr eller andera suendsha hos denom i sar skal de holde denna vagt, for frishöttarna og de som bortlöber fra den suendshe Armee.

Brev från Meerheim²⁷⁵

Högst välborne Herr Generallöjtnant högst nådige herre,

Er Excellens högt ärade skrivelse från den 20 denne månad har nu kommit väl fram, och jag har därav erfarit Er Excellens vilja beträffande försörjningen av trupperna som är här under Herr Generalmajor Merheim, och jag skall i all lydighet se till att den utförs rättvist i enlighet med Herr Generalmajorens samtycke, så att alla kompanier till häst fördelas över samtliga härader så att det blir ett kompani i varje härad, och alla tilldelas lika mycket, och på så vis att ingen kommer att ha några klagomål. Det är bara vad beträffar att tilldela trupperna kvarter i Blekinge just nu som jag har lite svårigheter just nu på grund av följande orsaker: 1) eftersom fienden leker överherre på landet här omkring, och speciellt i Ronneby... där det ligger 150 svenskar som tvingar hela landet att ge kontribution, men dessa har dock Herr Generalmajor Merheim lovat att snarast ge dem en god maskerad. 2) eftersom Hans Majestät nyligen har tilldelat de blekingska bönderna några privilegier, mer därom i bilaga A som här bifogas i kopia, genom vilka de befrias från plikten att föra in furage hit men dock till Christianopol och Carlshaffn eftersom det finns litet eller intet foder där varken av hö eller havre att finna där, utan allt foder har redan förtärts av våra och fiendens trupper, och när det trots allt finnes något så har jag skriftliga order från Generalkommissariatet att dela ut det till garnisonsofficerarna här i Christianopol och Carlshaffn, jag ber för den skull tjänstligen att få tilldela kavalleriet Blekinge, och om ni kunde vara snäll att meddela mig beslut därom med expressorder, så att jag idag eller imorgon inte blir anklagad för att inte ha följt mina förra order. Eftersom det här annars är knappt om furage och speciellt mot våren till så vore det till nytta om Ers Excellens behagade att bara tillåta garnisons officerarna från infanteriet att ha hälften så många hästar som de beviljas till fälts så länge de ligger här i fästningen nu i vinter, så att om en kapten tillåtits ha 4 hästar, så vore 2 tillräckligt denna vinter etc. och vissa kaptener håller sig med 9 eller till och med 12 eller ännu fler hästar, och har redan skaffat foder till dem för hela vintern, vilket bönderna fått betalt för med kontanter så de kan betala gengärd här och i närheten kommer inte finnas mer hö med tiden. För att få lite furage förråd i fästningen har jag nu allvarligen befallt bönderna i alla härader under hot av eld och svärd att de skall leverera för två månader framåt av sparat foder och

²⁷⁴ DRA, Krigskollegiet, Forhør over og udsagn af fanger og overløbere 1677-1678, 7 december 1677

²⁷⁵ DRA, . Transkriberat och översatt av Joanna Vadenbring.

proviand så att fienden berövas allt utifall att han senare behöver leva av landet här; och eftersom böndernas mesta boskap är borta så är det svårt för dem att leverera kött, så jag har i enlighet med en viss skatt tillåtit dem att leverera hö eller hårdfoder istället om de inte har kött; som ni kan se i bifogade bilaga B, eftersom det är bättre att få något litet av dem än inget alls. Den hemliga korrespondensen skall jag enligt Ers Excellens befallning låta mig vara högst angelägen, och även om det egentligen vore min skyldighet att vänta på Ers Excellens chiffer för detta ändamål så tar jag mig ändå friheten att härmed sända över ett i bilaga C för att vinna tid. Det nyligen publicerade plakatet från Hans Majestät till Gyng och de blekingska bönderna om att de skulle skicka sitt unga manskap till fästningarna så att de inte blir förda till Livland och Finland av svenskarna, kommer otvivelaktigen att göra god effekt och jag tror säkert att vi kan samla ihop ett par tusen bönder ... om jag bara hade gevär att ge dem, till exempel flintbössor som de förstår sig bättre på än muskötter och så danska officerare som kan prata med dem. Om inga gevär kan sändas så vore det bäst om man sände hit skepp som kunde föra dem till Själland. För att bygga upp överste Brahes dragonregemente har jag inget bättre förslag än att ta pengar av bönderna istället för furage eftersom det varken finns furage eller proviant i Blekinge, och sedan får Överste Brahe använda dem [pengarna] till vad som behövs till värningen. Det är lättare för bönderna att få tag i pengar som de kan tjäna av sin pottaska, tjära,, och fiskeri, än att finna proviant och furage. Det enda man inte kan få för pengar här är dragongevär, de måste nödvändigen sändas hit. Dessutom vore det av ytterst stor nytta om jag kunde få reda på hur mycket pengar Överste Brahe ska få till varje dragonhäst, och hur mycket till övrig mundering. Jag har redan pratat med Herr General Major Merheim om mönstring av kavalleriet och han har lovat att jag ska tillåtas hålla en om bara någon dag. Listan på de som strukits av från infanteriet och även några ryttare har kommit och följer här under bilaga....

Brevv från Siegfriedt Leugolitz

Sylvisborg 76

Hög hög ädelborne Herre,

Hans excellens kan jag enligt min underdånighet och allra vederbörligaste skyldighet inte fördölja, att greve Pontus de la Gardie passerat förbi med sitt parti genom Gyng härad och Christianstad och marscherat upp genom Blegen, delvis för att betvinga de upproriska blekingska bönderna och åter göra dem underdåniga Sverige, delvis för att förena sina styrkor med Ulfelt. Hur han till detta använde ett speciellt manér, nämligen vissa präster som var svensksinnade använde han goda ord och förmaningar med, andra hotelser till leverne och liv och tyranniska slag, för att få dem trogna den svenska kronan; så att de skulle avhålla gemene man från motstånd och även ge ifrån sig sina gevär och de som tjänade hans kungliga majestät av Danmark och Norge etc , vår aller nådigaste kung och arvherre, som de hotade med galge och hjul, item skulle levereras till dem. På grund av detta blev också min egen ringa person nästan förrådd, eftersom greve Pontus fick kunskap om att jag uppehöll mig i Sulvisborg, och skickade överstelöjtnant Carl Gustaff Schütze med en trupp ryttare till Sylvisborg mitt i natten och lät hela min.....genomsökas; Gudskelov så misslyckades denna plan eftersom jag rest ut på landet kvällen innan. Inte desto mindre så tog de med sig allt jag äger och behandlade mit folk illa; sålunda...är det andra gången jag blivit utplundrad av svenskarna och försatt i eländigt tillstånd, ...ett antal bönder har slagit sig ner vid ett litet pass mellan Bodekull och Sylvisborg och anföll fienden när de marscherade förbi, men de kunde inte uträtta mycket eftersom det bistånd (Succurs) som lovats oss från Christianstadt, jag vet inte genom vilken sorts list, blev efter och lämnade oss ensamma. Fienden var redan i, och några slängde iväg sina gevär ...hela det

svenska bonde partiet stackars folk hade blivit försedda med vapen..... . Förlusten på fiendens sida uppskattades av Greve Pontus till omkring 100 och bagage och boskap blev de våras byte. Greve Pontus marscherade mot Carlshaffn då han blev emottagen av de våra på skansarna med häftiga kanonader, och då bröt han upp och marscherade mot Runneby, där de svenska bönderna som han hade med sig till största delen..... , och det sägs att många slogs ihjäl av de våra. Från Ronneby kommer också uppgiften att då greve Pontus fick underrättelse om att ett av våra partin var på marsch så drog han igenom Rünneby och ställde kanoner vid portarna. Alltså måste vi hålla uppsikt på fienden från tre håll. Vi hade generallöjtnant Ulfelt, greve Pontus och på andra sidan Haagen Nilson Skytte, vilket är orsaken att vi inte kunnat göra mer utan var och en fick rädda sig bäst de kunde. Innan jag reste från Blegen gick överste Lange ut från Christianstadt med ett parti fotknektar och några fältstycken till Moerum bro, på denna sidan Bodekull belägen, vilken han lät bryta sönder, och sedan vidare till en annan bro i byn Norre ¼ dels mil från Sülvisborg; vid vilket pass han ännu stod när jag reste. Annars är vårt tillstånd i Blegen ganska dåligt eftersom svenskarna förföljer oss med eld och svärd, och dessutom inte bara de svenskar som redan var där utan vi fruktar också att en del av våra egna skall bli förrådda, mår Gud den allsmäktige välsigna Hans Majestäts vapen och unna dem en lycklig Victorie (seger) över fienden då blir vi säkerligen inte lämnade hjälplösa. Emellertid måste vi vara tålmodiga, och jag må i min underdanighet söka min tillflykt till Ers Excellens stora beskydd, och hoppas att min ringa men trogna tjänst skall uppskattas och att framföras på bästa vis för Hans Majestät, om vilket jag ber ödmjukeligen. Jag anbefaller nu Ers Excellens i den allmäktige Guds beskydd och vård, och förblir,

Ers Excellens

Mest underdånige och pliktskyldige

Siegfriedt Leugolitz (?)

Copenhagen, d. i December. Ao 1676

Brev från Falk Lauridsen i Karlshamn

Höyaedle och velbaarne Herrer, Eders Excellentzier, Hans Kongl: matt Höybetrode Deputerede ved General Commissariated, Mine Höymaegtige Patroner och gunstige Befordrere;

Relation om tilstanden siden sidst Jeg skref General Commissariatet till, saa var Jeg i Carlshafn,

den-22 Januarii, och det med stor fare for fiendens skyld som strippede fra Rönneby och til Carlshafn, och der oppebar nogen Told och skatterne Indfordrede, och Pengene lefrerede Jeg till bokuldskantze, effter velbaarne Commissarii Lindenou Order, paa skandtzen befandtes altingst vell. Alleniste at Commendant Crommensey hafver udtaget een deel Rostorker öll af skibene, och noget toback, hvem det skall betale, veed Mand seden icke, förend den vedkommende som det vist hafver, gör ansøgning derom ved General Commissariated, Jeg paa velbr: Commissarii Lindenou Weyne effterstae afwegningen paa hwis öll de paa skandtzen har faaet af byen saa och af Proviantmesteren, da kand der och icke sees at de hafver saa meget ...tunker öll fornöden hwilcket Jeg kand tro at Commendanten faar Self ... til, det er een elendig tid at forwalte Borgemesterist och Tolderist udi Carlshafn nu, ... Jeg udstaaer och med hwad lifs fare Jeg mine bestillinger maa forrette, er Gud best bewist, Gud giöre een god Ende derpaa.

Den -26: Januarii kom der twende Bønder fra Christianopel til bokullskantz, berettede at fienden hafde vaeret for Christianopel och afbrendt Een Mölle uden for Staden och myrdet et gammel qwindfolck der i Möllen, och Canoneredes af staden saa at samme Karl som hafde antaendit Möllen, blef skudt i døren, Om Morgonen dereffter gjorde de udfald af byen och fandtes da een heel hob dödes qroper och fienden gick strax tilbage och til skantzen ;

To dage förend Jeg kom till Carlshafn, passerede udi Rønneby at de svenske hafde jaget Een af vore friskyttene. Och der hand blef kiört ud til rettersteden, begierte hand een sterck staafeve at hielpe sig af och i Wognen med, efftersom hand blef skudt i det ene laar den gang de fangede ham, der hand nu kom paa retter pladtzen och hafde stiget af wognen, holt hand öye paa den Lieutenandt som hannem hafde skudt, och tog saa med op...hed sin Eneberstange op, och slog saa Leutenanten ofwer sin hals dermed saa hand falt fra hesten, och svarede bonden, nu vil Jeg gierne dö och blef saa parteret.

Den-7:februarii reyste Jeg fra bokuldskantz til Christianstad, samme dag lod svensken neder ved ...paa et bierg opføre nogle stycker, som hand ...at lade beskiude een demming med, som hand opfylder och haver i sinde at opstemmie vandet, saa hans Tancker er at hand wil wed wand lade Christianstad druckne och undergaa Een deel gifwer Relation at det kand gaa and formeelst det store wand som kommer af Sverrig under, Gud lade woris allernaadiste Konge snart komme oss til hielp, foder.... gaar frit med, efftersom wi hafwer ickun een ringe district at tage det af,

Imellem den 8 och 9 februarii sidst afvide andkom fienden om Natten Klocken It, och stormede till bokuldskantz men wor Herre hialp at de fick der skam, Ofwef Skytte och Oberst Swinhofwet war derres anförere der blef effter wis Relation udi Ifön (isen) drucknet och skudt her ved 400 Mand, der de Marcherede af igien war -60 Wogne som förte de qweste bort til Rønneby Ofwef Skyttes broder blef skudt och ligger död paa skantzen, ochSkytte self fick skade i sit eene been, om han blef skudt eller ellers fick dett aff Ifön (isen?) veed Mand ick, bemelte Partie af de Swenske vare ey udskrefne bønder som stöte till de -200 som laa i Rønneby, och vare de saa -800 mand som Hand attaqverede skantz med, Een Borger af Carlshafn anförte samme swenske partie and ofwer Ifön (isen), blef skudt uden for skantz, saa hafwer Jeg udgifwet order at lade opreyse een gallie paa Carlshafns torfwe och hannem der udi ophenge, andre hans Cammerater til Exempel, Nogh Borger löb med det swenske partie bort, deres Hustruer och börn lader Jeg forwise byen, derres godtz er intet thi det er fört til Swerrig.

Den-11:februarii blef Christianopel belagt af et partie, som af Sverrig udkom, hwilcket partie Greff Gyldenstiern förte,

Twende Bønder kom her ind i dag som er -d:16 februarii: som beretter det at waere sandhed, som Jeg kand warnemme, da fattes dem gudskelof intet i Christianopel for proviant eller Munition, saa Jeg wil formode at dersom fienden dennem angriber, da nest Gudhs hielp skall komma derfra ligesom de kom fra bokuldskantz, .. .att war Allarm at Swendsken wille afbrende oss lange..hwilcket blef hannem forhindret, uden hand med ...sindighed angaar det, der skall hand nest Gudh hi...intet skade oss, thi wi ere Gudskelof nock saa stercke, inde i staden som hand er der uden for,

Nicolaus Hermanssøn Capitein under welb: Oberste Brahe gick i gaar som war d: 15: februarii op ad blegind till med Commanderede her udaf Christianstad-60 Mand foruden officerene, och skulle til sig tage alle friskyttene och bønder som hand kunde bekomme, at attaqvere de swedske i blegind med, Merheim gaf dem een Röd Parsedes faufne med hwid tafft under om och et hwid kors midt udi, dermed Marcherede de af, Gud gifwe dem lycke, det Continuerer emeden at de swenske udi Wae döer stack bort saa och deres bester, effter wis Relation siger at de

swedske ere der –2000 Mand sterck, Gud gifwe wi hafde fra Landskrone och Tusend Mand af Rytter och dragoner at wi tillige med her af Christianstad kunde udfalde, da wil Jeg forhaabe at der icke skulle undkomme nogen af de swedske,

Capitain Nicolaus Hermandssön er idag som er den –22 februarii igien her till Christianstad andkommen och intet uerettede af sit foretagende oppe i Blegind, thi der hand med bönderne war indkommet i Rönneby och wille attaqvere fienden, der ville Bönderne icke følge ham, thi det er med bonden som Jeg alltid hafwer sagt och siger endnu at hand icke er tienlig till nagra ting, uden naar skowen er grøn at kand da hand legge bag busken och kleppe Een ned saa snart en af wore eyne som af fiendens, hworfor de giör icke ret som föregifwer saadant for Hans Kongl: Matt: om bönderne at de skulle waere tienlige till Militariske Sager, will hermed slutte, efftersom intet widere indtil Dato er her passeret som Mand kand advisere, Gud lade wores naadigste Konge snart lykkelig andkomme oss till Sucurs, hwilcket er det gandske landss inderste hiertens ynske, forblifwer nest Guds trygge besködende!

Eders excellentziers Pliktskyldig tienere indtil Döden Christianstad-d:22: februarii Ao 1677 Falck Lauridtzön Dalhoff

Ur Amiral Niels Juels arkiv²⁷⁶

”Beordres hermed till hans Kongl: May: min allernaadigste Kongars och Herres Tieniste Capitein Andres Drejer [**Enighed**] at hand strax med disse dertill beordrede borde **Svanen 4, Frideric 3, Anna Sophies, Nellebladets, Amerante**, saa och **Sniegen** före folchet i land wed Eleholm, saa neer som han kand wed mörumbroe som skall afbrendes og tager dennom ind. Effter forrettet ärinde hafwer hand sig strax igien till floden at forfaya imedlertid holde goed ordre af noe siöe folchet ey tilståde at bonden i ringeste maader skeer ofuerlast, i huar bord skall giffues een leutenant med fornöden koers folch og iche flere, samme skall med sig haffue handgewer og 2 dages kost, brugendes i det öfrige god soldat og siömandskab. Datum H: K: M: orlogs skib C 5 d: 19 july 1678”

”Af skibet **Norske Lawe** skall strax hid till Admiral Hebst ombord settas aff landmilitien 14 soldatter huör imellan skall ware alle Officererne som er i skibet aff landmilitien warresig ower eller under officerer de skall ware fors... med bröd for 2 dage, krud og loed een huer 24 strud, og fornöden leut under officerene skall medgiffues en f... Datum H: K: M: orlogs skib C 5 d: 20 july 1678 till amher under Hanöe”

”Beordres hermed till Hans Kongl: May^{stis} min allernaadigste Herresoch Konges tienste Capitein Hane och Morten Möller at de med dennom tilcommenderede soldater gaer till Mörumsbror söege der huis de det murligt og practicabelt befinder sig dend der liggande skandze at bemegtige, finder de det inpracticabel sae faer den dermed hafuer sin forblifuende dog skall de saa wit krig raisonen tillade forsöge det ydersta, haffuer suenschen samme skandse som formodas forlat, eller de deroffuer wordna me store shall de dend Demontere er der indtet möeligt något at forretta pae samme sted haffuer at hennta sae meget queg som mueligt, og siden mig selff till omtrent middag wedh Eleholm förwente mens huis iag inted kommer under den tid, haffuer de paa weijen at söge og bringe sae meget i baederna, om de icke allerede err fulde som murligt af queg og omgars med största forsichtighed og alting huad ind og udskibningen anbelangar og möden aff landmilitien og barderna med capitein Hop og Dreier som deroffuer er stillet at offuerligga i alt andet forrefaldende haffuer der at bruge Krig Raisonen og giöre fienden ald murlig affbrech Datum H: K: M: orlogs skib C5 d:22 July 1678

²⁷⁶ DRA, Generalkommissariatet (Søetaten), Admiral Niels Juel - embedsarkiv

Capitein Hop og Drejer fich lige saadan ordre at Commandere barde folchet og saa wit dennom muerligt land officiererne og soldaterne at ware behielpelig."

"Beordres hermed till min allernaadigeste Konges og Herres Tieniste, frijshötterne at de shall lade sig willig funde till Hans Kongl: May:tz tieniste og giörre fienden ald muelig till og fra legeren dersom nogle bönder lader sig finde som anten starr wagt for de suenske eller förrer proviant for dennom da shall de hafue magt at af straffe dennom de shulle alle samptligen saa mange frijskytter i Bleking findes holde sig ontrent Pugewig Mörrumsbroe og Carlshaffn, og naar de fornammur at wores baader giöre landgang da haffuer de sig saa meget som mueligt at lade finde paa de steder huar wores baader landgaang giör, og en den anden gaar tilhande, bönderna shall deroffuer holle landet giöre dennom bistand og staar og gaar med dennom till May:tz tieniste. Datum H: K: M: Orlog skib C5 d: 26 july 1678"

"Den 27 Jul. 1678. waer forsanblat i Krigs Raad paa Hans

Kongl. Mayst. Orlogs skib Christianne 5:

Hans Exell Baron H. Jens Juel

Hans Exell Gen. Admiral Lietenant H Niels Juel

Admiral H Marquard Rodstehn

Admiral Jens Rodstehn

Obr. Jacob Wilhelm Stuart

Vice Admiral Christian Bielke

Vice Admiral Heinrich Spaen

Schontbjnacht. Cornelis de Witt

Schontbjnacht. Jean Eilersen

Major Herbert

og bleff der forrelagt, eftersom fienden aff Carlshaffn fick mesterdeels sine virvres til leyren for Christianstad om det iche ware radeligt til Hans Kongl. Mayst. tienst at attackere og affbrende Carlshaffns by og det der ind befindelige proviant at ruinere huareaa aff sametelig Krigs Raad bleff resolveret og sluttet: Eftersom fienden i layren for Christianstad fich mestedels sin proviant fra Carlshaffn og officererne aff Land Militien for mueligt befand Carlshaffn at erobra og ruinera, dar waer det til Hans Kongl. Mayst. tienster at setta i land uden nogen tidsspilde alla ober og under officerere aff Land Militien saa wel som alla gemener som dygtig waer som obe. Stuart skulde commendere, og skulde de deris ydersta slid giöre byen at affbrende, og gandska ruinere, og naer de waer der i loro, da skulde H. Obr. Stuart med de andre ober. Officerere communicere og offuerlagge, om det waer giörligt at attackere skantzen, og dersom de det tienligt befands, da haffde hand sig der at postera, og det til floden at referere, paa det kunde effiersendes ald huis til samme skantz og attaque behöffurdes. Actum ut supra i lige bleff oplagt concepten aff ordren som H. Obersten bleff giffuen og att alle approberet"

"Carlshampn 26 Julij 1678

Stormechtige Koning Allsmädigste herre

Jag kom hit til Carlshampn i afton i god tid, och är iag begripen att förrätta hwad Eder Kongl Mayst mig allernädigst befalt. I wägen såg iag wid dän Blekingske sijdan hela dän Danska flåtan liggia, som mycket bemödar sig med snaphannarna att giöra wägen emellan Carlshambn och lägret osäker män formodar slikt upsåt genom god anstalt hindra och passagen säker giöra här hafwer iag förnimmet tvenne goda hinnder, att först, Eder Kongelig Mayst wapn hafwa warit lyckelige i ... att slå fienden utur fälst befriat dät länge bebeskutna Bohuus ..."

"Beordres hermed till H: K: M: min allernaadigste Kongars og Herres Tieniste H: obr: Stuart med de nu honom medgiffna Land Melitie at giöre landgang wed Carlshaffn uden naagon tids spilde, huar hand det best og bequemeligste reagter, byen gandske at ruinere og aff brende, udi tilfald at fienden som iche formordres iche shulle waer der saa starch at de det honnom kunde forhindre, alting will saa iagt tages, at dermed saa nogen tid, at de kunde komme saa starck paa worres at det kunde tienne till Millitiens ruin som H: Obersten for alting haffer iagt at tage. Naar der er i land kand hand der med innderhaffuade haffert officerer mueligt befinde at attackere skantzen eller de i haffuen liggande skibe der kand hand till den enda tage

aff skibens serdeles Bording, fornöden Artollerie og mortiere iag det till floden strax at advisere, doeg saa at for alting saa wit som murligt der forrette, haffuer hand ingen at embarqrere, og gar med folchet i land wed Eleholm, söge Mörumsbroe skantzte at empartere, og ganske ruinere, og sieden igien komme till floden, Offuer ald paa hans marche haffuer hand landmannen huerchen paa Eleholm eller naagen anden stedz, naagen motest at tilsäga med mindre naagen befindes som err i armis eller som förrer proviant effter som fornöden at de till Mayst: tjeneste menageres, det öfrige som forrefalde kand stilles till hans welbekiente gode Conduite og wel befunden krigserfarenhet. Datum H: K: M: Orlogskib C5 d: 27 july 1678”

*” Stormectigste Konung
allernaadigste herre*

di wi wiste en wisse dag det fienden hafde i Carlshamn samblet alle hestene for at giöre bemelte convoi er sluttet Carlshafn i dagningen at angribe forhindre convoiet Destruere byen og siden tage widere resolution effter befunden leylighed alle officerere blefue dertill emploieret og omtrent 1200 mand de beste folch dertill ud... det bleff af alle sa sluttet obristens ordre bleff i hans og krigrads nerwarelse oplest tagen till og fraa effterhans og de andres avis de landet da i dagningen marcherer till byen i god ordre Major Gersdorff hafde avantqvardien de kom i huesen fienden torde indtet stor dennom mens saa snart som Gersdorff avanceret wiget deres troupper. Situationen war saaledes at warres haffde wand paa begge sider pa wayen klipper og bushe de kom i husene kaste der ind granater og der pae fyr krاندhe sae at paa 2 a 3 huesse ner byen bleff opbrent med alt huis der ind wa. naar worres gich ud igien fulte dennom fienden. Gersdorff som haffde avantqvardien maatte og haffuer arieregarden fiendens force waer 150 mand till fods og 60 heste naer de kom et par kanon shoed frae bordens glemte en store dell officererer deres are forlöb deres troupper som skielmer end og sae sae vilainement at der worre compaignier som capiteinerne med flerre deres officerere forlodde löbe i barderne og de gemenne end dar bleff staendes og chargeret robte effter deres officerere slielmer og berhyter og skiöd effter dennom, de gemener giorde en general well dragonerna undtagen en reformeret Capitein och Major Gersdorff souttenerede till allersidste med 20 mand och de som well giorde led som at sige paa deres folch ingen skade thi Dragonnerne som moed ald raison haffde baade arrieret og avan quardie miste krud en mand og en blesseret aff officerer bleff ingen paa worres side mend kand well og om de fleste sige de löb sae tillig de hafte ingen farre mens aff gemenerne haffuer wij well mist og qvest 100 mand de meste er bleffuen effterstaendes for deres officerer uden nöd forlöb dennom da den war 5 gang sae starch som fienden som wi baade haffuer aff alle kundskaber sae och sae aff en liste som fandtes hos obe: Leutnant Wred som bleff skiött og worres udkledde wij haffuer og funden breffur till Obr: Leutnant Ögleby mens om hand er bleffuen wed wi iche. fienden haffuer well intet saa mange og byen og huad derudi fandtes er opbrendt convoiet for dend tid destrueret mens att smertter oh att wores sae skammerlig skulde löbe uden nöd, og setta folch till naer de det ey behuffuede haffde Dragonnerne allene marcheret sammen sae hafde de slaget fienden, allena, mens de war her og der Gud wed huerledes fordelte, og Carlshaffn haffde waret i wores hand thi haffde de slaget guarnisionen sae haffde skandzen maatte falde aldrig war naaget beder ofwerlagt og skammerlig exceqveret wi giöre wores beste at for de störste poltroner udleet att de kand blifue straffet mens det sinnes att dend ene haffuer liden lyst den andre at udlegge. Wi will i ald underdaanighed formode at eders May:tz i naad optager att de skyldige uden ophold med krigsrett blifuer straffet og de som wi hos oss haffuer aff officererne og det fortient igien paa eders May:tz naad: behag og widere ratification stellet till de racante platzer dersom saaledes haffuer giort well er Major Gersdorff Capitein Ratloff Capitein Trump Leut: Passan Leutnant Jens Ottsen Leutnant Poewisch og er en Leutnant som wi end ey wide om...”

Brev befälningssmannen i Gärd och Villands härad Jacob Ulf 1678-07-21²⁷⁷

"Jager har medh längre förwentat h: swågers godhe swar på mitt förre bref aff d: 19 july angående dhe danskes anfall och hurulunda wij oss medh provianten skulle omstella, hwilket bref iag ähnnu intet har fådt bewarat, mögeligt att dett ähr af snapphanarna atrapperat, såå h: swåger ähr Eceucerat, alltså hafwa wij förmedels osäkerhet skull låtit all provniantes på skantzen införa, hwad partiet wedkommer, har Commtan på skantzen tillsagt att blifwa uth. Carlshamn till wijdare ordre, så wij nu ähr förlåtna och komma ingenstes fordt, ahldenstundh på alla ordter osäkert, i natt giordhe dhe anske af skippen igenom Eleholm anfall på mörrumsbroo, och brendt något af den doch inte till synnerligh skada hwilkt brännandhe dhe betalte bmedh 6 döde som låg på platzen, 8 blesserede effter deres egen bekiennelse, hwar iblandh en capitein och en corporal och en fånge, strax wij fingo wetta hög wij effter dom, men dhe war alt borta, kunskapp fingo wij, att dhe skulle hafwa warit 500 man hwilke påå skippen gingo, gallery bror ståå ähnnu men man fruhtar att dhe manda i natt sin weg gåendes, Lika som Norges broo den i natt ganska upbränder hwart folket for hen, må gudh wetta. nu ähr omögeligt för oss att frambkomma item att hålla wagnarna längre samman uthan låta dem passera ehuruwehl dhe ståå her ähnnu, men en stor dhel rymbde, skippen liggia ähnnu widh Carlshamn, hwad deras förehafwandhe ähr kan man intet weta, nu trängda wij intet annat effter ähn att komma till lägret säkert, hwart hen wij skohle gå allena wette wij intet och för troteligt ähr, att blifwa i Carlshamn skantz, ty staden duger intet, alltså behagar h: krig commeren låta oss att ett ...[papper borta] att wij intet skulle oss förer ... [otydligt] blefwandes i medlertidh."

Brev från Lillicrona 1678-08-02

"Jag kom rettan i tillbaka ifrån den Blekingska gräntzen hwarest iagh hade låthit sambla allmogen i th af Konga härads till att fordela dem på deras vanliga wagtstellen efter hela Blekinge är nu åter orolig, sedhan then danska wore kommen medh några örlogskepp på reddan för Runneby och Carlshamn, huidh fiendens desse in er medh dessa skep hafeste ther alrede låthitt for widh Carlshamn der then åtskillige gånger hadhe satt folk i land till att afskiära all communication och tillförsel för armeen, till huilhen ända ther och igenom snaphanarna hafwa låthitt opbrenna broon widh Norie, hafwandes i lika måtto tenterat att bemestra sigh schantzen widh Mörrums broo, der then tre gånger hafwer waritt afschlagen. Forleden Söndags då folkett war uthi kiörtkan hafwer fienden stuckit eld på Carlshampns stadh som nu är till halfwa delen oprändt och skulle allt tilhopa legatt i aska der icke hans Excell. H Johan Gyllenstierna hadhe lyckligen kommit medh et partie ifrån Mörum till stadhen och fienden deruthaf tagitt flychten hwaruppå hans Excell: dem så förföljde till deras båtar att trehundra blefwo ihielshlagna, trettio och några gemener medh fyra officerare fågna föruthan huadh som i båtarna blefwo ihielskutit och uthi vattnett. Fienden war 1400 man starck under Öfwerste Lutzows commando och hans Excell: hadhe allenast trehundra man medh sigh. I dagh troor iagh att hans excell: begifwer sigh tillbaka igen åt armeen, då och allt dett prooviant som war samblatt uthi Carlshamn blifwo under samma convoy affördt ... Wexiö: den 2 Aug. 1678. Lillicrona"

²⁷⁷ DRA, Krigskollegiet, Opsnapede breve 1677-1679. Brev från Jacob Ulf till sin svåger 1678-07-21

Den Kongelige Livgarde til Hest 1693²⁷⁸

Ryttare födda i Skåne

Nr 1

Trompeter Peter Cristian Alldamm, Schonen, 54 år, gift 4 döttrar

Sven Petersen Timmerman, 54 år, ogift

Anders Pedersen 57 år, gift 1 son 2 döttrar

Jonas Arvidsen, 31 år, ogift,

Nr 2 Obrist. Liutnant Krabben Compagnie

9 dec 1693

Söhren Wintsløff, 39 år, gift 2 söner

Ohle Andersen, 52 år, gift 1 dotter

Peter Freymuhr?, 47 år, gift 1 son 2 döttrar

Söhren Stahl, en skytt, 39 år, ogift

Rasmus Jahtborg?, 50 år, gift 2 döttrar

Lars Petersen Stubius, 39 år gift, inga barn,

Nr 3 Major Wackerbahrts Compagnie

Tomas Ibsen, 47 år, gift 1 son

Lars Simonsen, 38 år, gift 1 son

Eschell Kiøldsen 38 år, gift 1 son 2 döttrar

Nr 4 Rittmester Lützov Compagnie

Ohle Nelsen, 45 år, gift 2 döttrar

Peter Johansen, 56 år, ogift

Jacob Jensen, 32 år, ogift

²⁷⁸ <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=20281851#303713,62159790>

Jens Hermans, 29 år, gift 2 söner 2 döttrar

Peter Beck, snickare, 39 år, gift 4 döttrar

Lars Beck, murare, 28 år, ogift

Peter Andersen, skytt, 28 år, ogift

Johan Hagenen, 25 år, ogift

Nils Petersen Lundh, 32 år, gift inga barn

Peter Söhrensen Karby, 59 år, ogift

Paul Rasmusen, 37 år, gift 1 son 1 dotter

Peter Nelsen, 31 år, änkeman 1 son

Lauritz Bentsen, 41 år, gift 1 son 2 döttrar

Nr 5 Rittmester Kalckreults Compagnie

-

Nr 6 Rittmester Mohren compagnie

Quartermester Michel Hansen, 50 år, gift 1 dotter

Johan Arendt, 49 år, gift 1 son 2 döttrar

Johan Wevert?, 33 år, gift inga barn

Tyge Arentz, 35 år, gift 1 son 1 dotter

Thomas Petersen, 43 år, gift 1 son 3 döttrar

Suend Suendsen, skytt, 39 år, ogift

Bartholomeus Meyer, 56 år, gift 3 döttrar

Källor

Arkiv

SRA, Riksarkivet Täby

KRA, Krigsarkivet Täby

DRA, Rigsarkivet Köpenhamn

LLA, Lunds Landsarkiv

VaLA, Vadstena Landsarkiv

Kongliga Biblioteket Stockholm

Armémuseum i Stockholm

Folklivsarkivet i Lund

Tryckta källor

Weibull Martin, Samlingar utgifna för de skånska landskapens historiska och arkeologiska förening, 1874, J.J. Winslows dagbok 1676-79.

Fabricius Knud, Skaanes overgang fra Danmark til Sverige, band III utg 1952.

Sörensson Per, Karolinska Förbundets Årsbok 1616, Friskyttarna under Skånska kriget.

Lerbom Jens, Ale Historisk tidskrift, Nr 4 2008, Massavrättningen vid Kristianopol 1677 och något om problemen med övergångstidens historieskrivning.

Den Nordiske Kriigs Krönicke.

Persson Stefan, Snapphanar, 2011.

Röndahl Uno, Skåneland ur det fördolda.

K Arne Blom och Jan Moen, Snapphaneboken.

Schou Jesper, Emigranter fra Blekinge på Mön. Blekinge släktforskarförening, Släkteenen nr 138, Årg 36, juni 2019.

Vigo Edvardsson, Snapphanekriget 1675-1679 del 3.

Zahrtmann M. K. BORRINGHOLMERENS HISTORIEBOG del 3 och 4, Rønne 1935.

Salje Sven-Edvin, Med de våra genom sekler.